

Štátna ochrana prírody Slovenskej republiky, Banská Bystrica

PROGRAM STAROSTLIVOSTI

CHRÁNENÉ VTÁČIE ÚZEMIE NÍZKE TATRY
2016 - 2045

November 2015

1. Základné údaje

- 1.1. **Kód územia:** SKCHVU018
- 1.2. **Príslušnosť k európskej sústave chránených území:** Natura 2000
- 1.3. **Kategória:** Chránené vtáčie územie
Názov územia: Nízke Tatry
- 1.4. **Platný právny predpis:** Vyhláška Ministerstva životného prostredia SR č. 189/2010 Z. z. zo 16. 4. 2010, ktorou sa vyhlasuje Chránené vtáčie územie Nízke Tatry, účinná od 15. 5. 2010

1.5 Celková výmera územia a výmera podľa funkčných plôch

Celková rozloha CHVÚ Nízke Tatry stanovená vyhláškou je 98 168 ha.

Tabuľka č.1: Výmera v členení podľa druhov pozemkov.

Kod pozemku	druh pozemku	výmera v ha	Zastúpenie v %
2	orná pôda	296,61	0,30
5	záhrada	4,73	0,00
7	TTP	11101,03	11,31
10	lesný pozemok	86313,00	87,92
11	vodná plocha	151,99	0,15
13	zastavaná plocha a nádvorie	137,66	0,14
14	ostatná plocha	163,03	0,17
	Spolu	98168,04	100,00

Výmery sú spracované podľa stavu katastra nehnuteľností k 1.5.2015.

1.6.1. Prírodné pomery

Geografická poloha a vymedzenie územia

CHVU Nízke Tatry sa nachádza v severnej časti stredného Slovenska, v Banskobystrickom kraji v okresoch Banská Bystrica a Brezno, v Prešovskom kraji v okrese Poprad a v Žilinskom kraji v okresoch Liptovský Mikuláš a Ružomberok.

CHVU je vymedzené v pohorí Nízkych Tatier. Tvoria ho dve plošne rozsiahle samostatné lokality v oblasti Ďumbierskych Tatier a Kráľovohoľských Tatier, dve menšie lokality

juhozápadne od obce Liptovské Kľačany a lokalita Turková južne cca 8 km od Východnej. Z územia CHVU sú vyňaté zastavané územia obcí, ktoré ležia vo vnútri hraníc.

Na západnom okraji má územie CHVU Nízke Tatry spoločnú hranicu s územím SKCHVU033 Veľká Fatra, na východnom okraji s územím SKCHVU053 Slovenský raj a na juhovýchode s územím SKCHVU017 Muránska planina.

Územie je dostupné zo severu z cesty č. I/18 v úseku Ružomberok – Poprad a súběžnej diaľnice D1, z juhu a z východu z cesty č. I/66 Banská Bystrica – Poprad. Západným okrajom územia prechádza cesta č. I/59 Ružomberok – Banská Bystrica. Naprieč územím vedie cesta č. I/72 Kráľova Lehota – Podbrezová, ktorá oddeľuje Ľumbiersku časť CHVU od kráľovohoľskej. Železnica vedie severne od územia (trať Bratislava – Košice) a južne a východne od územia (trať Zvolen – Poprad)

Klíma

Územie CHVU je súčasťou chladného horského, veľmi vlhkého klimatického okrsku s teplotou v júli 10 – 12°C, najvyššie polohy zasahujú do studeného horského, veľmi vlhkého klimatického okrsku s teplotou v júli do 10°C. Priemerná ročná teplota sa pohybuje v závislosti od nadmorskej výšky od 2°C po 4°C, v hrebeňovej časti od 0°C po 2°C, v okrajových častiach 4°C až 6°C. Priemerný ročný úhrn zrážok v podhorskej časti je 800 až 1000 mm, smerom do najvyšších polôh stúpa až na 1600 až 1800 mm. Počet dní so snehovou prikrývkou je v podhorskej časti 100 až 120, v hrebeňovej časti až 180 až 200, priemerná výška pokrývky v meteorologickej stanici Telgárt je 28,4 cm. Prevažná časť územia patrí k zriedkavo inverzným polohám, po obvode pohoria sú polohy málo až mierne inverzné, v kotline priemerne inverzné. Podľa údajov z meteorologickej stanice Chopok je častosť jednotlivých smerov prúdenia vzduchu vyrovnaná s výnimkou severného prúdenia, ktoré je podružné. Najsilnejšie je južné, juhovýchodné a severovýchodné prúdenie vzduchu (5 – 11 m/s).

Geologické podmienky a formy reliéfu

V rámci regionálneho geologického členenia Slovenska (Vass, 1988) leží CHVU na rozhraní dvoch oblastí. Západná časť je súčasťou oblasti Jadrových pohorí, jednotky Ľumbierske Tatry, juhozápadná časť zasahuje aj do jednotky Starohorské vrchy. Východná časť patrí do oblasti Veporského pásma, jednotiek Kraklovská zóna, Kráľovohoľská zóna a Kozie chrbty.

Podložie územia Nízkych Tatier je pomerne pestré. Zastúpené je jadro - hlbinné magmatity (hybridné granodiority až tonality s prechodom do migmatitov, biotitické tonality až granodiority, miestami porfýrické) a staršie paleozoikum – proterozoikum? veporika a tatrika (pararuly, migmatity, ruly, svory a produkty ich diaforézy). V severnej a západnej časti vystupuje v podloží mezozoikum vnútorných Karpát (tmavosivé vápence, dolomity rohovcové vápence, tmavosivé ílovité bridlice a pieskovce, vrstevnaté ílovité vápence, slieňovce a brekcie, piesčité a škrvrité vápence, rádiolarity, hľuznaté vápence).

V nadloží územia prevažujú geneticky nerozlíšené sedimenty - nečlenené predkvartérne podložie s nepravidelným pokryvom bližšie nerozlíšených svahovín a sutín. Lokálne v ľadovcových dolinách vyšších polôh sú zastúpené glaciénne sedimenty – piesčité štrky, hrubé až balvanovité štrky a bloky morén, ojedinele sú zastúpené deluviálne sedimenty svahovín a sutín.

V rámci geomorfologického členenia SR (Mazúr, Lukniš, 1986) patrí CHVU do Alpsko-himalájskej sústavy, podsústavy Karpaty, provincie Západné Karpaty, subprovincie Vnútorné Západné Karpaty, Fatransko-tatranskej oblasti, celku Nízke Tatry, podcelkov Ľumbierske Tatry a Kráľovohoľské Tatry, severovýchodný okraj zasahuje do celku Kozie chrbty.

Geomorfologické pomery charakterizuje vrásovo-bloková fatransko-tatranská morfoštruktúra, pozitívne morfoštruktúry – hraste a klinové hraste jadrových pohorí. Prevažnú časť územia tvorí vysočinový podhľadný reliéf, ktorý prechádza do veľhorského hôľneho, glaciálno-hôľneho až glaciálneho reliéfu vo vrcholových častiach pohoria. Okrajové časti na severozápade, severovýchode a juhozápade CHVU tvorí pahorkatina.

Územie sa vyznačuje značnou výškovou členitosťou. Hlavný hrebeň je rozdelený sedlom Čertovica na d'umbiersku a kráľovohoľskú časť. D'umbierska časť prekračuje nadmorskú výšku 2000 m n. m. štyrmi vrcholmi, najvyšším bodom je Ďumbier (2043 m n. m.). Vo východnej časti nadmorská výška dosahuje 1948 m n. m. (kóta Kráľova hoľa).

Na morfogénéze územia v d'umbierskej časti sa podieľala v menšom rozsahu aj činnosť ľadovcov, ktorá vytvorila niektoré formy reliéfu napr. Vrbické pleso. V mezozoickom podloží sa uplatňujú krasové procesy, najmä v severnej a severovýchodnej časti územia, najvýraznejšie v oblasti Demänovskej doliny. Výsledkom je rozsiahly Demänovský podzemný jaskynný systém, Demänovská ľadová jaskyňa, skalné útvary a iné povrchové javy. Vo vrcholových polohách sa eviduje výskyt výmoľovej erózie a ohrozenie snehovými lavínami. V hrebeňovej časti územia, najmä v d'umbierskej časti sú zaznamenané plošne rozsiahle stabilizované svahové deformácie typu roztrhania a rozvoľnenia skalného masívu, blokových polí a zosuvov. Geodynamicky aktívna je dolina Ipolťice vo východnej časti CHVU s početným výskytom archívnych aj recentných zosuvov a iných svahových porúch. Makroseizmická intenzita dosahuje priemerné až vyššie hodnoty (6-8 °MSK-64).

Hydrologické pomery

CHVU spadá do stredohorskej oblasti so snehovo-dažďovým typom režimu odtoku a akumuláciou v mesiacoch november – marec, vysokou vodnatosťou v apríli až júni, maximom v máji a minimom v období január – február. V najvyšších polohách sa uplatňuje prechodne snehový režim vysokohorskej oblasti.

Územie CHVU leží na rozvodnici hlavného povodia Váhu a Hrona. Najvýchodnejší okraj CHVU spadá do povodia Hornádu. Východná časť CHVU tvorí pramennú oblasť troch riek - Hrona, Hornádu a Čierneho Váhu. Severné svahy odvodňuje Váh, a to samotná zdrojnica Váhu Čierny Váh a významné prítoky Ipolťica, Boca, Štiavnica, Demänovka, Kľačianka, Ľupčianka, Ludrovianka. Západné svahy spádajú do Revúcej, ktorá tečie západným okrajom CHVU a ústi do Váhu pri Ružomberku. Na južných svahoch pramena pravostranné prítoky Hrona, významnejšie sú Vajskovský, Jasenienský, Moštenický a Starohorský potok. V krasovej oblasti sú prítomné podzemné toky, ponory a vyvieracky

Najväčšou prirodzenou vodnou plochou v rámci CHVU je Vrbické pleso v Demänovskej doline, ktoré má ľadovcový pôvod. V území sa nachádzajú dve umelé nádrže PVE Čierny Váh.

Územie CHVU zasahuje do viacerých hydrogeologických regiónov, ktoré možno zaradiť ako kryštalínium a mezozoikum, paleozoikum a mezozoikum „melafýrová séria“ a mezozoikum. Určujúcim typom je krasová a krasovo-puklinová priepustnosť. Prietočnosť a hydrogeologická produktivita územia je nízka až mierna, v oblasti mezozoika vysoká.

Na severnom okraji CHVU sa nachádza perspektívna štruktúra geotermálnych vôd Liptovská kotlina s vývermi termálnych vôd v Jánskej doline. Územie je bohaté na výskyt minerálnych prameňov, najmä na styku pohoria a kotliny, v Korytnici je výskyt liečivých minerálnych vôd.

Pôdy

V rámci územia CHVU prevažujú podzoly modálne a humusovo-železité, sprievodné podzoly organozemné, litozeme a rankre; z ľahších zvetralín kyslých hornín, po obvode pohoria kambizeme podzolové, sprievodné podzoly kambizemné a rankre; zo zvetralín kyslých hornín. Na karbonatické podložie v severnej a severovýchodnej časti sú viazané rendziny a kambizeme rendzinové, sprievodné litozeme modálne karbonátové, lokálne rendziny sutinové; zo zvetralín pevných karbonátových hornín. Z hľadiska zrnitosti prevládajú pôdy pieščito-hlinité a hlinito-pieščité, silno kamenité.

V nižších polohách pohoria prevládajú pôdy so strednou až veľkou retenčnou schopnosťou a strednou priepustnosťou, v hrebeňovej časti sú zastúpené pôdy s malou až strednou retenčnou schopnosťou a strednou až veľkou priepustnosťou. Pôdy v území majú vlhký režim. Vo východnej časti CHVU sú evidované plošne kontaminované pôdy s obsahom rizikových prvkov (As, Cu, Hg, Pb) nad limit C a bodové kontaminácie najmä prvkami As a Ni.

Flóra

Dominujúcim rastlinným spoločenstvom v Nízkych Tatrách je les, ktorý pokrýva 87 % z celkovej rozlohy CHVÚ. Plošne najrozšírenejšie sú zmiešané lesy s bukom lesným (*Fagus sylvatica*), jedľou bielou (*Abies alba*), smrekom obyčajným (*Picea abies*), javorom horským (*Acer pseudoplatanus*), javorom mliečnym (*Acer platanoides*) a jaseňom štíhlym (*Fraxinus excelsior*), ktoré prevládajú v západnej a južnej časti národného parku. Častými druhmi v nich sú kopytník európsky (*Asarum europaeum*), fialka lesná i Rivinova (*Viola reichenbachiana*, *V. riviniana*), starček vajcovitolistý (*Senecio ovatus*), chlpaňa hájna (*Luzula luzuloides*).

Bukové lesy rastú v súčasnosti hlavne v juhozápadnej časti územia patriacej orograficky ku Starohorským vrchom. V závislosti od typu podložia v ich bylinnom podraсте je možné nájsť napríklad bodliak sivastý (*Carduus glaucinus*), pichliač lepkavý (*Cirsium erisithales*), ostricu bielu i chlpatú (*Carex alba*, *C. pilosa*), črievičník papučkový (*Cypripedium calceolus*). V oblasti Donovalov a Kozieho chrbátu hojne pribúdajú ešte aj cesnak medvedí (*Allium ursinum*) a snežienka jarná (*Galanthus nivalis*). Na skalnatejších miestach rastie i chránená drevina tis obyčajný (*Taxus baccata*).

Vo vyšších polohách rastú smrekové lesy. Na nevápenatých horninách v severnej a východnej časti Nízkych Tatier dominujú smrečiny už od úpätia horstva. Z drevín okrem smreka obyčajného (*Picea abies*) je v nenarušených prirodzených porastoch zastúpená ešte jarabina vtáčia (*Sorbus aucuparia*), zemolez čierny (*Lonicera nigra*), baza červená (*Sambucus racemosa*). Bylinná vrstva týchto lesov je pomerne chudobná na počet druhov, vidieť v nej napríklad chlpaňu lesnú (*Luzula sylvatica*), soldanelku uhorskú (*Soldanella hungarica*), starček nemecký (*Senecio germanicus*), mačuchu cesnačkovitú (*Adenostyles alliariae*), margarétu okrúhlostú (*Leucanthemum vulgare*).

Veľmi obmedzene, ostrovčekovite, sú v juhozápadnej časti územia prítomné aj teplomilné lesy s hrabom obyčajným (*Carpinus betulus*), dubom zimným (*Quercus petraea*), či dokonca aj s dubom cerovým (*Quercus cerris*). Iba na týchto miestach v ich podraсте možno vidieť hviezdavec čemerícový (*Hacquetia epipactis*) a na okrajoch lesa kamienku modropurpurovú (*Lithospermum purpurocaeruleum*).

Približne od 1500 m n.m. začínajú porasty kosodreviny, ktoré boli na mnohých miestach v minulosti činnosťou človeka odstránené. Vďaka hustým a vzájomne poprepletaným konárom kosodreviny v tejto zóne je možné vidieť len málo vzrastom vyšších druhov, najčastejšie sú brusnica čučoriedková i obyčajná (*Vaccinium myrtillus*, *V. vitis-idaea*) a tráva metluška krivolaká (*Avenella flexuosa*).

Najvyššie polohy Nízkych Tatier zasahujú do alpínskeho pásma, kde na vhodných miestach je možné nájsť bylinné spoločenstvá sitiny trojklanej (*Juncus trifidus*) odolávajúcej silným vetrom, vrby bylinnej (*Salix herbacea*) vyhládajúcej dlhodobo zasnežené stanovišťa i kríčkovitú spoločenstvá brusnice drobnolistej (*Vaccinium gaultherioides*). Spolu s nimi v lete kvitnú hôľnička dvojradová (*Oreochloa disticha*), kostrava nízka (*Festuca supina*), psinček pyrenejský (*Agrostis pyrenaica*), zvonček alpínsky (*Campanula alpina*), starček abrotanolistý karpatský (*Senecio abrotanifolius* subsp. *carpathicus*), jastrabník alpínsky (*Hieracium alpinum*), chlpaňa gaštanová (*Luzula alpinopilosa*). Bohatou a vzácnou vysokohorskou flórou vynikajú najmä ľadovcové kotly - glaciálne kary. Na skalných bralách a v žľaboch pomedzi ne rastú napríklad prvosienka najmenšia (*Primula minima*), silenka bezbyľová (*Silene acaulis*), všivec praslenatý (*Pedicularis verticillata*), kamzičník chlpatý (*Doronicum styriacum*), lomikameň karpatský (*Saxifraga carpatica*), pochybok nízky (*Androsace chamaejasme*).

Pestré rastlinstvo je možné stretnúť aj tam, kde bol les vyrúbaný a nahradený pasienkami, alebo lúkami. Charakter vegetácie na týchto stanovištiach závisí od mnohých faktorov, ale k najdôležitejším patrí spôsob ich využívania (pasenie, kosenie), typ podložia, množstvo vody v pôde a klimatické pomery. Na strmých a suchých miestach s vápniťým podložím sa vyvinuli napríklad trávnaté spoločenstvá stoklasu vzpriameného (*Bromus erectus*) a mrvice peristej (*Brachypodium pinnatum*), v ktorých majú vhodné podmienky aj druhy jagavka konáristá (*Anthericum ramosum*), horčinka väčšia (*Polygala major*), guľôčka bodkovaná (*Globularia punctata*), ďateľinovec bylinný (*Dorycnium herbaceum*), hmyzovník muchovitý (*Ophrys insectifera*), kavyľ Ivanov (*Stipa joannis*).

Na vlhších pôdach rastie produkčne výkonné lúčne spoločenstvo dominujúceho ovsíku vyvýšeného (*Arrhenatherum elatius*), pasienkové spoločenstvo tomky voňavej (*Anthoxanthum odoratum*) a psinčeka tenučkého (*Agrostis capillaris*), predovšetkým na nevápenatom podloží je časté spoločenstvo psice tuhej (*Nardus stricta*). Okrem spomenutých porastotvorných tráv na miestach nenarušených nevhodnými agrotechnickými zásahmi rastú nevädzovce, nevädzníky, zvončeky, klinčeky, ľalie, horčiky, štrkáče, dúšky, margaréty, iskerníky, horčinky, očianky, kostravy, lipnice, lipkavce, škardy, viaceré druhy zo skupiny vstavačovitých, alebo zavčas jari rozkvitajúci šafran spišský (*Crocus scepusiensis*).

Veľmi vlhké až zamokrené nelesné stanovišťa pokrývajú rašeliniskové spoločenstvá ostrice čiernej (*Carex nigra*), ostrice Davallovej (*Carex davalliana*) a páperníka pošvatého (*Eriophorum vaginatum*) s významným zastúpením machorastov, ktoré plnia dôležitú úlohu pri regulácii vodného režimu krajiny. Sú miestom výskytu väčšieho počtu chránených a ohrozených druhov rastlín, napríklad tučnice obyčajnej (*Pinguicula vulgaris*), prvosienky pomúčenej (*Primula farinosa*), všivca močiarného (*Pedicularis palustris*), rosičky okrúhlostej (*Drosera rotundifolia*), vstavačovca májového (*Dactylorhiza majalis*), kľukvy močiarnej (*Oxycoccus palustris*), či nátržnice močiarnej (*Comarum palustre*).

Na holiach po odstránení časti smrečín a kosodreviny v období valašskej kolonizácie pokrylo rozsiahle plochy nevápenatých častí národného parku spoločenstvo smízu chlpkatého (*Calamagrostis villosa*), alebo metlušky krivoľakej (*Avenella flexuosa*). Tieto miesta farebne oživujú len kvety ponikleca bieleho (*Pulsatilla alba*), iskerníka pahorského (*Ranunculus pseudomontanus*), nátržníka zlatého (*Potentilla aurea*), fialky žltej sudetskej (*Viola lutea* subsp. *sudetica*), kuklice horskej (*Oreogonum montanum*), alebo horca bodkovaného (*Gentiana punctata*). Menšie plochy s vápniťým podložím obsadili druhovo bohaté spoločenstvá ostrice vždyzelenej (*Carex sempervirens* subsp. *tatorum*), ostrevky vápnomilnej (*Sesleria varia*) s veternicou narcisokvetou (*Anemone narcissiflora*), ľanom konáristým (*Linum extraaxillare*), klinčekom lesklým (*Dianthus nitidus*).

Veľmi hodnotná a zaujímavá flóra je na vápencových bralách a sutinách. V oblasti Demänovských vrchov a Salatína sú prítomné všetky typické druhy rastlín, ktoré na Slovensku možno vidieť v týchto biotopoch. Horné okraje skál zaberajú presvetlené reliktné porasty borovice lesnej (*Pinus sylvestris*) s poniklecom slovenským (*Pulsatilla slavica*), ranostajom pošvatým (*Coronilla vaginalis*), dušovkou alpínskou (*Acinos alpinus*). Hlbšie, na skalných rímsach a v štrbinách sa uchytáva spoločenstvo ostrevky vápnomilnej (*Sesleria varia*) s prvosienkou holou (*Primula auricula*), škardou Jacquinovou (*Crepis jacquinii*), klinčekom včasným, (*Dianthus praecox*), zvončekom maličkým (*Campanula cochlearifolia*), horcom Clusiovým (*Gentiana clusii*), astrou alpínskou (*Aster alpinus*), pochybkom mliečnym (*Androsace lactea*), tučnicou alpínskou (*Pinguicula alpina*) i plesnivcom alpínskym (*Leontopodium alpinum*). V najvyšších nadmorských výškach tieto stanovišťa zaberá vankúšovito-trsovité spoločenstvo ostrice pevnej (*Carex firma*) so sprievodnými druhmi ako napríklad dryádka osemplupienková (*Dryas octopetala*), lomikameň sivý (*Saxifraga caesia*), iskerník alpský (*Ranunculus alpestris*), ostrica skalná (*Carex rupestris*), chudôbka vždyzelená (*Draba aizoides*). Nespevnené sutiny na úpäti brál sa pokúšajú osídliť pakost smradľavý (*Geranium robertianum*), štiav štitnatý (*Acetosa scutata*), žerušničník piesočný (*Cardaminopsis arenosa*), silenka obyčajná (*Silene vulgaris*).

Stabilizované sutiny s väčším množstvom pôdy vyhľadáva napríklad papraďovec kopijovitý (*Polystichum lonchitis*), jazyk jelení (*Phyllitis scolopendrium*), múrovník lekársky (*Parietaria officinalis*), mesačnica trváca (*Lunaria rediviva*).

V NP Nízke Tatry rastie väčší počet endemitov a reliktov nesmierne významných z odborného pohľadu. Večernica slovenská (*Hesperis slovacica*) a mach ochyrea tatranská (*Ochyraea tatrensis*) okrem Nízkych Tatier nerastú inde na svete, sú to nízkotatranské endemity. Významným endemitom zasahujúcim z Veľkej Fatry do NP Nízke Tatry je aj cyklámen fatranský (*Cyclamen fatrense*). Predpokladaným zvyškom flóry treťohôr (treťohorný relikť) je zvonček karpatský (*Campanula carpatica*), zvyškom flóry z obdobia ľadových období (glaciálny relikť) je napr. dryádka osemľupienková (*Dryas octopetala*). Oba vymenované druhy rastú i v Nízkych Tatrách. Rovnako v tomto území možno nájsť aj také rastliny, ktoré sa na Slovensku inde nevyskytujú, prípadne len veľmi vzácne. Patrí k nim kučeravec čiarkovitý (*Cryptogramma crispera*), lomikameň pozmenený (*Saxifraga mutata*), skalienka ležatá (*Loiseleuria procumbens*), alebo jazyčník sibírsky (*Ligularia sibirica*).

Fauna

Kruhoústnice

V Nízkych Tatrách žijú dva druhy - mihuľa potočná (*Lampetra planeri*) a mihuľa ukrajinská (*Eudontomyzon maria*), oba druhy sú kriticky ohrozené

Ryby

Ryby Nízkych Tatier sú viazané na rieky a potoky horského (pstruhového) a podhorského (lipňového) pásma. Medzi najbežnejšie druhy patrí pstruh potočný (*Salmo trutta morpha fario*), ktorý sa vyskytuje prevažne v horskej a podhorskej zóne. Sprievodným druhom pásma pstruha je hlaváč pásoplutvý (*Cottus poescilopus*). Lipeň tymiánový (*Thymallus thymallus*) je druh typický pre podhorské pásmo. Všetky tri spomínané druhy rýb patria medzi významné bioindikátory čistoty vôd. Z ostatných druhov rýb žijú v tokoch Nízkych Tatier hlaváčka podunajská (*Hucho hucho*), slíž severný (*Noemacheilus barbatulus*), čerebľa obyčajná (*Phoxinus phoxinus*), hrúz obyčajný (*Gobio gobio*), jalec hlavatý (*Leuciscus cephalus*), jalec maloústý (*Leuciscus leuciscus*) a podustva severná (*Chondrostoma nasus*). Do tatranských riek prenikli i nepôvodné druhy rýb ako sivoň potočný (*Salvelinus fontinalis*) či pstruh dúhový (*Salmo gairdnerii*).

Obojživelníky a plazy

Z obojživelníkov Nízkych Tatier je najbežnejším druhom skokan hnedý (*Rana temporaria*). Z ďalších druhov je pomerne častá salamandra škvrnitá (*Salamandra salamandra*), kunka žltobruchá (*Bombina variegata*) a ropucha bradavičnatá (*Bufo bufo*). Na teplejšie lokality lesostepného a stepného charakteru je viazaná ropucha zelená (*Bufo viridis*). Veľmi vzácne sa v území vyskytuje rosnička zelená (*Hyla arborea*). Mloky zastupujú najmä dva druhy - karpatský endemit mlok karpatský (*Triturus montandoni*) i mlok horský (*Triturus alpestris*). Až do najvyšších hrebeňových polôh Nízkych Tatier vystupuje vretenica severná (*Vipera berus*), medzi typické horské druhy patrí i jašterica živorodá (*Lacerta vivipara*). Stredné a nižšie polohy obýva jašterica bystrá (*Lacerta agilis*) a slepúch lámavý (*Anguis fragilis*). Okrem užovky obojkovej (*Natrix natrix*) bol v Nízkych Tatrách zaznamenaný aj výskyt vzácnej užovky hladkej (*Coronella austriaca*).

Vtáky

Bohato zastúpenou skupinou živočíchov Nízkych Tatier sú vtáky. Svojou zachovalosťou a rozľahlosťou poskytuje územie podmienky pre hniezdenie viacerých vzácnych druhov dravcov, lesných sov a spevavcov. V území hniezdi najvýznamnejšia národná populácia orla skalného (*Aquila chrysaetos*), kivička vrbčieho (*Glaucidium passerinum*) a pôtika kapcavého (*Aegolius funereus*). Osobitý význam má územie prelesné kurovité druhy,

Žije tu jedna z najväčších populácií hlucháňa hôrneho (*Tetrao urogallus*) a tetraova hoľniaka (*Tetrao tetrix*) na Slovensku. Z ďalších vzácných druhov v Nízkych Tatrách žije bocian čierny (*Ciconia nigra*), orol krikl'avý (*Aquila pomarina*), včelár lesný (*Pernis apivorus*) i výr skalný (*Bubo bubo*). Charakteristickými druhmi územia sú labtuška vrchovská (*Anthus spinoletta*) a vrchárka červenkastá (*Prunella collaris*), ktoré sú typickými hniezdíčkami alpínskych ekosystémov. V porastoch kosodreviny hniezdi stehlík čečetavý (*Carduelis flammea*). Jedinečným vtákom skalnatých stien a horských rokľín Nízkych Tatier je nenápadný murárik červenokrídly (*Tichodroma muraria*), ktorého výskyt je okrem Nízkych Tatier v súčasnosti známy už len z Vysokých Tatier. Druhovo najpestrejšie sú lesné ekosystémy. V dutinách stromov hniezdia viaceré druhy ďatľov - ďateľ bielochrbtý (*Dendrocopos leucotos*), ďateľ veľký (*Dendrocopos major*), tesár čierny (*Dryocopus martius*), d'ubník trojprstý (*Picooides tridactylus*) či žlna sivá (*Picus canus*). Typickými druhmi listnatých a zmiešaných lesov sú: žltouchvost hôrny (*Phoenicurus phoenicurus*), brhlík lesný (*Sitta europea*), holub plúžik (*Columba oenas*) i vzácny muchárik bielokrky (*Ficedula albicollis*) a muchárik malý (*Ficedula parva*). Charakteristickými druhmi ihličnatých lesov sú krivonos smrekový (*Loxia curvirostra*), kráľíček zlatohlavý (*Regulus regulus*), sýkorka chochlatá (*Parus cristatus*) či sýkorka uhliarka (*Parus ater*). V doline Svarínka v severovýchodnej časti Nízkych Tatier bolo v roku 1994 po prvý krát na Slovensku potvrdené hniezdenie kolibkárka zeleného (*Phylloscopus trochiloides*). Podhorské a horské vlhké lúky Nízkych Tatier sú domovom vzácného chrapkáča poľného (*Crex crex*) i pŕhľaviara červenkastého (*Saxicola rubetra*). V poľnohospodárskej krajine podhoria prežíva prepelica poľná (*Coturnix coturnix*). V otvorenej krajine s dostatkom stromovej a krovinatej zelene hniezdi strakoš sivý (*Lanius excubitor*). Symbolickým vtákom mnohých obcí v podhorí Nízkych Tatier je bocian biely (*Ciconia ciconia*). V okolí horských riek možno pozorovať vodnára potočného (*Cinclus cinclus*), trasochvosta horského (*Motacilla cinerea*) aj vzácného rybárika riečného (*Alcedo atthis*). Relatívne novým obyvateľom Nízkych Tatier je červenák karmínový (*Carpodacus erythrinus*), ktorý hniezdi v alúviách Hrona a Váhu. Pre mnohé ďalšie druhy vtáctva sa Nízke Tatry stávajú domovom len na krátky čas počas jarnej a jesennej migrácie. Dnes už len veľmi vzácne môžeme na ľahu pozorovať kulíka vrchovského (*Charadrius morinellus*), ktorého pravdepodobne posledné hniezdenie v oblasti Kráľovej hole sa datuje do roku 1866.

Cicavce

Rozsiahle a pomerne zachovalé lesné spoločenstvá poskytujú prostredie pre život všetkých našich veľkých šeliem - vlk dravý (*Canis lupus*), medveď hnedý (*Ursus arctos*) i rys ostrovid (*Lynx lynx*). Medveď hnedý v Nízkych Tatrách dosahuje najväčšiu populačnú hustotu na Slovensku s odhadovanou početnosťou 100 - 150 jedincov. Z malých šeliem v podhorí prežíva čoraz vzácnejšia mačka divá (*Felis silvestris*). Zachovalé vodné toky sú domovom vydry riečnej (*Lutra lutra*). Región Liptova a Horehronie patrí k najvýznamnejším jadrovým územiám výskytu vydry na Slovensku. V minulosti sa na prítokoch horného Hrona vyskytoval i norok európsky (*Mustela lutreola*), o ktorého výskyte na Slovensku v súčasnosti nie sú údaje. Jeden z posledných výskytov na našom území je dokladovaný z oblasti Nízkych Tatier na Jasenienskom potoku z roku 1856. Bobor vodný (*Castor fiber*) vyhynul v tejto oblasti pravdepodobne v prvej polovici 19. storočia. Medzi najznámejšie živočíchy Nízkych Tatier patrí kamzík vrchovský tatranský (*Rupicapra rupicapra tatrica*). Súčasná populácia kamzíka v Nízkych Tatrách žije vyše 30 rokov. Je potomstvom 30 jedincov, ktoré boli do tohto územia postupne umelo vypustené z Vysokých a Belianskych Tatier v polovici 70-tych rokov 20. storočia. Pôvodné kamzíky vyhynuli v území vplyvom klimatických zmien v období stredného holocénu. Reštitúcia bola úspešná a v súčasnosti v Nízkych Tatrách prežíva 95 až 100 jedincov. Typickým obyvateľom alpínskeho pásma je svišť vrchovský (*Marmota marmota*). Centrálnu časť pohoria obýva pôvodný druh svišť vrchovský tatranský. Do oblasti Kráľovej hole bol koncom 19. storočia umelo vypustený svišť alpského pôvodu. Doliny Nízkych Tatier poskytujú domov i poľovnej zveri, predovšetkým jelenej, srnčej a diviáčej. Veľmi vzácne sa do územia zatúla los mokraďový (*Alces alces*). Z drobných

cicavcov alpínskeho pásma Nízkyh Tatier je vzácny endemický hraboš snežný tatranský (*Microtus nivalis mirhanreini*), hrabáč tatranský (*Pitymys tatricus*) i piskor vrchovský (*Sorex alpinus*). V pásme lesa žije reliktná myšovka horská (*Sicista betulina*). Množstvo jaskýň a skalných štrbín v pohorí Nízke Tatry podmieňuje hojný výskyt netopierov. Mnohé ďalšie druhy našli svoj domov v dutinách stromov či v štrbinách stavieb a v ľudských obydliach. Z Nízkyh Tatier je známych 15 druhov, no ani toto číslo zrejme nie je konečné.

Vymedzenie a opis biotopov druhov

Hniezdnymi biotopmi orla skalného sú vyššie položené lesnaté oblasti v montánnom a subalpínskom pásme s príľahlými poliami a pasienkami v horských kotlinách (SOS/BirdLife 2013). Vo svete obýva širokú škálu otvorených biotopov, zvyčajne mimo ľudských sídel; napr. pohoria, kotliny a stepnú krajinu. Lokálne sa vyskytuje aj v okolí mokradí, preferuje nízku alebo redšiu vegetáciu pred husto zalesnenými územiami. Rozšírený je od púští po okraje tundry, od hladiny mora až po vysoké pohoria. Častý je aj v alpínskom pásme, najmä v lete. Na hniezdenie využíva nedostupné, málo urbanizované priestory, napr. skalné steny a stromy v starých redších lesných porastoch. Na odpočinok a nocľah využíva najmä suché stromy v blízkosti hniezda. V suchých oblastiach v Idaho (USA) preferuje orol skalný ako hniezdný biotop oblasti porastené palinou (*Artemisia*). V takomto biotope sa zdržujú vysoké počty zajaca kalifornského (*Lepus californicus*), hlavnej potravy orla skalného v tejto oblasti (Orta et al. 2015). Na Slovensku sú typickým prostredím druhu vysoké zalesnené skalnaté pohoria s rozsiahlymi lúkami, pasienkami a poliami ako loviskami v blízkosti. Vyhovujú mu aj väčšie lesné komplexy s extenzívne využívanou poľnohospodárskou krajinou bez skalného prostredia. Druh a typ lesa nie je až taký dôležitý, ale v prípade stromových hniezd vyžaduje aspoň menšie enklávy starých porastov s mohutnými stromami, najčastejšie jedľami (Karaska a Cichocki 2014). V rámci CHVÚ Nízke Tatry hniezdi orol skalný v starých lesných porastoch na jedliach, borovicových, smrekovcoch, zriedkavejšie na smrekoch a skalách v nadmorských výškach približne od 700 do 1300 m n.m. Potravné biotopy zahŕňajú najmä hole, pasienky a okolité polia.

Hniezdnymi biotopmi lelka lesného sú riedke lesy, okraje hustejších krovinatých oblastí alebo stepné oblasti. Vyhýba sa lokalitám bez stromového alebo krovinného pokryvu, poľnohospodárskej krajine, vysokým polohám a tundre (Danko 2002). Vo svete obýva hlavne suchú otvorenú krajinu, napr. nížinné vresoviská s roztrúsenými stromami, lesy a kroviny (najmä paseky, čistiny a okraje lesov), rúbaniská a mladiny. Vyskytuje sa tiež v otvorenej kriedovej krajine (Anglicko), v okolí priemyselných skládok odpadu, v lesostepiach, na riedko porastených kamenitých stráňach, v dubových krovinách, na kamenistých a piesočnatých dunách, v polopúštiach a púštiach. Vyhýba sa oblastiam v urbárnej krajine, pohoriam, nížinám bez stromov, hustým interiérom lesov, vyspelým monokultúram a vysokým lúčnym porastom. Potravné biotopy zahŕňajú aj menej typické oblasti, napr. záhrady, poľnohospodársku pôdu, okolie trstinových porastov a mokradí (Cleere a Christie 2013). Na Slovensku hniezdi v rozvoľnených lesoch (najmä v borovicových porastoch) s výskytom rúbanísk, lesných okrajov a teplých strání s porastom krovísk a solitérných stromov. Ďalej preferuje aj mozaikovitú lúky a pasienky s krovinami, často s výskytom borievky (Karaska a Cichocki 2014). V rámci CHVÚ Nízke Tatry je výskyt a hniezdenie lelka lesného nesúvislé a obmedzené len na fragmenty vhodných biotopov. Prevažnú časť CHVÚ tvoria sekundárne smrečiny v montánnom a supramontánnom pásme, ktoré nereprezentujú vhodné biotopy druhu.

Hniezdnymi biotopmi tetrova hoľniaka sú otvorené priestranstvá s rozptýlenými stromami a krovinami, predovšetkým s brezou nad 600 m n.m. (SOS/BirdLife 2013). Vo svete obýva variabilnú škálu biotopov, najmä prechodné oblasti medzi lesom a otvoreným priestranstvom, napr. stepi, vresoviská, mokrade a rašeliniská. V severnej Európe preferuje opadavé alebo zmiešané lesy pred ihličnatými porastami, častejší je v mladinách ako v starších hustejších

porastoch. V južnejších pohoriach, napr. Alpách okupuje aj stredne husté lesy zložené zo smreka, jedle alebo smrekovca. Vo viacerých oblastiach výskytu preferuje brezové porasty (*Betula pubescens*, *B. verrucosa*). Optimálny hniezdny biotop pozostáva zvyčajne z vysokej diverzity bylinného podrastu (de Juana a Boesman 2013). Na Slovensku je typickým hniezdnym prostredím tetra holniaka podmáčaná riedko zarastená krajina s rozptýlenou zeleňou (breza, borovica, smrek), často s rašeliniskami a dostatkom bobuľonosných kríkov, najmä čučoriedok a brusníc. Obýva tiež extenzívne využívané horské pasienky so zarastenými okrajmi. Vyskytuje sa aj na subalpínskych a alpínskych lúčach s kosodrevinou a rozptýlenými smrekmi nad hornou hranicou lesa (Karaska a Cichocki 2014). V rámci CHVÚ Nízke Tatry hniezdi tetra holniak vo vyšších polohách od hornej hranice lesa v pásme rozpojenej kosodreviny až po najvyššie polohy holí s výskytom kosodreviny. Obsadzuje aj veľkoplošné kalamity, predovšetkým v oblastiach v blízkosti hornej hranice lesa. Preferuje najmä kalamity v iníciačných štádiách, po hustom zarastení vegetáciou sa stávajú pre tetra nevhodným biotopom. Potravné biotopy zahŕňajú oblasti s dostatkom plodonosných drevín.

Hniezdnymi biotopmi hlucháňa hôrneho sú staré prirodzené horské smrekové i zmiešané lesy. Biotopy sa vyznačujú nižšou zapojenosťou porastu, nie príliš hustým podrastom a pestrou druhovou skladbou vegetačného krytu s bobuľonosnými kríkmi (SOS/BirdLife 2013). V Európe a Ázii obýva najmä ihličnaté borovicové lesy, ďalej aj smrekové, jedľové porasty a zmiešané lesy. V niektorých častiach svojho areálu obýva aj izolované listnaté lesy, napr. pohorie Cantabria v severnom Španielsku a na juhu Uralu. Preferuje rozsiahle oblasti starých lesov, často s vlhkou pôdou a striedajúcimi sa mokradami, rašeliniskami, vresoviskami (*Vaccinium*, *Calluna*) a čistinami. V Nórsku uprednostňuje staré lesné porasty s výrazným podielom čučoriedok (*Vaccinium myrtillus*). Počas zimy sa vyskytuje aj menej zapojených lesoch (najmä v severných oblastiach), zatiaľ čo v lete (najmä počas hniezdenia) obýva hustejšie porasty s podielom bobuľonosných drevín (de Juana a Kirwan 2012). Na Slovensku sú hniezdnym prostredím hlucháňa hôrneho staré riedke zmiešané a ihličnaté lesy nad 800 - 900 m n.m. s podrastom čučoriedok. Obýva aj zarastajúce okraje horských holí a hornú hranicu lesa (Karaska a Cichocki 2014). V rámci CHVÚ Nízke Tatry je výskyt hlucháňa hôrneho viazaný najmä na smrekové lesy s podrastom čučoriedok. Vzácnne využíva aj smrekovo-borovicové lesy na vápencovo-dolomitových masívoch, ďalej jedľovo-smrekové a jedľové lesy. Hlucháň preferuje predovšetkým staršie vývojové štádiá prírodných lesov a pralesov s bohatou prítomnosťou mŕtveho dreva. Výskyt druhu je sústredený v sukcesne zmiešaných lesoch s rôznorodou vekovou štruktúrou so zápojom aspoň 50 až 70 %. Lokality výskytu sú typické pokryvnosťou zmladenia do 25 %, výškou bylinnej etáže medzi 20 – 50 cm (ideálne 30–40 cm) a s vysokou pokryvnosťou brusnice čučoriedkovej (*Vaccinium myrtillus*) so zastúpením min. 30 %. Okrem starých lesov hlucháň využíva aj vekovo mladšie lesy, ak je ich štruktúra vhodná - najmä otvorený korunový zápoj a bylinná vegetácia. „Suchý les“ (les s odumretou hornou stromovou etážou) vyhovuje biotopovým nárokom hlucháňa viac ako rozsiahle odťažené plochy. Druh sa takmer nevyskytuje na prudkých svahoch (36–45°), v porastoch s hustým korunovým zápojom (90–100 %) a v porastoch s príliš nízkou (0–5 cm) alebo naopak príliš vysokou (70–100 cm) výškou bylinnej etáže. Odťažené plochy sú hlucháňom využívané iba do vzdialenosti niekoľkých desiatok metrov od existujúceho porastu.

Hniezdnymi biotopmi d'atľa trojprstého sú staršie ihličnaté lesy s dostatkom mŕtvych alebo odumierajúcich stromov (najmä smrek) (Pačenovský 2002). Vo svete obýva klimaxové boreálne a horské zmiešané ihličnaté lesy. V severnej Európe sú typickým hniezdnymi biotopmi smrekovo-jedľové lesy. Vo východnej Európe obýva aj vlhkejšie časti prírodných lesov, vrátane porastov jaseňa a jelše (*Fraxinus-Alnus*) a dubovo-hrabové (*Quercus-Carpinus*) porasty. V sibírskej tajge hniezdi v smrekovcových lesoch (*Larix*). Populácie v nearktiskej oblasti hniezdia v podobných biotopoch, so všeobecnou preferenciou smrekových lesov. V západnej časti areálu hniezdi v lesoch s jedľou alebo borovicou stočenou (*Pinus contorta*). V juho-západnej Kanade hniezdi v starých porastoch duglasky

(*Pseudotsuga*). Častý je aj vo vlhkých oblastiach severo-východnej Ameriky. Všeobecne preferuje husté tienisté lesy s významným podielom mŕtveho dreva alebo starých stromov napadnutých drevokazným hmyzom, vrátane spálených lesov. Lokálne hojný aj v kalamitných oblastiach a v poškodených porastoch (emisie, drevokazný hmyz) (Winkler a Christie 2002a). Na Slovensku sa vyskytuje v lesných pásmach väčšiny pohorí v nadmorských výškach od 400–1800 m n.m (Pačenovský 2002). Ako typický tajgový druh je silne závislý na rozšírení ihličnatých stromov, najmä smreka a menej jedľa. Z tohto dôvodu obýva všetky typy starších lesov, prirodzené i umelé, kde sa nachádza prevažne ihličnanov s dostatkom mŕtvych a odumierajúcich stromov. Nadmorská výška primárne nie je dôležitá, ale sekundárne ovplyvňuje podiel smreka v lesoch. Keďže jeho dominantnou potravou je podkôrný hmyz viazaný na smrek, je silne závislý od rozsahu poškodených stromov v porastoch. Je charakteristické, na vhodných miestach s dostatkom mŕtvych stromov sa vyskytuje bežne v zrovnateľnej denzite ako ďateľ veľký (Karaska a Cichocki 2014). V rámci CHVÚ Nízke Tatry sú najvyššie populačné denzity ďatľa trojprstého v zachovalých starších ihličnatých alebo zmiešaných lesoch s výrazným zastúpením smreka a prítomnosťou odumierajúcich alebo odumretých stromov (napr. NPR Jánska dolina). Menej sa vyskytuje v narušených hospodárskych lesoch, ktoré tvoria podstatný podiel CHVÚ. Druh chýba na miestach výskytu prirodzených a prírode blízkych lesných porastov, kde sú nevhodnými lesohospodárskymi postupmi spracovávané rôzne kalamitné stavy.

Hniezdnymi biotopmi kuvika kapcavého sú horské ihličnaté a zmiešané lesy (SOS/BirdLife 2013). Vo svete obýva boreálne, subalpínske a zmiešané porasty. V Európe hniezdi v horských borovicových (*Pinus*), borovicovo-smrekových (*Picea*) a brezových (*Betula*) lesoch, v starých porastoch s bukom (*Fagus*) a vo vyspelých ihličnatých lesoch. V severnej Amerike hniezdi v smrekových (*Picea mariana*, *P. glauca*), topoľových (*Populus*), brezových a jedľových (*Abies balsamea*) lesoch. Vyskytuje sa aj v starých topoľových a zmiešaných lesných porastoch, ďalej v subalpínskych lesoch s jedľou plsnatoplodou (*Abies lasiocarpa*) a smrekom engelmannovým (*Picea engelmanni*). Na jar sa druh presúva aj do otvorenejšej krajiny (orná pôda, rúbaniská, lesné okraje). Na týchto miestach sa počas topenia snehu vyskytujú vyššie denzity malých zemných cicavcov (Holt et al. 1999). Hniezdny biotop druhu na Slovensku tvoria ihličnaté a zmiešané lesy, najmä smrekové, menej jedľovo-bukové na rovinách i v horách, obvykle vo väčších lesných komplexoch. Dôležitým faktorom pri hniezdení kuvika kapcavého je prítomnosť dutín v teritóriu. Hniezdne dutiny sú často vytesané ďatľom čiernym v bukoch, jedliach, zriedkavejšie borovicách a v smrekoch. Druh vzácne obsadzuje aj vhodné hniezdne bunky (Karaska a Cichocki 2014). V rámci CHVÚ Nízke Tatry hniezdi kuvik kapcavý vo vyššie položených ihličnatých a zmiešaných porastoch od 600 m n.m. až po hornú hranicu lesa. Preferuje lesné porasty staršie ako 80 rokov, najmä s dutinami po ďatľoch, pričom najvyššiu denzitu dosahuje v smrekových porastoch. Menej sa vyskytuje v smrekovo-jedľovo-bukových, resp. jedľovo-bukových lesoch, rovnako v biotopoch zahrňajúcich ihličnaté alebo zmiešané porasty staršie ako 60 a mladšie ako 80 rokov. Potravné biotopy predstavujú okraje lesov hraničiace s otvorenými plochami, napr. lúkami, hoľami a s rúbaniskami.

Hniezdnymi biotopmi kuvika vrabčieho sú pohoria s prevažou ihličnatých lesov (najmä smrek, jedľa, menej borovica), pričom vysoké denzity dosahuje najmä v starých smrekových, jedľovo-bukových a jedľových porastoch (Pačenovský 2002). Vo svete obýva podobné biotopy. Preferuje ihličnaté a zmiešané lesy tajgového a montánneho typu, po hornú hranicu lesa. Všeobecne sa vyskytuje hlavne vo vnútri lesa zloženého z ihličnanov s prímiesou buka, topoľa, brezy a iných listantých stromov. Vyžaduje prístup k čistinám, vresoviskám, lúkam alebo k lavínovým splazom (Holt et al. 1999). Na Slovensku obýva všetky typy lesov od menších len niekoľko desiatok ha veľkých hájov až po rozsiahle lesné komplexy. Preferuje predovšetkým rôznoveké porasty vysokej diverzity nad 50 rokov s dostatkom dutín (najmä po ďatľoch), ktoré využíva na hniezdenie a niekedy aj na ukrývanie potravy. Dôležité sú niektoré štruktúrne komponenty habitatu, ako napr. otvorené plochy (lúky, svetliny), výskyt hustých

ihličnatých mladín a košatých smrekov či jedlí (pre denný úkryt), ako aj prítomnosť vody v teritóriu. V mimohniezdnom období je pozorovaný aj na okrajoch intravilánov obcí a mimo les v brehových porastoch vodných tokov (Karaska a Cichocki 2014). V rámci CHVÚ Nízke Tatry hniezdi kuvik vrabčí v stredných a vyšších polohách v ihličnatých a zmiešaných porastoch od 500 m n. m. až po hornú hranicu lesa. Preferuje lesné porasty staršie ako 80 rokov, najmä s dutinami po ťatľoch, pričom vyššiu denzitu dosahuje v starých smrekových lesoch. Menej sa vyskytuje v ihličnatých alebo zmiešaných lesoch starších ako 60 a mladších ako 80 rokov.

Hniezdnymi biotopmi jariabka hôrneho sú ihličnaté, zmiešané a listnaté lesy v stredných a vo vyšších horských polohách (od 300–1850 m n.m.) s výskytom bobuľonosných krovín (Saniga 2002). Vo svete obýva najčastejšie zmiešané lesy, od nížin po horské oblasti (napr. v Alpách sa vyskytuje po 1600–1800 m n.m.). V Nórsku je druh viazaný na stredoveké zmiešané lesy s porastami smreka (*Picea abies*), borovice (*Pinus sylvestris*), brezy plstnatej (*Betula pubescens*), brezy previsnutej (*Betula pendula*) a na iné opadavé stromy (*Populus tremula*, *Alnus glutinosa*, *A. incana*, *Salix caprea*, *Sorbus aucuparia* a *Prunus padus*). V severovýchodnej Číne uprednostňuje sekundárne porasty. Predpokladá sa, že druh sa nedokázal adaptovať na malé fragmenty vyspelých lesných porastov. Jariabok sa všeobecne vyhýba čistým ihličnatým porastom. Vyžaduje prítomnosť bohatého podrastu (do 2 m) a čistín, s porastami jelše, brezy, topoľa a liesky pozdĺž potokov, riek, v prechodných oblastiach (ekotóny) a na čistínach vzniknutým vďaka požiarom. Vyhýba sa otvoreným priestranstvám. V švajčiarskych Alpách preferuje lesy s vysokým podielom jelše s bohatou vertikálnou štruktúrou (s množstvom vysokých porastov jarabiny vtácej, s hustým podrastom a lesnými okrajmi) (de Juana a Kirwan 2013). Optimálny hniezdny biotop na Slovensku predstavujú stanovišťa prírodných lesov v štádiu rozpadu, ako aj mozaika sekundárnych lesných porastov, kde sa striedajú všetky vekové stupne. Vyhovujú mu najmä zmiešané porasty o pestrej štruktúre, kde sa striedajú staršie porasty s čistinami a mladinami. Preferuje ťažko prístupné husté porasty s extenzívnym lesným hospodárením (svahy hôr, údolia lesných potokov, vlhkejšie miesta na kalamitiskách a húštiny na styku so starými podrastami, zarastené pasienky). Lesy obýva až po ich hornú hranicu a okrajovo zasahuje až do kosodreviny. Optimálne sú preň najmä stredné a vyššie polohy a lesné porasty v štádiu rozpadu. Druh preferuje aj hraničné línie medzi porastami so zárastom pionierskych drevín (lieska, breza, jelša, baza) (Saniga 2002; Karaska a Cichocki 2014). V rámci CHVÚ Nízke Tatry hniezdi jariabok hôrny v stredných a vyššie položených ihličnatých, zmiešaných alebo listnatých porastoch od 400 m n.m. až po hornú hranicu lesa. Preferuje porasty staršie ako 80 rokov. Vyššiu denzitu dosahuje najmä v smrekových, smrekovo-jedľovo-bukových, jedľovo-bukových lesoch, prípadne v bukových porastoch. Menej sa vyskytuje v ihličnatých, zmiešaných a listnatých lesoch starších ako 60 a mladších ako 80 rokov.

Hniezdnymi biotopmi bociana čierneho sú lesy všetkých typov, prirodzené aj umelé. Podmienkou je prítomnosť aspoň malého množstva starých stromov s vhodným habitatom pre umiestnenie hniezda (Karaska 2002). Vo svete obýva nerušené oblasti lesných porastov v blízkosti potokov, mokradí, vodných plôch a brehov riek, kde hľadá potravu. Vyhýba sa veľkým vodným plochám a súvislým lesným porastom. Hniezdi mimo intravilánov obcí a miest. Vtáky v subsaharskej Afrike a na Iberskom poloostrove preferujú skalnaté biotopy s riečnymi korytami. Na Iberskom poloostrove sú významnými biotopmi napájadlá dobytky, ktoré sú umiestnené ďalej od ciest, s veľkou vodnou hladinou, hlbšou vodou a s vysokou diverzitou vodných živočíchov. Zimujúce a migrujúce vtáky sa vyskytujú aj na mokradiach v otvorenej krajine a na ryžových poliach (Elliott et al. 2014). Na Slovensku hniezdi na celom území od 100 m n.m vo Východoslovenskej nížine po 1000 m n.m v Oravských Beskydách a Tatrách. Preferuje najmä enklávy starých porastov obvykle vo väčších lesných komplexoch (Karaska 2002). Hniezdo je umiestnené najčastejšie na starých stromoch, zvyčajne na spodných vetvách ďalej od kmeňa (listnaté stromy) alebo na bočných vetvách tesne pri kmeni (ihličnaté stromy) (Hudec et al 1994). Okrem hniezd na starých stromoch boli hniezda zistené aj v páse topoľov v poľnohospodárskej krajine (Rác in litt, Podunajská rovina), na

skalách v lesnom prostredí (napr. Nízke Tatry, Muráňska planina, Malá Fatra) a na poľovníckych posedoch (Karaska ex Karaska 2002; Štollmann ex Karaska 2002, Podbeskydská vrchovina).

Hniezdnymi biotopmi orla kriklavého sú lesné komplexy prestúpené širokými údoliami s príľahlými lúkami a poliami (Hudec a Šťastný 2005). V Európe hniezdi v podobných biotopoch. Vyskytuje sa v otvorených lesoch (listnatých, ihličnatých aj zmiešaných) a v blízkosti lesných okrajov. Preferuje zalesnené riečne údolia a lesy s príľahlými lúkami a poliami. Je menej závislý na rašeliniskách alebo mokradiach ako orol hrubozobý, viac sa prispôbil kultúrnej krajine (Meyburg et al. 2014). Na Slovensku sú hniezdnymi biotopmi orla kriklavého nízke až stredne vysoké zalesnené pohoria s rozsiahlymi lúkami, pasienkami a poliami ako loviskami v blízkosti. Kým druh a typ lesa nie je až taký dôležitý, väčší význam má charakter loviska. V tomto smere sú dôležité podmäčané lúky, pasienky a nízkostebelnaté mokrade. Vyhýba sa rozsiahlym lesoch bez otvorených priestranstiev, vysokohorským oblastiam, ako aj krajine bez lesov alebo trvalých trávnych porastov. Optimálnym prostredím je mozaika lesov, lúk a pasienkov alebo okraje súvislejších lesov, susediacich s poliami (Karaska a Cichocki 2014). V rámci CHVÚ Nízke Tatry hniezdi orol kriklavý v smrekových lesoch. Hniezdenie je sústredené v okrajovej severnej časti, susediacej s poľnohospodársky využívanými plochami (trvalé trávne porasty). Hrebeňovým oblastiam sa orol kriklavý vyhýba. Dôležitým predpokladom pre hniezdenie je prítomnosť starších lesných porastov vo veku nad 80 rokov s vhodnou vertikálnou porastovou štruktúrou, umožňujúcou formovanie hlbokých korún, ktoré orlom poskytujú vhodné možnosti na stavbu hniezd, prípadne ponúkajú hniezda postavené inými druhmi (napr. *Buteo buteo*, *Accipiter gentilis*, *Pernis apivorus*, *Ciconia nigra*). Hniezda sú umiestnené najčastejšie na smreku, menej na jedli, smrekovci a borovici lesnej. Potravný biotop druhu je situovaný v predhorí samotného chráneného územia v Liptovskej a Popradskej kotline, ktoré nie je súčasťou CHVÚ a tvoria ho rôzne typy lúk a pasienkov, využívané najmä na extenzívny chov oviec a hovädzieho dobytku. V menšej miere sú ako loviská využívané aj polia, lesné lúky a rúbaniská. Veľký význam v potravných teritóriách má nelesná drevinová vegetácia (napr. solitérne stromy, línie stromov, stromoradia pozdĺž ciest, kroviny), ktorú orly s obľubou využívajú na sledovanie koristi alebo ako miesta na odpočinok.

Hniezdnymi biotopmi výra skalného sú oblasti s dostatkom skalných útvarov (kameňolomy, skaly, skalné bralá) v blízkosti otvorenej poľnohospodárskej krajiny (Danko a Karaska 2002). Vo svete preferuje oblasti s riedkym osídlením človeka, kde sa vyskytuje najmä v neprístupnom teréne. Hniezdi v skalnatej krajine s útesmi a roklinami, v okolí jaskýň, v lesných fragmentoch, v oblastiach s roztrúsenými stromami a v hájoch, všeobecne na nerušených miestach, mimo ľudských sídel. Obýva tiež rozvoľnené lesy, ale aj tajgu a ostatné typy lesných porastov. Ďalej aj lesostepi, riečne údolia s roklinami a zarastenými lomami, tiež poľnohospodársku krajinu so skalnatým prostredím a útesmi. Potravné biotopy zahŕňajú oblasti v otvorenej krajine alebo v riedko zalesnenom teréne; napr. inundačné územia, poľnohospodársku krajinu, pasienky, malé obrábané polia. Hniezdnym prostredím výra skalného na Slovensku sú oblasti s dostatkom kameňolomov a skál. Okrem neprístupných skalných útvarov preferuje druh aj hniezdenie na zemi, napr. medzi balvanmi v lesnom poraste, v koreňových vývratoch, v strmých svahoch, niekedy aj na strmých kamenito-hlinitých zalesnených brehoch vôd (rieka Orava pri Tvrdošíne). Raritou je aj hniezdenie na opustenom železničnom moste v rovinatej krajine (Karaska a Cichocki 2014). Od počiatku 90. rokov minulého storočia sa začal výr skalný šíriť aj do nížinných lužných lesov hraničného pásma v okolí toku rieky Moravy, kde hniezdi v stromových hniezdach (napr. v dravčích a bocianích hniezdach a kolóniách volaviek) (Zuna-Kratky 2003). Na strane Slovenska boli stromové hniezda registrované napr. v porastoch lužného lesa (západné Slovensko), ďalej v nížinných dubovo-hrabových porastoch (háj susediaci s poliami a lúkami, na okraji rúbane, okres Prievidza) (Šotnár 2007) alebo v brehových porastoch topoľa sivého v nížinnej otvorenej krajine (východné Slovensko) (Pačenovský et al. 2012).

Hniezdnymi biotopmi včelára lesného sú hlavne teplejšie oblasti listnatých lesov (hrabiny, dubiny, bučiny) v susedstve s lúkami a pasienkami so zastúpením rozptýlenej zelene, kde je dostatok jeho potravy - blanokrídleho hmyzu (Karaska a Danko 2002). Vo svete obýva biotopy podobného charakteru, preferuje najmä listnaté lesy, avšak vyskytuje sa aj v zmiešaných porastoch. V niektorých oblastiach svojho areálu hniezdi aj v ihličnatých lesoch (napr. Škandinávia, Veľká Británia). Obsadzuje aj rôzne biotopy v otvorenej alebo zalesnenej krajine, vrátane vresovísk a oblastí v poľnohospodárskej krajine. Predpokladá sa, že na hniezdenie vyžaduje nerušené miesta. V Afrike zimuje v sekundárnych lesných porastoch a iných husto zalesnených oblastiach (Orta et al. 2013). Hniezdnym prostredím na Slovensku sú lesy od luhov pri Latorici, Dunaji a Morave až po zmiešané a ihličnaté lesy centrálnej časti Západných Karpát. Obýva všetky lesnaté oblasti s príľahlou mozaikovou krajinou do približne 900–1000 m n.m. Vzhľadom na potravnú špecializáciu na blanokrídly hmyz mu najviac vyhovujú teplejšie a suchšie južné svahy. Optimálnym prostredím sú lesnaté nízke až stredne vysoké oblasti Karpát na okraji nížin. Preferuje viacetážové zmiešané porasty. Neobýva bezlesé oblasti a zriedkavý je aj v územiach s intenzívnou poľnohospodárskou výrobou s prevahou ornej pôdy (Karaska a Danko 2002, Karaska a Cichocki 2014).

Hniezdnymi biotopmi d'atla bielochrbtého sú bukové, jedľo-bukové, smrekovo-jedľovo-bukové a lokálne aj dubové lesy v nadmorských výškach od 330–1300 m n.m. Teritoriá sú predovšetkým v strmších svahoch s vyšším podielom mŕtveho dreva (SOS/BirdLife 2013). Vo svete obýva biotopy podobného charakteru. Preferuje vyspelé klimaxové, avšak rozvoľnené listnaté a zmiešané lesy s vysokým podielom mŕtveho dreva a padnutých kmeňov. Obýva najmä porasty staršie ako 80 rokov, umiestnené často v strmých svahoch alebo neďaleko vody. V prírodných lesoch východnej Európy hniezdi v bažinatých lesoch s jaseňom (*Fraxinus*), jelšou (*Alnus*), ďalej v lesných porastoch s dubom (*Quercus*) a hrabom (*Carpinus*). Príležitostne sa vyskytuje aj v ihličnatých lesoch. V strednej Európe a v Pyrenejách je typický v rozvoľnenejších, svetlých zmiešaných lesoch (buk-dub, buk, jedľa, javor, smrek a pod.). Na Peloponézskom poloostrove je úzko viazaný na vyspelé horské lesy s dominantnou jedľou gréckou (*Abies cephalonica*). Na Sibíry hniezdi d'ateľ bielochrbtý v listnatých lesoch s brezou (*Betula*), ďalej v zmiešaných svetlých ihličnatých lesoch a pozdĺž záplavových oblastí s porastami vrb (*Salix*). Japonské populácie d'atla sú závislé na prírodných bukových lesoch (Winkler a Christie 2002). Na Slovensku je d'ateľ bielochrbtý typickým druhom starých listnatých a zmiešaných lesov v štádiu rozpadu s významným zastúpením buka. Zásadný význam má prítomnosť odumretých stromov, kde nachádza potravu a v ktorých si buduje aj hniezda (Karaska a Cichocki 2014).

Hniezdnymi biotopmi žlny sivej sú staré listnaté, zmiešané, menej ihličnaté lesy s dostupnými trávnatými biotopmi, kde vyhľadáva kolónie mravcov (SOS/BirdLife 2013). V Európe a Ázii preferuje druh rozvoľnenejšie lesné porasty v otvorenej krajine, napr. lužné lesy, parky, záhrady a sady. Spravidla sa vyskytuje v listnatých lesoch, avšak lokálne obýva aj borovicovo-dubové lesy (*Pinus-Quercus*), alebo rozvoľnené horské ihličnaté lesy so smrekovcom (*Larix*). V Európe sa hniezdné biotopy čiastočne prekrývajú s biotopmi žlny zelenej (*Picus viridis*), avšak žlna sivá preferuje viac lesný interiér. Vyhýba sa čistým ihličnatým porastom tajgového charakteru (napr. v strednej Sibíri), preferuje viac listnaté lesy (Winkler a Christie 2015). Na Slovensku obýva žlna sivá listnaté lesy, napr. bučiny, lužné lesy a staré brehové porasty pozdĺž vodných tokov, cintoríny, stromoradia, parky v intravilánoch obcí a miest, ale aj skupiny stromov a solitéry v otvorenej krajine (Karaska a Cichocki 2014).

Hniezdnymi biotopmi d'atľa čierneho sú staré porasty listnatých, zmiešaných, ale aj ihličnatých lesov rozsiahlejšieho charakteru (Kropil 2002). Vo svete obýva všetky typy klimaxových lesných porastov, vrátane lesných okrajov, vyhýba sa však veľmi hustým lesom.

V Škandinávií a na Sibíry uprednostňuje smrekovo-borovicové lesy s prímiesou smrekovca, ďalej obýva aj brezové, topoľové a jelšové porasty. V Poľsku hniezdi vo všetkých typoch prírodných lesných porastov. V Japonsku obýva boreálne zmiešané alebo ihličnaté lesy do 1000 m n.m, zriedka sa vyskytuje v nížinách. Vyžaduje staré práchnivé stromy a pne pre vyhľadávanie potravy a vhodné stromy pre tesanie dutín. Mimo obdobia hniezdenia sa vyskytuje aj v otvorenej krajine, lesných čistínach a na okrajoch miest (Winkler a Christie 2002). Na Slovensku hniezdi ďateľ čierny od nížin po hornú hranicu lesa. Na nížinách preferuje lužné lesy (mäkký a tvrdý luh), v stredných polohách bukové porasty a vo vyšších polohách horské zmiešané a smrekové lesy. Hniezdi aj v lesných fragmentoch, ak sa v danom poraste vyskytuje dostatok drevin pre tesanie dutín a vyhľadávanie potravy (práchnivé pne, staré stromy) (Kropil 2002).

Hniezdnymi biotopmi muchárika malého sú zachovalé vysoké listnaté lesy, predovšetkým bukové a bukovo-jedľové porasty (SOS/BirdLife 2013). Vo svete hniezdi v lesných oblastiach, hlavne v zmiešaných opadavých lesoch, predovšetkým v bukových, menej v dubových lesoch. Na severe areálu sa vyskytuje v smrekových porastoch. Preferuje rozvoľnené vysoké stromy, s dostatkem podrastu a otvorenými zónami v lesnom zápoji. Uprednostňuje holiny, paseky a oblasti v blízkosti vody. Počas mimohniezdneho obdobia sa vyskytuje aj v hájoch, lesných monokultúrach, okrajoch, parkoch a záhradách s vysokými stromami. Počas ťahu bol registrovaný aj v kroví, na plantážach a v záhradách, často na vysokých stromoch, ale aj vo vysokom kroví v suchšej krajine a v saharských oázach (Taylor 2006). Na Slovensku patrí muchárik malý medzi druhy charakterizované ako indikátory zachovalosti prirodzených zmiešaných horských lesov. Obýva listnaté alebo zmiešané štruktúrne bohaté lesy vyššieho veku s dostatkem vhodných dutinových stromov. Preferuje najmä bukové lesy, ďalej hrabovo-bukové lesy, jedľa-bučiny a vyššie položené smrekovo-jedľovo-bukové porasty (Karaska a Cichocki 2014).

Hniezdnymi biotopmi muchárika bielokrkého sú najmä listnaté, dubové a bukové lesy, menej zmiešané porasty, parky, staré sady s dostatkem dutín alebo búdok (SOS/BirdLife 2013). Vo svete obýva biotopy podobného charakteru. Uprednostňuje presvetlené lesy, lesné okraje, lužné lesy, otvorenú krajinu s roztrúsenými stromami, ako aj staré parky a aleje. Sekundárne sa vyskytuje aj v záhradách a sadoch. Vyžaduje staré stromy s dostatkem dutín, vysoko nad zemou. Preferuje opadavé listnaté lesy, vyskytuje sa v dubových, bukových, lipových a brezových lesoch. Na severe areálu je tiež v dubových a jaseňových lesoch s hustým podrastom liesky a hloha. V Rusku hniezdi v hrabových lesoch, občas sa vyskytuje aj v borovicových porastoch. V porovnaní s muchárikom čiernohlavým (*Ficedula hypoleuca*) obsadzuje teplé, kontinentálnejšie prostredie (Taylor 2006). Na Slovensku hniezdi muchárik bielokrký v listnatých, menej zmiešaných lesoch s vyšším zastúpením listnatých stromov. Obýva staré pralesovité a prírode blízke porasty, napr. lužné lesy, bučiny, bukovo-jedľové a bukovo-smrekové porasty s dostatkem vhodných dutín na hniezdenie. Extrémne vysoké denzity dosahuje druh napr. v riedkych dubových lesoch so slabým podrastom a s dutinami (napr. pohorie Trábeč). Hniezdi aj v prostredí mestských parkov a záhrad (napr. Zvolen) (Krištín a Kropil 2002).

Hniezdnymi biotopmi strakoša veľkého sú oblasti v pahorkatinovej a podhorskej krajine s dostatkem rozptýlenej zelene, často v blízkosti rašelinísk a vlhkých lúk (SOS/BirdLife 2013). Vo svete obýva otvorenú krajinu so soliternými stromami, kríkmi, so stĺpmi a líniami elektrického vedenia. Severné populácie obývajú čistiny a lesné okraje v tajge alebo v prechodnej zóne medzi tajgou a tundrou. Niekedy sa vyskytuje aj v močaristej krajine a v okolí rašelinísk. Dôležitým komponentom potravného biotopu je nízka vegetácia a množstvo konárov, ktoré slúžia ako vyhládokové body (napr. konáre soliterných stromov, krovín, stĺpov, línii elektrického vedenia a ploty) (Yosef et al. 2008). Na Slovensku obýva strakoš veľký predovšetkým otvorenú poľnohospodársku krajinu s prevahou mokrých lúk a pasienkov s bohatou rozptýlenou zeleňou. Preferuje lúky a pasienky so skupinkami smrekov

v blízkosti rašelinísk a močiarov. Menej početný je na okrajoch lesov v intenzívne obrábanej krajine a na suchších lúkach. Prechodne obýva aj väčšie rúbane v ranných štádiách sukcesie. Menej hniezdi aj na okrajoch intravilánov, najmä v tichších oblastiach. Vyhýba sa súvislým zalesneným oblastiam, silne urbanizovaným územiám a polohám nad hornou hranicou lesa (Karaska a Cichocki 2014).

Pôvodnými biotopmi prepelice poľnej sú stepi a lesostepi. V súčasnosti sú hniezdnymi biotopmi druhu najmä oblasti v otvorenej poľnohospodárskej krajine, napr. obilné polia, krmoviny, menej okopaniny, lúky a pasienky (Demko 2002). Vo svete obýva najmä otvorenú kultúrnu krajinu, roviny alebo miesta s mierne zvlneným povrchom. Podmienkou hniezdenia je prítomnosť hustej vegetácie, ktorá však nie je vyššia ako 1 m. V severo-východnej Tanzánii sa vyskytuje aj v menej narušených pasienkoch. Vyhýba sa holej pôde (McGowan et al. 2013). V podmienkach Slovenska hniezdi prepelica poľná najmä v agrocenózach. Vyskytuje sa napr. v obilných a repkových poliach, kde obzvlášť preferuje miesta s podrastom tráv, burín alebo krmovín. Najpočetnejšia je na lúkach, ktorými vystupuje až do horských polôh (napr. Hruštínska hoľa, cca 1100 m n. m., Kubínska hoľa, cca 1300 m n. m.). Zriedkavejšie ju možno zastihnúť aj v suchších častiach slatinných rašelinísk a vo väčších ruderaloch. Uprednostňuje otvorenejšiu krajinu. Menším plochám v lesoch sa vyhýba. Na druhej strane bola zastihnutá aj na rozľahlejších rúbaniach v rannom štádiu zarastania. Ďalej obsadzuje aj zaplavované a suché lúky, neobrábané trávnaté plochy (úhory), okraje mokradí a letísk. Počas migrácie sa vyskytuje aj v mestách; často ju možno počuť ozývať sa zo striech domov (Demko 2002; Hudec a Šťastný 2005; Karaska a Cichocki 2014).

Hniezdnymi biotopmi žltochvosta hôrneho sú staré riedke lesné porasty, intravilány obcí a miest s vysokou stromovou vegetáciou; napr. záhrady, parky, sady a cintoríny (SOS/BirdLife 2013). Vo svete obýva biotopy podobného charakteru. Preferuje riedke presvetlené lesy, vrátane starých parkov a parkových záhrad, lesných čistín a ich okrajov, s nízkym krovinným a bylinným podrastom. V severnej Európe obýva subarktické horské brezové porasty a borovicové lesy. V strednej a južnej Európe hniezdi v listnatých lesoch, avšak obýva aj prechodné biotopy, akými sú vresoviská, oblasti s roztrúsenými staršími stromami a hlavovými vrbami pozdĺž potokov a priekop. Ďalej sa vyskytuje aj v otvorenej kopcovitej krajine so starými kamennými múrmi a budovami. V Rusku preferuje všeobecne listnaté a zmiešané lesy, menej borovicové porasty. V severnej Afrike hniezdi v starých dubových porastoch a ihličnatých lesoch. Zimuje v semi-aridných oblastiach, najmä v krovitých stepiach, riedkej suchej stromovej vegetácií, v akáciových porastoch pozdĺž riek a v záhradách (Collar a Christie 2013). Na Slovensku obýva žltochvost hôrny vysokú stromovú zeleň v obciach a mestách, parky, cintoríny, ale aj samoty so solitérmi, kalamitiská s jednotlivými stromami, rôzne staré riedke lesy, ako sú rašeliniskové borové lesy Oravskej kotliny, či staré smrečiny na hornej hranici lesa, hájovne a samoty na lesných čistinách (Karaska a Cichocki 2014). Vo vyšších pohoriach obsadzuje najmä hrebeňové partie pohorí s polámanými a vyschnutými listnatými stromami. Najvyššie hustoty dosahuje v presvetlených porastoch, kde podrast chýba alebo je len minimálny. V nižších polohách takéto podmienky spĺňajú napr. lužné lesy, optimálne so zachovalým vodným režimom, ktorý bráni rastu vysokej vegetácie, ďalej dubové prírodné lesy bez podrastu (napr. pohorie Tríbeč) a rozvoľnené borovicové lesy s prímесou duba alebo agátu v Záhorskej nížine (napr. vojenské priestory) (Kropil 2002).

Hniezdnymi biotopmi muchára sivého sú listnaté a parkové porasty, osobitne ich okraje, aleje, záhrady a sady (SOS/BirdLife 2013). Vo svete obýva všetky typy riedkych lesných porastov alebo zalesnené oblasti s vyvýšenými miestami (konáre), ktoré poskytujú výhľad. Hniezdne biotopy zahŕňajú rôzne typy rozvoľnených presvetlených porastov, od starších stromov po mladiny až kroviny. Dobré sa prispôbil aj urbanizovanej krajine, kde obsadzuje záhrady, parky, sady a iné človekom vytvorené prostredie. Obýva listnaté aj ihličnaté porasty, vyskytuje sa tiež v lesných okrajoch, čistinách, spálených porastoch, brehových

porastoch pozdĺž potokov, riek a v okolí stojatých vôd. V afrických zimoviských sa vyskytuje v podobných biotopoch, napr. v opadavých alebo vždyzelených listnatých lesoch, vrátane porastov miombo, mapane a akáciových saván. Rovnako častý je aj v sekundárnych biotopoch, akými sú zarastajúce pasienky, plantáže, sady, záhrady, parky a trnité kroviny (Taylor 2006). Na Slovensku hniezdi muchár sivý vo všetkých typoch lesov, s preferenciou redších listnatých, prípadne zmiešaných porastov. Obýva aj parkovitou krajinu so starými stromami a s dutinami, napr. brehové porasty a vysokú zeleň v intravilánoch (cintoríny, parky). Vyhýba sa nelesnej krajine a horským polohám nad hornou hranicou lesa. Vzácný je v horských smrečinách (Karaska a Cichocki 2014).

1.6.2. Stručný popis predmetu ochrany

Predmetom ochrany v chránenom vtáčom území Nízke Tatry je zabezpečenie priaznivého stavu biotopov druhov vtákov európskeho významu a biotopov sťahovavých druhov vtákov orla skalného, tetra holniaka, hlucháňa hôrneho, d'ubníka trojprstého, pôtika kapcavého, kivička vrabčieho, jariabka hôrneho, bociana čierneho, orla kriklavého, výra skalného, včelára lesného, ďatľa bielochrbtého, žlny sivej, tesára čierneho, muchárika malého, muchárika bielokrkeho, prepelice poľnej, žltouchvosta lesného, strakoša veľkého, muchára sivého, lelka lesného a chrapkáča poľného a zabezpečenia podmienok ich prežitia a rozmnožovania.

V súčasnosti sú Nízke Tatry najvýznamnejším hniezdiskom pre tetra holniaka na Slovensku.

1.6.3. Hodnotenie stavu predmetu ochrany, stanovenie priorít ochrany

Pri zhodnotení stavu predmetu ochrany sa vychádzalo z hodnotenia priaznivého stavu druhov, ktoré sú predmetmi ochrany v jednotlivých CHVÚ na základe dát z monitoringu z rokov 2010-2012. Pre potreby hodnotenia stavu druhu je potrebné zohľadniť nielen stav populácie, ale aj biotopov a ohrození, preto sa pri hodnotení kritériá populácie, biotopov a ohrození uvádzajú v programe starostlivosti v celom rozsahu. Pre zhodnotenie napĺňania programu starostlivosti bude potrebné merať zmeny stavu druhov tými istými kritériami ako bol hodnotený ich stav v roku 2010-2012. Len takéto meranie stavu zabezpečí porovnateľné vyhodnotenie stavu pri neskoršom hodnotení. Z tohto dôvodu je nižšie uvedená pre každý predmet ochrany celá tabuľka hodnotenia priaznivého stavu v kapitole 1.6.3.1., resp. slovne detailnejšie hodnotenie priaznivého stavu.

Stručné, súhrnné, celkové zhodnotenie stavu predmetov ochrany je uvedené v kapitole 1.6.3.2. a stanovenie cieľových stavov druhov je uvedené v kapitole 1.6.3.3. a osobitných záujmov u dotknutých druhov v kapitole 1.6.3.4.

1.6.3.1. Súčasný stav druhu

1.6.3.1.1. *Definovanie priaznivého stavu orla skalného (Aquila chrysaetos) v Chránenom vtáčom území Nízke Tatry*

Rozšírenie, početnosť a ďalšie charakteristiky druhu v CHVÚ

V Ďumbierskej aj Kráľovohoľskej časti hniezdi vo vyššie položených lesnatých oblastiach v montánnom pásme, loví najmä na holiach, pasienkoch a poliach. Hniezdi predovšetkým v starých lesných porastoch na jedliach, resp. boroviciach, smrekovcoch a zriedkavejšie na smrekoch a skalách v nadmorských výškach približne od 700 do 1300 m n. m.. Potravne je na tomto území viazaný na stredne veľkú korisť, akou sú svište, zajace, ale aj líšky a vtáky, v zimnom období je to najmä uhynutá raticová zver. Celkový počet hniezdných párov bol odhadnutý na 8-10 v tomto chránenom vtáčom území, niektoré z nich však majú teritórium aj

mimo územia CHVÚ. Zdá sa, že celkový počet hniezdných párov narastá ako na Slovensku (Kropil 2002), tak aj na území CHVÚ Nízke Tatry (Ondruš, Kropil unpubl.). Mierne progresívny trend možno potvrdiť nielen nálezom nových párov na neznámych územiach, ale aj zahniezdením nových párov, ktoré predtým na lokalitách neboli, resp. zahniezdením mladých jedincov v pároch. Adultné jedince sa vyskytujú na hniezdiskách počas celého roka, niekoľko mesiacov aj s vylietanými mládymi. Juvenilné jedince sa potulujú aj na väčšie vzdialenosti od hniezdísk.

Ohrozenie druhu je možné byť predovšetkým v dôsledku antropických vplyvov. V ostatnom čase je to najmä veľkoplošná náhodná resp. aj maloplošná úmyselná ťažba dreva (v dôsledku veternej a podkôrnikovej kalamity) v optimálnych aj suboptimálnych biotopoch a vyrušovanie vďaka rozširovaniu turistiky, lyžovaniu, horolezectvu, rekreácie, skialpinizmu, paraglidingu a i. Priame ohrozenie druhu existuje vďaka prenasledovaniu, ilegálnemu lovu, odchytu a tráveniu, ako aj vyrušovaniu v dôsledku pozorovania, fotografovania a filmovania. Významnými ohrozeniami sú aj nechránené stĺpy elektrických vedení (Kropil 2002). Zriedkavejšie pôsobia negatívne aj vplyvy medzidruhových interakcií s krkavcom, resp. sokolom myšiarom (Kropil, Majda 1996).

Definovanie stavu druhu: *Aquila chrysaetos* v CHVÚ Nízke Tatry

Kritériá hodnotenia		PRIAZNIVÝ STAV		NEPRIAZNIVÝ STAV
		A	B	C
		dobrý	priemerný	nepriaznivý
populácia	1.1. Veľkosť populácie/ populačná hustota	Viac ako 8 obsadených hniezdných teritorií na území CHVÚ	5-8 obsadených hniezdných teritorií na území CHVÚ	Menej ako 5 obsadených hniezdných teritorií na území CHVÚ
	1.2. Populačný trend	Populácia stúpla o viac ako 10 % za obdobie 5 rokov	Populácia je stabilná na úrovni fluktuácie so zmenami ± 10 % za obdobie 5 rokov	Populácia klesá o viac ako 10 % za obdobie 5 rokov
	1.3. Areálový trend	Rozloha nevhodných biotopov územia CHVÚ (urbánne prostredie) stúpla o menej ako 10 % za obdobie 5 rokov	Rozloha nevhodných biotopov územia CHVÚ (urbánne prostredie) stúpla 10-20 % za obdobie 5 rokov	Rozloha nevhodných biotopov územia CHVÚ (urbánne prostredie) stúpla o viac ako 20 % za obdobie 5 rokov
	1.4. Hniezdná úspešnosť	Hniezdná úspešnosť vylieteného mláďaťa/hniezdný pár so započatým hniezdením za 5 rokov je $> 0,6$	Hniezdná úspešnosť vylieteného mláďaťa/hniezdný pár so započatým hniezdením za 5 rokov je 0,4 - 0,6	Hniezdná úspešnosť vylieteného mláďaťa/hniezdný pár so započatým hniezdením za 5 rokov je $< 0,40$
biotop	2.1. Hniezdný biotop	Rozloha lesných porastov nad 80 rokov je viac ako 20 % z celkovej výmery lesa v CHVÚ a ich rozmiestnenie je v území rovnomerné	Rozloha lesných porastov nad 80 rokov je 10 - 20 % z celkovej výmery lesa v CHVÚ a ich rozmiestnenie je v území náhodné	Rozloha lesných porastov nad 80 rokov je menej ako 10 % z celkovej výmery lesa v CHVÚ a ich rozmiestnenie je v území v maximálne 10 skupinách

Kritériá hodnotenia	PRIAZNIVÝ STAV		NEPRIAZNIVÝ STAV
	A	B	C
	dobrý	priemerný	nepriaznivý
2.2. Potravný biotop	Rozloha TTP v poľnohospodárskej krajine je viac ako 90 % z celkovej výmery PPF v CHVÚ	Rozloha TTP v poľnohospodárskej krajine je 50 - 90 % z celkovej výmery PPF v CHVÚ	Rozloha TTP v poľnohospodárskej krajine je menej ako 50 % z celkovej výmery PPF v CHVÚ
ohrozenia	3.1. Priame ohrozenie druhu - prenasledovanie, vyrušovanie	Neboli zaznamenané žiadne prípady priameho prenasledovania človekom v priebehu 5 rokov (vyberanie mláďat alebo vajec, odstrel, trávenie, odchyt do želiez)	Bolo zaznamenaných 1- 5 prípadov priameho prenasledovania človekom v priebehu 5 rokov (vyberanie mláďat alebo vajec, odstrel, trávenie, odchyt do želiez)
	3.2. Ohrozenie hniezdných biotopov	Rozloha lesných porastov starších ako 80 rokov stabilná za obdobie 5 rokov (zmena do 5 % z ich celkovej výmery)	Rozloha lesných porastov starších ako 80 rokov klesla za obdobie 5 rokov o 5-20 % z ich celkovej výmery)
	3.3. Ohrozenie potravných biotopov	Rozloha TTP za obdobie 5 rokov poklesla v dôsledku zarastania náletom drevín, zmenou na ornú pôdu alebo zastavaním do 5 % z ich celkovej výmery	Rozloha TTP za obdobie 5 rokov poklesla v dôsledku zarastania náletom drevín, zmenou na ornú pôdu alebo zastavaním o 5 - 10 % z ich celkovej výmery

Vyhodnotenie súčasného stavu

Kritérium	Stav*	Váha (0-3)	Dosiahnutá hodnota (Stav x váha)	
P	1.1. Veľkosť populácie / populačná hustota	2	3	6
	1.2. Populačný trend	2	2	4
	1.3. Využitie územia druhom	3	2	6
	1.4. Hniezdna úspešnosť	2	2	4
B	2.1. Hniezdny biotop	2	3	6
	2.2. Potravný biotop	3	3	9
O	3.1. Priame ohrozenie druhu - prenasledovanie, vyrušovanie	2	3	6
	3.2. Ohrozenie hniezdných biotopov	1	3	3
	3.3. Ohrozenie potravných biotopov	3	3	9
Dosiahnutá hodnota spolu:			53	
Maximálna možná hodnota (\sum váh \times 3):			72	

*Bodová hodnota stavu: A = 3 body, B = 2 body, C = 1 bod

Celkové vyhodnotenie (percentuálny podiel dosiahnutej hodnoty z možnej hodnoty):

A	B	C
100–78 %	77–55 %	54–33 %
	74 %	

1.6.3.1.2. *Definovanie priaznivého stavu lelka lesného (Caprimulgus europaeus) v Chránenom vtáčom území Nízke Tatry*

Rozšírenie, početnosť a základná charakteristika druhu:

Migrujúci druh, ktorý v hniezdnej dobe obýva Európu, Blízky Východ a strednú Áziu. Na Slovensku bol zaznamenaný v takmer polovici kvadrátov DFS a odhaduje sa hniezdenie 1000-2000 párov (Danko 2002). Odhady jeho rozšírenia ako aj početnosti sú však zaťažené istou nepresnosťou vychádzajúcou s nedostatku relevantných údajov. Uprednostňuje redšie lesy s čistinami, prípadne ich okraje komunikujúce s lúkami porastenými krovinami alebo soliternými stromami, kde jeho denzita dosahuje zhruba 1 pár/1 km² (Danko 2002, Bright et al. 2007, Stasiak et al. 2013). Častejšie býva registrovaný v nižších nadmorských výškach, známy je však aj z prostredia hornej hranice lesa. Nakoľko významná časť lesov v CHVÚ Nízke Tatry je tvorená sekundárnymi smrečinami v montánnom a supramontánnom pásme, jeho výskyt je tu nesúvislý a obmedzený len na fragmenty vhodného prostredia. Pri identifikácii VVÚ Slovenska bolo pre Nízke Tatry odhadnutých 30-70 párov (Rybanič et al. 2004). Hranice CHVÚ sú však oproti hraniciam VVÚ vo viacerých častiach horstva posunuté do vyšších nadmorských výšok, čím sa zrejme časť potenciálne vhodnejších biotopov pre tento druh dostala mimo hraníc CHVÚ.

Definovanie stavu: *Caprimulgus europaeus*

Kritériá hodnotenia		PRIAZNIVÝ STAV		NEPRIAZNIVÝ STAV
		A	B	C
		dobrý	priemerný	nepriaznivý
populácia	1.1. Populačná hustota/veľkosť populácie	40-60 párov; hustota hniezdiacich párov v vhodných biotopoch 0,8-1 pár na 1 km ² ; v rámci zachované lokality s výskytom viac ako 5 hniezdiacich párov	20-40 párov; hustota hniezdiacich párov v vhodných biotopoch 0,8 párov na 1 km ² ; v rámci zachované lokality s výskytom 3-5 hniezdiacich párov	Menej ako 20 párov; hustota hniezdiacich párov v vhodných biotopoch nižšia ako 0,1 párov na 1 km ² ; v rámci územia sa nenachádzajú lokality s výskytom viacerých hniezdiacich párov a druh hniezdi len roztrúsene v podobe samostatne hniezdiacich párov
	1.2. Populačný trend	Hustota populácie vzrastá z dlhodobejšieho hľadiska o 10 – 20 %	Hustota populácie je z dlhodobejšieho hľadiska stabilná, prípadne s menšími krátkodobými výkyvmi nepresahujúcimi 20 % stavu početnosti	Hustota populácie sa z dlhodobejšieho hľadiska znižuje.

Kritériá hodnotenia	PRIAZNIVÝ STAV		NEPRIAZNIVÝ STAV	
	A	B	C	
	dobrý	priemerný	nepriaznivý	
1.3. Veľkosť areálu	Druh sa vyskytuje na viac ako 20 % územia CHVÚ	Druh sa vyskytuje na 10 - 20 % územia CHVÚ	Druh sa vyskytuje na menej ako 10 % územia CHVÚ	
1.4. Areálový trend	Areál druhu sa v danom území zväčšuje; vhodné biotopy sú obsadzované hniezdiacimi pármami pravidelne po viacero rokov	Areál druhu je v danom území z dlhodobejšieho hľadiska stabilný, prípadne s menšími krátkodobými výkyvmi; vhodné biotopy sú obsadzované hniezdiacimi pármami pravidelne po viacero rokov	Areál druhu sa v danom území zmenšuje; hniezdiacimi pármami nie sú pravidelne obsadzované ani vhodné biotopy	
biotop	2.1. Hniezdny biotop	Prevažne zmiešané alebo ihličnaté lesy s nesúvislým korunovým zápojom prerušované čistinami; okraje redších lesov a ich stret s bezlesnou krajinou s výskytom krovín; v nižších nadmorských výškach územia staršie porasty borín	Lesy s nesúvislým korunovým zápojom s rúbaniskami a lesné okraje; v nižších nadmorských výškach územia porasty borín	Lesy mladšieho veku so súvislým korunovým zápojom bez stretov s otvorenou krajinou alebo rúbaniskami; prevaha smrekových monokultúr aj v nižších častiach územia
	2.2. Potravný biotop a biotop významný počas migrácie	Prevažne zmiešané alebo ihličnaté lesy s nesúvislým korunovým zápojom prerušované čistinami; okraje redších lesov a ich stret s bezlesnou krajinou s výskytom krovín; prostredia nezaťažené chemickými postrekmi znižujúcimi diverzitu hmyzu	Lesy s nesúvislým korunovým zápojom s rúbaniskami a lesné okraje; prostredia len málo zaťažené chemickými postrekmi znižujúcimi diverzitu hmyzu	Lesy mladšieho veku so súvislým korunovým zápojom bez stretov s otvorenou krajinou alebo rúbaniskami; prostredia vo väčšej miere zaťažené chemickými postrekmi znižujúcimi diverzitu hmyzu.

Kritériá hodnotenia		PRIAZNIVÝ STAV		NEPRIAZNIVÝ STAV
		A	B	C
		dobry	priemerny	nepriaznivý
ohrozenia	3.1. Populácia	Druh nie je prenasledovaný; počas obdobia hniezdenia nie je narušovaný lesohospodárskou činnosťou a zberom lesných plodov; potravná základňa nie je degradovaná aplikáciou chemických postrekov	Druh nie je priamo prenasledovaný a počas obdobia hniezdenia je narušovaný v menšej miere lesohospodárskou činnosťou; potravná základňa nie je degradovaná aplikáciou chemických postrekov	Druh nie je prenasledovaný počas obdobia hniezdenia je vyrušovaný sústavnou alebo dlhodobou lesohospodárskou činnosťou; potravná základňa je degradovaná aplikáciou chemických postrekov
	3.2. Biotop	Zachovávanie a zvyšovanie podielu vhodných hniezdných biotopov v celej rozlohe daného územia; najmä v nižších nadmorských výškach CHVÚ pri strete s otvorenou krajinou zachovávanie (prípadne zvyšovanie podielu) ihličnatých porastov s nesúvislým korunovým zápojom, najmä zachovaných borín; vylúčenie používania chemických prostriedkov znižujúcich diverzitu hmyzu a tým potravnú základňu daného druhu	Zachovávanie podielu vhodných hniezdných biotopov v celej rozlohe daného územia; najmä v nižších nadmorských výškach pri strete s otvorenou krajinou zachovávanie ihličnatých porastov nesúvislým korunovým zápojom, najmä zachovaných borín; len sporadické používanie chemických prostriedkov znižujúcich diverzitu hmyzu a tým potravnú základňu daného druhu	Znižovanie podielu vhodných hniezdných biotopov v celej rozlohe daného územia; najmä v nižších nadmorských výškach pri strete s otvorenou krajinou znižovanie podielu ihličnatých porastov, najmä borín; používanie chemických prostriedkov znižujúcich diverzitu hmyzu a tým potravnú základňu daného druhu

Vyhodnotenie súčasného stavu

Kritérium		Stav*	Váha (0-3)	Dosiahnutá hodnota (Stav x váha)
P	pop. hustota / veľkosť populácie	2	3	6
	populačný trend	2	3	6
	veľkosť areálu	2	2	4
	areálový trend	2	2	4
B	hniezdny biotop	1	3	3

Kritérium	Stav*	Váha (0-3)	Dosiahnutá hodnota
potravný a migračný biotop	2	2	4
O	populácia	2	3
	biotop	2	2
Dosiahnutá hodnota spolu:			37
Maximálna možná hodnota (\sum váh \times 3):			60

*Bodová hodnota stavu: A = 3 body, B = 2 body, C = 1 bod

Celkové vyhodnotenie (percentuálny podiel dosiahnutej hodnoty z možnej hodnoty):

A	B	C
100–78 %	77–55 %	54–33 %
	62 %	

Ďateľ trojprstý sa v CHVÚ Nízke Tatry nachádza v priaznivom stave priemernom (B = 62 %).

1.6.3.1.3. Definovanie priaznivého stavu tetraho holniaka (*Tetrao tetrix*) v Chránenom vtáčom území Nízke Tatry

Základná charakteristika druhu

V Ďumbierskej aj Kráľovohoľskej časti hniezdi a vyskytuje sa vo vyšších polohách od hornej hranice lesa v pásme rozpojenej kosodreviny až po najvyššie polohy holí s výskytom kosodreviny. Na východe od Kozieho chrbta po Ďumbier, ďalej na Veľkom Boku a od Bartkovej hole cez Orlovú a Kráľovú po Prednú hoľu na západe. Napriek tomu, že väčšina autorov uvádza pokles, alebo zníženie početnosti v jednotlivých pohoriach Slovenska, pre územie CHVÚ Nízke Tatry sa hodnotí trend vývoja početnosti ako mierne rastúci s odhadom 220 – 250 samcov. Na jedného samca pripadajú v priemere 1 – 2 samice. Možno taktiež konštatovať zvýšenie možnosti pre hniezdenie v dôsledku veľkoplošných kalamít, kde v oblasti v blízkosti hornej hranice lesa vznikajú nové biotopy. Tieto však sú pre tetraho zaujímavé v iniciálnych štádiách, po hustom zarastení vegetáciou sa stávajú pre tetraho nevhodným biotopom. Negatívne však pôsobia na tetraho likvidácia a narušenia pôvodných biotopov a narastajúca turistika a vyrušovanie, predovšetkým na tokaniskách. Z predátorov loví tetraho obyčajného predovšetkým líška a orol skalný. V ostatných rokoch pôsobí negatívne na vysokohorskú populáciu tetraho obyčajného najmä charakter poveternostných podmienok počas hniezdenia - chladné a daždivé počasie, ktoré významne znižuje prírastky.

Definovanie stavu druhu: *Tetrao tetrix* v CHVÚ Nízke Tatry

Kritériá hodnotenia		PRIAZNIVÝ STAV		NEPRIAZNIVÝ STAV
		A	B	C
		dobrý	priemerný	nepriaznivý
populácia	1.1. Veľkosť populácie	Viac ako 250 tokajúcich samcov	150 - 250 tokajúcich samcov	Menej ako 150 tokajúcich samcov
	1.2. Populačný trend	Populácia stúpla o viac ako 10 % za obdobie 5 rokov	Populácia je stabilná na úrovni fluktuácie so zmenami ± 10 % za obdobie 5 rokov	Populácia klesá o viac ako 10 % za obdobie 5 rokov
	1.3. Areálový trend	Počet obsadených lokalít stúpa o viac ako 10 % za obdobie 5 rokov	Počet obsadených lokalít je stabilný, zmeny sú v rozpätí ± 10 % za obdobie 5 rokov	Počet obsadených lokalít klesá o viac ako 10 % za obdobie 5 rokov
biotop	2.1. Hniezdny biotop	Rozloha pásma rozpojenej kosodreviny a holí nad hornou hranicou lesa je viac ako 67 % z celkovej výmery nad hornou hranicou lesa v CHVÚ	Rozloha pásma rozpojenej kosodreviny a holí nad hornou hranicou lesa je 33 - 67 % z celkovej výmery nad hornou hranicou lesa v CHVÚ	Rozloha pásma rozpojenej kosodreviny a holí nad hornou hranicou lesa je menej ako 33 % z celkovej výmery nad hornou hranicou lesa v CHVÚ
	2.2. Potravny biotop	Výskyt plodonosných rastlín a drevín ako aj živočíšnej potravy je na viac ako 67 % z celkovej výmery nad hornou hranicou lesa v CHVÚ	Výskyt plodonosných rastlín a drevín ako aj živočíšnej potravy je na 33 - 67 % z celkovej výmery nad hornou hranicou lesa v CHVÚ	Výskyt plodonosných rastlín a drevín ako aj živočíšnej potravy je na menej ako 33 % z celkovej výmery nad hornou hranicou lesa v CHVÚ
ohrozenia	3.1. Priame ohrozenie druhu - prenasledovanie, vyrušovanie	Zaznamenané boli prípady priameho prenasledovania alebo vyrušovania človekom v priebehu 5 rokov na menej ako 10 % hniezdných lokalít	Zaznamenané boli prípady priameho prenasledovania alebo vyrušovania človekom v priebehu 5 rokov na 10 - 20% hniezdných lokalít	Zaznamenané boli prípady priameho prenasledovania alebo vyrušovania človekom v priebehu 5 rokov na viac ako 20 % hniezdných lokalít
	3.2. Biotop	Rozširovanie biotopov v dôsledku veľkoplošnej náhodnej ťažba dreva (v dôsledku veternej a podkôrnikovej kalamity) v blízkosti hornej hranice lesa o viac ako 10 % v priebehu 5 rokov z celkovej rozlohy biotopov terova	Rozširovanie biotopov v dôsledku veľkoplošnej náhodnej ťažba dreva (v dôsledku veternej a podkôrnikovej kalamity) v blízkosti hornej hranice lesa o do 10 % v priebehu 5 rokov z celkovej rozlohy biotopov terova	Žiadne rozširovanie biotopov v dôsledku veľkoplošnej náhodnej ťažba dreva (v dôsledku veternej a podkôrnikovej kalamity) v blízkosti hornej hranice lesa

Celkové vyhodnotenie stavu

Kritérium		Stav*	Váha (0–3)	Dosiahnutá hodnota (Stav × váha)
P	1.1. Veľkosť populácie	2	3	6
	1.2. Populačný trend	3	3	9
	1.3. Areálový trend	2	3	6
B	2.1. Hniezdny biotop	2	3	6
	2.2. Potravný biotop	2	2	4
O	3.1. Priame ohrozenie druhu - prenasledovanie, vyrušovanie	2	3	6
	3.2. Biotop	3	2	6
Dosiahnutá hodnota spolu:				43
Maximálna možná hodnota (\sum váh × 3):				57

*Bodová hodnota stavu: A = 3 body, B = 2 body, C = 1 bod

Celkové vyhodnotenie (percentový podiel dosiahnutej hodnoty z možnej hodnoty):

A	B	C
100–78 %	77–55 %	54–33 %
-	75 %	-

Zhodnotenie

Z porovnania aktuálnych výsledkov výskumu a monitoringu s príslušnými referenčnými hodnotami v definícii stavu zachovania vychádza pre tetra v CHVÚ Nízke Tatry priemerný priaznivý stav zachovania (B). Možno síce konštatovať zvýšenie možnosti pre hniezdenie v dôsledku veľkoplošných kalamít, kde v oblasti v blízkosti hornej hranice lesa vznikajú nové biotopy, tieto sú však pre tetra vhodné len niekoľko rokov, pokiaľ nie sú zarastené vysokou vegetáciou. Negatívne však vplýva na tetra likvidácia a narušenia pôvodných biotopov a narastajúca turistika a vyrušovanie na tokaniskách, ako aj výskyt predátorov, líšky a orla.

1.6.3.1.4. Definovanie priaznivého stavu hlucháňa hôrneho (*Tetrao urogallus*) v Chránenom vtáčom území Nízke Tatry

Rozšírenie, početnosť a charakteristika druhu:

Hranica výskytu v pohorí Nízke Tatry je posunutá značne do vyšších nadmorských polôh nad 900 m n. m. Výskyt druhu je prevažne viazaný na smrekové lesy čučoriedkové, vzácne sú využívané smrekovo-borovicové lesy na vápencovo-dolomitových masívoch, jedľovo-smrekové lesy a jedľové lesy (prevažne v kategórii ochranné lesy). Prirodzené lesné spoločenstvá sú v súčasnosti značne premenené na hospodárske lesy, často s pozmenenou druhovou skladbou drevín. Rozsiahle plochy lesov (aj na hornej hranici lesa) sú zdevastované asanáciou veternej kalamity resp. ťažbou dreva a následnými chemickými postrekmi. Výsledná rozloha vhodného habitatu hlucháňa v národnom parku je 133,83 km² (Mikoláš et al. 2013). Táto rozloha areálu je z najväčšou pravdepodobnosťou nepostačujúca pre životaschopnú populáciu (Grimm & Storch 2000).

Štruktúra porastov využívaných hlucháňom v CHVÚ Nízke Tatry:

Podľa výsledkov mapovania z roku 2011 – 2012 je výskyt druhu prevažne viazaný na staršie vývojové štádiá prírodných lesov a pralesov s bohatou prítomnosťou mŕtveho dreva. Výskyt druhu je sústredený v sukcesne zmiešaných lesoch – tzn. s rôznorodou vekovou štruktúrou so zápojom aspoň 50 až 70 %. Lokality výskytu sú typické pokryvnosťou zmladenia do 25 %, výškou bylinnej etáže medzi 20 – 50 cm (ideálne 30 – 40 cm) a s vysokou pokryvnosťou brusnice čučoriedkovej (*Vaccinium myrtillus*) so zastúpením min. 30 %. Okrem starých lesov hlucháň využíva aj vekovo mladšie lesy, ak je ich štruktúra vhodná - najmä otvorený korunový zápoj a bylinná vegetácia. „Suchý les“ (les s odumretou hornou stromovou etážou) vyhovuje biotopovým nárokom hlucháňa viac ako rozsiahle odťažené plochy.

Druh sa takmer nevyskytuje na prudkých sklonoch svahov (36 – 45°), v porastoch s hustým korunovým zápojom (90 – 100 %) a v porastoch s príliš nízkou (0 – 5 cm) alebo naopak príliš vysokou (70 – 100 cm) výškou bylinnej etáže. Odťažené plochy sú hlucháňom využívané iba do vzdialenosti niekoľkých desiatok metrov od existujúceho porastu. Rozsiahle odťažené plochy predstavujú pre hlucháňa veľké nebezpečenstvo: strata vhodného biotopu, nedostatok potravy pre kuriatka (Lakka & Kouki 2009), zvýšenie predačného tlaku, vznik hustých mladých homogénnych lesov fungujúcich ako bariérový prvok.

Veľkosť populácie: Na základe terénneho výskumu z rokov 1981 až 1990 zaznamenal Saniga (1992) vo Veľkej Fatre a Nízkych Tatrách zánik tokanísk. S tým súvisí aj značný pokles početnosti na 22,1 % u kohútov a u sliepok na 13,3 % pôvodného stavu. V roku 2006 dosahovala početnosť tohto druhu 160 – 180 „hniezdných párov“ (mapovanie 2006).

Populácia v Nízkych Tatrách predstavovala 25 – 30 % celoslovenskej populácie a bola najväčšou populáciou na Slovensku. Keďže, neexistujú komplexné údaje o výskyte hlucháňa z CHVÚ Nízke Tatry, opierame sa len o údaje z terénneho prieskumu v rokoch 2011 –2012 (sčítanie na tokaniskách, výsledky z letných mapovaní, zaniknuté lokality). Na základe týchto aktuálnych údajov je veľkosť populácie hlucháňa v CHVÚ Nízke Tatry odhadovaná na 120 – 130 „párov“. Teda došlo k poklesu populácie o 25 %. Tento pokles v kombinácii s kumulovaným účinkom negatívnymi faktorov a fragmentáciou vhodných biotopov môže predstavovať rozhodujúci faktor pre zánik celej populácie v budúcnosti.

Definovanie stavu: *Tetrao urogallus*

Kritériá hodnotenia		PRIAZNIVÝ STAV		NEPRIAZNIVÝ STAV
		A Dobry	B priemerny	C nepriaznivý
Populácia	1.1. Veľkosť populácie/populačná hustota	Populačná hustota viac ako 1 kohút/km ² lesného ekosystému	Populačná hustota 0,5 – 1 kohút/km ² lesného ekosystému	Populačná hustota menej ako 0,5 kohútov/km ² lesného ekosystému
	1.2. Populačný trend	Populácia stúpla o viac ako 20 % od roku 2006	Populácia je stabilná alebo s miernymi výkyvmi (± 20 %) od roku 2006	Pokles populácie o viac ako 20 % od roku 2006

Kritériá hodnotenia	PRIAZNIVÝ STAV		NEPRIAZNIVÝ STAV
	A Dobry	B priemerny	C nepriaznivý
1.3. Areálový trend	Areál sa zväčšuje o viac ako 10 % od roku 2006	Areál je stabilný, prípadne mierny nárast (do 10 %) od roku 2006	Areál sa znižuje o viac ako 10 % od roku 2006
1.4. Trend v okolitých populáciách na Slovensku (Tatry, Veľká Fatra, Slovenský raj, Slovenské Rudohorie a Volovské vrchy)	Vo väčšine okolitých populácií na Slovensku početnosť a areál rozšírenia stúpa o viac ako 20 %	Vo väčšine okolitých populácií na Slovensku početnosť a areál rozšírenia je stabilný (zmeny do 10 %)	Vo väčšine okolitých populácií na Slovensku početnosť a areál rozšírenia klesá (viac ako 20 %)
Biotop	2.1. Hniezdny biotop	Lesné porasty s vhodnou vekovo (nad 80 rokov) a druhovo-priestorovou štruktúrou v lokalitách výskytu sú celistvé a presahujú 1000 ha	Lesné porasty s vhodnou vekovo (nad 80 rokov) a druhovo-priestorovou štruktúrou v lokalitách výskytu sú celistvé a presahujú aspoň 500 ha
	2.2. Potravný biotop	Vylúčenie aplikácie pesticídov v boji so škodcami v lesoch na vhodných biotopoch hlucháňa	Čiastočná aplikácia pesticídov v boji so škodcami v lesoch na vhodných biotopoch hlucháňa
	2.3. Biotopy dôležité počas migrácie	Prechodné ostrovy vhodných biotopov sú rozmiestnené v sieti koridorov pre udržanie prepojenosti populačných jednotiek do vzdialenosti max 1 km od jadrového biotopu	Prechodné ostrovy vhodných biotopov nie sú pravidelne rozmiestnené (do 2,5 km od jadrového biotopu) v sieti koridorov pre udržanie prepojenosti populačných jednotiek

Kritériá hodnotenia		PRIAZNIVÝ STAV		NEPRIAZNIVÝ STAV
		A Dobry	B priemerny	C nepriaznivý
Ohrozenia	3.1. Priame ohrozenie druhu (prenasledovanie, vyrušovanie)	Viac ako 75 % vhodných biotopov je v čase toku a hniezdenia (15.3 – 1.7) bez leso-hospodárskych zásahov a s vylúčením turistických aktivít	50 – 75 % vhodných biotopov je v čase toku a hniezdenia (15.3 – 1.7) bez leso-hospodárskych zásahov a s vylúčením turistických aktivít	Menej ako 50 % vhodných biotopov je v čase toku a hniezdenia (15.3 – 1.7) bez leso-hospodárskych zásahov a s vylúčením turistických aktivít
	3.2. Deštrukcia hniezdnych /potravných biotopov	Viac ako 90 % lokalít výskytu ostáva do 10 rokov bez negatívnej zmeny	75 – 90 % lokalít výskytu ostáva do 10 rokov bez negatívnej zmeny	Menej ako 75 % lokalít výskytu ostáva do 10 rokov bez negatívnej zmeny
	3.3. Fragmentácia biotopov	Lesné porasty s vhodnou vekovo-druhovo-priestorovou štruktúrou sa vyskytujú celistvo na plochách väčších ako 1000 ha	Lesné porasty s vhodnou vekovo-druhovo-priestorovou štruktúrou sa vyskytujú celistvo na plochách väčších ako 500 ha	Lesné porasty s vhodnou vekovo-druhovo-priestorovou štruktúrou sa vyskytujú celistvo na plochách menších ako 500 ha

Celkové vyhodnotenie stavu

Kritérium		Stav*	Váha (0-3)	Dosiahnutá hodnota (Stav x váha)
P	veľkosť populácie	1	3	3
	populačný trend	1	3	3
	areálový trend	1	3	3
	trend v okolitých populáciách	1	1	1
B	hniezdny biotop	1	3	3
	potravny biotop	1	3	3
	migračny biotop	2	2	4
O	Druhu	2	3	6
	hniezdného a potravného biotopu	1	3	3
	fragmentácia biotopov	2	3	6
Dosiahnutá hodnota spolu:				35
Maximálna možná hodnota (\sum váh \times 3):				81

*Bodová hodnota stavu: A = 3 body, B = 2 body, C = 1 bod

Celkové vyhodnotenie (percentuálny podiel dosiahnutej hodnoty z možnej hodnoty):

A	B	C
100–78 %	77–55 %	54–33 %
		43 %

Zhodnotenie

Na základe zadaných kritérií hodnotenia zaraďujeme hlucháňa hôrneho (*Tetrao urogallus*) v CHVÚ Nízke Tatry v celkovom hodnotení do nepriaznivého stavu C s hodnotou 43 %.

V hodnotení stavu populácie udávame nepriaznivý stav z nasledovných dôvodov: populácia prudko klesá z dôvodu straty vhodných biotopov. Po roku 2006 boli zaznamenané výrazné lokálne poklesy počtu hlucháňa na lokalitách a zánik populačných jednotiek najmä vplyvom ťažby lesnej kalamity. Pre ilustráciu uvádzame zaniknuté lokality po roku 2006: Beňuška, Zrázok, Kompík, Dievčia voda, Kráľov stôl, Javorinka, Končarisko, sedlo pod Veľkým Bokom, Nad Tajchom atď.). Celkovo populácia v CHVÚ poklesla o 25 %. Populácia hlucháňa v Nízkych Tatrách je pokladaná za „zdrojovú“ populáciu. Ohrozením tejto populácie bude ohrozená pravdepodobne aj celoslovenská populácia.

V hodnotení biotopu udávame nepriaznivý stav z nasledovných dôvodov. Vykonanými lesno-hospodárskymi zásahmi (ťažba a približovanie dreva, výstavba lesných ciest a zväžnic, použitie pesticídov a iné) došlo v CHVÚ k priamemu zničeniu a degradácii biotopov hlucháňa. V súčasnosti naďalej dochádza k vážnym zásahom do lokalít často aj v reprodukčnom období (napr. oblasť Ramže, Panská úboč, Kolesová, Tanečnica, Baba a Bystrá dolina atď.). Lesné porasty v kategórii ochranné lesy (cca 90 % biotopov hlucháňa v CHVÚ) boli v rokoch 2004 – 2011 zasiahnuté intenzívnou lesno-hospodárskou činnosťou. V roku 2012 sa situácia čiastočne stabilizovala. Výstavba lesných ciest naďalej pokračuje a podľa nových plánov bude ťažba sústredená najmä do severovýchodnej časti pohoria. Dá sa predpokladať, že s narastajúcim tempom lesno-hospodárskej činnosti o 10 rokov zmizne 50 % vhodných biotopov hlucháňa v porovnaní s rokom 2004.

Významnú úlohu pri fragmentácii vhodných biotopov zohráva aj turistický ruch, najmä v oblasti Chopok – sever a Chopok – juh. Výrubom lesov došlo k priamemu úbytku plochy biotopov. Vplyv zjazdoviek prostredníctvom vyrušovania a fragmentácie biotopov je však ešte výraznejší, ako priame fyzické zničenie biotopov. Rekreačné areály taktiež prispievajú k zvýšeniu predčného tlaku (napr. *Corvidae*, liška a kuna). Okrem spomenutých stredísk môžu negatívne vplyvať na populácia hlucháňa v CHVÚ Nízke Tatry rekreačné strediská Čertovica a Donovaly.

V hodnotení ohrozenia druhu udávame nepriaznivý stav najmä z dôvodu zániku veľkého množstva hniezdných biotopov vo vzťahu k intenzívnym lesno-hospodárskym činnostiam od roku 2004, prevažne vo východnej časti CHVÚ (Kráľovoľské Nízke Tatry). Tak isto k ich veľkej fragmentácii, izolácii resp. chýbajúcej prepojenosti na v súčasnosti vyskytujúce sa vhodné hniezdne biotopy.

1.6.3.1.5. Definovanie priaznivého stavu dubníka trojprstého (*Picoides tridactylus*) v Chránenom vtáčom území Nízke Tatry

Rozšírenie, početnosť a charakteristika druhu v CHVÚ Nízke Tatry:

CHVÚ Nízke Tatry, nachádzajúce sa v pohorí s rozsiahlymi smrekovými lesmi, predstavuje významné územie pre výskyt tohto druhu z regionálneho aj nadregionálneho hľadiska. Ďalej

trojprstý sa ako glaciálny relikv v strednej Európe zachoval vo vyšších polohách, kde obýva staršie ihličnaté alebo zmiešané lesy s vysokým zastúpením ihličnanov – najmä smreka s prítomnosťou odumierajúcich a odumretých stromov. Pri identifikácii VVÚ Slovenska bolo pre Nízke Tatry odhadnutých 170-330 hniezdiacich párov (Rybanič et al. 2004) a v podkladoch pre vyhlásenie CHVÚ je uvedený odhad 230-250 párov. Nakoľko je významná časť lesných porastov Nízkych Tatier aj vo vyhlásenom CHVÚ v poslednom období pod silným lesohospodárskym tlakom a vhodné biotopy sú degradované zo štruktúrneho aj trofického hľadiska, je aktuálna početnosť ďatľa zrejme výrazne nižšia. Dnes sa tu odhaduje hniezdenie 100 až 120 párov, pričom trend jeho početnosti je negatívny. Vo vyhovujúcich biotopoch pritom tento druh dosahuje denzity prevyšujúce jeden hniezdiaci pár na 10 ha. Takýto stav je však len v nenarušených častiach CHVÚ, akými sú napríklad NPR Jánska dolina, kde boli na jednom tranzekte zaznamenané 4 obsadené teritória. Naopak v narušených hospodárskych lesoch je jeho početnosť výrazne nižšia, prípadne tam úplne absentuje. Takými sú napríklad lesy v Ľupčianskej doline, kde bolo počas 12 mapovacích dní dvoch rokov objavené len jedno obsadené teritórium. Chýba však aj na miestach výskytu prirodzených a prírode blízkych lesných porastov, kde sú nevhodnými lesohospodárskymi postupmi spracovávané rôzne kalamitné stavy. Z toho dôvodu je možné predpokladať, že jeho početnosť sa v prípade nezvrátenia daného stavu bude znižovať.

Definovanie stavu: *Picoides tridactylus*

Kritériá hodnotenia		PRIAZNIVÝ STAV		NEPRIAZNIVÝ STAV
		A	B	C
		dobry	priemerny	nepriaznivý
populácia	1.1. Veľkosť populácie	Viac ako 250 hniezdiacich párov; populačná denzita vo vhodných biotopoch viac ako 1 pár / 10 ha	150 - 250 hniezdiacich párov; populačná denzita vo vhodných biotopoch 0,5 - 1 pár / 10 ha	Menej ako 150 hniezdiacich párov; populačná denzita vo vhodných biotopoch menej ako 0,5 páru / 10 ha
	1.2. Populačný trend	Počet párov z dlhodobejšieho hľadiska rastie; denzita populácie vo viacerých častiach územia s vhodnými biotopmi sa z dlhodobejšieho hľadiska zvyšuje	Počet párov ako aj hustota populácie vo viacerých častiach územia s vhodnými biotopmi je z dlhodobejšieho hľadiska stabilná, prípadne s menšími krátkodobými výkyvmi nepresahujúcimi 20 % stavu početnosti	Počet párov aj hustota populácie vo viacerých častiach územia s vhodnými biotopmi sa z dlhodobejšieho hľadiska znižuje.
	1.3. Veľkosť areálu	Viac ako 70 % rozlohy územia; 100 % rozlohy optimálnych biotopov druhu	50 - 70 % rozlohy územia; 80 - 100 % rozlohy optimálnych biotopov druhu	Menej ako 50 % rozlohy územia; menej ako 80 % rozlohy optimálnych biotopov druhu

Kritériá hodnotenia		PRIAZNIVÝ STAV		NEPRIAZNIVÝ STAV
		A	B	C
		dobry	priemerny	nepriaznivý
1.4.	Areálový trend	Celkový areál v území sa zväčšuje; v optimálnych biotopoch je stabilný	Celkový areál v území je z dlhodobejšieho hľadiska stabilný; prípadne s menšími krátkodobými výkyvmi nepresahujúcimi 20 % stavu početnosti; v optimálnych biotopoch je stabilný	Celkový areál v území sa znižuje; znižuje sa aj rozloha areálu v optimálnych biotopoch
biotop	2.1. Hniezdny biotop	Ihličnaté lesné porasty vyššieho veku, prípadne staršie zmiešané porasty s vysokým zastúpením smreka; porasty prírodného až pralesovitého charakteru	Ihličnaté lesné porasty stredného až vyššieho veku, prípadne staršie zmiešané porasty s vysokým zastúpením smreka; porasty blízke svojim charakterom prírodným lesom	Mladšie ihličnaté alebo zmiešané porasty s menším zastúpením ihličnanov; porasty charakterom zodpovedajúce hospodársky intenzívnejšie využívaným lesom
	2.2. Potravny biotop	Ihličnaté lesné porasty vyššieho veku, prípadne staršie zmiešané porasty s vysokým zastúpením smreka; porasty prírodného až pralesovitého charakteru s vysokým zastúpením vysychajúcich a mŕtvych stromov	Ihličnaté lesné porasty stredného až vyššieho veku (aspoň 80 rokov), prípadne staršie zmiešané porasty s vysokým zastúpením smreka; porasty blízke svojim charakterom prírodným lesom s prítomnosťou vysychajúcich a mŕtvych stromov	Mladšie ihličnaté alebo zmiešané porasty (menej ako 80 rokov) s menším zastúpením ihličnanov; porasty charakterom zodpovedajúce hospodársky intenzívnejšie využívaným lesom s malým zastúpením alebo úplne bez prítomnosti odumierajúcich a mŕtvych stromov
	2.3. Biotop významný počas zimovania	Ihličnaté lesné porasty vyššieho veku, prípadne staršie zmiešané porasty s vysokým zastúpením smreka; porasty prírodného až pralesovitého charakteru s vysokým zastúpením vysychajúcich a mŕtvych stromov	Ihličnaté lesné porasty stredného až vyššieho veku, prípadne staršie zmiešané porasty s vysokým zastúpením smreka; porasty blízke svojim charakterom prírodným lesom s prítomnosťou vysychajúcich a mŕtvych stromov	Mladšie ihličnaté alebo zmiešané porasty s menším zastúpením ihličnanov; porasty charakterom zodpovedajúce hospodársky intenzívnejšie využívaným lesom s malým zastúpením alebo úplne bez prítomnosti odumierajúcich a mŕtvych stromov

Kritériá hodnotenia		PRIAZNIVÝ STAV		NEPRIAZNIVÝ STAV
		A	B	C
		dobry	priemerny	nepriaznivý
ohrozenia	3.1. Populácia	Druh nie je prenasledovaný; počas obdobia hniezdenia nie je na hniezdiskách vyrušovaný lesohospodárskou činnosťou; potravinová základňa nie je degradovaná aplikáciou chemických postrekov	Druh nie je prenasledovaný a počas obdobia hniezdenia je na hniezdiskách vyrušovaný len občasou lesohospodárskou činnosťou; potravinová základňa nie je degradovaná aplikáciou chemických postrekov	Druh nie je prenasledovaný ale počas obdobia hniezdenia je vyrušovaný častou lesohospodárskou činnosťou; potravinová základňa je degradovaná aplikáciou chemických postrekov
	3.2. Biotop	Zachovávanie podielu starých lesných porastov pralesovitého typu s množstvom odumretých a odumierajúcich stromov; vytváranie podmienok pre vývin nových lesných porastov pralesovitého typu; zamedzenie veľkoplošného odlesňovania a odstraňovania odumierajúcich stromov z porastov; vylúčenie používania chemických prostriedkov znižujúcich diverzitu hmyzu a tým potravinovú základňu daného druhu	Zachovávanie podielu starých lesných porastov pralesovitého typu s množstvom odumretých a odumierajúcich stromov; vytváranie podmienok pre vývin nových lesných porastov pralesovitého typu; regulácia veľkoplošného odlesňovania a odstraňovania odumierajúcich stromov z porastov; vylúčenie používania chemických prostriedkov znižujúcich diverzitu hmyzu a tým potravinovú základňu daného druhu	Znižovanie podielu starých lesných porastov pralesovitého typu s množstvom odumretých a odumierajúcich stromov; veľkoplošné odlesňovanie a odstraňovanie odumierajúcich stromov z porastov; používanie chemických prostriedkov znižujúcich diverzitu hmyzu a tým potravinovú základňu daného druhu

Hodnotiaca tabuľka:

Kritérium		Stav*	Váha (0-3)	Dosiahnutá hodnota (Stav x váha)
P	pop. hustota / veľkosť populácie	1	3	3
	populačný trend	2	3	6
	veľkosť areálu	2	2	4
	areálový trend	2	2	4
B	hniezdny biotop	1	3	3
	potravný biotop	1	2	2
	biotop počas zimovania	1	2	2

Kritérium		Stav*	Váha (0-3)	Dosiahnutá hodnota
O	populácia	1	3	3
	biotop	1	2	2
Dosiahnutá hodnota spolu:				29
Maximálna možná hodnota (\sum váh \times 3):				66

*Bodová hodnota stavu: A = 3 body, B = 2 body, C = 1 bod

Celkové vyhodnotenie (percentuálny podiel dosiahnutej hodnoty z možnej hodnoty):

A	B	C
100–78 %	77–55 %	54–33 %
		44 %

Ďateľ trojprstý sa v CHÚ Nízke Tatry nachádza v nepriaznivom stave (C = 44 %).

1.6.3.1.6. Definovanie priaznivého stavu pôtika kapcavého (*Aegolius funereus*) v Chránenom vtáčom území Nízke Tatry

Základná charakteristika druhu:

V Ďumbierskej aj Kráľovohoľskej časti hniezdi vo vyššie položených ihličnatých a zmiešaných porastoch od 600 m n. m. až po hornú hranicu lesa. Preferuje predovšetkým staré lesné porasty nad 80 rokov, najmä s dutinami po d'atľoch, pričom vyššiu densitu dosahuje v smrekových ako v smrekovo-jedľovo-bukových, resp. jedľovo-bukových lesoch s maximom nad 0,5 HP/km². Za suboptimálne biotopy možno považovať ihličnaté a zmiešané porasty staršie ako 60 a mladšie ako 80 rokov.

Celkový počet hniezdných párov bol odhadnutý v CHVÚ Nízke Tatry na 100 – 150 hniezdných párov. Klesajúci trend v tomto chránenom vtáčom území spôsobuje predovšetkým veľkoplošná náhodná resp. aj maloplošná úmyselná ťažba dreva (v dôsledku veternej a podkôrnikovej kalamity) v optimálnych aj suboptimálnych biotopoch. Negatívne môžu pôsobiť vplyvy medzidruhových interakcií s ostatnými druhmi sov (Pačenovský 2002, Pačenovský 2005).

Definovanie stavu druhu: *Aegolius funereus* v CHVÚ Nízke Tatry

Kritériá hodnotenia		PRIAZNIVÝ STAV		NEPRIAZNIVÝ STAV
		A dobrý	B priemerný	C nepriaznivý
populácia	1.1. Populačná hustota	Denzita je viac ako 0,5 HP/km ² v optimálnych hlavných biotopov, resp. viac ako 0,2 HP/km ² v suboptimálnych (60 – 80 rokov)	Denzita je 0,2 – 0,5 HP/km ² v optimálnych hlavných biotopov, resp. 0,1 – 0,2 HP/km ² v suboptimálnych (60 – 80 rokov)	Denzita je menej ako 0,2 HP/km ² v optimálnych hlavných biotopov, resp. menej ako 0,1 HP/km ² v suboptimálnych (60 – 80 rokov)
	1.2. Veľkosť populácie	Viac ako 150 hniezdných párov na území CHVÚ	100 - 150 obsadených hniezdných párov na území CHVÚ	Menej ako 100 hniezdných párov na území CHVÚ

Kritériá hodnotenia	PRIAZNIVÝ STAV		NEPRIAZNIVÝ STAV	
	A dobrý	B priemerný	C nepriaznivý	
1.3. Populačný trend	Populácia stúpala o viac ako 10 % za obdobie 5 rokov	Populácia je stabilná na úrovni fluktuácie so zmenami ± 10 % za obdobie 5 rokov	Populácia klesá o viac ako 10 % za obdobie 5 rokov	
1.4. Areálový trend	Areál sa zväčšuje o viac ako 10 % za obdobie 5 rokov	Areál je stabilný, zmeny sú v rozpätí ± 10 % za obdobie 5 rokov	Areál sa znižuje o viac ako 10 % za obdobie 5 rokov	
biotop	2.1. Hniezdny biotop	Rozloha ihličnatých a zmiešaných lesných porastov nad 80 rokov je viac ako 67 % z celkovej výmery lesa v CHVÚ	Rozloha ihličnatých a zmiešaných lesných porastov vo veku 60 - 80 rokov je viac ako 67 % z celkovej výmery lesa v CHVÚ	Rozloha ihličnatých a zmiešaných lesných porastov pod 60 rokov resp. rozloha listnatých lesov je viac ako 67 % z celkovej výmery lesa v CHVÚ
	2.2. Potravný biotop	Rozloha ihličnatých a zmiešaných lesných porastov nad 80 rokov susediacich s otvorenými plochami, najmä lúkami, hoľami a rúbaniskami je viac ako 67 % z celkovej výmery lesa v CHVÚ	Rozloha ihličnatých a zmiešaných lesných porastov vo veku 60 - 80 rokov susediacich s otvorenými plochami, najmä lúkami, hoľami a rúbaniskami je viac ako 67 % z celkovej výmery lesa v CHVÚ	Rozloha ihličnatých a zmiešaných lesných porastov pod 60 rokov resp. rozloha listnatých lesov susediacich s otvorenými plochami, najmä lúkami, hoľami a rúbaniskami je viac ako 67 % z celkovej výmery lesa v CHVÚ
ohrozenia	3.1. Priame ohrozenie druhu - prenasledovanie, vyrušovanie	Zaznamenané boli prípady priameho prenasledovania alebo vyrušovania človekom v priebehu 5 rokov u menej ako 5 % hniezdných párov	Boli zaznamenané prípady priameho prenasledovania alebo vyrušovania človekom v priebehu 5 rokov u 5 - 10 % hniezdných párov	Boli zaznamenané prípady priameho prenasledovania alebo vyrušovania človekom v priebehu 5 rokov u viac ako 10 % hniezdných párov
	3.2. Biotop	Žiadna veľkopošňá náhodná ťažba dreva (v dôsledku veternej a podkôrnikovej kalamity) v optimálnych aj suboptimálnych biotopoch.	Veľkopošňá náhodná ťažba dreva v optimálnych aj suboptimálnych biotopoch do 10 % ich rozlohy za obdobie 5 rokov	Veľkopošňá náhodná ťažba dreva v optimálnych aj suboptimálnych biotopoch nad 10 % ich rozlohy za obdobie 5 rokov

Hodnotiaci tabuľka:

Kritérium		Stav*	Váha (0–3)	Dosiahnutá hodnota (Stav × váha)
P	1.1. Populačná hustota	2	3	6
	1.2. Veľkosť populácie	2	3	6
	1.3. Populačný trend	2	2	4
	1.4. Areálový trend	2	2	4
B	2.1. Hniezdny biotop	2	3	6
	2.2. Potravný biotop	2	2	4
O	3.1. Priame ohrozenie druhu	2	3	6
O	3.2. Biotop	1	3	1
Dosiahnutá hodnota spolu:				37
Maximálna možná hodnota (\sum váh × 3):				63

*Bodová hodnota stavu: A = 3 body, B = 2 body, C = 1 bod

Celkové vyhodnotenie (percentový podiel dosiahnutej hodnoty z možnej hodnoty):

A	B	C
100–78 %	77–55 %	54–33 %
-	59 %	-

Zhodnotenie

Z porovnania aktuálnych výsledkov výskumu a monitoringu s príslušnými referenčnými hodnotami v definícii stavu zachovania vychádza pôtika v CHVÚ Nízke Tatry priemerný priaznivý stav zachovania (B). Nepriaznivo naň môže pôsobiť hlavne intenzívnejšia ťažba dreva v optimálnych aj suboptimálnych biotopoch a priame ohrozenie druhu prenasledovaním a vyrušovaním.

1.6.3.1.7. *Definovanie priaznivého stavu kivička vrabčieho (Glaucidium passerinum) v Chránenom vtáčom území Nízke Tatry*

Základná charakteristika druhu

V Ďumbierskej aj Kráľovohofskej časti hniezdi v stredných a vyšších polohách predovšetkým v ihličnatých a zmiešaných porastoch od 500 m n. m. až po hornú hranicu lesa. Preferuje predovšetkým staré lesné porasty nad 80 rokov, najmä s dutinami po dŕtľoch, pričom vyššiu denzitu dosahuje v starých smrekových lesoch s maximom nad 1,0 HP/km². Za suboptimálne biotopy možno považovať ihličnaté a zmiešané porasty staršie ako 60 a mladšie ako 80 rokov.

Celkový počet hniezdných párov bol odhadnutý v CHVÚ Nízke Tatry na 150 – 180 hniezdných párov. Klesajúci trend v tomto chránenom vtáčom území spôsobuje predovšetkým veľkoplošná náhodná resp. aj maloplošná úmyselná ťažba dreva (v dôsledku veternej a podkôrnikovej kalamity) v optimálnych aj suboptimálnych biotopoch. Negatívne môžu pôsobiť vplyvy medzidruhových interakcií s ostatnými dutinovými druhmi, ako je *Strix aluco*, *S. uralensis*, resp. *Sitta europaea* a *G. glis* (Pačenovský 2002, Pačenovský 2005).

Definovanie stavu druhu: *Glaucidium passerinum* v CHVÚ Nízke Tatry

Kritériá hodnotenia		PRIAZNIVÝ STAV		NEPRIAZNIVÝ STAV
		A dobrý	B priemerný	C nepriaznivý
populácia	1.1. Populačná hustota	Denzita je viac ako 1 HP/km ² v optimálnych hlavných biotopov, resp. viac ako 0,5 HP/ km ² v suboptimálnych (60 – 80 rokov)	Denzita je 0,5 - 1 HP/km ² v optimálnych hlavných biotopov, resp. 0,1 - 0,5 HP/ km ² v suboptimálnych (60 – 80 rokov)	Denzita je menej ako 0,5 HP/km ² v optimálnych hlavných biotopov, resp. menej ako 0,1 HP/ km ² v suboptimálnych (60 – 80 rokov)
	1.2. Veľkosť populácie	Viac ako 200 hniezdnych párov na území CHVÚ	100 - 200 obsadených hniezdnych párov na území CHVÚ	Menej ako 100 hniezdnych párov na území CHVÚ
	1.3. Populačný trend	Populácia stúpla o viac ako 10 % za obdobie 5 rokov	Populácia je stabilná na úrovni fluktuácie so zmenami ± 10 % za obdobie 5 rokov	Populácia klesá o viac ako 10 % za obdobie 5 rokov
	1.4. Areálový trend	Areál sa zväčšuje o viac ako 10 % za obdobie 5 rokov	Areál je stabilný, zmeny sú v rozpätí ± 10 % za obdobie 5 rokov	Areál sa znižuje o viac ako 10 % za obdobie 5 rokov
biotop	2.1. Hniezdny biotop	Rozloha starých ihličnatých a zmiešaných lesných porastov nad 80 rokov je viac ako 67 % z celkovej výmery lesa v CHVÚ	Rozloha ihličnatých a zmiešaných lesných porastov vo veku 60 - 80 rokov je viac ako 67 % z celkovej výmery lesa v CHVÚ	Rozloha ihličnatých a zmiešaných lesných porastov pod 60 rokov resp.rozloha listnatých lesov je viac ako 67 % z celkovej výmery lesa v CHVÚ
	2.2. Potravný biotop	Rozloha ihličnatých a zmiešaných lesných porastov nad 80 rokov susediacich s otvorenými plochami, najmä lúkami, svetlinami a rúbaniskami je viac ako 67 % z celkovej výmery lesa v CHVÚ	Rozloha ihličnatých a zmiešaných lesných porastov vo veku 60 - 80 rokov susediacich s otvorenými plochami, najmä lúkami, svetlinami a rúbaniskami je viac ako 67 % z celkovej výmery lesa v CHVÚ	Rozloha ihličnatých a zmiešaných lesných porastov pod 60 rokov resp.rozloha listnatých lesov susediacich s otvorenými plochami, najmä lúkami, svetlinami a rúbaniskami je viac ako 67 % z celkovej výmery lesa v CHVÚ
ohrozenia	3.1. Priame ohrozenie druhu - prenasledovanie, vyrušovanie	Zaznamenané boli prípady priameho prenasledovania alebo vyrušovania človekom v priebehu 5 rokov u menej ako 5 % hniezdnych párov	Boli zaznamenané prípady priameho prenasledovania alebo vyrušovania človekom v priebehu 5 - 10 % hniezdnych párov	Boli zaznamenané prípady priameho prenasledovania alebo vyrušovania človekom v priebehu 5 rokov u viac ako 10 % hniezdnych párov

Kritériá hodnotenia	PRIAZNIVÝ STAV		NEPRIAZNIVÝ STAV
	A dobrý	B priemerný	C nepriaznivý
3.2. Biotop	Žiadna veľkopošňá náhodná ťažba dreva (v dôsledku veternej a podkôrnikovej kalamity) v optimálnych aj suboptimálnych biotopoch.	Veľkopošňá náhodná ťažba dreva v optimálnych aj suboptimálnych biotopoch do 10 % ich rozlohy za obdobie 5 rokov	Veľkopošňá náhodná ťažba dreva v optimálnych aj suboptimálnych biotopoch nad 10 % ich rozlohy za obdobie 5 rokov

Hodnotiaca tabuľka:

Kritérium		Stav*	Váha (0–3)	Dosiahnutá hodnota (Stav × váha)
P	1.1. Populačná hustota	2	3	6
	1.2. Veľkosť populácie	2	3	6
	1.3. Populačný trend	2	2	4
	1.4. Areálový trend	2	2	4
B	2.1. Hniezdny biotop	2	3	6
	2.2. Potravný biotop	2	2	4
O	3.1. Priame ohrozenie druhu	2	3	6
O	3.2. Biotop	1	3	1
Dosiahnutá hodnota spolu:				37
Maximálna možná hodnota (\sum váh × 3):				63

*Bodová hodnota stavu: A = 3 body, B = 2 body, C = 1 bod

Celkové vyhodnotenie (percentový podiel dosiahnutej hodnoty z možnej hodnoty):

A	B	C
100–78 %	77–55 %	54–33 %
-	59 %	-

Zhodnotenie

Z porovnania aktuálnych výsledkov výskumu a monitoringu s príslušnými referenčnými hodnotami v definícii stavu zachovania vychádza pre kivička v CHVÚ Nízke Tatry priemerný priaznivý stav zachovania (B). Nepriaznivo naň môže pôsobiť hlavne intenzívnejšia ťažba dreva v optimálnych aj suboptimálnych biotopoch a priame ohrozenie druhu prenasledovaním a vyrušovaním, prípadne kompetícia ostatnými dutinovými druhmi ako je *Strix aluco*, *S. uralensis*, resp. *Sitta europaea* a *G. glis*.

1.6.3.1.8. Definovanie priaznivého stavu jariabka hôrneho (*Bonasa bonasia*) v Chránenom vtáčom území Nízke Tatry

Základná charakteristika druhu

V Ďumbierskej aj Kráľovohoľskej časti hniezdi v stredných a vyššie položených ihličnatých a zmiešaných, resp. aj listnatých porastoch od približne 400 m n. m. až po hornú hranicu lesa. Preferuje predovšetkým staré lesné porasty nad 80 rokov, pričom vyššiu denzitu dosahuje v smrekových a v smrekovo-jedľovo-bukových, resp. jedľovo-bukových lesoch ako v bukových lesoch s maximom nad 5 teritórií/km². Za suboptimálne biotopy možno v tomto CHVÚ považovať ihličnaté a zmiešané a listnaté porasty staršie ako 60 a mladšie ako 80 rokov.

Celkový počet hniezdných párov bol odhadnutý v CHVÚ Nízke Tatry na takmer 1000 hniezdných párov. Klesajúci trend v tomto chránenom vtáčom území spôsobuje predovšetkým veľkoplošná náhodná resp. aj maloplošná úmyselná ťažba dreva (v dôsledku veternej a podkôrnikovej kalamity) najmä v optimálnych biotopoch. V ostatných piatich rokoch pôsobí negatívne na vysokohorskú populáciu tetra obyčajného najmä charakter poveternostných podmienok počas hniezdenia - chladné a daždivé počasie, ktoré významne znižuje prírastky.

Definovanie stavu druhu: *Bonasa bonasia* v CHVÚ Nízke Tatry

Kritériá hodnotenia		PRIAZNIVÝ STAV		NEPRIAZNIVÝ STAV
		A	B	C
		dobrý	priemerný	nepriaznivý
populácia	1.1. Populačná hustota	Denzita je viac ako 5 HP/km ² v optimálnych hlavných biotopov, resp. viac ako 2 HP/km ² v suboptimálnych (60 – 80 rokov)	Denzita je 2 – 5 HP/km ² v optimálnych hlavných biotopov, resp. 1 - 2 HP/km ² v suboptimálnych (60 – 80 rokov)	Denzita je menej ako 2 HP/km ² v optimálnych hlavných biotopov, resp. menej ako 1 HP/km ² v suboptimálnych (60 – 80 rokov)
	1.2. Veľkosť populácie	Viac ako 1000 hniezdných párov na území CHVÚ	500 - 1000 obsadených hniezdných párov na území CHVÚ	Menej ako 500 hniezdných párov na území CHVÚ
	1.3. Populačný trend	Populácia stúpa o viac ako 10 % za obdobie 5 rokov	Populácia je stabilná na úrovni fluktuácie so zmenami ±10 % za obdobie 5 rokov	Populácia klesá o viac ako 10 % za obdobie 5 rokov
	1.4. Areálový trend	Areál sa zväčšuje o viac ako 10 % za obdobie 5 rokov	Areál je stabilný, zmeny sú v rozpätí ±10 % za obdobie 5 rokov	Areál sa znižuje o viac ako 10 % za obdobie 5 rokov
biotop	2.1. Hniezdný biotop	Rozloha ihličnatých a zmiešaných lesných porastov nad 80 rokov je viac ako 67 % z celkovej výmery lesa v CHVÚ	Rozloha ihličnatých a zmiešaných lesných porastov vo veku 60 - 80 rokov je viac ako 67 % z celkovej výmery lesa v CHVÚ	Rozloha ihličnatých a zmiešaných lesných porastov pod 60 rokov resp. rozloha listnatých lesov je viac ako 67 % z celkovej výmery lesa v CHVÚ

Kritériá hodnotenia	PRIAZNIVÝ STAV		NEPRIAZNIVÝ STAV
	A	B	C
	dobry	priemerny	nepriaznivý
2.2. Potravny biotop	Rozloha ihličnatých a zmiešaných lesných porastov nad 80 rokov susediacich otvorenými plochami, najmä lúkami a rúbaniskami s lieskou alebo brezou je viac ako 67 % z celkovej výmery lesa v CHVÚ	Rozloha ihličnatých a zmiešaných lesných porastov vo veku 60 - 80 rokov susediacich otvorenými plochami, najmä lúkami a rúbaniskami s lieskou alebo brezou je viac ako 67 % z celkovej výmery lesa v CHVÚ	Rozloha ihličnatých a zmiešaných lesných porastov pod 60 rokov resp. rozloha listnatých lesov susediacich s otvorenými lúkami a rúbaniskami s lieskou alebo brezou je viac ako 67 % z celkovej výmery lesa v CHVÚ
ohrozenia	3.1. Priame ohrozenie druhu - prenasledovanie, vyrušovanie	Zaznamenané boli prípady priameho prenasledovania človekom v priebehu 5 rokov u menej ako 10 % hniezdných párov	Boli zaznamenané prípady priameho prenasledovania človekom v priebehu 5 rokov u viac ako 20 % hniezdných párov
	3.2. Biotop	Žiadna veľkoplošná náhodná ťažba dreva (v dôsledku veternej a podkôrnikovej kalamity) v optimálnych a suboptimálnych biotopoch.	Veľkoplošná náhodná ťažba dreva v optimálnych a suboptimálnych biotopoch do 10 % ich rozlohy za obdobie 5 rokov

Hodnotiaca tabuľka:

Kritérium		Stav*	Váha (0-3)	Dosiahnutá hodnota (Stav × váha)
P	1.1. Populačná hustota	2	3	6
	1.2. Veľkosť populácie	2	3	6
	1.3. Populačný trend	2	2	4
	1.4. Areálový trend	2	2	4
B	2.1. Hniezdny biotop	2	3	6
	2.2. Potravny biotop	2	2	4
O	3.1. Priame ohrozenie druhu	2	3	6
	3.2. Biotop	1	3	3
Dosiahnutá hodnota spolu:				39
Maximálna možná hodnota (\sum váh × 3):				63

*Bodová hodnota stavu: A = 3 body, B = 2 body, C = 1 bod

Celkové vyhodnotenie (percentový podiel dosiahnutej hodnoty z možnej hodnoty):

A	B	C
100-78 %	77-55 %	54-33 %
-	62 %	-

Zhodnotenie

Z porovnania aktuálnych výsledkov výskumu a monitoringu s príslušnými referenčnými hodnotami v definícii stavu zachovania vychádza u jariabka v CHVÚ Nízke Tatry priemerný priaznivý stav zachovania (B). Nepriaznivo naň môže pôsobiť hlavne intenzívnejšia ťažba dreva v optimálnych aj suboptimálnych biotopoch a priame ohrozenie druhu prenasledovaním a vyrušovaním.

1.6.3.1.9. Definovanie priaznivého stavu bociana čierneho (*Ciconia nigra*) v Chránenom vtáčom území Nízke Tatry

V čase vymedzovania sústavy CHVÚ na Slovensku sa početnosť bociana čierneho v území zistila na úrovni 13 párov. Recentný monitoring zistil veľkosť populácie na úrovni 4-8 párov, došlo teda v území k výraznému poklesu populácie druhu. Populačné kritériá druhu sú hodnotené na úrovni stupňa C. V dôsledku veľkoplošných kalamít (veterných, podkôrneho hmyzu) a následného spracovania kalamitných plôch sa zhoršila aj kvalita hniezdneho biotopu, preto je celkový priaznivý stav druhu hodnotený stupňom C – nepriaznivý stav.

1.6.3.1.10. Definovanie priaznivého stavu orla krikľavého (*Aquila pomarina*) v Chránenom vtáčom území Nízke Tatry

Základná charakteristika druhu

Rozšírenie druhu v CHVÚ Nízke Tatry:

CHVÚ Nízke Tatry predstavuje veľmi členité horské územie s prevažujúcimi ihličnatými lesmi v severnej časti a zmiešanými lesmi v južnej časti. Orol krikľavý obýva len okrajovú severnú časť CHVÚ v nadmorskej výške 700-1200 m, susediacu s otvorenými plochami Liptovskej a Popradskej kotliny, ktoré orly využívajú ako loviská. Ostatným častiam CHVÚ v nadmorskej výške nad 1300 m sa orol krikľavý vyhýba.

Hniezdna populácia zaznamenala v posledných rokoch výrazný pokles, tj. 53% z pôvodného počtu 15 párov. Početnosť hniezdnej populácie orla krikľavého sa odhaduje v súčasnosti na 7 párov. Niekoľko párov zaniklo úplne a prejavuje sa aj postupný presun párov do najkrajnejších častí pohorí alebo do kotliny, mimo CHVÚ.

Orol krikľavý je sťahovavým druhom, páry prilietajú na hniezdiská v CHVÚ prevažne v prvej dekáde apríla a na zimoviská v strednej a južnej Afrike odlietajú hlavne v druhej polovici septembra.

Hlavné biotopy výskytu:

Hniezdny biotop

Hniezdny biotopom sú smrekové lesy. Hniezdenie orlov krikľavých v CHVÚ Nízke Tatry je sústredené v okrajovej severnej časti, susediacej s poľnohospodársky využívanými plochami (trvalé trávne porasty). Hrebeňovým oblastiam sa orol krikľavý vyhýba. Dôležitým predpokladom pre hniezdenie je prítomnosť starších lesných porastov vo veku nad 80 rokov s vhodnou vertikálnou porastovou štruktúrou, umožňujúcou formovanie hlbokých korún, ktoré orlom poskytujú vhodné možnosti na stavbu hniezd prípadne ponúkajú hniezda, postavené inými druhmi (napr. *Buteo buteo*, *Accipiter gentilis*, *Pernis apivorus*, *Ciconia nigra*). Hniezda sú umiestnené najčastejšie na smrek, menej na jedli, smrekovci a borovici lesnej. Pri obnove lesných porastov, ktoré tvoria hniezdny biotop v CHVÚ, sa uplatňuje najmä podrastový hospodársky spôsob (jeho veľkoplošná a maloplošná forma). Vo veľkej miere sa vykonáva aj náhodná ťažba, ktorá má významný negatívny vplyv na stav hniezdneho biotopu a ktorá sa výrazne prejavuje v niektorých častiach CHVÚ.

Potravný biotop

Potravný biotop hniezdiacich párov orla krikl'avého v CHVÚ je situovaný v predhorí samotného chráneného územia v Liptovskej a Popradskej kotline, ktoré nie je súčasťou CHVÚ a tvoria ho rôzne typy lúk a pasienkov, využívané najmä na extenzívny chov oviec a hovädzieho dobytku, a v malej miere aj polia. Jeden pár hniezdi priamo v pohorí a loví na lesných lúkach a rúbaniskách.

Veľký význam v potravných teritóriách má nelesná drevinová vegetácia (napr. solitérne stromy, línie stromov, stromoradia pozdĺž ciest, kroviny), ktorú orly s obľubou využívajú na sledovanie koristi alebo ako miesta na odpočinok. V potravných teritóriách párov sú nachádzajú konštrukcie najmä 22 kV elektrických vedení, ktorých je cca 40% z ich celkovej dĺžky v CHVÚ v súčasnosti už ošetrených chráničkami. V potravných teritóriách mimo CHVÚ sú konštrukcie 22 kV elektrického vedenia ošetrené na cca 70% a významnú líniovú bariéru v nich predstavuje elektrické vedenie VVN, ktoré prechádza od obce Hybe, ponad sútok Bieleho a Čierneho Váhu a dolinou Čierneho Váhu až k prečerpávacej vodnej elektrárni Čierny Váh.

Definovanie stavu: *Aquila pomarina*

Kritéria hodnotenia	PRIAZNIVÝ STAV		NEPRIAZNIVÝ STAV	
	A dobrý	B priemerný	C nepriaznivý	
Populácia	1.1. Veľkosť populácie	Viac ako 15 hniezdných párov	12-15 hniezdných párov	Menej ako 12 hniezdných párov
	1.2. Populačný trend	Populácia rastúca o viac ako 20% za obdobie 5 rokov	Populácia je za obdobie 5 rokov stabilná alebo osciluje $\pm 20\%$	Populácia je za obdobie 5 rokov klesajúca o viac ako 20%
	1.3. Areálový trend	Druh obýva 75-100% vhodných biotopov v CHVÚ za obdobie 5 rokov	Druh obýva 50-75% vhodných biotopov v CHVÚ za obdobie 5 rokov	Druh obýva menej ako 50% vhodných biotopov v CHVÚ za obdobie 5 rokov
	1.4. Medzidruhová interakcia	Denzita <i>Aquila chrysaetos</i> v CHVÚ je menej ako 0,4 párov/100 km ²	Denzita <i>Aquila chrysaetos</i> v CHVÚ je 0,4–0,6 párov/100 km ²	Denzita <i>Aquila chrysaetos</i> v CHVÚ je viac ako 0,6 párov/100 km ²
	1.5. Produktivita populácie	Priemerná hniezdna úspešnosť za obdobie 5 rokov je väčšia ako 0,8 juv/hniezdiaci pár/rok	Priemerná hniezdna úspešnosť za obdobie 5 rokov je 0,6-0,8 juv/hniezdiaci pár/rok	Priemerná hniezdna úspešnosť za obdobie 5 rokov je menšia ako 0,6 juv/hniezdiaci pár/rok
	1.6. Celistvosť hniezdného a potravného biotopu	Potravné teritória párov sa nachádzajú v CHVÚ u viac ako 90% hniezdnej populácie	Potravné teritória párov sa nachádzajú v CHVÚ u 80-90% hniezdnej populácie	Potravné teritória párov sa nachádzajú v CHVÚ u menej ako 80% hniezdnej populácie
Biotop	2.1. Hniezdny biotop	Podiel lesných porastov nad 80 rokov plošne nenarušených holinami po ťažbách je na ploche viac ako 70% výmery LPF v CHVÚ	Podiel lesných porastov nad 80 rokov plošne nenarušených holinami po ťažbách je na ploche 40-70% výmery LPF v CHVÚ	Podiel lesných porastov nad 80 rokov plošne nenarušených holinami po ťažbách je na ploche menej ako 40% výmery LPF v CHVÚ

Kritéria hodnotenia	PRIAZNIVÝ STAV		NEPRIAZNIVÝ STAV
	A dobrý	B priemerný	C nepriaznivý
2.2. Potravný biotop	Podiel vhodných plôch (trvalých trávnych porastov, zamokrených plôch, zatravnenej ornej pôdy, ornej pôdy s viacročnými krmovinami) a nelesnej drevinovej vegetácie je viac ako 70% výmery PPF v CHVÚ	Podiel vhodných plôch (trvalých trávnych porastov, zamokrených plôch, zatravnenej ornej pôdy, ornej pôdy s viacročnými krmovinami) a nelesnej drevinovej vegetácie je 40-70% výmery PPF v CHVÚ	Podiel vhodných plôch (trvalých trávnych porastov, zamokrených plôch, zatravnenej ornej pôdy, ornej pôdy s viacročnými krmovinami) a nelesnej drevinovej vegetácie je menej ako 40% výmery PPF v CHVÚ
	2.3. Biotopy dôležité počas migrácie	Podiel vhodných plôch (trvalých trávnych porastov, zamokrených plôch, zatravnenej ornej pôdy, ornej pôdy s viacročnými krmovinami) a nelesnej drevinovej vegetácie je viac ako 70% výmery PPF v CHVÚ	Podiel vhodných plôch (trvalých trávnych porastov, zamokrených plôch, zatravnenej ornej pôdy, ornej pôdy s viacročnými krmovinami) a nelesnej drevinovej vegetácie je 40-70% výmery PPF v CHVÚ
3.1. Stupeň nepriameho ohrozenia populácie druhu	Za obdobie 5 rokov v okruhu s polomerom minimálne 300 m od hniezdného stromu nedošlo počas hniezdného obdobia k vyrušovaniu lesohospodárskou činnosťou a/alebo výkonom práva poľovníctva. Podiel hniezdnej populácie zabezpečenej vyhlásením ochranných zón okolo hniezd je viac ako 80%.	Za obdobie 5 rokov v okruhu s polomerom minimálne 300 m od hniezdného stromu došlo počas hniezdného obdobia k ojedinele vyrušovaniu lesohospodárskou činnosťou a/alebo výkonom práva poľovníctva. Podiel hniezdnej populácie zabezpečenej vyhlásením ochranných zón okolo hniezd je 50-80%.	Za obdobie 5 rokov v okruhu s polomerom minimálne 300 m od hniezdného stromu dochádza počas hniezdného obdobia k pravidelne vyrušovaniu lesohospodárskou činnosťou a/alebo výkonom práva poľovníctva. Podiel hniezdnej populácie zabezpečenej vyhlásením ochranných zón okolo hniezd je menej ako 50%.
	Ohrozenie		

Kritéria hodnotenia	PRIAZNIVÝ STAV		NEPRIAZNIVÝ STAV
	A dobrý	B priemerný	C nepriaznivý
3.2. Stupeň priameho ohrozenia populácie druhu	Za obdobie 5 rokov nedošlo k úhynom následkom nelegálnej (napr. odstrelů a otravy) a/alebo inej činnosti. A/alebo v potravných teritóriách nedošlo k úhynom živočíchov v dôsledku nevhodného používania chemických prípravkov na ochranu poľnohospodárskych rastlín. A/alebo konštrukcie elektrických vedení sú ošetrené zábranami a výstražnými prvkami na vodičoch na ploche 70-100% výmery CHVÚ.	Za obdobie 5 rokov došlo ojedinele k úhynom následkom nelegálnej (napr. odstrelů a otravy) a/alebo inej činnosti. A/alebo v potravných teritóriách ojedinele došlo k úhynom živočíchov v dôsledku nevhodného používania chemických prípravkov na ochranu poľnohospodárskych rastlín. A/alebo konštrukcie elektrických vedení sú ošetrené zábranami a výstražnými prvkami na vodičoch na ploche 40-70% výmery CHVÚ.	Za obdobie 5 rokov dochádza pravidelne k úhynom následkom nelegálnej (napr. odstrelů a otravy) a/alebo inej činnosti. A/alebo v potravných teritóriách pravidelne dochádza k úhynom živočíchov v dôsledku nevhodného používania chemických prípravkov na ochranu poľnohospodárskych rastlín. A/alebo konštrukcie elektrických vedení sú ošetrené zábranami a výstražnými prvkami na vodičoch na ploche menej ako 40% výmery CHVÚ.
3.3. Stupeň ohrozenia hniezdneho biotopu	Za obdobie 5 rokov podiel lesných porastov nad 80 rokov plošne narušených ťažbami ostal nezmenený alebo sa zvýšil o menej ako 10% ich výmery	Za obdobie 5 rokov podiel lesných porastov nad 80 rokov plošne narušených ťažbami sa zvýšil o 10-20% ich výmery	Za obdobie 5 rokov podiel lesných porastov nad 80 rokov plošne narušených ťažbami sa zvýšil o viac ako 20% ich výmery
3.4. Stupeň ohrozenia potravného a migračného biotopu	Za obdobie 5 rokov nebolo v CHVÚ zaznamenané zníženie výmery trvalých trávnych porastov (lúky, pasienky), zamokrených plôch, opustenie poľnohospodárskej pôdy, spaľovanie biomasy po kosbe lúk	Za obdobie 5 rokov nebolo v CHVÚ zaznamenané zníženie výmery trvalých trávnych porastov (lúky, pasienky), zamokrených plôch, opustenie poľnohospodárskej pôdy, spaľovanie biomasy po kosbe lúk	Za obdobie 5 rokov bolo v CHVÚ zaznamenané na ploche viac ako 1 ha zníženie výmery trvalých trávnych porastov (lúky, pasienky) a /alebo zamokrených plôch, a/alebo opustenie poľnohospodárskej pôdy, a/alebo spaľovanie biomasy po kosbe lúk.

Hodnotiaci tabuľka:

Kritérium		Stav	Váha parametra	Možný počet bodov	Dosiahnutý počet bodov
Populácia	1.1. Veľkosť populácie	1	3	9	3
	1.2. Populačný trend	1	3	9	3
	1.3. Areálový trend	3	1	3	3
	1.4. Medzidruhová interakcia	1	3	9	3
	1.5. Produktivita populácie	1	3	9	3
	1.6. Celistvosť hniezdneho a potravného biotopu	1	3	9	3
Biotopy	2.1. Hniezdny biotop	1	3	9	3
	2.2. Potravný biotop	1	3	9	3
	2.3. Migračný biotop	1	1	3	1
Ohrozenia	3.1. Nepriame ohrozenie populácie druhu	1	3	9	3
	3.2. Priame ohrozenie populácie druhu	2	3	9	6
	3.3. Ohrozenie hniezdneho biotopu	1	3	9	3
	3.4. Ohrozenie potravného a migračného biotopu	1	2	6	2
Počet bodov spolu:				102	39
Dosiahnutá hodnota (%)				38	

Celkové vyhodnotenie (percentuálny podiel dosiahnutej hodnoty z možnej hodnoty):

A	B	C
100–78%	77–55%	54–33%
		38%

Zhodnotenie

Dosiahnutá hodnota 39 bodov (38%) poukazuje na veľmi **nepriaznivý stav** populácie orla krikľavého v CHVÚ Nízke Tatry.

Všetky populačné kritériá s výnimkou areálového trendu po vyhodnotení vykazujú nepriaznivé hodnoty. Alarmujúca je dlhodobá nízka hniezdna úspešnosť. Kritéria stavu hniezdneho biotopu a stavu celistvosti hniezdneho a potravného biotopu vykazujú tiež nepriaznivé hodnoty. Prejavuje sa intenzívna medzidruhová interakcia s väčším orlom skalným. Kritéria stavu potravného a migračného biotopu vykazujú hodnoty, ktoré je potrebné v ďalšom období zlepšovať, s čím súvisí vyvíjať aktivity na limitovanie záberu TTP pre potreby výstavby športovo-rekreačných areálov a ubytovacích kapacít, limitovanie podielu výmery ornej pôdy s pestovaním nevhodných poľnohospodárskych plodín (repka olejná, kukurica), zvýšenie podpory extenzívneho chovu oviec a hovädzieho dobytku, správneho obhospodarovania kosných lúk, zabrániť opusteniu poľnohospodárskej pôdy (najmä TTP), a v neposlednom rade dokončiť ošetrovanie stĺpov 22 kV elektrických vedení v celom CHVÚ. Zásadným nedostatkom je skutočnosť, že potravné biotopy takmer všetkých hniezdiacich párov v CHVÚ Nízke Tatry sa nachádzajú mimo CHVÚ (v Liptovskej a čiastočne aj v Popradskej kotline), čím nastáva dôležitý problém v legislatívnom zabezpečení vhodných manažmentových opatrení v potravných biotopoch, ktoré je možné navrhnúť a následne uplatňovať v územiach Natura 2000. Z hrozieb pre potravné

a migračné biotopy zvlášť veľkú pozornosť je potrebné upriamiť premene trvalých trávnych porastov na iný druh pozemku, nedostatočnému spásaniu pasienkov hospodárskymi zvieratami čo spôsobuje ich zarastanie a tým aj celkové opustenie poľnohospodárskej pôdy v niektorých častiach CHVÚ a výrubu nelesnej drevinovej vegetácie. I napriek skutočnosti, že ochrana všetkých hniezdných lokalít je zabezpečená vyhlásením ochranných zón, dosiahnutá celková hodnota nepriaznivého stavu populácie orla krikl'avého a obzvlášť už dlhodobo dosahovaná veľmi nízka hodnota hniezdnej produktivity (menej ako 0,5 juv./hniezdiaci pár) poukazuje na to, že akceptácia rozhodnutí s vyhlásením ochranných zón je zo strany obhospodarovateľov lesov mizivá a stav existujúcich a potenciálnych hniezdných biotopov orla krikl'avého v CHVÚ je znepokojujúci kvôli vykonávaniu intenzívnej a nevhodnej lesohospodárskej činnosti vrátane rozsiahlej náhodnej ťažby. V území bol zaznamenaný aj prípad priameho prenasledovania (postrelenie) a aj prípady zrazenia orla automobilom. Vzhľadom na negatívny trend vývoja početnosti populácie (- 53%) a hniezdnej úspešnosti môžeme v najbližších rokoch očakávať, že súčasný stav populácie orla krikl'avého sa bude i naďalej znižovať. Je nevyhnutné vziať na vedomie skutočnosť, že populácia orla krikl'avého, ako vrcholového predátora a dlhovekého živočícha reaguje na negatívne zmeny prebiehajúce v jeho prostredí s určitým časovým oneskorením trvajúcim aj niekoľko rokov, preto v súčasnosti nadmieru intenzívna lesohospodárska činnosť na niektorých hniezdných lokalitách orla krikl'avého, vrátane uplatňovania nevhodných hospodárskych spôsobov, je varovným signálom pre populáciu, ktorý treba začať zodpovedne riešiť už teraz.

1.6.3.1.11. Definovanie priaznivého stavu výra skalného (*Bubo bubo*) v Chránenom vtáčom území Nízke Tatry

V čase prípravy vedeckého návrhu sústavy CHVÚ bola veľkosť populácie výra skalného v CHVÚ udávaná na úrovni 15 párov (Rybanič et al. 2003). Aktuálny monitoring zistil len mierne nižšiu populáciu na úrovni 6-10 párov, pričom tento pokles môže byť len dôsledkom fluktuácie, preto sú populačné kritériá druhu hodnotené stupňom B – priemerný, priaznivý stav. Rovnako nedošlo ani k zhoršeniu stavu hniezdných a potravných biotopov, ale ani ich podstatnému zlepšeniu, preto ich stav je v hodnotení priaznivého stavu klasifikovaný stupňom B – priemerný, priaznivý stav. Celkový priaznivý stav druhu je tak hodnotený na stupni B – priemerný, priaznivý stav.

1.6.3.1.12. Definovanie priaznivého stavu včelár obyčajný (*Pernis apivorus*) v Chránenom vtáčom území Nízke Tatry

V roku 2003 sa veľkosť populácie včelára lesného v CHVÚ uvádzala na úrovni 15 párov. Monitoringom v rokoch 2010-2012 sa zistila veľkosť populácie na 0-10 párov. Nakoľko ide len o mierny pokles, ktorý môže byť dôsledkom fluktuácie početnosti, je celkový stav populačných kritérií hodnotený stupňom B – priemerný priaznivý stav. V dôsledku zhoršenie stavu lesných porastov, ktoré sú hniezdnymi biotopmi je však stav biotopov hodnotený stupňom C – nepriaznivý stav. Vzhľadom ku vyššej váhe populačných kritérií ako kritérií týkajúcich sa biotopu priaznivého stavu je celkový priaznivý stav druhu hodnotený stupňom B – priemerný, priaznivý stav.

1.6.3.1.13. Definovanie priaznivého stavu d'atľa bieločrbtého (*Dendrocopos leucotos*) v Chránenom vtáčom území Nízke Tatry

Populácia d'atľa bieločrbtého sa v čase prípravy vedeckého návrhu v CHVÚ Nízke Tatry uvádzala na úrovni 60 párov. Aktuálnym monitoringom sa však zistilo v CHVÚ len 20-30 hniezdných teritórií. V dôsledku prudkého poklesu populácie je tak celkový stav populačných kritérií hodnotený stupňom C – nepriaznivý stav. Lepšie je hodnotený stav kritérií týkajúci sa biotopov (stupňom B), keďže v prípade biotopov d'atľa bieločrbtého nedošlo k tak výraznému zhoršeniu ich kvality ako u iných druhov. Celkový priaznivý stav druhu je však

napriek tomu hodnotený stupňom C – nepriaznivý stav, keďže populačné kritériá majú na celkovom hodnotení priaznivého stavu vyššiu váhu ako kritériá týkajúce sa biotopov.

1.6.3.1.14. Definovanie priaznivého stavu žlny sivej (*Picus canus*) v Chránenom vtáčom území Nízke Tatry

Celková veľkosť populácie žlny sivej zistená v rokoch 2010-2012 dosiahla úroveň 60-80 párov, je tak zhodná s veľkosťou populáciou zistenou v čase vymedzovania sústavy CHVÚ na Slovensku (70 párov). Na základe tohto stavu sú populačné kritériá druhu hodnotené stupňom B – priemerný, priaznivý stav. Rovnako sú hodnotené aj kritériá týkajúce sa biotopov, keďže nedošlo k výraznému zhoršeniu ale ani zlepšeniu stavu biotopov u tohto druhu. V dôsledku takéhoto hodnotenia je celkový priaznivý stav druhu hodnotený stupňom B – priemerný, priaznivý stav.

1.6.3.1.15. Definovanie priaznivého stavu tesára čierneho (*Dryocopus martius*) v Chránenom vtáčom území Nízke Tatry

V čase vymedzovania sústavy CHVÚ sa veľkosť populácie tesára čierneho v Nízkych Tatrách zistila na úrovni 150 párov (Rybanič et al. 2003). Aktuálny monitoring však zistil populáciu len na úrovni 60-80 párov. V dôsledku takéhoto výrazného populačného poklesu sú teda kritériá týkajúce sa populácie druhu hodnotené na stupni C – nepriaznivý stav. Rovnako sú nepriaznivo hodnotené aj kritériá týkajúce sa biotopu. V dôsledku kalamít (veterných a podkôrneho hmyzu) a ich následného spracovania sa značne fragmentovali v niektorých územiach lesné porasty a došlo k deštrukcii hniezdneho habitatu druhu. Preto je stav biotopu druhu klasifikovaný stupňom C – nepriaznivý stav. Na základe takéhoto hodnotenia kľúčových kritérií je stupňom C hodnotený aj celkový priaznivý stav druhu.

1.6.3.1.16. Definovanie priaznivého stavu muchárika malého (*Ficedula parva*) v Chránenom vtáčom území Nízke Tatry

V roku 2003 bola veľkosť populácie muchárika malého v CHVÚ odhadovaná na úrovni 250 párov (Rybanič et al. 2003). Aktuálnym monitoringom sa však v území zistilo len 100-150 párov. Na základe tohto poklesu sú tak populačné kritériá druhu klasifikované stupňom C – nepriaznivý stav. Kritériá týkajúce sa biotopu sú však hodnotené pozitívnejšie, a to stupňom B – priemerný, priaznivý stav, keďže nedošlo k výraznému zhoršeniu ale ani zlepšeniu stavu biotopov muchárika malého. Na základe tohto hodnotenia a vyššej váhu populačných kritérií na celkovom hodnotení je celkový priaznivý stav muchárika malého v CHVÚ Nízke Tatry hodnotený stupňom C – nepriaznivý stav.

1.6.3.1.17. Definovanie priaznivého stavu muchárika bielokrkého (*Ficedula albicollis*) v Chránenom vtáčom území Nízke Tatry

Súčasným monitoringom sa zistila úroveň populácie muchárika bielokrkého v CHVÚ na úrovni 400-500 párov. Jedná sa o výraznejšie nižšiu úroveň ako v r. 2003, kedy sa populácia odhadovala na úrovni 1000 párov. Táto zmena však nie je dôsledkom poklesu, ale je dôsledkom zmeny hraníc CHVÚ pri vyhlasovaní oproti vedeckému návrhu a je dôsledkom upresnenia celkovej populácie druhu v území. Na základe tohto stavu sa teda populácia druhu v území hodnotí ako stabilná a populačné kritériá druhu stupňom B – priemerný, priaznivý stav. Rovnako je hodnotený aj stav biotopov druhu, keďže nedošlo ich zásadnejším zmenám, a preto aj celkový priaznivý stav druhu v území je hodnotený stupňom B – priemerný, priaznivý stav.

1.6.3.1.18. Definovanie priaznivého stavu strakoša veľkého (*Lanius excubitor*) v Chránenom vtáčom území Nízke Tatry

V čase vymedzovania sústavy CHVÚ na Slovensku sa veľkosť populácie strakoša veľkého v CHVÚ Nízke Tatry uvádzala na úrovni 7 párov. Aktuálny monitoring zistil populáciu na podobnej úrovni 5-10 párov. Vzhľadom k tomu, že nedošlo k výraznejším zmenám stavu populácie je stav populačných kritérií hodnotený stupňom B – priemerný, priaznivý stav. Rovnakým stupňom je hodnotený aj stav kritérií týkajúcich sa biotopov, keďže nedošlo k zhoršeniu ich stavu. Na základe tohto hodnotenia kľúčových kritérií je celkový stav druhu hodnotený stupňom B – priemerný, priaznivý stav.

1.6.3.1.19. Definovanie priaznivého stavu prepelice poľnej (Coturnix coturnix) v Chránenom vtáčom území Nízke Tatry

V roku 2003 sa veľkosť populácie prepelice poľnej v CHVÚ odhadovala na úrovni 40 párov. Aktuálnym monitoringom sa zistila veľkosť populácie na úrovni 70-90 párov. Stav populačných kritérií druhu je tak hodnotený stupňom A – dobrý, priaznivý stav. Stav hniezdných biotopov sa však výraznejšie nezmenil, preto je hodnotený stupňom B – priemerný, priaznivý stav. Celkové hodnotenie priaznivého stavu je na úrovni A – dobrý, priaznivý stav vzhľadom ku vyššej váhe populačných kritérií na celkovom hodnotení priaznivého stavu.

1.6.3.1.20. Definovanie priaznivého stavu žltochvosta hôrneho (Phoenicurus phoenicurus) v Chránenom vtáčom území Nízke Tatry

V prípade populácie žltochvosta hôrneho došlo rovnako ako vo väčšine území na Slovensku k výraznému poklesu populácie. Kým v r. 2003 ešte veľkosť populácie dosahovala 300 párov, aktuálne sa jej veľkosť pohybuje na úrovni 20-40 párov, preto sú populačné kritériá druhu hodnotené stupňom C – nepriaznivý stav a to napriek tomu, že stav hniezdných biotopov druhu v území sa významnejšie nezmenil a ich stav je hodnotený stupňom B – priemerný, priaznivý stav. Na základe tohto hodnotenia je celkový priaznivý stav druhu hodnotený stupňom C – nepriaznivý stav na základe vyššej váhy populačných kritérií na celkovom hodnotení priaznivého stavu.

1.6.3.1.21. Definovanie priaznivého stavu muchára sivého (Muscicapa striata) v Chránenom vtáčom území Nízke Tatry

V roku 2003 sa veľkosť populácie muchára sivého v území odhadovala na 1200 párov. Aktuálnym monitoringom sa zistilo 400-500 párov. Nejde však o pokles populácie, ale o upresnenie populácie, čiastočne spôsobené zmenou hraníc CHVÚ. Celkový trend populácie je tak hodnotený stupňom B – priemerný, priaznivý stav. Rovnakým stupňom je hodnotený aj stav biotopov, ktorých stav sa významnejšie nezmenil a to stupňom B – priemerný, priaznivý stav. Na základe takéhoto hodnotenia je aj celkový priaznivý stav druhu hodnotený stupňom B.

1.6.3.1.22. Definovanie priaznivého stavu chrapkáča poľného (Crex crex) v Chránenom vtáčom území Nízke Tatry

V čase vymedzovania sústavy CHVÚ sa veľkosť populácie chrapkáča v území odhadovala na úrovni 20 chrapkajúcich samcov. Aktuálny monitoring zistil podobnú veľkosť populácie, preto je stav populačných kritérií druhu hodnotený stupňom B – priemerný, priaznivý stav. Rovnako je hodnotený aj stav biotopov, kde nedošlo k významnejším zmenám v stave biotopov. Celkový priaznivý stav druhu je preto v CHVÚ hodnotený stupňom B – priemerný, priaznivý stav.

1.6.3.2. Stav druhov vtákov a ich biotopov na ochranu ktorých sa vyhlasuje CHVÚ

Hodnotenie stavu vtákov vychádza predovšetkým z monitoringu vtáctva a stavu ich populácie v CHVÚ v rokoch 2010-2012 ak nie je uvedené inak.

1.6.3.2.1. Orol skalný (*Aquila chrysaetos*)

V súčasnosti sú všetky populačné kritériá druhu hodnotené stupňom B – priemerný, priaznivý stav. Výnimkou je kritérium využitia územia druhom, ktoré je hodnotené stupňom A – dobrý, priaznivý stav. Rovnako stupňom A sú hodnotené aj potravné biotopy druhu, horšie hniezdne a to stupňom B. Na základe takéhoto hodnotenia je celkové hodnotenie priaznivého stavu druhu na úrovni stupňa B – priemerný, priaznivý stav.

1.6.3.2.2. Lelek lesný (*Caprimulgus europaeus*)

Populačné kritériá lelka lesného sú v súčasnosti hodnotené v území stupňom B – priemerný, priaznivý stav. Rovnaké je hodnotenie stavu potravného a migračného biotopu, horšie je hodnotenie stavu hniezdného biotopu a to na stupni C – nepriaznivý stav. Celkovo je však priaznivý stav druhu v území hodnotený stupňom B – priemerný, priaznivý stav.

1.6.3.2.3. Tetrov hoľniak (*Tetrao tetrix*)

V prípade tetrova hoľniaka sú všetky populačné kritériá a kritériá týkajúce sa stavu biotopov hodnotené stupňom B – priemerný, priaznivý stav. Výnimkou je kritérium populačného trendu, ktoré je hodnotené pozitívnejšie a to stupňom A – dobrý, priaznivý stav. Vzhľadom k horšiemu hodnoteniu ostatných kritérií je celkový priaznivý stav druhu v území hodnotený stupňom B – priemerný, priaznivý stav.

1.6.3.2.4. Hlucháň hômy (*Tetrao urogallus*)

Aktuálne je hodnotenie takmer všetkých kritérií týkajúcich sa populácie a biotopov hlucháňa hôrneho v Nízkych Tatrách na najnižšom možno stupni – C, nepriaznivý stav. Výnimkou v tomto ohľade je kritérium migračného biotopu, ktoré je hodnotené stupňom B – priemerný, priaznivý stav. Toto kritérium však nemení celkové nepriaznivé hodnotenie a preto je celkový priaznivý stav druhu hodnotený stupňom C – nepriaznivý stav.

1.6.3.2.5. Ďubník trojprstý (*Picoides tridactylus*)

Veľkosť populácie d'ubníka trojprstého v území je hodnotená stupňom C – nepriaznivý stav. Pozitívnejšie sú hodnotené kritériá populačného trendu, veľkosti populácie a areálového trendu, ktoré sú v území hodnotené stupňom B – priemerný, priaznivý stav. Naopak negatívne sú hodnotené kritériá biotopu a to stupňom C. Zlé hodnotenie stavu biotopov do budúcnosti predstavuje aj riziko zhoršenia populačného trendu a zmenšenia areálu, a preto je celkové hodnotenie priaznivého stavu d'ubníka trojprstého na úrovni stupňa C – nepriaznivý stav.

1.6.3.2.6. Pôtik kapcavý (*Aegolius funereus*)

V súčasnosti sú všetky kritériá týkajúce sa populácie a kvality hniezdných a potravných biotopov pôtika kapcavého hodnotené stupňom B – priemerný, priaznivý stav. Na základe tohto hodnotenia je aj celkový priaznivý stav druhu hodnotený stupňom B – priemerný, priaznivý stav.

1.6.3.2.7. Kuvičok vrabčí (*Glaucidium passerinum*)

Všetky kritériá týkajúce sa populácie a kvality biotopov kuvička vrabčieho sú aktuálne hodnotené stupňom B – priemerný, priaznivý stav. Na základe tohto hodnotenia je aj celkový priaznivý stav druhu hodnotený stupňom B – priemerný, priaznivý stav.

1.6.3.2.8. Jariabok hôrny (*Bonasa bonasia*)

Podľa aktuálneho hodnotenia sú všetky kritériá týkajúce sa populácie a kvality hniezdnych a potravných biotopov jariabka hôrneho hodnotené stupňom B – priemerný, priaznivý stav. Na základe tohto hodnotenia je aj celkový priaznivý stav druhu hodnotený stupňom B – priemerný, priaznivý stav.

1.6.3.2.9. Bocian čierny (*Ciconia nigra*)

V prípade bociana čierneho sú kritériá priaznivého stavu týkajúce sa populácie ako aj biotopov hodnotené negatívne a to stupňom C – nepriaznivý stav. Preto aj celkový priaznivý stav druhu je hodnotený stupňom C – nepriaznivý stav.

1.6.3.2.10. Orol krikľavý (*Aquila pomarina*)

Hodnotenie priaznivého stavu orla krikľavého je podobné ako v prípade bociana čierneho. Takmer všetky kritériá týkajúce sa populácie a aj biotopov sú hodnotené stupňom C – nepriaznivý stav s výnimkou kritériá areálového trendu, ktoré je hodnotené stupňom A – dobrý, priaznivý stav. Toto kritérium však nemení celkovo negatívne hodnotenie stavu, keďže celkový priaznivý stav orla krikľavého v CHVÚ Nízke Tatry je hodnotený stupňom C – nepriaznivý stav.

1.6.3.2.11. Výr skalný (*Bubo bubo*)

Všetky kritériá priaznivého stavu týkajúce sa populácie a kvality hniezdnych a potravných biotopov výra skalného sú hodnotené stupňom B – priemerný, priaznivý stav. Na základe tohto hodnotenia je aj celkový priaznivý stav výra hodnotený stupňom B – priemerný, priaznivý stav.

1.6.3.2.12. Včelár lesný (*Pernis apivorus*)

Populačné kritériá priaznivého stavu včelára lesného sú v súčasnosti hodnotené stupňom B – priemerný, priaznivý stav. Horšie je hodnotenie kritérií týkajúcich sa biotopov a to na stupni C – nepriaznivý stav. Vzhľadom ku vyššej váhe populačných kritérií na celkovom hodnotení priaznivého stavu je priaznivý stav včelára lesného v CHVÚ Nízke Tatry hodnotený stupňom B – priemerný, priaznivý stav.

1.6.3.2.13. Ďateľ bielochrbtý (*Dendrocopos leucotos*)

V súčasnosti sú populačné kritériá druhu v Nízkych Tatrách hodnotené stupňom C – nepriaznivý stav. Pozitívnejšie je hodnotenie kritérií týkajúcich sa biotopov a to na úrovni stupňa B – priemerný, priaznivý stav. Napriek tomu je však celkový priaznivý stav druhu v území hodnotený stupňom C – nepriaznivý stav v dôsledku vyššej váhu populačných kritérií na celkovom hodnotení priaznivého stavu.

1.6.3.2.14. Žlna sivá (*Picus canus*)

V súčasnosti sú všetky kritériá priaznivého stavu týkajúce sa populácie a kvality hniezdnych a potravných biotopov žlny sivej hodnotené stupňom B – priemerný, priaznivý stav. Na základe tohto hodnotenia je aj celkový priaznivý stav druhu hodnotený stupňom B – priemerný, priaznivý stav.

1.6.3.2.15. Tesár čierny (*Dryocopus martius*)

Aktuálne hodnotenie priaznivého stavu tesára čierneho je najhoršie medzi datľami, ktoré sú predmetom ochrany v CHVÚ. Populačné a aj kritériá týkajúce sa biotopov sú v CHVÚ hodnotené stupňom C, a preto aj celkový priaznivý stav druhu je hodnotený stupňom C – nepriaznivý stav.

1.6.3.2.16. Muchárik malý (*Ficedula parva*)

V dôsledku výrazného poklesu populácie sú populačné kritériá druhu v CHVÚ hodnotené stupňom C – nepriaznivý stav. Pozitívnejšie je hodnotenie kritérií týkajúcich sa biotopov a to stupňom B – priemerný, priaznivý stav. Populačné kritériá však majú v hodnotení priaznivého stavu väčšiu váhu ako kritériá týkajúce sa populácií, a preto je celkový priaznivý stav druhu hodnotený stupňom C – nepriaznivý stav.

1.6.3.2.17. Muchárik bielokrký (*Ficedula albicollis*)

Kritériá priaznivého stavu týkajúce sa populácie a aj kritériá týkajúce sa kvality hniezdnych a potravných biotopov muchárika bielokrkého sú hodnotené stupňom B – priemerný, priaznivý stav. Na základe tohto hodnotenia je aj celkový priaznivý stav muchárika bielokrkého hodnotený stupňom B – priemerný, priaznivý stav.

1.6.3.2.18. Strakoš veľký (*Lanius excubitor*)

Všetky kritériá priaznivého stavu týkajúce sa populácie a kvality hniezdnych a potravných biotopov strakoša veľkého hodnotené stupňom B – priemerný, priaznivý stav. Na základe tohto hodnotenia je aj celkový priaznivý stav druhu hodnotený stupňom B – priemerný, priaznivý stav.

1.6.3.2.19. Prepelica poľná (*Coturnix coturnix*)

Hodnotenie populačných kritérií prepelice poľnej je najviac pozitívne spomedzi predmetov ochrany v CHVÚ Nízke Tatry. Ich hodnotenie je na úrovni A – dobrý, priaznivý stav. Hodnotenie stavu biotopov je mierne horšie a to na úrovni stupňa B – priemerný, priaznivý stav. Populačné kritériá však majú na celkovom hodnotení priaznivého stavu vyššiu váhu ako kritériá týkajúce sa stavu biotopov, preto je celkový priaznivý stav druhu klasifikovaný stupňom A – dobrý, priaznivý stav.

1.6.3.2.20. Žltouchvost hômy (*Phoenicurus phoenicurus*)

Aktuálne sú populačné kritériá žltouchvosta hôrneho v CHVÚ Nízke Tatry v dôsledku prudkého poklesu populácie druhu hodnotené stupňom C – nepriaznivý stav. Kritériá týkajúce sa biotopu sú hodnotené stupňom B – priemerný, priaznivý stav, avšak celkový priaznivý stav je v dôsledku nepriaznivého stavu populácie hodnotený stupňom C – nepriaznivý stav.

1.6.3.2.21. Muchár sivý (*Muscicapa striata*)

Rovnako kritériá priaznivého stavu týkajúce sa populácie a aj kvality hniezdnych a potravných biotopov muchára sivého sú hodnotené stupňom B – priemerný, priaznivý stav. Na základe tohto hodnotenia je aj celkový priaznivý stav muchára hodnotený stupňom B – priemerný, priaznivý stav.

1.6.3.2.22. Chrapkáč poľný (*Crex crex*)

Podobne ako kritériá priaznivého stavu týkajúce sa populácie tak aj kritériá týkajúce sa kvality hniezdnych a potravných biotopov chrapkáča poľného hodnotené stupňom B – priemerný, priaznivý stav. Na základe tohto hodnotenia je aj celkový priaznivý stav chrapkáča hodnotený stupňom B – priemerný, priaznivý stav.

1.6.3.3. Cieľový stav druhu

Cieľový stav druhu bol určený u jednotlivých druhov na základe významu druhu pre zachovanie populácie druhu na Slovensku, resp. v sústave CHVÚ, podľa dosiahnuteľnosti cieľu ako aj výnimočnosti daného druhu ako zástupcu danej taxonomickej skupiny.

1.6.3.3.1. Cieľový stav druhu orol skalný (*Aquila chrysaetos*)

Vzhľadom ku významu populácie orla skalného pre ochranu tohto druhu na Slovensku je cieľom opatrení zachovať priaznivý stav druhu v Nízkych Tatrách minimálne na úrovni B – priemerný, priaznivý stav..

1.6.3.3.2. Cieľový stav druhu lelek lesný (*Caprimulgus europaeus*)

Vzhľadom ku stabilnému trendu lelka lesného v CHVÚ Nízke Tatry je záujmom opatrení tento stav v CHVÚ minimálne zachovať a zachovať tak priaznivý stav druhu v území minimálne na stupni B – priemerný, priaznivý stav.

1.6.3.3.3. Cieľový stav druhu tetrov hoľniak (*Tetrao tetrix*)

Populácia tetrova hoľniaka v CHVÚ Nízke Tatry je najvýznamnejšia na Slovensku a v prípade udržania jej priaznivého trendu, alebo aspoň súčasného stavu predstavuje potenciál pre šírenie druhu aj do okolitých CHVÚ (napríklad CHVÚ Slovenský raj a CHVÚ Muránska planina – Stolica), kde je súčasný stav druhu v území nepriaznivý. Preto je cieľom opatrení udržanie stavu tetrova hoľniaka v území minimálne na úrovni stupňa B – priemerný, priaznivý stav.

1.6.3.3.4. Cieľový stav druhu hlucháň hôrneho (*Tetrao urogallus*)

Populácia hlucháňa hôrneho je kľúčová pre šírenie a prežívanie druhu nielen v Nízkych Tatrách, keďže predstavuje v súčasnosti jadro jeho areálu na Slovensku. Navyše Nízke Tatry predstavujú perspektívne územie pre udržanie druhu aj v prípade nárastu teplôt v dôsledku klimatických zmien. Preto cieľom opatrení pre hlucháňa hôrneho je zlepšiť jeho priaznivý stav minimálne na úroveň B – priemerný, priaznivý stav.

1.6.3.3.5. Cieľový stav druhu dubník trojprstý (*Picoides tridactylus*)

Nízke Tatry sú pre dubníka podobne významné územie pre zachovanie populácie na Slovensku ako pre hlucháňa hôrneho. Preto je cieľom opatrení v CHVÚ zlepšiť priaznivý stav druhu minimálne na stupeň B – priemerný, priaznivý stav.

1.6.3.3.6. Cielový stav druhu pôtik kapcavý (*Aegolius funereus*)

Populácia pôtika kapcavého patrí medzi najväčšie na Slovensku. Cieľom opatrení je preto zachovať priaznivý stav druhu minimálne na súčasnej úrovni B – priemerný, priaznivý stav.

1.6.3.3.7. Cielový stav druhu kuvička vrabčí (*Glaucidium passerinum*)

Nízke Tatry sú pre kuvička vrabčieho podobne ako pre pôtika jedny z najvýznamnejších území pre jeho ochranu na Slovensku. Preto cieľom opatrení v CHVÚ Nízke Tatry je minimálne udržať priaznivý stav druhu na úrovni B – priemerný, priaznivý stav.

1.6.3.3.8. Cielový stav druhu jariabok hôrny (*Bonasa bonasia*)

Podobne ako pre tetova hoľniaka aj pre jariabka predstavujú Nízke Tatry jadro jeho hniezdneho areálu na Slovensku a jedny z najvýznamnejších území pre jeho ochranu. Preto cieľom opatrení v PS o CHVÚ je minimálne udržať priaznivý stav jariabka v Nízkych Tatrách na úrovni B – priemerný, priaznivý stav.

1.6.3.3.9. Cielový stav druhu bocian čierny (*Ciconia nigra*)

Populácia bociana čierneho oproti stavu pred desaťročím v CHVÚ Nízke Tatry významne poklesla. Vzhľadom ku celkovej vzácnosti tohto druhu na Slovensku a v Nízkych Tatrách je cieľom tento stav zlepšiť a priaznivý stav druhu zlepšiť minimálne na úroveň B – priemerný, priaznivý stav.

1.6.3.3.10. Cielový stav druhu orol krikľavý (*Aquila pomarina*)

Celková početnosť orla krikľavého v CHVÚ Nízke Tatry významne poklesla. Nízke Tatry pritom patria medzi významné územia pre jeho ochranu, rovnako ako Slovensko je významné pre ochranu orla krikľavého v rámci Európy. Preto cieľom opatrení v CHVÚ Nízke Tatry je zlepšiť stav orla krikľavého minimálne na stupeň B – priemerný, priaznivý stav.

1.6.3.3.11. Cielový stav druhu výr skalný (*Bubo bubo*)

Aktuálny priaznivý stav výra skalného je hodnotený stupňom B – priemerný, priaznivý stav a cieľom opatrení v CHVÚ je tento stupeň priaznivého stavu druhu minimálne zachovať.

1.6.3.3.12. Cielový stav druhu včelár lesný (*Pernis apivorus*)

V súčasnosti je priaznivý stav včelára lesného v CHVÚ hodnotený stupňom B – priemerný, priaznivý stav. Cieľom opatrení v CHVÚ Nízke Tatry je tento stav druhu minimálne zachovať.

1.6.3.3.13. Cielový stav druhu datel' bielochrbtý (*Dendrocopos leucotos*)

Celková početnosť datľa bielochrbtého v CHVÚ Nízke Tatry významne poklesla. Vzhľadom k tomu, že Slovensko patrí medzi krajiny významné pre ochranu tohto druhu v Európe je cieľom opatrení PS o CHVÚ priaznivý stav datľa bielochrbtého zlepšiť minimálne na úroveň B – priemerný, priaznivý stav.

1.6.3.3.14. Cielový stav druhu žlna sivá (*Picus canus*)

Celkový priaznivý stav žlny sivej v CHVÚ Nízke Tatry je aktuálne klasifikovaný stupňom B – priemerný, priaznivý stav. Vzhľadom ku významu Slovenska pre ochranu tohto druhu v Európe je cieľom PS o CHVÚ tento stav v území minimálne zachovať.

1.6.3.3.15. Cielový stav druhu tesár čierny (*Dryocopus martius*)

Aktuálny priaznivý stav tesára čierneho v CHVÚ Nízke Tatry je hodnotený stupňom C – nepriaznivý stav. Tesár čierny pritom patrí medzi druhy, ktoré významne vydlabávaním dutín prispievajú k vytváraniu hniezdných podmienok pre iné predmety ochrany (pôtik, kivičok), preto je dôležité ochrane tohto druhu prikladať náležitú pozornosť. Cieľom opatrení PS o CHVÚ je zlepšiť súčasný priaznivý stav tesára čierneho minimálne na úroveň B – priemerný, priaznivý stav.

1.6.3.3.16. Cielový stav druhu muchárik malý (*Ficedula parva*)

Muchárik malý je jedným z druhov v ktorých ochrane v Európe hrá Slovensko kľúčovú rolu. Preto je cieľom opatrení PS o CHVÚ zlepšiť súčasný nepriaznivý stav druhu na priaznivý a to minimálne na stupeň B – priemerný, priaznivý stav.

1.6.3.3.17. Cielový stav druhu muchárik bielokrký (*Ficedula albicollis*)

Pre muchárika bielokrkého je Slovensko jednou z najvýznamnejších krajín pre jeho ochranu v Európe. Preto je cieľom ochrany tohto druhu v PS o CHVÚ Nízke Tatry zachovať aktuálny priaznivý stav druhu minimálne na úrovni B – priemerný, priaznivý stav.

1.6.3.3.18. Cielový stav druhu strakoš veľký (*Lanius excubitor*)

Aktuálny priaznivý stav strakoša veľkého v CHVÚ je hodnotený stupňom B – priemerný, priaznivý stav. Cieľom opatrení je tento stav v území minimálne zachovať.

1.6.3.3.19. Cielový stav druhu prepelica poľná (*Coturnix coturnix*)

Priaznivý stav prepelice poľnej v území je hodnotený stupňom A – dobrý, priaznivý stav. Cieľom opatrení PS o CHVÚ je priaznivý stav prepelice poľnej v území zachovať.

1.6.3.3.20. Cielový stav druhu žltochvost hôrneý (*Phoenicurus phoenicurus*)

V dôsledku prudkého poklesu populácie žltochvosta hôrneého je aktuálny priaznivý stav druhu hodnotený stupňom C – nepriaznivý stav. Preto je cieľom opatrení tento stav zlepšiť prostredníctvom ochrany biotopov tak, aby sa vytvorili podmienky pre návrat druhu do priaznivého stavu na úrovni stupňa B – priemerný, priaznivý stav.

1.6.3.3.21. Cielový stav druhu muchár sivý (*Muscicapa striata*)

Priaznivý stav muchára sivého je v súčasnosti v CHVÚ hodnotený na stupni B – priemerný, priaznivý stav. Cieľom opatrení v CHVÚ je priaznivý stav muchára zachovať minimálne na aktuálnom stupni.

1.6.3.3.22. Ciel'ový stav druhu chrapkáč poľný (*Crex crex*)

V súčasnosti je priaznivý stav chrapkáča poľného hodnotený podobne ako priaznivý stav muchára na stupni B – priemerný, priaznivý stav. Cieľom opatrení je preto priaznivý stav druhu na tejto úrovni minimálne zachovať.

1.6.3.4. Osobitné záujmy

1.6.3.4.1. Osobitné záujmy u druhu orol skalný (*Aquila chrysaetos*)

V prípade orla skalného ako symbolu ohrozenosti a symbolu slovenských hôr verejnosť všeobecne akceptuje potrebu ochrany tohto druhu. Ochrana orla skalného tak nie je potrebná len ako predmetu ochrany CHVÚ, ale aj ako kultúrneho dedičstva. Nepriamo však ochrana orla skalného môže zasiahnuť do záujmov lesného hospodárstva a to pri požiadavke na vytvorenie zón ochrany okolo jeho hniezd. Konflikt pri vytváraní takýchto zón je však riešiteľný vhodnou a včasnou formou komunikácie zainteresovaných, keďže na väčšine z plochy takýchto zón okolo hniezdísk sa požaduje len posunutie termínov lesného hospodárenia do obdobia mimo hniezdneho obdobia. Menšia, jadrová časť týchto zón ochrany okolo hniezdísk orla skalného vyžaduje ponechanie porastov bez zásahu. V prípade, že takéto porasty sú v rubnej dobe a s týmito opatreniami neráta PSL je potrebné aby sa na obmedzenia vyplývajúce z ponechania časti porastu využili aj finančné nástroje, ktoré predpokladá Zákon o ochrane prírody a krajiny 543/2002 Z.z. v znení neskorších predpisov. Časť hniezd sa však už dnes nachádza v ochrane s vyšším stupňom ochrany, a preto v ich prípade takéto opatrenia odpadajú.

1.6.3.4.2. Osobitné záujmy u druhu lelek lesný (*Caprimulgus europaeus*)

V prípade lelka lesného ako neznámeho druhu vo verejnosti neexistuje žiadny iný osobitný záujem ohľadne jeho ochrany. Rovnako opatrenia na jeho ochranu nie sú v rozpore s inými osobitnými záujmami s výnimkou potreby ochrany solitérnych stromov na okrajoch lesa, čo je však možné riešiť vhodnou formou komunikácie a vydania povolení s primeraným podmienkami v prípade žiadostí na výrub týchto stromov.

1.6.3.4.3. Osobitné záujmy u druhu tetrov hoľniak (*Tetrao tetrix*)

Ochrana tetrova hoľniaka sa stretáva so záujmami poľovného využívania tohto druhu, keďže je v poľovníckej legislatíve zaradený ako zver. V dôsledku nízkej početnosti a takmer všeobecného úbytku tohto druhu na Slovensku však v súčasnosti vyhláška, ktorou sa vykonáva Zákon o poľovníctve 274/2009 Z.z. v znení neskorších predpisov nestanovuje dobu lovu pre hoľniaka a ponecháva tento druh celoročne chránený. V súčasnosti tak ciele ochrany nie sú v rozpore s rámcom poľovníckej legislatívy, naopak v prípade záujmov poľovníckeho hospodárenia a aj ochrany prírody je rovnako cieľom zvýšiť súčasnú nízku kritickú úroveň stavov tetrova hoľniaka na národnej úrovni.

Vzhľadom k tomu, že tetrov hoľniak sa vyskytuje predovšetkým na lesohospodársky neatraktívnych pozemkoch, nie je tu taký významný konflikt s hospodárskym využitím územia ako v prípade hlucháňa hôrneho. Väčším problémom môže byť záujem na rozvoji väčších stredísk cestovného ruchu na miestach jeho výskytu, obzvlášť na zimoviskách, kde rozvoj lyžiarskych stredísk môže byť v priamom rozpore so záujmami ochrany tetrova hoľniaka. Ak sú takéto projekty umiestnené na jeho lokalitách, vždy je potrebné pri posudzovaní dopadov pred povolením riadne zvážiť dopady na tetrova hoľniaka.

1.6.3.4.4. Osobitné záujmy u druhu hlucháň hôrneho (*Tetrao urogallus*)

Ochrana hlucháňa hôrneho sa stretáva so záujmami poľovného využívania tohto druhu, keďže je v poľovníckej legislatíve zaradený ako zver. V dôsledku nízkej početnosti a takmer všeobecného úbytku tohto druhu na Slovensku však v súčasnosti vyhláška, ktorou sa vykonáva Zákon o poľovníctve 274/2009 Z.z. v znení neskorších predpisov nestanovuje dobu lovu pre hlucháňa a ponecháva tento druh celoročne chránený. V súčasnosti tak ciele ochrany nie sú v rozpore s rámcom poľovníckej legislatívy, naopak v prípade záujmov poľovníckeho hospodárenia a aj ochrany prírody je rovnako cieľom zvýšiť súčasnú nízku kritickú úroveň stavov hlucháňa hôrneho.

Toto však vo viacerých územiach zakladá konflikt s lesným hospodárstvom, vzhľadom k tomu, že zastavenie úbytku tohto druhu a zvrátenie poklesu na národnej úrovni znamená veľké požiadavky na nastavenie opatrení v lesnom hospodárení (ponechanie starších porastov, úprava hospodárenia na niektorých väčších plochách lesných porastov). V prípade Nízkych Tatier sa záujmy na ochranu hlucháňa hôrneho dostávajú do rozporu so záujmami na hospodárení na viacerých miestach aj na relatívne väčších plochách a ochrana hlucháňa hôrneho tak v Nízkych Tatrách zasahuje do osobitných záujmov lesného hospodárenia v najväčšom rozsahu. Zachovanie väčších, starších lesných porastov v dobrom stave však na druhej strane môže zvýšiť estetickú hodnotu územia a jeho atraktivitu pre turistov a pre rozvoj mäkkých foriem cestovného ruchu. Naopak rozvoj väčších stredísk cestovného ruchu, napríklad lyžiarskych, môže byť v rozpore so záujmami ochrany hlucháňa hôrneho.

1.6.3.4.5. Osobitné záujmy u druhu d'ubník trojprstý (*Picoides tridactylus*)

V prípade dubníka trojprstého ako neznámeho druhu vo verejnosti neexistuje žiadny iný osobitný záujem ohľadne jeho ochrany. Nepriamo však ochrana dubníka trojprstého môže vo výnimočných prípadoch zasiahnuť do záujmov lesného hospodárstva a to pri požiadavke na ponechanie hniezdných stromov, kedy sa jedná o menší konflikt, alebo o ponechanie vhodných porastov, kedy sa v prípade výskytu škodlivých činiteľov v týchto porastoch môže jednať o výraznejší konflikt, ktorý vyžaduje aj využitie nástrojov finančných náhrad pre dotknutých vlastníkov a správcov lesných porastov.

1.6.3.4.6. Osobitné záujmy u druhu pôtika kapcavý (*Aegolius funereus*)

V prípade pôtika kapcavého ako neznámeho druhu vo verejnosti neexistuje žiadny iný osobitný záujem ohľadne jeho ochrany. Nepriamo však ochrana pôtika kapcavého môže v niektorých lokalitách v prípade požiadavky na ochranu kľúčových lokalít pôtika kapcavého zasiahnuť do záujmov lesného hospodárenia. Tieto požiadavky však nie sú nad rámec ekologicko-funkčného priestoru č. 2 (EFP2) uvedeného nižšie, preto aj celkové dotknuté osobitné záujmy v lesníckom sektore budú dotknuté rovnako ako u hlucháňa hôrneho.

1.6.3.4.7. Osobitné záujmy u druhu kivička vrabčí (*Glaucidium passerinum*)

V prípade kivička vrabčieho ako neznámeho druhu vo verejnosti neexistuje žiadny iný osobitný záujem ohľadne jeho ochrany. Nepriamo však ochrana kivička vrabčieho môže vo výnimočných prípadoch zasiahnuť do záujmov lesného hospodárenia. Tie sa však väčšinou týkajú len ochrany hniezdných stromov, preto potenciálny konflikt je minimálny a riešiteľný vhodnou formou komunikácie. V prípade kalamitných ťažieb na väčšom rozsahu porastov môže byť konflikt výraznejší, keďže tomuto druhu nepostačuje na prežitie v takomto prípade len ponechanie niekoľkých zdravých stromov na dožitie.

1.6.3.4.8. Osobitné záujmy u druhu jariabok hôrny (*Bonasa bonasia*)

Jariabok hôrny je v súčasnosti klasifikovaný ako poľovná zver s určenou dobou lovu. Táto doba lovu a minimálny záujem na love tohto druhu však spôsobuje, že súčasné nastavenie poľovníckej legislatívy a ochrany prírody na druhej strane v prípade tohto druhu nie sú v rozpore s cieľmi ochrany stanovenými pre CHVÚ Nízke Tatry. Je však potrebné pozorne sledovať úroveň populácie a reálne úlovky jariabka v CHVÚ Nízke Tatry a v prípade poklesu populácie lov zastaviť.

1.6.3.4.9. Osobitné záujmy u druhu bocian čierny (*Ciconia nigra*)

Podobne ako v prípade orla skalného je ochrana bociana čierneho širokou verejnosťou vnímaná ako potrebná, keďže sa jedná o vzácny druh. V prípade jeho ochrany tak tú nie sú iné priame osobitné záujmy na ochrane a využívaní tohto druhu, ktoré by boli v rozpore s cieľmi jeho ochrany. Nepriamo však ochrana bociana čierneho môže zasiahnuť do záujmov lesného hospodárstva a to pri požiadavke na vytvorenie zón ochrany okolo hniezd bociana čierneho. Konflikt pri vytváraní takýchto zón je však riešiteľný vhodnou a včasnou formou komunikácie zainteresovaných, keďže na väčšine z plochy takýchto zón okolo hniezdísk sa požaduje len posunutie termínov lesného hospodárenia do obdobia mimo hniezdneho obdobia. Menšia, jadrová časť týchto zón ochrany okolo hniezdísk bociana čierneho vyžaduje ponechanie porastov bez zásahu. V prípade, že takéto porasty sú v rubnej dobe a s týmito opatreniami neráta PSL je potrebné aby sa na obmedzenia vyplývajúce z ponechania časti porastu využili aj finančné nástroje, ktoré predpokladá Zákon o ochrane prírody a krajiny 543/2002 Z.z. v znení neskorších predpisov.

Vzhľadom k tomu, že sa jedná o vzácny druh je bocian čierny atraktívnym ako cieľ pre fotografov, čím vzniká potenciálny konflikt medzi fotografmi a ochranou prírody v blízkosti hniezdísk tohto druhu.

1.6.3.4.10. Osobitné záujmy u druhu orol krikľavý (*Aquila pomarina*)

V prípade orla krikľavého ako neznámeho druhu vo verejnosti neexistuje žiadny iný osobitný záujem ohľadne jeho ochrany. Nepriamo však ochrana orla krikľavého môže zasiahnuť do záujmov lesného hospodárstva a to pri požiadavke na vytvorenie zón ochrany okolo hniezd orla krikľavého. Konflikt pri vytváraní takýchto zón je však riešiteľný vhodnou a včasnou formou komunikácie zainteresovaných, keďže na väčšine z plochy takýchto zón okolo hniezdísk sa požaduje len posunutie termínov lesného hospodárenia do obdobia mimo hniezdneho obdobia. Menšia, jadrová časť týchto zón ochrany okolo hniezdísk orla krikľavého vyžaduje ponechanie porastov bez zásahu. V prípade, že takéto porasty sú v rubnej dobe a s týmito opatreniami neráta PSL je potrebné, aby sa na obmedzenia vyplývajúce z ponechania časti porastu využili aj finančné nástroje, ktoré predpokladá Zákon o ochrane prírody a krajiny 543/2002 Z.z. v znení neskorších predpisov. Nakoľko sa však v prípade orla krikľavého jedná o druh orla, presadzovanie ochranných zón v okolí hniezdísk nepredpokladá vznik väčšieho konfliktu vo verejnosti, keďže prevažuje vnímanie potreby ochrany vzácných druhov dravcov a to napriek tomu, že často sú menej vzácne ako niektoré iné druhy vtáctva, ktoré potrebujú na prežitie realizáciu rovnakých opatrení.

1.6.3.4.11. Osobitné záujmy u druhu výr skalný (*Bubo bubo*)

Ochrana výra skalného a jeho hniezdísk v Nízkych Tatrách sa týka skalných útvarov a neprístupných skalných masívov. Tu môže dochádzať k miernemu konfliktu s komunitou horolezcov, čo však je riešiteľné cez komunikáciu a usmerňovaním systémom výnimiek do určených lokalít. Ochrana tohto druhu sa nedotýka iných záujmov verejnosti.

1.6.3.4.12. Osobitné záujmy u druhu včelár lesný (*Pernis apivorus*)

V prípade včelára lesného ako neznámeho druhu vo verejnosti neexistuje žiadny iný osobitný záujem ohľadne jeho ochrany. Rovnako neboli zatiaľ na zaregistrované konflikty ohľadne včelárstva a ochrany tohto druhu. Výnimočne v odôvodnených prípadoch však v môže prípade ochrana včelára lesného vzniknúť požiadavka na vytvorenie zón ochrany okolo hniezda. Konflikt pri vytváraní takýchto zón je však riešiteľný vhodnou a včasnou formou komunikácie zainteresovaných, keďže na väčšine z plochy takýchto zón okolo hniezdísk sa požaduje len posunutie termínov lesného hospodárenia do obdobia mimo hniezdneho obdobia. Menšia, jadrová časť týchto zón ochrany okolo hniezdísk vyžaduje ponechanie porastov bez zásahu. V prípade, že takéto porasty sú v rubnej dobe a s týmito opatreniami neráta PSL je potrebné aby sa na obmedzenia vyplývajúce z ponechania časti porastu využili aj finančné nástroje, ktoré predpokladá Zákon o ochrane prírody a krajiny 543/2002 Z.z. v znení neskorších predpisov. Tento konflikt však nedosahuje potenciálnu mieru obmedzení ako pri orlovi krikľavom alebo bocianovi čiernom, keďže sa v prípade včelára očakáva len minimálny počet žiadostí na vytvorenie ochranných zón (aj z dôvodu ťažkej dohľadateľnosti hniezdísk tohto druhu).

1.6.3.4.13. Osobitné záujmy u druhu datľ bielochrbtý (*Dendrocopos leucotos*)

Vzhľadom ku celkovému pozitívnemu vnímaniu datľov vo verejnosti existuje záujem na ochrane týchto druhov nielen v dôsledku toho, že sú predmetmi ochrany v CHVÚ ale aj v dôsledku zachovania kultúrneho dedičstva. Pri ochrane datľa bielochrbtého môžu v CHVÚ vzniknúť nepriamo konflikty pri presadzovaní ochrany hniezdných stromov. Vzhľadom k tomu, že však ide o len jednotlivé stromy sú tieto požiadavky na ochranu riešiteľné vhodnou a včasnou formou komunikácie. Väčším konfliktom v prípade ochrany tohto druhu však budú požiadavky na ochranu vhodných porastov.

1.6.3.4.14. Osobitné záujmy u druhu žlna sivá (*Picus canus*)

Vzhľadom ku celkovému pozitívnemu vnímaniu datľov vo verejnosti existuje záujem na ochrane týchto druhov nielen v dôsledku toho, že sú predmetmi ochrany v CHVÚ ale aj v dôsledku zachovania kultúrneho dedičstva. Pri ochrane žlny sivej môžu v CHVÚ vzniknúť nepriamo konflikty pri presadzovaní ochrany hniezdných stromov. Vzhľadom k tomu, že však ide o len jednotlivé stromy sú tieto požiadavky na ochranu riešiteľné vhodnou a včasnou formou komunikácie. Väčším konfliktom v prípade ochrany tohto druhu však budú požiadavky na ochranu vhodných porastov. Na druhej strane však je potrebné podotknúť, že porasty, ktorých sa toto týka sú už dnes súčasťou vyšších stupňov ochrany národnej siete sústavy chránených území, preto tento konflikt nie v území v prípade ochrany žlny sivej hodnotený ako významný.

1.6.3.4.15. Osobitné záujmy u druhu tesár čierny (*Dryocopus martius*)

Vzhľadom ku celkovému pozitívnemu vnímaniu datľov vo verejnosti existuje záujem na ochrane týchto druhov nielen v dôsledku toho, že sú predmetmi ochrany v CHVÚ ale aj v dôsledku zachovania kultúrneho dedičstva. Pri ochrane tesára môžu v CHVÚ Nízke Tatry vzniknúť nepriamo konflikty pri presadzovaní ochrany hniezdných stromov. Vzhľadom k tomu, že však ide o len jednotlivé stromy sú tieto požiadavky na ochranu riešiteľné vhodnou a včasnou formou komunikácie. Ochrana týchto hniezdných stromov s tesármi dutinami je dôležitá aj pre ochranu ostatných predmetov ochrany (pôtik, kuvičok).

1.6.3.4.16. Osobitné záujmy u druhu muchárik malý (*Ficedula parva*)

V prípade muchárika malého, ako neznámeho druhu vo verejnosti, neexistuje žiadny iný osobitný záujem ohľadne jeho ochrany. Ochrana druhu môže zasiahnuť do záujmov lesného hospodárenia, keďže v prípade tohto druhu požiadavky na jeho ochranu zahŕňajú ochranu vhodných porastov.

1.6.3.4.17. Osobitné záujmy u druhu muchárik bieločrký (*Ficedula albicollis*)

V prípade muchárika bieločrkého, ako málo známeho druhu vo verejnosti, neexistuje žiadny iný osobitný záujem ohľadne jeho ochrany. Ochrana druhu môže zasiahnuť do záujmov lesného hospodárenia. Tie sa však väčšinou týkajú len ochrany hniezdných stromov, preto potenciálny konflikt je minimálny a riešiteľný vhodnou formou komunikácie. Väčším konfliktom v prípade ochrany tohto druhu však budú požiadavky na ochranu vhodných porastov.

1.6.3.4.18. Osobitné záujmy u druhu strakoš veľký (*Lanius excubitor*)

V prípade strakoša veľkého ako neznámeho druhu vo verejnosti neexistuje žiadny iný osobitný záujem ohľadne jeho ochrany. Nepriamo sa však ochrana strakoša veľkého môže dostať do konfliktu so záujmami poľnohospodárskeho sektoru, keďže strakoš veľký na svoje prežívanie potrebuje dostatok stromovej zelene, dostatok vhodnej potravy vrátane hmyzu. Niektoré preferované spôsoby hospodárenia sú však dnes v rozpore s týmito jeho topickými požiadavkami.

1.6.3.4.19. Osobitné záujmy u druhu prepelica poľná (*Coturnix coturnix*)

Ochrana prepelice poľnej ako symbolu poľnohospodárskej krajiny vo verejnosti je záujmom nielen z dôvodu jej určenia ako predmetu ochrany v CHVÚ Nízke Tatry, ale aj z dôvodu zachovania kultúrneho dedičstva. Vzhľadom k tomu, že ide o nenáročný druh, nie je predpoklad vzniku väčšieho konfliktu s hospodárskym využitím územia z dôvodu požiadavky realizácie špeciálnych opatrení (s výnimkou obmedzenia využívania chemických prípravkov).

1.6.3.4.20. Osobitné záujmy u druhu žltouchvost lesný (*Phoenicurus phoenicurus*)

V prípade žltouchvosta hôrneho ako neznámeho druhu vo verejnosti neexistuje žiadny iný osobitný záujem ohľadne jeho ochrany. Nepriamo však ochrana žltouchvosta hôrneho môže vo výnimočných prípadoch zasiahnuť do záujmov lesného hospodárenia. Tie sa však väčšinou týkajú len ochrany hniezdných stromov, preto potenciálny konflikt je minimálny a riešiteľný vhodnou formou komunikácie. Väčším konfliktom v prípade ochrany tohto druhu však budú požiadavky na ochranu vhodných porastov. Na druhej strane však je potrebné podotknúť, že porasty, ktorých sa toto týka sú už dnes súčasťou vyšších stupňov ochrany národnej siete sústavy chránených území, preto tento konflikt nie v území v prípade ochrany žltouchvosta hôrneho hodnotený ako významný. Rovnako potenciálne konfliktným je potreba zachovania stromovej vegetácie na hniezdiskách žltouchvosta hôrneho priamo v intravilánoch obcí.

1.6.3.4.21. Osobitné záujmy u druhu muchár sivý (*Muscicapa striata*)

Podobne ako v prípade žltouchvosta hôrneho aj muchár sivý je veľmi nenápadný a teda pre širokú verejnosť sa jedná o neznámy druh. Tým pádom vo verejnosti neexistuje žiadny iný osobitný záujem ohľadne jeho ochrany. Nepriamo však ochrana muchára sivého môže zasiahnuť do záujmov lesného hospodárenia. Tie sa však väčšinou týkajú len ochrany hniezdných stromov, preto potenciálny konflikt je minimálny a riešiteľný vhodnou formou

komunikácie. Väčším konfliktom v prípade ochrany tohto druhu však budú požiadavky na ochranu vhodných porastov.

1.6.3.4.22. Osobitné záujmy u druhu chrapkáč poľný (*Crex crex*)

V prípade chrapkáča poľného ako neznámeho druhu vo verejnosti neexistuje žiadny iný osobitný záujem ohľadne jeho ochrany. Nepriamo však ochrana chrapkáča poľného môže vo výnimočných prípadoch zasiahnuť do záujmov poľnohospodárstva a to napríklad posunutím termínu kosenia na neskorší termín. Takéto posunutie zároveň znamená zníženie kvality tráv, plodín získaných pri neskoršom kosení, a teda aj negatívny dopad na hospodárenie dotknutých subjektov. Jedná sa však plošne o malé plochy, preto je tento konflikt malého rozsahu a riešiteľný vhodnou formou komunikácie, resp. využitím iných nástrojov.

1.6.4. Hodnotenie ďalších osobitných záujmov ochrany prírody a krajiny v území

Územie CHVU sa prekrýva s územím Národného parku Nízke Tatry, kde platí tretí stupeň ochrany v zmysle zákona NR SR č. 543/2002 Z. z., a čiastočne s územím Ochranného pásma Národného parku Nízke Tatry, kde platí druhý stupeň ochrany.

V rámci západnej časti CHVU dochádza k prekryvu územia s plošne rozsiahlym územím európskeho významu SKUEV0302 Ďumbierske Tatry a s územiami európskeho významu SKUEV0197 Salatín, SKUEV0058 Tlštá a SKUEV0150 Červený Grúň. Na západnom okraji CHVU sčasti zasahuje územie európskeho významu SKUEV0164 Revúca.

Východná časť CHVU sa prekrýva s rozsiahlym územím európskeho významu SKUEV0310/SKUEV1310 Kráľovohoľské Tatry a menšími územiami európskeho významu SKUEV0303 Alúvium Hrona, SKUEV0297/SKUEV1297 Brezinky a SKUEV0296 Turková.

Západná časť CHVU sa prekrýva s chránenými územiami národnej siete:

Národná prírodná rezervácia Ohnište s piatym stupňom ochrany,
Národná prírodná rezervácia Demänovská dolina s piatym stupňom ochrany,
Národná prírodná rezervácia Pod Latiborskou hoľou s piatym stupňom ochrany,
Národná prírodná rezervácia Skalka s piatym stupňom ochrany,
Národná prírodná rezervácia Jánska dolina s piatym stupňom ochrany,
Národná prírodná rezervácia Ďumbier s piatym stupňom ochrany,
Národná prírodná rezervácia Salatín s piatym stupňom ochrany,
Národná prírodná rezervácia Brankovský vodopád s piatym stupňom ochrany,
Prírodná rezervácia Kozí chrbát s piatym stupňom ochrany,
Prírodná rezervácia Mačková s piatym stupňom ochrany,
Prírodná rezervácia Štrosov s piatym stupňom ochrany,
Prírodná rezervácia Barania hlava so štvrtým stupňom ochrany,
Prírodná pamiatka Moštenické travertíny so štvrtým stupňom ochrany,
Národná prírodná pamiatka Vrbické pleso s piatym stupňom ochrany,
Chránený areál Revúca so štvrtým stupňom ochrany.

Vo východnej kráľovohoľskej časti CHVU sú vyhlásené:

Národná prírodná rezervácia Turková s piatym stupňom ochrany,
Národná prírodná rezervácia Hnilecká jelšina s piatym stupňom ochrany,
Prírodná rezervácia Martalúžka s piatym stupňom ochrany,
Prírodná rezervácia Meandre Hrona so štvrtým stupňom ochrany,
Prírodná rezervácia Vrchovisko pri Pohorelskej Maši so štvrtým stupňom ochrany.

V západnej Ďumbierskej časti CHVU dochádza k prekryvu s územím Ramsarskej lokality Jaskyne Demänovskej doliny.

V rámci územného systému ekologickej stability sa západná časť územia CHVU prekrýva s biocentrom nadregionálneho významu Nízke Tatry – Ďumbierska časť, východná časť s nadregionálnym biocentrom Nízke Tatry – Kráľovohorská časť. Územie je súčasťou

terestrického nadregionálneho biokoridoru, ktorý spája územie Tatranského národného parku a Národného parku Nízke Tatry. V území je aj sieť prvkov menšej výmery a nižšej úrovne, ako regionálny hydricko-terestrický biokoridor je vyčlenený tok Revúcej, ktorý vedie západným okrajom CHVU.

1.7. Výsledky kompletného zisťovania stavu lesa

Lesný pôdny fond je obhospodarovaný podľa Programov Starostlivosti o Lesy (PSL).

V nasledujúcej tabuľke je prehľad platných PSL (LHP).

Názov PSL pre Lesný celok	Platnosť PSL	Výmera PSL (LHP) v CHVÚ ha
ZML US DÚBRAVA A INÍ	2008 - 2017	429,68
MESTSKÉ LESY RUŽOMBEROK A INÍ	2008 - 2017	1023,70
LIPTOVSKÁ OSADA-BIELY POTOK-RAKYTOV	2008 - 2017	1858,08
LIPTOVSKÁ OSADA-ŠTÁTNE	2008 - 2017	2788,25
PARTIZÁNSKA LUPČA	2008 - 2017	5923,87
DEMÄNOVÁ	2008 - 2017	7594,95
KOMPOSESORÁT DOLNÁ LEHOTA	2009 - 2018	391,59
STARÉ HORY	2009 - 2018	1124,81
LESY ĎUMBIER	2009 - 2018	1708,25
MESTSKÉ LESY BREZNO - ČERTOVICA	2009 - 2018	1794,29
ŠTÁTNE LESY PREDAJNÁ	2009 - 2018	2438,53
JASENIE - NEŠTÁTNE	2010 - 2019	13,49
SLOVENSKÁ ĽUPČA - NEŠTÁTNE	2010 - 2019	440,46
BRUSNO - NEŠTÁTNE	2010 - 2019	853,85
SLOVENSKÁ ĽUPČA - ŠTÁTNE	2010 - 2019	3327,07
BRUSNO - ŠTÁTNE	2010 - 2019	3834,94
JASENIE - ŠTÁTNE	2010 - 2019	6314,23
SVARÍNKA	2011 - 2020	2610,44
PROJEKT DOPLNOK LC LIPT. JÁN	2014 – 2023	12,38
NEŠTÁTNE LESY NA LHC BENKOVO, LIPTOVSKÁ TEPLIČKA	2014 – 2023	33,58
BEŇUŠ	2014 – 2023	315,87
POLOMKA	2014 – 2023	679,80
LPS LIPTOVSKÁ TEPLIČKA	2014 – 2023	894,95
POHORELÁ	2014 – 2023	2085,81
LESY BENKOVO - ŠTÁTNE	2014 – 2023	2119,20
ČERVENÁ SKALA	2014 – 2023	2273,75
TELGÁRT	2014 – 2023	2839,88
KRÁĽOVA LEHOTA	2014 – 2023	3812,75
ČIERNY VÁH	2014 – 2023	4760,25
LESY LIPTOVSKÁ TEPLIČKA	2014 – 2023	4760,64
LIPTOVSKÝ JÁN	2014 – 2023	5010,53
MALUŽINÁ	2014 – 2023	5815,37
JAVORINKA	2014 – 2023	6476,85
Spolu		86362,03

Rozdiel oproti výmere LPF v súčasnom KN je spôsobený stavom C-KN v čase vyhotovenia PSL (LHP).

Zastúpenia kategórií lesa sú v nasledovnej tabuľke.

Porastová plocha zaberá 97,5 % LPF, 2,5 % lesného pôdneho fondu sú plochy bez lesných porastov.

Kategória lesa	Písmeno kategórie	ha	%
H		38822,91	47,13
O	a	9255,67	11,24
	b	17628,74	21,40
	c	6184,31	7,51
	d	9894,59	12,01
	spolu	42963,31	52,16
U	e	260,29	0,32
	f	323,72	0,39
	spolu	584,01	0,71
Spolu		82370,23	100

Zastúpenie drevín v porastoch CHVU je v nasledujúcej tabuľke.

Drevina	SM	BK	KS	JD	SC	JB	JH	BO	JS
%	59,9	14,9	7,1	5,2	3,3	2,8	2,6	2,4	1,1
Drevina	HB, BR, LB, JX		JL, BC, OS, BH, DZ, JZ, MK, JM, DG, VB, JM, LM, VZ, VK, SP, LV, CS, VF, JN, VJ, BP, AG, BX						
%	0,1 – 0,5		< 0,1						

Veková štruktúra je v nasledujúcej tabuľke.

Vek v rokoch	0	1-20	21-40	41-60	61-80	81-100	101-120	121-140	141-160	161-235
Zastúpenie v %	0,7	18,5	11,2	13,3	14,2	11,6	13,4	7,4	5,3	3,4

Porastová mapa je súčasťou príloh.

2. Socioekonomické pomery (využívanie územia a jeho okolia), pozitívne a negatívne faktory

Prvé snahy o komplexnú ochranu oblasti Nízkych Tatier sú zaznamenané už v rokoch 1918-1921 a po roku 1945. Konkrétnu podobu nadobudol návrh na zriadenie Nízkotatranského národného parku v roku 1963 s návrhom praktického riešenia ochrany prírody pod názvom Stredoslovenský národný park. V rokoch 1965-1966, pred vypracovaním výsledného návrhu bol spracovaný návrh tzv. Ďumbierskeho národného parku, ktorý mal zahrňovať severnú a južnú stranu centrálnej časti Nízkych Tatier. Tento návrh bol v rokoch 1967-1968 prepracovaný so snahou dosiahnuť vyhlásenie národného parku k 25. výročiu SNP. Od vypracovania návrhu bolo potrebných 10 rokov prekonávania rôznych prekážok, kým došlo k vyhláseniu Národného parku Nízke Tatry (ďalej len NAPANT) Nariadením vlády SSR č. 119/1978 Zb. na rozlohe 81 095 ha a ochranného pásma na ploche 123 990 ha. V tom istom roku vydalo Ministerstvo kultúry SSR Štatút Národného parku vyhláškou č. 120/1978 Zb., v ktorej sa určujú podmienky ochrany jednotlivých záujmových priestorov.

V roku 1997 po takmer dvadsaťročnej existencii národného parku boli nariadením vlády SR č. 182/1997 Zb. zo dňa 17. júna 1997 novelizované hranice tak vlastného územia ako i ochranného územia NAPANT. K dnešnému dňu má vlastné územie národného parku 72 842 ha, čo je oproti pôvodnej výmere menej o 8 253 ha a ochranné pásmo 110 162 ha, čo je oproti pôvodnej výmere menej o 13 828 ha.

Územie Nízkych Tatier prešlo v minulosti výraznými ľudskými zásahmi. V porovnaní s ostatnými karpatskými pohoriami došlo v Nízkych Tatrách na rozsiahlejších plochách k podstatnej zmene drevinového zloženia, najmä v prospech smreka a borovice (predovšetkým východná a severozápadná časť pohoria), čo sa odrazilo aj na floristickom zložení týchto porastov. Veľmi výraznejším zásahom bolo aj odlesnenie rozsiahlych plôch, vrátane najvyšších polôh pohoria, najmä počas valašskej kolonizácie. Vznikli tak sekundárne lúky a pasienky a hole využívané už niekoľko storočí ako pasienky. Na odlesnených plochách sa postupne vyformovali sekundárne nelesné rastlinné spoločenstvá. Po zanechaní pravidelného obhospodarovania nastúpila sekundárna sukcesia, v dôsledku ktorej sa tieto plochy rôznou rýchlosťou stávajú opäť lesom, ktorý však nezodpovedá drevinovým zložením ani štruktúrou pôvodnému lesnému spoločenstvu. V dôsledku sukcesie sa tak na mnohých miestach značne zmenšil rozsah holí obzvlášť v druhej polovici dvadsiateho storočia a naopak sa zvýšil rozsah lesných porastov. V nižších polohách okrem toho došlo v druhej polovici dvadsiateho storočia k zmene využívania poľnohospodárskej pôdy, kedy došlo k značnému ústupu a na niektorých miestach až úplnému vymiznutiu využívania pôdy maloroľníkmi a k strate diverzity krajinnej štruktúry.

2.2. Stručný opis aktuálneho stavu

Poľnohospodárstvo

Na území CHVÚ Nízke Tatry sa aktívne poľnohospodársky využíva 7691,49 ha poľnohospodárskej pôdy, čo predstavuje takmer 8 % z celkovej výmery CHVÚ. Z tejto plochy je 7510,47 ha trvalých trávnatých porastov využívaných na kosenie a pasenie (98 %), orná pôda sa využíva na výmere 178,58 ha (2 %) z celkovej využívanej plochy. Sady sa nachádzajú na výmere 2,44 ha. Aktuálne identifikovaná poľnohospodárska pôda, na ktorej obhospodarovanie nie je bližšie špecifikované a zatiaľ nie je poľnohospodársky využívaná, sa nachádza na výmere 73,73 ha.

Lesné hospodárstvo

Lesný pôdny fond zaberá 88 % plochy CHVÚ. Prevažujúca časť porastov plní ochrannú funkciu (52%). Hospodárske lesy zaberajú 47 %. V stanovištných pomeroch zastúpených od 3. po 8. vegetačný stupeň (v.s.), prevažujú stanovištia 5. až 8. v.s. Hlavnou drevinou v zastúpení je SM (60%). K nemu pristupujú najmä dreviny BK, JD SC, JB, BO, cenné listnáče a v 8. v.s. KS. Vo vekovej štruktúre došlo v posledných desiatich rokoch k výraznému zníženiu starších vekových tried. Najmä východná polovica CHVÚ bola postihnutá vetrovými a následne lykožrútovými kalamitami, kde na veľkých plochách po jej spracovaní úplne chýbajú staršie porasty. Napriek tomu že posledné roky dynamika šírenia lykožrúta výrazne ustúpila, vzhľadom na dominanciu SM porastov zostáva významným rizikovým faktorom. Hlavným hospodárskym spôsobom z pohľadu modelov hospodárenia je v hospodárskych lesoch maloplošný podrastový spôsob a v lesoch ochranných účelový výber. Lesníctvo je významné aj z pohľadu zamestnanosti pre všetky dotknuté regiony.

Rekreácia a šport

Územie CHVU je súčasťou rekreačného krajinného priestoru nadregionálneho významu, ktorý patrí k najnavštevovanejším v rámci Slovenska. Využitie územia je dané predovšetkým prírodným potenciálom pohoria Nízkych Tatier, najvyššia návštevnosť smeruje do oblasti Demänovskej doliny a Chopka. K najvýznamnejším aktivitám patrí vysokohorská pešia turistika s ťažiskom v hrebeňovej časti (nadregionálna trasa Cesta hrdinov SNP) s možnosťou bivaku na vyhradených miestach a prístupom z početných nástupných miest na liptovskej a horehronskej strane. Južným úpäťm pohoria vedie trasa Partizánska cesta, hustejšia sieť chodníkov je v oblasti Magurky, Demänovskej doliny, Čertovice a Kráľovej hole. V území sú značené trasy pre bežecké lyžovanie a cykloturistiku. Zjazdové lyžovanie je sústredené v lokalitách Jasná – Chopok – Bystrá dolina, Pavčina Lehota, Železné, Magurka, Liptovská Porúbka, Čertovica, Telgárt. Najvýznamnejším je komplexne vybudované zimné a letné stredisko v oblasti Chopka s prepojenou vybavenosťou na severnej aj južnej strane (zjazdové trate, lanovky, vleky, zasnežovanie, adrenalínové športy). Zo športových aktivít sú zastúpené skalolezectvo a horolezectvo (Dereše, Chopok, Demänovská dolina, Jánska dolina), skialpinizmus, závesné lietanie (Chopok, Kráľova hoľa).

Významnou atraktivitou sú sprístupnené jaskyne Demänovskej doliny, Bystrianska a Važecká jaskyňa. V území sú podmienky pre pobytoú rekreáciu v horskom prostredí, poznávací turizmus v podhorí (kultúrne a historické pamiatky, folklórne tradície), pobyt pri termálnych vodách (Liptovský Ján), letnú rekreáciu (Krpáčovo).

Športovo-rekreačné aktivity na území CHVU v rámci Národného parku Nízke Tatry a jeho ochranného pásma sa riadia Návštevným poriadkom Národného parku Nízke Tatry (Vyhláška KÚŽP v Žiline č. 9/2004), ktorý určuje vyhradené areály a trasy pre jednotlivé aktivity a časové obmedzenie ich výkonu.

Poľovníctvo

Na území CHVÚ Nízke Tatry je evidovaných 41 poľovných revírov a zasahuje do jeleních poľovných oblastí J XIII. Nízke Tatry, J XV. Muránska, J XXVI. Vysoké Tatry.

Ťažba nerastných surovín

V rámci CHVU sa navrhuje prieskumné územie pre Cu, Au, Ag, Fe rudy v Španej Doline.

V území sa nachádzajú výhradné ložiská zlatých a strieborných rúd: Medzibrod, Dolná Lehota a Magurka, výhradné ložisko volfrámových rúd Jasenie, výhradné ložisko antimónových rúd Dúbrava. V týchto ložiskách bola ťažba ukončená, resp. sa o nej neuvažuje. Rozvinutá ťažba je vo výhradných ložiskách s určeným dobývacím priestorom:

Liptovské Kľačany (Kameňolom Liptovské Kľačany s.r.o.), kde sa ťaží dekoračný kameň vápenec, a Liptovská Porúbka – Malužiná (Eurovia – kameňolomy s.r.o. Košice – Barca) s ťažbou melafýrového porfyritu ako stavebného kameňa. Ukončená bola ťažba stavebného kameňa vo Vernári.

Využitie vody

Do územia CHVU zasahujú chránené vodohospodárske oblasti Nízke Tatry – západ a Nízke Tatry – východ. V území sú vyhlásené povodia vodárenských tokov Demänovka – Otupianka – Priečny potok – Zadná voda, Vajskovský potok, Jasenienský potok, Ipolitica a sčasti zasahuje povodie Hornád – Bystrá – Veľká Biela voda. Vyhlásené pásma hygienickej ochrany 2. stupňa podzemných zdrojov pitnej vody sú v centrálnej, západnej a východnej časti a pásma hygienickej ochrany 2. a 3. stupňa povrchového zdroja sa nachádza v oblasti Demänovskej doliny a príslušných svahov. V západnej časti je vyhlásené ochranné pásmo 2. a 3. stupňa prírodného liečivého zdroja Liptovská Osada, Korytnica – kúpele. Termálne vody sú využívané v lokalite Liptovský Ján na severnom okraji CHVU. Na severe CHVU sa nachádza horná a dolná vodná nádrž prečerpávacej vodnej elektrárne Čierny Váh vybudovaná na toku Čierneho Váhu. V blízkosti južnej hranice CHVU je vodná nádrž Krpáčovo na prítoku Vajskovského potoka. Severne cca 5 km od územia CHVU sa nachádza vodná nádrž Liptovská Mara.

Ďalšie využitie

Na území CHVU nie je zastúpená výrobná funkcia, v okolí sa nachádzajú priemyselné aglomerácie Ružomberok, Liptovský Mikuláš a Liptovský Hrádok. V širšom okolí sú využívané skládky Ružomberok – Biela púť, Partizánska Ľupča, Liptovský Hrádok – Žadovica, Podbrezová. V rámci širšieho okolia je situované medzinárodné verejné civilné letisko Poprad – Tatry, neverejné športové letisko Lisková a neverejné letisko Jasná pri Dúbrave. Ich ochranné pásma nezasahujú do CHVU. V území pôsobí hluková a emisná záťaž a bariérový efekt na frekventovaných cestných ťahoch č. I/59 Ružomberok – Banská Bystrica a č. I/72 Kráľova Lehota – Podbrezová. Severovýchodne od CHVU prebieha výstavba D1 v úseku Hubová – Ivachnová, juhozápadne sa realizuje výstavba rýchlostnej cesty R2 v úseku Zvolen - Pstruša – Kriváň. Juhozápadným okrajom CHVU vedie trasa alternatívneho severojužného ťahu rýchlostnej cesty R1 Ružomberok – Slovenská Ľupča – Banská Bystrica, ktorý je v príprave.

Kultúrne dedičstvo a náboženské aktivity

Územie sa nachádza na rozhraní liptovského a horehronského regiónu s tradičnou ľudovou kultúrou, históriou baníctva aj bojov 2. svetovej vojny. Pamiatkové zóny sú vyhlásené v obci Hybe, Liptovský Ján, Partizánska Ľupča, Liptovský Hrádok, Východná, Nižná Boca, Špania dolina, historická zeleň je v Korytnici, Liptovskej Štiavnici a Liptovskom Jáne. Tradičné folklórne podujatia sú viazané na podhorské obce Šumiac, Východná, Liptovská Teplička. V okolí CHVU sa nachádza pútnické miesto Staré hory, kde sa konajú náboženské podujatia s vysokou návštevnosťou.

2.3. Návrh zásad a opatrení využívania územia a jeho okolia z hľadiska cieľov ochrany

2.3.1. Návrh zásad opatrení pre jednotlivé predmety ochrany

Návrh zásad opatrení vychádza z hodnotenia priaznivých stavov jednotlivých druhov vyhotovených ŠOP SR v rokoch 2010-2012 a odporúčaní navrhnutých expertmi v danom hodnotení, ako aj z odporúčaných opatrení vo vedeckých publikáciách.

Návrh zásad opatrení pre jednotlivé druhy je tu uvedený v celom rozsahu nutných opatrení pre udržanie optimálnej populácie dotknutých druhov, tieto opatrenia v kapitole 2.3.1. však majú len odporúčací charakter. Vzhľadom k tomu, že potrebné opatrenia a biotopové nároky jednotlivých druhov si často v rôznom rozsahu protirečia, preto je potrebné tieto opatrenia zosúladiť. Preto taxatívne uvedené opatrenia pre jednotlivé druhy boli nižšie zoskupené do opatrení pre skupiny druhov, ktoré sú prioritou ochrany vo vyčlenených ekologicko-funkčných priestoroch. Opatrenia v kapitole 2.3.2. tak upresňujú, zosúladujú návrh týchto opatrení pre jednotlivé druhy (ktoré sa odporúčajú na realizáciu) v ekologicko-funkčných priestoroch a opatrenia v kapitole 2.3.2. majú závažnejší charakter. Opatrenia v kapitole 2.3.2 však musia brať v úvahu nároky jednotlivých druhov, preto ich tu uvádzame v plnom rozsahu.

2.3.1.1. Návrh zásad opatrení pre orla skalného (*Aquila chrysaetos*)

Na udržanie stavu orla skalného na stupni B priaznivého stavu je potrebné realizovať nasledovné manažmentové opatrenia:

- Realizácia systematického monitoringu, kontrola hniezdísk a eliminovanie rušivých vplyvov na hniezdiskách, realizácia praktických opatrení na elimináciu a zmiernenie ohrozujúcich vplyvov,
- Zabezpečenie odborne spôsobilého tímu pre realizáciu monitoringu a programu ochrany,
- Realizácia činností v rámci programu záchrany, najmä označovanie jedincov, kontroly a stráženie hniezd, rehabilitácia jedincov,
- Zabezpečenie legislatívnej ochrany druhu vrátane územnej ochrany hniezdných a potravných biotopov, pri každej legislatívnej zmene v oblasti druhovej ochrany
- Zabezpečenie edukačnej práca s odbornou i laickou verejnosťou.

2.3.1.2. Návrh zásad opatrení pre lelka lesného (*Caprimulgus europaeus*)

Na udržanie stavu lelka lesného na stupni B priaznivého stavu je potrebné realizovať nasledovné manažmentové opatrenia:

- zníženie používania ťažkých mechanizmov pri poľnohospodárskom obhospodarovaní plôch priliehajúcich k väčším lesným celkom v CHVÚ
- zachovanie/vysadenie ojedinelých stromov a krovísk na obhospodarovaných lúkach a pasienkoch na dolnom okraji CHVÚ
- zamedzenie zalesňovania pôvodných nelesných enkláv na lesnom pôdnom fonde, ale tiež neobhospodarovaných plôch na poľnohospodárskom pôdnom fonde v CHVÚ.
- zamedzenie komerčného zalesňovania lesov nižších a stredných polôh smrekom, dodržiavanie ekologicky a fyto geograficky vhodného obnovného zastúpenia drevín
- zamedzenie veľkoplošnému používaniu pesticídov v lesoch i na priľahlých bezlesných biotopoch v CHVÚ.

2.3.1.3. Návrh zásad opatrení pre tetraova hoľniaka (*Tetrao tetrix*)

Na udržanie stavu tetraova hoľniaka na stupni B priaznivého stavu je potrebné realizovať nasledovné manažmentové opatrenia:

- Pravidelný monitoring predovšetkým počas tokania a zabezpečenie ochrany na tokaniskách pred vyrušovaním
- Usmerniť turistické aktivity mimo hniezdných lokalít

- Nepovoľovať rozvoj turistických centier v blízkosti hniezdných lokalít
- Zvážiť v prípade potreby manažment hniezdných lokalít (pastva, kosenie)

2.3.1.4. Návrh zásad opatrení pre hlucháňa hôrneho (*Tetrao urogallus*)

Na zlepšenie stavu hlucháňa hôrneho na stupeň B priaznivého stavu je potrebné realizovať nasledovné manažmentové opatrenia:

- Legislatívne a prakticky zabezpečiť funkčné hniezdne biotopy v rámci CHVÚ Nízke Tatry, aby nedochádzalo k veľkoplošnému odlesňovaniu biotopov, použitiu pesticídov a vyrušovaniu počas hniezdného obdobia
- **Manažment lesa.** Opatrenia na úrovni krajiny by mali zahŕňať ochranu pralesov a prírodných lesov, obmedzenie fragmentácie vhodného habitatu a zachovanie prepojenia pomocou koridorov, zabránenie veľkoplošnému odlesňovaniu, zabezpečenie optimálnej rozlohy letného a zimného habitatu (Suchant 2003). Je potrebné klásť dôraz na ochranu a zachovanie dostatočnej rozlohy reprodukčných lokalít, pretože sú zásadné pre prežitie druhu (Wegge et al. 2005). Z dôvodu vysokých nárokov na rozlohu habitatu musí byť manažment plánovaný na úrovni celého CHVÚ a jeho širšieho okolia (okolitých pohorí).
- Na úrovni porastu výchova presvetlenejších lesných porastov a zvýšenie rôznorodosti štruktúry porastov. Hlavné ťažisko manažmentu má byť sústredené na prerezávkové až prebierkové porasty (najdlhšie trvajúci efekt), príp. na kmeňoviny, ktoré pôsobia ako bariérový prvok v hlucháních stanovištiach. V dospelých porastoch je odporúčaná maloplošná ťažba (skupinový clonný rub do 0,2 ha). Ďalšie opatrenia zahŕňajú udržiavanie a vytváranie čistín, zdokonaľovanie lesných okrajov, ponechávanie mŕtveho dreva a pod.
- Na úrovni stromu je vhodné podporovať výsadbu jedle, hlboko zavetvené stromy na lesných okrajoch, ponechávať prirodzené zmladenie, podporovať jarabinu a iné pionierske dreviny (Suchant & Braunish 2008). Obzvlášť v čisto smrekových porastoch významnú úlohu zohráva stojace mŕtve drevo, ktoré je s obľubou hlucháňom využívané na odpočinok (Mollet & Marti 2001).
- V dnešnej situácii je nutné aplikovať vhodné opatrenia smerom von z plôch aktuálneho výskytu, tzn. nie v lokalite aktuálneho výskytu, ale na jej hranici. Konkrétne opatrenia by mali byť využité predovšetkým na rozsiahlych odťažených plochách, nie v pralesoch a prírodných lesoch.
- **Predácia** - v lokalitách s výskytom hlucháňa vôbec nevadiť a neprikrmovať zver (mäsom, jadrovým alebo dužinovým krmivom). V rámci poľovného obhospodarovania navýšiť počty plánovaného lovu líšok, diviacej zvery, príp. krkavcovitých vtákov. Opatreniam by mal predchádzať podrobný prieskum na konkrétnych lokalitách.
- **Presmerovanie turistických trás** - z dôvodu nedostatku vhodného biotopu je potrebné presmerovanie (odklonenie) niektorých turistických trás a miest určených na stanovanie (napr. útulňa Ramža), ktoré vedú priamo cez kritické lokality výskytu.

2.3.1.5. Návrh zásad opatrení pre d'ubníka trojprstého (*Picoides tridactylus*)

Na zlepšenie stavu d'ubníka trojprstého na stupeň B priaznivého stavu je potrebné realizovať nasledovné manažmentové opatrenia:

- vylúčenie veľkoplošných holorubov a fragmentácie horských porastov v jadrových oblastiach výskytu dubníka ťažbou dreva, lesnými cestami a výstavbou lyžiarskych stredísk a iných rozsiahlejších rekreačných zariadení
- pri obnove porastov ponechávanie stojacich mŕtvych stromov v porastoch v počte 3-5 na 1 ha (stromy by mali dosahovať priemer 30 cm v prsnej výške)
- v hniezdnom období (marec – júl) na vhodných lokalitách (lesy so smrekom vo veku nad 80 rokov) obmedziť ťažbu dreva, napadnutých a mŕtvych stromov,
- usmernením lesohospodárskej činnosti pomocou programov starostlivosti o les zabezpečiť v CHVÚ dostatok vhodných lesných porastov (na 80 rokov) a ich rozmiestnenie v území,
- vylúčiť akúkoľvek aplikáciu insekticídov v lesných porastoch v celom CHVÚ

2.3.1.6. Návrh zásad opatrení pre pôtika kapcavého (*Aegolius funereus*)

Na udržanie stavu pôtika kapcavého na stupni B priaznivého stavu je potrebné realizovať nasledovné manažmentové opatrenia:

- udržiavať podiel starých (> 80 rokov) ihličnatých a zmiešaných porastov s prevahou ihličnanov v CHVÚ a podiel kategórií lesov ochranných a lesov osobitného určenia usmerňovaním programov starostlivosti o les
- redukcia veľkoplošnej náhodnej resp. aj maloplošnej úmyselnej ťažby dreva (v dôsledku veternej a podkôrnikovej kalamity) v optimálnych aj suboptimálnych biotopoch.
- ponechávanie dutinových stromov (aj pahýľov a zlomov) v porastoch
- monitoring populácie včítanie sledovania populačnej dynamiky
- usmernenie lesohospodárskej činnosti v blízkosti obsadených hniezd v hniezdnom období

2.3.1.7. Návrh zásad opatrení pre kuvička vrabčieho (*Glaucidium passerinum*)

Na udržanie stavu kuvička vrabčieho na stupni B priaznivého stavu je potrebné realizovať nasledovné manažmentové opatrenia:

- udržiavať podiel starých (> 80 rokov) ihličnatých a zmiešaných porastov s prevahou ihličnanov v CHVÚ a podiel kategórií lesov ochranných a lesov osobitného určenia usmerňovaním programov starostlivosti o les
- redukcia veľkoplošnej náhodnej resp. aj maloplošnej úmyselnej ťažby dreva (v dôsledku veternej a podkôrnikovej kalamity) v optimálnych aj suboptimálnych biotopoch
- ponechávanie dutinových stromov (aj pahýľov a zlomov) v porastoch
- monitoring populácie včítanie sledovania populačnej dynamiky
- usmernenie lesohospodárskej činnosti v blízkosti obsadených hniezd v hniezdnom období

2.3.1.8. Návrh zásad opatrení pre jariabka hôrneho (*Bonasa bonasia*)

Na udržanie stavu jariabka hôrneho na stupni B priaznivého stavu je potrebné realizovať nasledovné manažmentové opatrenia:

- udržiavať podiel starých (> 80 rokov) ihličnatých a zmiešaných porastov s prevahou ihličnanov v CHVÚ a podiel kategórií lesov ochranných a lesov osobitného určenia usmerňovaním programov starostlivosti o les

- redukcia veľkoplošnej náhodnej resp. aj maloplošnej úmyselnej ťažby dreva (v dôsledku veternej a podkôrnikovej kalamity) v optimálnych aj suboptimálnych biotopoch.
- lesohospodárske opatrenia v hospodárskych lesoch vykonávať mimo hniezdného obdobia (júl-marec)
- v programoch starostlivosti o lesy lesných hospodárskych plánoch presadzovať čo najvyššie zastúpenie pionierskych druhov drevín a snažiť sa o dosiahnutie nižšieho zápoja lesných porastov (pod 80 %)
- sledovanie vplyvu negatívnych faktorov na výskyt a početnosť druhu na jednotlivých lokalitách
- kontrolovať legislatívne obmedzenia zberu lesných plodov
- monitorovať lov jariabka a počet úlovkov a dopad takéhoto využívania v CHVÚ Nízke Tatry na celkovú populáciu a v prípade poklesu populácie lov zastaviť

2.3.1.9. Návrh zásad opatrení pre bociana čierneho (*Ciconia nigra*)

Na zlepšenie stavu bociana čierneho na stupeň B priaznivého stavu je potrebné realizovať nasledovné manažmentové opatrenia:

- Zabezpečiť ochranu starých porastov nad 80 rokov a ich fragmentov v dostatočnej rozlohe v blízkosti vhodných lovísk;
- Zabezpečiť úplnú ochranu hniezdných stromov a zóny vo vzdialenosti 100-200 m od hniezda a zapracovať s tým súvisiace opatrenia do programu starostlivosti o les
- Zabezpečiť počas samotného hniezdenia (1.3.-31.8.) vylúčenie lesohospodárskych prác v dostatočnom okruhu (do 300 m) od hniezda
- Zabrániť vyrušovaniu hniezdiacich bocianov čiernych inými aktivitami (napr. turistický ruch, fotografovanie a iné) prostredníctvom vhodných opatrení (upozornením, strážením alebo utajením hniezdných lokalít a pod.). Prípadné návštevy napríklad za účelom ekovýchovy alebo fotografovania je potrebné obmedziť len na hniezdné lokality, ktoré sú prístupné bez vyrušovania hniezdiacich vtákov;
- Zamedziť odvodňovaniu mokradí a stavbe malých vodných elektrární so strmými brehmi;
- Podporovať rozvoj kanalizácií a zberačov kanalizácie v okrese Námestovo za účelom zlepšenia kvality povrchových vôd.

2.3.1.10. Návrh zásad opatrení pre orla krikľavého (*Aquila pomarina*)

Na zlepšenie stavu orla krikľavého na stupeň B priaznivého stavu je potrebné realizovať nasledovné manažmentové opatrenia:

- zabezpečiť diferencovaný prístup v hospodárení na lesnej pôde nasledovne:
 - a) v lesoch ochranných a lesoch osobitného určenia v CHVÚ Nízke Tatry v prípade akejkolvek lesohospodárskej činnosti rešpektovať ekologické nároky orla krikľavého
 - b) v hospodárskych lesoch nachádzajúcich sa v CHVÚ Nízke Tatry pri obnove lesných porastov podporovať uplatňovanie výberkového a účelového hospodárskeho spôsobu a uprednostňovať prirodzenú obnovu porastov s cieľom posilniť a zachovať ekologickú stabilitu lesných porastov v hniezdných biotopoch orla krikľavého (obnovenie prirodzeného drevinového zloženia, zlepšenie horizontálnej a vertikálnej štruktúry porastov, vhodnejšie formovanie lesných okrajov); vylúčiť uplatňovanie holorubného hospodárskeho spôsobu a znížiť existujúcu plochu s uplatňovaním podrastového hospodárskeho spôsobu na plochu max. 20% z výmery CHVÚ
 - c) prehodnotiť v súčasnosti existujúcu sieť lesných ciest z hľadiska reálnych potrieb lesného hospodárstva a ich vplyvu na fragmentáciu a ekologickú stabilitu hniezdných

- biotopov a zabezpečiť ak je to možné asanáciu „nadbytočných lesných ciest“, ktoré umožňujú narušovanie stavu hniezdnych biotopov (legálnou a nelegálnou ťažbou, poľovníctvom, pytlactvom, zvýšenou návštevnosťou a pod.)
- zabezpečiť uplatňovanie systému tvorby ochranných zón v okolí všetkých aktívnych hniezd (hniezda, ktoré boli orlami obsadené v období 5 rokov minimálne jedenkrát) jednotlivých párov orla krikl'ávého s nasledovnými podmienkami:
 - a) ochranná zóna sa stanovuje v okruhu (polomere) minimálne 300 m od hniezdného stromu
 - b) zakazuje sa odstrániť alebo poškodiť hniezdny strom
 - c) v dobe rozmnožovania, tj. od 16.3. do 31.8. kalendárneho roka, sa zakazuje vykonávať akúkoľvek lesohospodársku činnosť
 - d) mimo doby rozmnožovania, tj. od 1.9. do 15.3. kalendárneho roka:
 - vo vnútornej časti ochrannej zóny v okruhu (polomere) minimálne 100 m od hniezdného stromu nezasahovať do vegetačného a pôdneho krytu
 - vo vonkajšej časti ochrannej zóny v okruhu (polomere) minimálne od 100 m do 300 m okolo hniezdného stromu resp. na celej ploche takto vymedzenej ochrannej zóny, pri hospodárení v lesných porastoch uplatňovať výlučne výberkový hospodársky spôsob (tzn. pri jeho *stromovej forme* uskutočňovať jednotlivo výberkový rub stromový, ktorý sa vykonáva jednotlivým výrubom stromov a pri jeho *skupinovej forme* uskutočňovať skupinový alebo skupinovite výberkový rub s plochou obnovného rubu max. do 0,2 ha) alebo účelový hospodársky spôsob (tzn. pri jeho *stromovej forme* uskutočňovať stromový účelový rub, ktorý sa vykonáva jednotlivým výrubom stromov a pri jeho *skupinovej forme* uskutočňovať skupinový účelový rub s plochou obnovného rubu max. do 0,2 ha).
 - zabezpečiť zapracovanie uvedeného systému ochranných zón do programov starostlivosti o lesy (PSoL)
 - s cieľom posilniť a zachovať ekologickú stabilitu lesných porastov zabezpečiť poskytnutie agroporadenstva lesohospodárskym subjektom vo veci ich zapojenia sa do opatrení "Lesnícko-environmentálne a klimatické služby a zachovanie lesa" a "Platby týkajúce sa sústavy Natura 2000" v rámci Programu rozvoja vidieka SR 2014-2020 za účelom získania kompenzačných platieb za obmedzenie hospodárenia z dôvodu uplatňovania princípu trvalo udržateľného rozvoja a ochrany prírody a zabezpečiť zapracovanie týchto environmentálnych opatrení do PRV SR vždy na nové programovacie obdobie
 - propagovať a presadzovať FSC (Forest Stewardship Council) certifikáciu za účelom environmentálne vhodného a trvalo udržateľného obhospodarovania lesov (zdroj <http://www.fscslovakia.sk/>)
 - zabezpečiť odstránenie poľovníckych zariadení (najmä posedov) vo vnútri ochranných zón a usmerniť výstavbu nových poľovníckych zariadení tak, aby boli situované mimo ochranných zón
 - zabrániť odlesňovaniu a usmerniť výstavbu infraštruktúry cestovného ruchu

Manažmentové opatrenia v potravnom biotope

- s cieľom zachovania výmery TTP (lúk a pasienkov) zabrániť ich rozorávaniu a premene na iný druh pozemku
- zabezpečiť vhodné obhospodarovanie TTP pravidelnou kosbou lúk a odvozom biomasy, extenzívnym pasením oviec a hovädzieho dobytká, v odôvodnených prípadoch aj mulčovaním a pri tvorbe TTP použiť stanovištne vyhovujúce druhy tráv
- na plochách TTP vylúčiť aplikáciu priemyselných hnojív a pesticídov
- znížiť podiel nevhodných poľnohospodárskych kultúr pestovaných na energetické účely (najmä repka) v prospech takých poľnohospodárskych kultúr, ktoré sú v súlade s ekologickými nárokmi orla krikl'ávého (napr. viacročné krmoviny: ďatelina, lucerna, ďatelinotrávne miešanky) a súčasne podporujú chov oviec a hovädzieho dobytká

- pri aplikácii pesticídov na ornej pôde zabezpečiť odborný kvalifikovaný dozor a použiť len chemické prípravky, ktoré nie sú na zozname zakázaných prípravkov pre chránené vtáčie územia (zdroj: <http://nrl.uvm.sk/>)
- neznižovať výmeru nelesnej drevinovej vegetácie (napr. z dôvodu jej výrubu za účelom výroby drevnej štiepky) s výnimkou usmerneného odstraňovania drevín na zarastených plochách poľnohospodárskej pôdy majúcich charakter lesa v rámci „čistenia plôch“ za účelom opätovného poľnohospodárskeho využívania lúk a pasienkov
- zabrániť opusteniu poľnohospodárskej pôdy
- s cieľom posilniť a zachovať ekologickú stabilitu potravných biotopov na poľnohospodárskej pôde zabezpečiť poskytnutie agroporadenstva poľnohospodárskym subjektom vo veci ich zapojenia sa do jednotlivých podopatrení "Agroenvironmentálno-klimatického opatrenia" a opatrenia "Ekologické poľnohospodárstvo" v rámci Programu rozvoja vidieka SR 2014-2020 za účelom získania kompenzačných platieb za obmedzenie hospodárenia z dôvodu uplatňovania princípu trvalo udržateľného rozvoja a ochrany prírody a zabezpečiť zapracovanie týchto environmentálnych opatrení do PRV SR vždy na nové programovacie obdobie
- na všetkých plochách poľnohospodárskej pôdy realizovať postupy, ktoré minimalizujú negatívny vplyv na populáciu orla krikľavého; pri mulčovaní a kosbe trávnych porastov vždy postupovať smerom od stredu k okrajom alebo od jednej strany pozemku k druhej strane pozemku, pri kosbe a žatve používať výstražné zariadenia
- zabezpečiť elimináciu rizika zranení a úhynu na konštrukciách elektrických vedení ich postupným ošetrovaním zábranami a výstražnými prvkami na vodiče
- zabrániť likvidácii mokradí
- zabrániť alebo minimálne usmerniť zábery poľnohospodárskej pôdy za účelom výstavby infraštruktúry cestovného ruchu

Všeobecné manažmentové opatrenia

- vypracovať návrh na úpravu hraníc CHVÚ Nízke Tatry s cieľom zahrnúť aj potravné teritória jednotlivých párov orla krikľavého hniezdiacich v CHVÚ do chráneného územia
- vypracovať a následne v praxi uplatňovať Program starostlivosti o orla krikľavého a zabezpečiť jeho pravidelnú aktualizáciu pravidelne po uplynutí obdobia 10 rokov
- zabezpečiť stálu propagáciu ochrany druhu a informovanosť odbornej (lesníci, poľnohospodári, poľovníci) a laickej verejnosti
- zabezpečiť elimináciu rizika nezákonného odstrelu v spolupráci s príslušnými inštitúciami (Polícia SR, OÚ, SIŽP, členovia Stráže prírody)
- zabezpečiť vymožiteľnosť práva v prípadoch vtáčej kriminality

2.3.1.11. Návrh zásad opatrení pre výra skalného (Bubo bubo)

Na udržanie stavu výra skalného na stupni B priaznivého stavu je potrebné realizovať nasledovné manažmentové opatrenia:

- na hniezdiskách v činných kameňolomoch usmerňovať postup ťažby tak, aby sa zachovali vhodné hniezdiská, aby nedochádzalo k ničeniu hniezd.
- na hniezdiskách v lesoch usmerňovať zásahy (najmä ťažba a zalesňovanie) mimo hniezdneho obdobia výrov.
- inštalácia izolantov na stĺpy elektrického vedenia v maximálnej možnej dĺžke v blízkosti hniezdisk.
- usmerňovanie skalolezcov mimo hniezdne obdobie, zamedzovať novým lezeckým cestám na lokalitách výrov.
- ekovýchova najmä medzi mládežou a poľovníkmi.

- monitoring populácie, lokalizácia hniezdisk, sledovanie úspešnosti hniezdenia, zisťovanie neúspešnosti hniezdenia.

2.3.1.12. Návrh zásad opatrení pre včelára lesného (*Pernis apivorus*)

Na udržanie stavu včelára lesného na stupni B priaznivého stavu je potrebné realizovať nasledovné manažmentové opatrenia:

- monitoring populácie na celom území s cieľom lokalizácie hniezdísk a maximálneho počtu hniezd
- zabezpečiť vyhlásenie ochranných pásiem okolo všetkých hniezd v CHVÚ, ktoré si túto ochranu vyžadujú (mimo lesov v 5 stupni ochrany) a kontrolu ich dodržiavania,
- usmerňovaním programov starostlivosti o les zabezpečiť v CHVÚ dostatok vhodných lesných porastov (na 80 rokov) a ich rozmiestnenie v území,
- postupne zabezpečiť ochranu na všetkých stĺpoch 22 kV vzdušného elektrického vedenia, pričom postupovať od stĺpov v otvorenej krajine k stĺpom na okraji lesov a intravilánov (čiže od najviac k najmenej nebezpečným),
- rôznymi opatreniami (ekovýchova, medializácia pytliactva) vplývať na relevantnú skupinu obyvateľstva (najmä poľovníci) v záujme minimalizácie priameho prenasledovania,
- spolupráca s veľkými užívateľmi pôdy (poľnohospodárske podniky) pri používaní insekticídov a pesticídov v lokalitách s výskytom hniezdísk

2.3.1.13. Návrh zásad opatrení pre d'atľa bielochrbtého (*Dendrocopos leucotos*)

Na zlepšenie stavu d'atľa bielochrbtého aspoň na stupeň B priaznivého stavu je potrebné realizovať nasledovné manažmentové opatrenia:

- ponechávanie mŕtveho a odumierajúceho dreva vo vhodných lesných biotopoch
- zníženie intenzity lesného hospodárstva v starých bukových porastoch, ktoré tvoria hlavný areál rozšírenia druhu v CHVÚ
- udržanie podielu starých lesných porastov s prevahou buka
- podľa možností ponechávanie stojacich mŕtvych stromov v porastoch najmä v lokalitách, kde druh hniezdi
- v hniezdom období (máj – júl) na vhodných lokalitách obmedziť ťažbu napadnutých a mŕtvych stromov
- usmerňovaním programov starostlivosti o les zabezpečiť v CHVÚ dostatok vhodných lesných porastov (na 80 rokov) a ich rozmiestnenie v území,
- vylúčiť aplikáciu insekticídov v lesných porastoch.
- usmernenie lesného hospodárstva v oblasti obnovy vhodných lesných biotopov

2.3.1.14. Návrh zásad opatrení pre žlnu sivú (*Picus canus*)

Na udržanie stavu žlny sivej na stupni B priaznivého stavu je potrebné realizovať nasledovné manažmentové opatrenia:

- udržiavať, resp. zväčšovať podiel starých listnatých a zmiešaných lesov s dominanciou listnáčov na hniezdiskách žlny sivej, zväčšovať podiel veľkých jedincov listnáčov v nich, podiel členitých lesných okrajov a prilahlých tradične využívaných (najmä pastvou) nelesných plôch bohatých na mraveniská a vhodné rozmiestnenie všetkých týchto biotopov v CHVÚ najmä usmerňovaním programov starostlivosti o les

- udržiavať v týchto lesoch podiel kategórií lesov ochranných a lesov osobitného určenia s obmedzením tzv. zdravotného výberu stromov
- vylúčiť veľkoplošné holoruby a fragmentáciu lesnými cestami vo väčších celkoch starých listnatých a zmiešaných lesov s dominanciou listnáčov
- ponechávať dostatok stojacich odumierajúcich a odumretých stromov v porastoch.

2.3.1.15. Návrh zásad opatrení pre tesára čierneho (*Dryocopus martius*)

Na zlepšenie stavu tesára čierneho aspoň na stupeň B priaznivého stavu je potrebné realizovať nasledovné manažmentové opatrenia:

- Zabezpečiť ochranu súvislejších lesných porastov optimálnych biotopov (t.j. lesy staršie ako 120 rokov s nižším zakmenením) s rozlohou v jednotkách rádovo km² a viac tak, že sa z nich vylúči holorubný spôsob obnovy lesných porastov;
- Ponechávať zistené hniezdne stromy na dožitie a zapracovať tieto opatrenia do programu starostlivosti o les
- Pri holorubnej ťažbe vždy zabezpečiť, aby ostali v území dostatočné fragmenty lesného porastu nad 80 rokov ako hniezdny biotop (
- Ponechávať na územiach s holorubnou ťažbou aspoň 3 – 5 stromov/ha na dožitie ako potenciálne hniezdne miesta;
- Zabezpečiť aby na hniezdiskách v hniezdnom období boli vylúčené lesohospodárske zásahy a lesohospodárske práce), obzvlášť ak sa jedná o izolované fragmenty 80 a viac ročných biotopov.

2.3.1.16. Návrh zásad opatrení pre muchárika malého (*Ficedula parva*)

Na zlepšenie stavu muchárika malého na stupeň B priaznivého stavu je potrebné realizovať nasledovné manažmentové opatrenia:

- udržiavať, resp. zväčšovať podiel starých prírode blízkych bukových a jedľovo-bukových lesov na hniezdiskách muchárika malého, zachovávať ich vhodné rozmiestnenie v CHVÚ a zabrániť ich ďalším stratám najmä usmerňovaním programov starostlivosti o les
- udržiavať v týchto lesoch podiel kategórií lesov ochranných a lesov osobitného určenia s obmedzením tzv. zdravotného výberu stromov
- vylúčiť veľkoplošné holoruby a fragmentáciu lesnými cestami vo väčších celkoch starých listnatých (najmä bukových) a zmiešaných lesov s dominanciou listnáčov
- dodržiavať ekologicky a fyto geograficky vhodné obnovné zastúpenie drevín, predovšetkým zväčšiť podiel buka a/lebo zabrániť ďalšiemu zväčšovaniu podielu smreka
- ponechávať dostatok veľkých živých a stojacich odumierajúcich a odumretých stromov (najmä s dutinami) v lesoch
- zachovávať lužné lesy a členité okraje lesa (s ich tradičným využívaním) ako migračné koridory.

2.3.1.17. Návrh zásad opatrení pre muchárika bielokrkého (*Ficedula albicollis*)

Na udržanie stavu muchárika bielokrkého na stupni B priaznivého stavu je potrebné realizovať nasledovné manažmentové opatrenia:

- udržiavať, resp. zväčšovať podiel starých prírode blízkych dubových, bukových, jedľovo-bukových i lipovo-javorových lesov, zachovávať ich vhodné rozmiestnenie v CHVÚ a zabrániť ich ďalším stratám najmä usmerňovaním programov starostlivosti o les

- udržiavať v týchto lesoch podiel kategórií lesov ochranných a lesov osobitného určenia s obmedzením tzv. zdravotného výberu stromov
- vylúčiť veľkoplošné holoruby a fragmentáciu lesnými cestami vo väčších celkoch starých listnatých a zmiešaných lesov s dominanciou listnáčov
- ponechávať dostatok stojacich odumierajúcich a odumretých stromov (najmä s dutinami) v lesoch
- vyvesovať búdky na zväčšenie populačnej hustoty vo vybraných intenzívnejšie obhospodarovaných lesoch a porastoch vo veku pod 80 rokov
- zachovávať lužné lesy a členité okraje lesa (s ich tradičným využívaním) ako migračné koridory

2.3.1.18. Návrh zásad opatrení pre strakoša veľkého (*Lanius excubitor*)

Na udržanie stavu strakoša veľkého na stupni B priaznivého stavu je potrebné realizovať nasledovné manažmentové opatrenia:

- V rámci usmerňovania poľnohospodárskej činnosti prostredníctvom vydávania súhlasov obmedziť používania hnojív a chemických látok na hniezdných lokalitách
- Zachovať (prípadne podľa potreby aj vysadiť) vyššie solitérne stromy ako potenciálne miesta hniezdenia a na lov
- V rámci územnoplánovacích a iných plánovacích dokumentov požadovať zachovanie trávnatých porastov a vhodnej mozaikovitej krajiny vrátane medzí a úhorov
- Podporovať tradičné mozaikovité využívanie poľnohospodárskej pôdy najmä ako pasienky a kosné lúky
- Zvýšiť kontrolu dodržiavania predpisov na úseku ochrany prírody v súvislosti s potenciálnym výrubom drevín rastúcich mimo lesa
- V prípade ďalšieho poklesu populácií využiť cieleňú ochranu hniezdísk s využitím ustanovení zákona a vyhlášky o CHVÚ

2.3.1.19. Návrh zásad opatrení pre prepelicu poľnú (*Coturnix coturnix*)

Na udržanie stavu prepelice poľnej na stupni B priaznivého stavu je potrebné realizovať nasledovné manažmentové opatrenia:

- v rámci usmerňovania poľnohospodárskej činnosti prostredníctvom vydávania súhlasov obmedziť používania hnojív a chemických látok na hniezdných lokalitách
- v rámci územnoplánovacích a iných plánovacích dokumentov požadovať zachovanie trávnatých porastov a vhodnej štruktúry krajiny vrátane medzí a úhorov
- realizovať informačné a praktické ekovýchovné aktivity pre farmárov a traktoristov o správnom spôsobe kosenia aktivity
- zvýšiť kontrolu dodržiavania predpisov na úseku ochrany prírody v čase kosby so zameraním na zachovanie trávnatých porastov
- v prípade poklesu populácií využiť cieleňú ochranu hniezdísk s využitím ustanovení zákona a vyhlášky o CHVÚ

2.3.1.20. Návrh zásad opatrení pre žltochvosta hôrneho (*Phoenicurus phoenicurus*)

Na zlepšenie stavu žltochvosta hôrneho na stupeň B priaznivého stavu je potrebné realizovať nasledovné manažmentové opatrenia:

- Zabezpečiť legislatívne, resp. medzinárodnými dohodami ochranu druhu na zimoviskách -a počas migrácie (konvencie na ochranu biodiverzity, t.j. zabraňujúce odlesňovaniu a zabrániť nelegálnemu odchytu do sietí počas migrácie).
- Zabezpečiť ochranu posledných fragmentov starých lesných biotopov (viac ako 100 rokov), t.j. starých riedkych lesov, jedľobučín, jedľosmrečín
- Zabezpečiť na vhodných miestach vhodnú štruktúru lesných porastov (lesy s menším zápojom korún, zakmenenie min. 0,6)
- V intravilánoch s výskytom žltouchvostov hôrných obzvlášť starostlivo dbať na udržanie biotopov druhu, teda je potrebné zabezpečiť ochranu starých drevín v záhradách, resp. parkov v území
- V intravilánoch zabezpečiť dostatočné hniezdne možnosti napr. vyvesovaním polobúdok pre ich hniezdenie
- Zabezpečiť klúd na jeho hniezdiskách v hniezdnom období (vylúčenie lesohospodárskych zásahov a lesohospodárskych prác), obzvlášť ak sa jedná o posledné fragmenty optimálnych biotopov.

2.3.1.21. Návrh zásad opatrení pre muchára sivého (*Muscicapa striata*)

Na udržanie stavu muchára sivého na stupni B priaznivého stavu je potrebné realizovať nasledovné manažmentové opatrenia:

- Zabezpečiť pravidelný monitoring druhu
- Zachovanie vysokého podielu starých listnatých a zmiešaných lesov na hniezdiskách muchára, zachovanie, resp. zvyšovanie podielu starej stromovej vegetácie (parky, sady, záhrady) v sídlach a okolí vodných tokov
- Vylúčenie veľkoplošných holorubov vo väčších celkoch starých listnatých a zmiešaných lesov a uprednostňovanie výberkového spôsobu ťažby dreva
- Dodržiavanie vhodného zastúpenia drevín
- Ponechávanie stojacich mŕtvych stromov v porastoch a výstavkov pri maloplošných holoruboch (5 stromov/10 ha porastu na dožitie, prípadne aj skupinky stromov). Odporúča sa tiež zachovanie/vysadenie aspoň ojedinelých stromov a krov na rozľahlých poľnohospodárskych plochách

2.3.1.22. Návrh zásad opatrení pre chrapkáča poľného (*Crex crex*)

Na udržanie stavu chrapkáča poľného na stupni B priaznivého stavu je potrebné realizovať nasledovné manažmentové opatrenia:

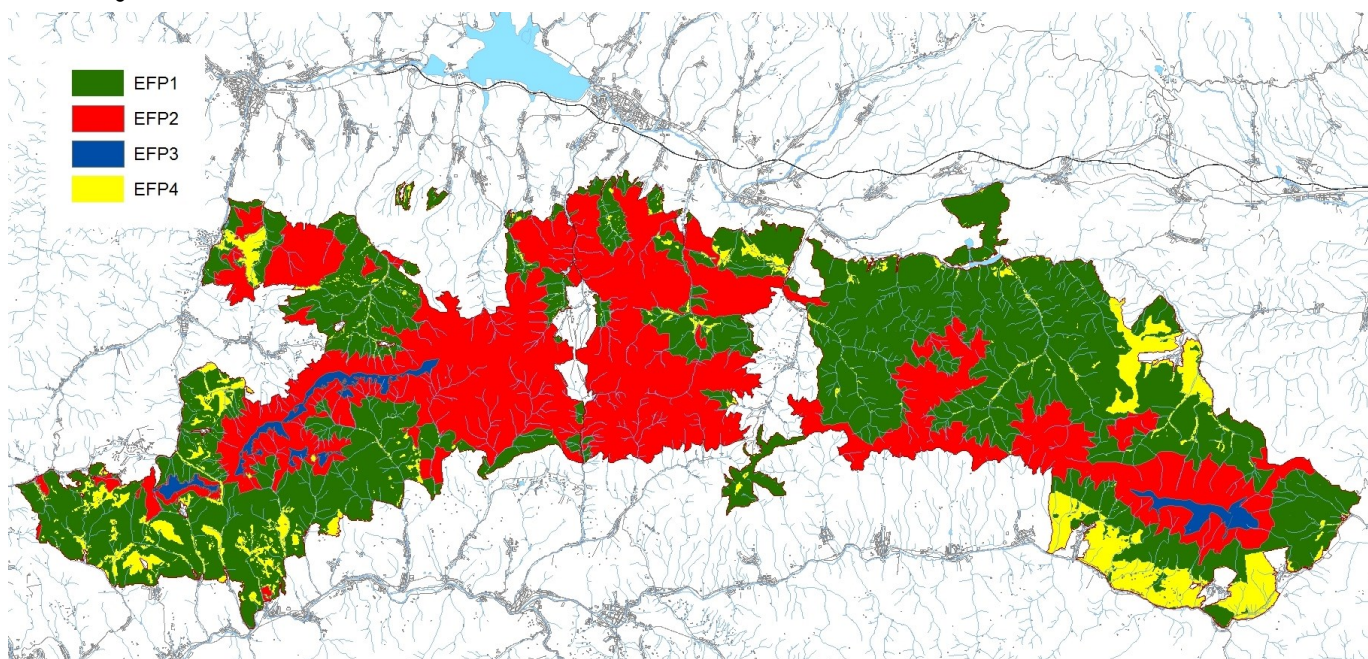
- v rámci stavebných konaní zachytávať prípadné ohrozenia hniezdných lokalít a navrhovať náhradné riešenia (kompenzácie v podobe náhradných lokalít, kde sa zlepšia podmienky pre hniezdenie chrapkáča, napríklad ostrátenie zárastu krovín)
- v rámci usmerňovania poľnohospodárskej činnosti prostredníctvom vydávania súhlasov obmedziť používania hnojív a chemických látok na hniezdných lokalitách
- v rámci územnoplánovacích a iných plánovacích dokumentov požadovať zachovanie trávnatých porastov a vhodnej štruktúry krajiny vrátane medzí a úhorov
- realizovať informačné a praktické ekovýchovné aktivity pre farmárov a traktoristov o správnom spôsobe kosenia aktivity
- zvýšiť kontrolu dodržiavania predpisov na úseku ochrany prírody v čase kosby so zameraním na zachovanie trávnatých porastov

2.3.2. Členenie územia na ekologicko-funkčné priestory (EFP)

V súčasnosti je predmetom ochrany v CHVÚ Nízke Tatry 21 vtáčích druhov. Pre ochranu týchto druhov vzhľadom k vyššie uvedeným cieľovým stavom boli na základe odporúčaní expertov a vedeckých dát navrhnuté zásady opatrení. Mnohé z týchto opatrení sú však podobné na druhej strane sa viaceré opatrenia vzájomne vylučujú. Aj druhy, ktoré sú predmetom ochrany v CHVÚ, sa nevyskytujú rozptýlene po celom území, ale väčšinou vo väzbe na konkrétny biotop, štruktúru krajiny alebo lokalitu. Preto je nutné rozčleniť CHVÚ Nízke Tatry pri návrhu opatrení na niekoľko ekologicko-funkčných priestorov (EFP), kde sa návrhy opatrení prispôbia druhom, ktorých ochrana bude v danom EFP prioritou. Zároveň sa tak zabezpečí, aby sa realizácia opatrení vzájomne nenegovala, a aby prijaté opatrenia mohli efektívne priniesť výsledky.

Chránené vtáacie územie Nízke Tatry sa za účelom optimalizácie navrhnutých zásad ochrany a opatrení a za účelom efektívneho manažmentu populácií vtáčích druhov člení na nasledovné ekologicko-funkčné priestory (EFP):

- EFP1: hniezdiská lesných druhov, dutinových hniezdičov a dravcov
- EFP2: hniezdiská hlucháňa hôrneho, tetra hoľniaka a vzácných lesných druhov
- EFP3: hniezdiská tetra hoľniaka
- EFP4: hniezdiská strakoša sivého, prepelice poľnej a loviská dravcov
-

Obr. 1. Členenie CHVÚ Nízke Tatry na ekologicko funkčné priestory.

2.3.2.1. Návrh zásad opatrení v EFP1 – hniezdiská lesných druhov, dutinových hniezdičov a dravcov

EFP1 – hniezdiská lesných druhov, dutinových hniezdičov a dravcov je vyčlenené na rozsiahlejších lesných porastoch mimo hniezdísk hlucháňa hôrneho a mimo hniezdísk vzácných lesných druhov (hniezdísk týchto druhov so zachovalejšími biotopmi) za účelom ochrany dutinových hniezdičov, hniezdísk dravcov a ostatných lesných druhov. Toto EFP je prevažne umiestnené v širokom páse v podhorí Nízkyh Tatier, s jeho vyšším podielom vo východnej časti Nízkyh Tatier.

Prioritou ochrany v EFP1 sú predovšetkým druhy orol skalný, d'ubník trojprstý, pôtik kapcavý, kuvičok vrabčí, jariabok hôrne, bocian čierny, orol krikl'avý, výr skalný, včelár lesný, ďateľ bielochrbtý, žlna sivá, tesár čierny, muchárik malý, muchárik bielokrky, žltochvost lesný a muchár sivý. Je tu však potrebné zohľadňovať aj nároky na ochranu hlucháňa hôrneho na miesta kde zashuje ich výskyt. Pre zlepšenie podmienok pre tieto druhy je potrebné realizovať nasledovné opatrenia:

- Pri obnovnej ťažbe zabezpečiť, aby vždy na každú jednotku plochy 1000 ha ostalo zachovaných minimálne 25 %¹ porastov starších ako 80 rokov
- Ak nie je možné pri spracúvaní kalamít ponechať v poraste 25 % porastov starších ako 80 rokov na 100 ha, potom je potrebné pri spracúvaní kalamít ponechávať na dožitie zdravé stromy, ak je to možné aspoň 5 stromov na 1 ha, takisto ponechávať zlomy, ktoré nepredstavujú hygienické riziko pre lesné porasty a zároveň dosahujú v prsnej výške priemer minimálne 30 cm
- Vylúčiť aplikáciu insekticídov a vápnenie v lesných porastoch
- Vyhľadávať a nechať na dožitie stromy s dutinami
- V prípade realizácie investícií do cestovného ruchu, resp. aj iných väčších investícií dôsledne posúdiť ich dopad na predmety ochrany a povoliť ich len v prípade, ak neexistuje riziko významného negatívneho dopadu na predmety ochrany
- Zabezpečiť monitoring hniezd dravcov a bociana čierneho a v prípade potreby aj ich údržbu a obnovu
- Zabezpečiť ochranné zóny okolo hniezd dravcov a bociana čierneho tak, že vo vnútornej časti zóny sa nesmie celý rok zasahovať (v mimohniezdnom období iba výchovne zásahy netýkajúce sa hniezdného stromu, no nie je možné porast vyrábať v tomto období s výnimkou spracovania kalamít) a ak je hniezdo neobsadené minimálne päť rokov ponechať porast vo vnútornej zóne v rovnakom režime. V prípade vonkajšej zóny zabezpečiť úplné obmedzenie lesohospodárskych zásahov v hniezdnom období. Vnútrná časť zóny by mala mať spravidla polomer minimálne 100 metrov (v závislosti od nárokov druhov) a vonkajšia časť zóny 300-500 metrov. Tieto zóny by sa mali vyhlasovať pre ochranu hniezd orla skalného, orla krikl'avého, a bociana čierneho
- V PSL presadiť čo najvyššie zastúpenie pionierskych drevín pre potreby ochrany jariabka hôrneho
- Vylúčiť lov na jariabka hôrneho v CHVÚ Nízke Tatry
- Zabezpečiť monitoring predmetov ochrany, u vzácnejších druhov všetkých hniezdísk, u ostatných druhov vybranej vzorky hniezdísk
- Zabezpečiť monitoring a kontrolnú činnosť dodržiavania obmedzení z dôvodu ochrany prírody (existujúcich obmedzení vyhlášky ktorou sa vyhlasuje CHVÚ Nízke Tatry a návštevým poriadkom NAPANTu)
- Na lokalitách priľahlých k EFP2 s výskytom hlucháňa realizovať výchovu a obnovu porastov a súvisiace aktivity tak, aby sa kvalita týchto biotopov v EFP1 zlepšila v prospech hlucháňa hôrneho. Cieľom aktívneho manažmentu hlucháních biotopov je vytvorenie presvetlených porastov s bohatou pokrývnosťou čučoriedky. Pre tento účel by mali byť vybrané porasty, kde je potenciál, aby sme presvetlením dosiahli zvýšenie pokrývnosti čučoriedky (nie expanziu tráv alebo iných bylín). Vo vybraných porastoch by mal byť predĺžený rubný vek na 150 rokov. Zásahy je možné rozdeliť podľa vývojových štádií porastov, je potrebné klásť veľký dôraz práve na výchovu porastov:

1. v štádiu rúbaň až mladina – vytvoriť čistiny s polomerom 20 – 30 m a prepojiť ich zakrivenými linkami, podporovať prirodzené zmladenie, jedľu, ponechávať

¹ Percento je odvodené od dnešného zastúpenia lesných porastov nad 80 rokov v tomto EFP

jarabinu a iné pionierske dreviny (jarabinu ponechávať aj v starších porastoch), presvetlenie hlúčikov až vytváranie liniek

2. porasty určené na prebierku – vykonávať s dostatočnou intenzitou, aby sa v nich dosiahlo zakmenenie max. 0,7 pre podporu čučoriedkových zárastov vytvárať čistiny (porastové medzery), udržiavať jarabinu, prímesové dreviny
 3. Obnova: maloplošná ťažba (skupinový clonný rub prípadne aj holorub 0,2 – max 0,5 ha). Podporovanie hlboko zavetvených stromov. Ďalšie opatrenia zahŕňajú udržiavanie a vytváranie čistín, zdokonaľovanie lesných okrajov, ponechávanie mŕtveho dreva stojaceho i ležiaceho.
- v lokalitách s výskytom hlucháňa vôbec nevnaďiť a neprikrmovať poľovnú zver (mäsom, jadrovým alebo dužinovým krmivom).
 - Zapracovať uvedené relevantné opatrenia ako zásady hospodárenia v lese do novovypracovaných PSL
 - V prípade stavby nových elektrických vedení je potrebné všetky ošetriť prvkami zamedzujúcim kolíziám a úhynu vtáctva a rovnako ošetriť týmito prvkami aj existujúce vedenia
 - Vylúčiť zásahy do mokradí včítane ich zalesňovania a zabezpečiť revitalizáciu poškodených mokradí
 - Zabezpečiť ochranu hniezdnych lokalít sokola sťahovavého a minimalizovanie návštevnosti a vyrušovania na nich
 - Realizovať informačné a praktické ekovýchovné aktivity pre lesníkov a miestnych obyvateľov o význame NP a správnom hospodárení v ňom
 - Zabezpečiť zmenu vyhlášky ktorou sa vyhlasuje CHVÚ Nízke Tatry za účelom úpravy obmedzení, ktoré majú adresne zabezpečiť ochranu prioritných druhov v EFP1 v CHVÚ tak, aby boli v súlade s vyššie uvedenými zásadami (upraviť termíny obmedzení a upraviť zákazy, ktoré sú nesprávne premietnuté do legislatívy).

2.3.2.2. Návrh zásad opatrení v EFP2 – hniezdiská hlucháňa hôrneho, tetrova hoľniaka a vzácných lesných druhov

EFP2 – hniezdiská hlucháňa hôrneho a vzácných lesných druhov sú vyčlenené v tých častiach CHVÚ, kde dnes prežívajú populácie hlucháňa hôrneho, tetrova hoľniaka a kde v dôsledku zachovalosti biotopov sú významné hniezdiská vzácných lesných druhov, akými sú pôtik kapcavý, kuvičok vrabčí a ďubník trojprstý. Vyčlenený je takto takmer súvislý pás územia tiahnuci sa v centrálnej časti Nízkyh Tatier. Tento pás územia je však na niektorých miestach rozdelený a to v niektorých záveroch dolín ako aj územia vyčlenenými z CHVÚ úplne, resp. nevhodnými biotopmi pre hlucháňa a pre ostatné uvedené druhy.

Zásady opatrení v EFP2 vychádzajú predovšetkým z topických a trofických nárokov hlucháňa hôrneho, tetrova hoľniaka a ostatných uvedených druhov, pre ktorých ochranu je toto EFP prioritne vyčlenené. Vzhľadom na kvalitu lesných biotopov je však v rámci CHVÚ Nízke Tatry tento EFP dôležitý aj pre ochranu ďalších lesných druhov, akými sú predovšetkým tesár čierny, jariabok hôrny, kuvičok vrabčí a orol skalný. Preto okrem opatrení prioritne smerovaných na ochranu hlucháňa, musia navrhnuté opatrenia v tomto EFP zohľadňovať aj požiadavky uvedených druhov.

Pre zlepšenie podmienok pre druhy, ktorých ochrana je v EFP2 prioritou, je potrebné realizovať nasledovné opatrenia:

- Lesné aj nelesné biotopy ponechať na prirodzený vývoj, bez usmerňovania a zasahovania do prírodných procesov človekom, vylúčiť akékoľvek hospodárske opatrenia (obnova, výchova, ťažba)
- Kalamitné plochy v lesoch ponechať bez ľudského zásahu na prirodzenú sukcesiu. Drevnú hmotu (biomasu) z kalamitných plôch neodstraňovať, ponechať na mieste bez asanácie. Vykonať iba nevyhnutnú údržbu (zabezpečiť prejazdnosť a schodnosť) existujúcich účelových komunikácií bez stavebno-technických zásahov
- Všetky lesy, ktoré nie sú vyhlásené v tomto EFP za ochranné lesy vyhlásiť za lesy osobitného určenia
- Vylúčiť aplikáciu pesticídov a insekticídov a vápnenie v lesných porastoch
- Vylúčiť výstavbu lyžiarskych stredísk a stredísk cestovného ruchu
- Vylúčiť výstavbu ďalších lesných ciest a zväžnic
- Vylúčiť všetky formy poľnohospodárskej činnosti
- Usmerniť športovú a turistickú činnosť v zmysle Návštevného poriadku NAPANT-u
- Vylúčiť budovanie nových turistických chodníkov, bežkárskejších tratí, cyklotratií a organizáciu hromadných športových podujatí
- V odôvodnených prípadoch (ohrozenie predmetu ochrany, poškodzovanie biotopov, programy záchrany kriticky ohrozených druhov, bezpečnosť návštevníkov) presmerovať alebo zrušiť (dočasne uzavrieť) časti existujúcich chodníkov
- Zabezpečiť dodržiavanie predpisov obmedzujúcu zber lesných plodín plodov v územiach so 4. a 5. stupňom ochrany
- Vylúčiť každú formu novej stavebnej činnosti
- Zabezpečiť monitoring populácie a všetkých tokanísk hlucháňa hôrneho
- Zvýšiť kontrolnú činnosť za účelom dodržiavania predpisov na úseku ochrany prírody najmä v období toku
- Zabezpečiť prieskum negatívnych faktorov vplyvajúcich na početnosť hlucháňa hôrneho za účelom upresnenia vhodných manažmentových opatrení
- Vylúčiť používanie drôtených pletivových oplôtkov, ponechávanie nefunkčných pletivových oplôtkov, - lesné škôlky, pri oplocovaní pozemkov – používať iba drevené oplôtky,
- Zabezpečiť monitoring ostatných predmetov ochrany, u vzácnejších druhov všetkých hniezdísk, u ostatných vybranej vzorky hniezdísk
- Zabezpečiť monitoring, resp. kontrolnú činnosť dodržiavania obmedzení z dôvodu ochrany prírody
- Vylúčiť stavbu nových elektrických vedení v tomto EFP a jeho okolí a existujúce ošetriť prvkami pre zabránenie kolízií s vtáctvom alebo ich umiestniť pod zem
- Odstrániť čierne skládky a vnaďiská, ktoré slúžia ako miesta zberu potravy pre krkavcovité vtáky v oblastiach výskytu hlucháňa hôrneho a ich okolí
- V lokalitách s výskytom hlucháňa vylúčiť prikrmovanie poľovnej zveri zrninami a zabezpečiť zníženie stavu diviakov v týchto revíroch na nulu
- Zabezpečiť ochranu hniezdných lokalít sokola sťahovavého a minimalizovanie návštevnosti a vyrušovania na nich
- Zabezpečiť monitoring hniezd dravcov a bociana čierneho a v prípade potreby aj ich údržbu a obnovu
- Realizovať informačné a praktické ekovýchovné aktivity pre miestnych obyvateľov o význame CHVÚ a správnom hospodárení v ňom
- Zabezpečiť zmenu vyhlásky, ktorou sa vyhlasuje CHVÚ Nízke Tatry za účelom úpravy obmedzení, ktoré majú adresne zabezpečiť ochranu hlucháňa v CHVÚ tak, aby boli v súlade s vyššie uvedenými zásadami

2.3.2.3. Návrh zásad opatrení v EFP3 – hniezdiská tetra holniaka

EFP3 – hniezdiská tetra hoľniaka sú vyčlenené na lokalitách kde v súčasnosti prežívajú populácie tetra hoľniaka. Všetky tieto územia sú vymedzené na hornom okraji hranice lesa a nad ňou okrem najvyšších častí Nízkyh Tatier. V EFP3 platia rovnaké obmedzenia a opatrenia ako v EFP2 s výnimkou nutných manažmentových zásahov. S cieľom ochrany biotopov je možné v tomto EFP3 realizovať pastvu s cieľom zabezpečenia priaznivého stavu biotopov tetra hoľniaka alebo realizovať iné manažmentové opatrenia s cieľom ochrany iných chránených živočíchov, rastlín a biotopov v Nízkyh Tatrách.

2.3.2.5. Návrh zásad opatrení v EFP4 – hniezdiská strakoša veľkého, prepelice poľnej a loviská dravcov

EFP4 – hniezdiská strakoša veľkého a loviská dravcov je určený na ochranu poľnohospodársky využívanej časti CHVÚ a priľahlých plôch, ktoré sú dôležité pre hniezdný výskyt strakoša veľkého, prepelice poľnej a ako potravná základňa dravcov.

Prioritou ochrany v EFP4 sú predovšetkým druhy strakoš veľký, prepelice poľnej a loviská dravcov. Okrem toho na vodných tokoch je potrebné zohľadňovať aj topické nároky bociana čierneho. Pre zlepšenie a udržanie podmienok pre tieto druhy je potrebné realizovať nasledovné opatrenia:

- Zabezpečiť dlhodobé poľnohospodárske využitie pozemkov v tomto EFP vhodnou formou pre predmety ochrany na významnej časti EFP (pastva, kosenie) a zabrániť opusteniu poľnohospodárskej pôdy. Za týmto účelom presadzovať aj vhodné nastavenie dotácii v rámci poľnohospodárskej politiky na národnej a európskej úrovni
- Vylúčiť zmenu TTP na ornú pôdu alebo iný druh pozemku, vylúčiť rozoranie TTP a presadzovať zachovanie TTP aj v rámci územnoplánovacej dokumentácie
- Zabezpečiť kosenie TTP od 1. mája do 31. júla na súvislej ploche väčšej ako 0,5 hektára spôsobom od stredu do kraja, alebo od kraja ku kraju. Vylúčiť kosenie od kraja do stredu
- V rámci usmerňovania poľnohospodárskej činnosti prostredníctvom vydávania súhlasov obmedziť používanie hnojív a chemických látok na hniezdných lokalitách a loviských predmetov ochrany
- V rámci stavebných konaní (ako aj v procese EIA a súvisiacich konaniach) zachytávať prípadné ohrozenia hniezdných lokalít a loviských predmetov ochrany a navrhovať náhradné riešenia
- Zachovávať dostatočné porasty krovín a stromov na hniezdných lokalitách strakoša veľkého
- Zachovať (prípadne podľa potreby aj vysadiť) vyššie solitérne stromy ako potenciálne miesta hniezdenia a lovu strakoša sivého a dravcov
- Vylúčiť zásahy do mokradí a zabezpečiť revitalizáciu poškodených mokradí
- V rámci územnoplánovacích a iných dokumentov požadovať zachovanie mokradí
- Zabezpečiť monitoring predmetov ochrany
- V prípade realizácie investícií do cestovného ruchu, resp. aj iných väčších investícií dôsledne posúdiť ich dopad na predmety ochrany a povoliť ich len v prípade, že neexistuje riziko významne negatívneho dopadu na predmety ochrany
- Zabezpečiť monitoring, resp. kontrolnú činnosť dodržiavania obmedzení z dôvodu ochrany prírody (existujúcich obmedzení vyhlášky, ktorou sa vyhlasuje CHVÚ Nízke Tatry). Zabezpečiť kontrolu aj s dôrazom na dodržiavanie predpisov na úseku ochrany prírody v čase kosby so zameraním na zachovanie TTP

- V prípade stavby nových elektrických vedení je potrebné všetky ošetriť prvkami minimalizujúcich kolízie a úhyn vtáctva a rovnako ošetriť týmito prvkami aj existujúce vedenia
- Budovanie farmových chovov napr. vtákov, rýb, atd
- Vylúčiť výcvik sokoliarskych dravcov
- Realizovať informačné a praktické ekovýchové aktivity pre farmárov a miestnych obyvateľov o význame CHVÚ a správnom hospodárení v ňom
- Zabezpečiť zmenu vyhlášky, ktorou sa vyhlasuje CHVÚ Nízke Tatry za účelom úpravy obmedzení, ktoré majú adresne zabezpečiť ochranu predmetov ochrany podľa vyššie uvedených opatrení v CHVÚ. Zároveň prehodnotiť prípadnú potrebu úpravu hraníc vo vzťahu k predmetom ochrany.

3. CIELE STAROSTLIVOSTI A OPATRENIA NA ICH DOSIAHNUTIE

3.1. Stanovenie dlhodobých cieľov starostlivosti

3.1.1. Dlhodobé ciele na dosiahnutie priaznivého stavu:

1. Zlepšiť súčasný nepriaznivý stav výberových druhu *Tetrao urogallus*, *Picoides tridactylus*, *Ciconia nigra*, *Aquila pomarina*, *Dendrocopos leucotos*, *Dryocopus martius*, *Ficedula parva*, *Phoenicurus phoenicurus*.
2. Udržať súčasný priaznivý stav druhov vtákov *Aquila chrysaetos*, *Caprimulgus europaeus*, *Tetrao tetrix*, *Aegolius funereus*, *Glaucidium passerinum*, *Bonasa bonasia*, *Bubo bubo*, *Pernis apivorus*, *Picus canus*, *Ficedula albicollis*, *Lanius excubitor*, *Coturnix coturnix*, *Muscicapa striata*.
3. Zabezpečiť adresný legislatívny rámec pre zlepšenie kvality biotopov predmetov ochrany v CHVÚ Nízke Tatry.
4. Zvýšiť ekologické povedomie miestnych obyvateľov a zlepšiť spoluprácu s vlastníkmi a správcami pozemkov pri ochrane vtáctva.

Limitujúce a modifikujúce faktory

Vnútorne prírodné faktory

Veľmi významným vnútorným faktorom, u druhov s nízkou početnosťou jedným z najvýznamnejších, sú **extrémy počasia**. U druhov ako hlucháň hôrny a tetrov hoľniak je dôležité, aby v čase vodenia mláďat nedochádzalo k prílevom chladného vzduchu a intenzívnym snehovým zrážkam. Vzhľadom ku globálnym klimatickým zmenám však dochádza k nástupu jarného oteplenia skôr ako v minulosti, a teda aj k skoršiemu nástupu hniezdenia. Napriek tomu sa však aj v neskorších týždňoch hniezdenia opakujú vlny s chladnejším počasím a často aj s napadnutím vysokej vrstvy snehu, ktorá môže byť pre prežitie mláďat kurovitých vtákov kritická. Pri opakovaní takýchto nepriaznivých poveternostných podmienok to môže prispieť k poklesu populácie ak je úspešnosť hniezdenia minimálna. Pre minimalizovanie tohto vplyvu je vhodné len udržiavanie populácie na dostatočne veľkej úrovni (a teda aj dostatočne rozsiahlych vhodných biotopov), ktorá bude odolná voči extrémom v niektorých sezónach s nižšou mierou hniezdnej úspešnosti. *Vnútroprírodnými faktormi, ktoré mierne negatívne vplyvajú na populáciu a dlhodobý cieľ č. 1 a 2 je **sukcesia***. Sukcesia je problémom napríklad v prípade orla krikľavého, kde v podhorí dochádza k opúšťaniu pôdy a následnému zarastaniu lesom, ktorý nie je vhodný

pre orla krikl'avého ako lovisko. Minimalizovanie tohto vplyvu je problematické keďže vyžaduje väčšie motivovanie poľnohospodárov pre udržanie hospodárenia na pôde vhodným nastavením dotácií (bez zmeny súčasného dotačného rámca bude komplikované dosiahnutie zásadnejších zmien). Rovnako ako v prípade orla krikl'avého môže byť sukcesia problémom aj pre dosiahnutie cieľa 1 a 2 u druhov orol skalný, prepelica poľná a strakoš veľký.

Vnútrotným prírodným faktorom s dopadom na lesné druhy je aj pôsobenie škodlivých činiteľov v lese. Tými sú napríklad vetrové polomy alebo kalamitné pôsobenie hmyzu, akým je lykožrút potenciálne negatívne ovplyvňujúce dosiahnutie cieľov 1 a 2. V prípade vetrových polomov ak dôjde k polomom na väčšej ploche, môžu mať negatívny dopad na hniezdiská niektorých dravcov, ktorým môžu zaniknúť dostupné hniezdne biotopy. Napríklad vetrová kalamita v r. 2014 takto negatívne postihla hniezdiska orla krikl'avého. Na zníženie dopadov tohto faktoru je dôležité, aby pri hospodárení v lese boli porasty dostatočne štrukturované a minimalizované rovnoveké kultúry (tak aby časť porastov bola menej zraniteľná a teda poskytovala vhodné hniezdne podmienky). Tým sa podarí vplyv na porasty, a teda aj na hniezdiská druhov značne obmedziť. Problémom však môže byť vznik vetrových polomov v hniezdnom období spôsobujúci zmarenie hniezdenia. Jeho minimalizácia je možná rovnako vhodným štrukturovaním porastov, ako aj udržaním populácií druhov na dostatočne veľkej úrovni, aby dokázala prekonať aj roky s nižšou hniezdnou úspešnosťou. Väčším problémom môže byť veľkoplošné spracovanie takýchto kalamít. V tomto prípade dochádza k úplnému zániku hniezdných biotopov a limitovanie ich dostupnosti na niekoľko desaťročí. Týka sa to nielen dravcov, kurovitých vtákov ale aj ostatných druhov naviazaných na lesné prostredie. Preto je pre minimalizovanie ich dopadu veľmi dôležité hľadať spôsoby ako zachovať aspoň niektoré biotopy druhov, ktoré sú predmetom ochrany v CHVÚ. Takými možnosťami pri kalamitnej ťažbe ponechávať zdravé stromy (ich skupiny) alebo zlomy, ktoré nepredstavujú hygienické riziko pre okolité porasty, ideálne v počte aspoň 5 jedincov na hektár na dožitie (v prípade zdravých stromov). Takýto zásah minimalizuje dopad na niektoré hniezdiče, ktoré sa dokážu dočasne prispôbiť aj životu na polomoch ak ostanú zachované hniezdne stromy (napríklad tesár). Zároveň je však nutné ponechávať aj súvislejšie fragmenty biotopov bez zásahu. Na to by malo byť prioritne určený ekologicko-funkčný priestor EFP2 dôležitý pre zachovanie hlucháňa hôrneho a iných vzácných lesných druhov.

Vnútrotné človekom podmienené faktory

Splnenie dlhodobých cieľov 1-4 môže byť značne limitované, alebo modifikované viacerými človekom podmienenými faktormi.

Na populáciu, ktoré sú predmetmi ochrany v CHVÚ môže limitujúco vplývať poľnohospodárstvo. V tomto ohľade je dôležité predovšetkým opúšťanie pôdy, intenzifikácia poľnohospodárstva. Všetky uvedené zmeny v poľnohospodárskej praxi vedú k zníženiu dostupnosti hniezdných biotopov pre predmety ochrany, ako je strakoš veľký, ale aj k zníženiu dostupnosti potravy pre dravce.

Limitujúcim faktorom môže byť aj intenzívne lesné hospodárenie obzvlášť vo vzťahu k dosiahnutiu cieľa 1 a to zlepšiť súčasný stav hlucháňa hôrneho. Intenzívne využívanie hospodárskych lesov, alebo odstraňovanie kalamít na kľúčových lokalitách, kde sa vyskytuje tento druh, môže mať pre prítomnosť hlucháňa fatálne následky ak nedostane zachovaný dostatočný rozsah biotopov s vhodnou štruktúrou. Problematickými sú pre hlucháňa lesy s vysokým zakmenením ako aj nízkym vekom. Aby sa predišlo nesplneniu cieľu pre hlucháňa, je dôležité vhodne vyčleniť územia s riadnym lesným hospodárením a územia, kde bude hospodárenie limitované s cieľom ochrany populácií hlucháňa hôrneho.

Pre splnenie cieľov 1-2 môže byť limitujúcim faktorom vyrušovanie. Jedná sa predovšetkým o pohyb návštevníkov v blízkosti hniezdísk, tokanísk, zimovísk a dôležitých lokalít v dôsledku návštev turistických chodníkov a centier. Preto je dôležité monitorovať hniezdiská citlivých druhov, na kľúčových lokalitách neumožniť stavbu turistických chodníkov, resp. turistických zariadení a centier a vhodne tieto aktivity v území usmerniť. Každý zámer, ktorý sa bude

posudzovať v území a môže prispieť k zvýšenej miere vyrušovania musí byť riadne posúdený z pohľadu dopadu na predmety ochrany a povolený môže byť len v prípade ak jeho dopady na predmety ochrany nebudú významné.

Limitujúcim faktorom môže byť aj lov zveri, ktorý sa týka dosiahnutia cieľu č. 2 v prípade jariabka hôrneho. Dnes je jariabok hôrny poľovnou zverou s určenou dobou lovu a jeho lov je možný aj v CHVÚ Nízke Tatry. Populácia jariabka nie je v CHVÚ vysoká a už odlovenie viac ako desať jedincov sa môže dotknúť viac ako 1 % populácie v Nízkych Tatrách. V súčasnosti klesá aj celková rozloha biotopu jariabka v CHVÚ a dochádza tak ku kumulácii týchto dvoch negatívnych vplyvov. Preto je dôležité lov jariabka v CHVÚ vylúčiť.

Pre realizáciu ochranných opatrení je dôležité zachovanie podpory verejnosti pre ochranu prírody ako takú. Podpora verejnosti môže značne v Nízkych Tatrách variovať v závislosti od celkovej ekonomickej situácie, od spôsobu presadzovania opatrení ochrany prírody a od celkového informovania o ochrane prírody a hodnotách územia. V prípade zhoršenia ekonomickej situácie sa na prioritnejšie pozície vnímania dostanú dôležitosti iné sociálno-ekonomické aspekty života spoločnosti ako ochrany prírody v Nízkych Tatrách. V takejto situácii je ťažšie hľadať podporu verejnosti na presadzovanie efektívnejšej ochrany prírody a minimalizovať tak dopad tohto faktora. Čiastočne sa dá minimalizovať dopad takejto negatívnej situácie tým, že sa dlhodobo poukazuje na význam ochrany prírody nielen z pohľadu ekonomického, ale celkového prínosu pre kvalitu života (zachovanie lesov pre ochranu pred povodňami ako aj vhodných mikroklimatických podmienok a pod.). Rovnako ako celková ekonomická situácia (v prípade jej negatívneho vývoja) môže zhoršiť vnímanie verejnosti aj nedostatočná komunikácia s verejnosťou pri prijímaní opatrení pre ochranu prírody. Na minimalizovanie tohto faktora je veľmi dôležité vždy v predstihu pred prijatím opatrení o nich rokovať s dotknutými obcami, vlastníkmi, užívateľmi, prípadne aj občianskymi združeniami a iniciatívami. Takýto inkluzívny prístup v konečnom dôsledku nemusí viesť len k vysvetľovaniu potrieb opatrení prijatých pre ochranu prírody a nájdenia optimálneho spôsobu ich realizácie (teda skĺbenie požiadaviek dotknutých vlastníkov, obcí, iných subjektov a ochrany prírody), ale môže viesť aj k nájdeniu nových osôb ochotných aktívne pomáhať ochrane prírody a tak prispieť pozitívne k naplneniu cieľov 1-4.

Vonkajšie prírodné faktory

Na dlhodobé ciele 1 a 2 vplýva aj viacero vonkajších prírodných faktorov. Niektoré z nich nie je možné ovplyvniť na národnej úrovni, resp. vôbec. Preto ich je potrebné vziať v úvahu pri hodnotení populácií aj v samotnom CHVÚ Nízke Tatry pre prípad ak tieto faktory majú dopad na populácie v CHVÚ.

Spomedzi vonkajších prírodných faktorov majú na naše populácie dopad poveternostné podmienky – extrémny počasie na migračných trasách a zimoviskách. V prípade druhov ako orol kriklavý, bocian čierny, muchárik malý, muchárik bielokrký, lelek lesný nie je pre zachovanie populácií týchto druhov dôležité len udržanie vhodných podmienok na hniezdenie v samotnom CHVÚ. Takmer rovnako dôležitú rolu hrajú aj podmienky na zimoviskách a migračných trasách. V prípade suchých rokov vedúcich k nedostatku potravy na zimoviskách tak môže byť mortalita uvedených druhov vyššia a môže viesť aj k nižšiemu obsadeniu revírov po návrate zo zimovísk. Na minimalizovanie tohto vplyvu je možné len udržiavať biotopy uvedených druhov v dobrej kvalite za účelom zvýšenia hniezdnej úspešnosti, ktorá bude úplne alebo aspoň čiastočne kompenzovať potenciálne straty na zimoviskách a migračných trasách v dôsledku poveternostných extrémov.

Medzi vonkajšími prírodnými faktormi hrá významnú rolu globálna zmena klímy. Táto vedie už v súčasnosti k posunu areálu rozšírenia niektorých vtáčích druhov a ovplyvňuje aj druhovú skladbu biotopov. V prípade Nízkych Tatier môže mať nárast teploty veľmi významný dopad na charakter územia a posun vegetačných pásiem. Roky s teplými a suchými letami vedú ku gradácii početnosti lykožrútov, celkovému zhoršeniu podmienok pre smrekové porasty a prispievajú ku celkovému hromadnému odumieraniu smrečín. Pritom viaceré druhy sú závislé na Liptove a Horehroní od významného zastúpenia smreka alebo

jedle v lesných porastoch (napríklad pôtik kapcavý, kuvičok vrabčí, ďubník trojprstý, hlucháň hôrny). V prípade hlucháňa hôrneho však klimatický model predpokladá, že v rokoch 2070-2099 už jeho hniezdna populácia na Slovensku úplne zanikne, resp. ostane zachovaná len v najvyšších polohách Karpát a v prípade tetova hoľniaka ostane obmedzená len najvyššie polohy v Tatrách. Podobne klimatický model predpokladá v uvedenom období úbytok populácie pôtika, kuvička a ďubníka na Slovensku (Huntley et al. 2007). Vzhľadom ku nepresnosti uvedených modelov na kvadráty 50x50 km tieto výsledky síce mohli opomenúť špecifiká pestrej krajinej štruktúry a morfológie terénu na Slovensku, každopádne však pomerne presne upozorňujú na druhy u ktorých je dosiahnutie dlhodobých cieľov v Nízkych Tatrách ohrozené globálnou zmenou klímy a u ktorých je možné očakávať, že ich areál sa neskôr silno fragmentuje a ostane závislý od konkrétnych ochranných opatrení a zachovania dostatočnej rozlohy vhodných biotopov. Dopad globálnej zmeny klímy môžu čiastočne minimalizovať aj politické opatrenia prijaté na globálnej úrovni. Vzhľadom k prírodným hodnotám, ktoré môže Slovensko stratiť, by súčasťou snahy o dodržanie vyššie uvedených dlhodobých cieľov (a to nielen v Nízkych Tatrách ale aj v iných chránených územiach) mala byť žiadosť slovenských národných inštitúcií o efektívne opatrenia na zastavenie globálnych klimatických zmien. Keďže k nim však v súčasnosti nie je na globálnej politickej úrovni vôľa, je potrebné s pôsobením týchto faktorov u nás rátať a prispôbiť im aj navrhované opatrenia tak, aby viedli k udržaniu tých autochtónnych druhov, u ktorých to je možné a zároveň vytvorili vhodné podmienky pre celkové udržanie stability ekologických funkcií krajiny a jej autoregulačných mechanizmov.

Vonkajšie človekom podmienené faktory

Viaceré antropické faktory s pôvodom mimo územia CHVÚ Nízke Tatry môžu tiež významne prispieť k horšiemu ako očakávanému naplneniu dlhodobých cieľov starostlivosti o CHVÚ.

Stavba nových investičných zámerov za hranicami CHVÚ takisto predstavuje významné riziko pre dosiahnutie cieľov 1 a 2. Niektoré väčšie strediská cestovného ruchu sa v Nízkych Tatrách nachádzajú neďaleko od hranice CHVÚ, resp. v enklávach vnútri územia a zvýšená neusmernená návštevnosť v nich sa môže dotknúť aj samotného CHVÚ. Preto je potrebné pozorne monitorovať podobné zámery nielen v samotnom CHVÚ ale aj území priľahlom k CHVÚ, kde môžu investičné zámery vytvoriť závažné riziká pre naplnenie cieľov. Pre ich odvrátenie alebo minimalizovanie je nutné využívať nástroje, ktoré poskytuje EIA a Smernica o biotopoch a Smernica o vtácoch.

V prípade cieľov 1 a 2 hrá významnú rolu aj ochrana biotopov sťahovavých druhov na zimoviskách a migračných trasách ako aj samotných druhov počas migrácie a zimovania.

Odlesňovanie, intenzifikácia poľnohospodárstva na zimoviskách a nelegálny lov počas migrácie pritom predstavujú jedno z hlavných rizík pre sťahovavé druhy. Nelegálny lov počas migrácie sa týka predovšetkým krajín v okolí Stredomoria ako je Turecko, Cyprus, Libanon a Egypt. Nelegálnym lovom tu nie sú ohrozené len bežné druhy, ale aj mnohé vzácne druhy, migrujúce bociany, mucháriky malé, bielokrká, dravce. Vzhľadom ku nestabilnej politickej situácii v týchto krajinách sa nedá očakávať zmena legislatívy na ochranu vtáctva v týchto štátoch ani pri tlaku verejnosti z Európy. Preto je možné očakávať, že u ďalekých migrantov zimujúcich v Afrike sa tento nelegálny lov môže aj významne podpísať na negatívnom trende predmetného druhu aj v samotnom CHVÚ. Na minimalizovanie pôsobenia tohto faktoru je tak potrebné zabezpečiť vhodné podmienky na hniezdenie druhov v CHVÚ za účelom zvýšenia hniezdnej úspešnosti. Okrem toho je potrebné žiadať zabezpečenie plnenia medzinárodných dohovorov (RAMSAR, AEWA a iné). **Na naplnenie cieľov 1, 2, 3 a 4 môže negatívne pôsobiť aj celková nepriaznivá ekonomická a sociálna situácia v Európe.** V prípade nepriaznivého vývoja ekonomiky prioritou môžu byť iné opatrenia, a teda aj celkové vnímanie ochrany prírody ako priority sa môže posunúť na nižšie úrovne a sťažiť tak dosiahnutie dlhodobých cieľov. Na minimalizovanie dopadu tohto vplyvu je potrebné systematicky upozorňovať na prínosy zachovanej prírody, ktoré

poskytujú služby spoločnosti nezávisle od ekonomickej situácie (napr. vodozádržná schopnosť zachovalých lesov, pričom zachovalé lesy sú dôležité aj pre prežitie predmetov ochrany a pod.).

3.2. Stanovenie operatívnych cieľov

1. Zlepšiť súčasný nepriaznivý stav výberových druhu *Tetrao urogallus*, *Picoides tridactylus*, *Ciconia nigra*, *Aquila pomarina*, *Dendrocopos leucotos*, *Dryocopus martius*, *Ficedula parva*, *Phoenicurus phoenicurus*.

- 1.1. Zvýšiť a udržať úroveň populácie hlucháňa hôrneho (*Tetrao urogallus*) na úrovni minimálne 150 kohútov.
- 1.2. Zvýšiť a udržať úroveň populácie d'ubníka trojprstého (*Picoides tridactylus*) na úrovni minimálne 200 obsadených revírov.
- 1.3. Zvýšiť a udržať úroveň populácie bociana čierneho (*Ciconia nigra*) na úrovni minimálne 10 obsadených revírov.
- 1.4. Zvýšiť a udržať úroveň populácie orla krikľavého (*Aquila pomarina*) na úrovni minimálne 8 obsadených revírov.
- 1.5. Zvýšiť a udržať úroveň populácie d'atľa bielochrbtého (*Dendrocopos leucotos*) na úrovni minimálne 40 obsadených revírov.
- 1.6. Zvýšiť a udržať úroveň populácie tesára čierneho (*Dryocopus martius*) na úrovni minimálne 120 obsadených revírov.
- 1.7. Zvýšiť a udržať úroveň populácie muchárika malého (*Ficedula parva*) na úrovni minimálne 160 obsadených revírov.
- 1.8. Zvýšiť a udržať úroveň populácie žltochvosta hôrneho (*Phoenicurus phoenicurus*) na úrovni minimálne 50 obsadených revírov.

2. Udržať súčasný priaznivý stav druhov vtákov *Aquila chrysaetos*, *Caprimulgus europaeus*, *Tetrao tetrix*, *Aegolius funereus*, *Glaucidium passerinum*, *Bonasa bonasia*, *Bubo bubo*, *Pernis apivorus*, *Picus canus*, *Ficedula albicollis*, *Lanius excubitor*, *Coturnix coturnix*, *Muscicapa striata*, *Crex crex*.

- 2.1. Udržať populáciu orla skalného (*Aquila chrysaetos*) na priemernej úrovni minimálne 10 obsadených revírov.
- 2.2. Udržať populáciu lelka lesného (*Caprimulgus europaeus*) so zmenami početnosti nepresahujúcimi 20 % oproti stavu v r. 2010.
- 2.3. Udržať populáciu tetrova hoľniaka (*Tetrao tetrix*) na úrovni minimálne 220 kohútov.
- 2.4. Udržať populáciu pôtika kapcavého (*Aegolius funereus*) na priemernej úrovni minimálne 150 obsadených revírov.
- 2.5. Udržať populáciu kivička vrabčieho (*Glaucidium passerinum*) na priemernej úrovni minimálne 180 obsadených revírov.
- 2.6. Udržať populáciu jariabka hôrneho (*Bonasa bonasia*) na úrovni minimálne 900 obsadených revírov.
- 2.7. Udržať populáciu výra skalného (*Bubo bubo*) na priemernej úrovni minimálne 10 obsadených revírov.
- 2.8. Udržať populáciu včelára lesného (*Pernis apivorus*) na priemernej úrovni minimálne 10 obsadených revírov.
- 2.9. Udržať populáciu žlny sivej (*Picus canus*) na priemernej úrovni minimálne 150 obsadených revírov.
- 2.10. Udržať populáciu muchárika bieločrkého (*Ficedula albicollis*) so zmenami početnosti nepresahujúcimi 20 % oproti stavu v r. 2010.

- 2.11. Udržať populáciu strakoša veľkého (*Lanius excubitor*) na minimálnej úrovni 5 obsadených revírov.
- 2.12. Udržať populáciu prepelice poľnej (*Coturnix coturnix*) na priemernej úrovni minimálne 80 obsadených revírov.
- 2.13. Udržať populáciu muchára sivého (*Muscicapa striata*) so zmenami početnosti nepresahujúcimi 20 % oproti stavu v r. 2010.
- 2.14. Udržať populáciu chrapkáča poľného (*Crex crex*) so zmenami početnosti nepresahujúcimi 20 % oproti stavu v r. 2010.

3. Zabezpečiť adresný legislatívny rámec pre zlepšenie kvality biotopov predmetov ochrany v CHVÚ Nízke Tatry.

- 3.1. Zabezpečiť aktualizáciu vyhlášky č. 189/2010 Z. z. s cieľom prehodnotenia zakázaných činností tak aby boli adresné k požiadavkám predmetov ochrany.
- 3.2. Vyhodnotiť adresnosť legislatívneho rámca pre ochranu predmetov ochrany a presadiť potrebné úpravy

4. Zvýšiť ekologické povedomie miestnych obyvateľov a zlepšiť spoluprácu s vlastníkmi a správcami pozemkov pri ochrane vtáctva.

- 4.1. Zlepšiť úroveň poznania vtáctva, propagovať myšlienku ochrany významnej ornitologickej lokality a vybudovať infraštruktúru pre pozorovanie vtáctva na lokalite.
- 4.2. Zapájať miestnych obyvateľov do praktickej ochrany vtáctva, zapájať vlastníkov pozemkov do vykonávania praktického manažmentu.

3.3. Rámcové plánovanie a modely hospodárenia pre lesné biotopy

Základné rozhodnutia a ciele hospodárenia sú spracované pre lesné porasty podľa identifikátorov v modeloch hospodárenia. Kompletný výstup platných modelov pre jednotlivé PSL je súčasťou Všeobecnej časti PSL pre jednotlivé Lesné celky (LC). Kombináciou identifikátorov na území CHVÚ vzniká celkovo niekoľko sto modelov. V tabuľke na nasledujúcich stranách sú uvedené základné rámce vybrané z modelov s najväčším zastúpením v CHVÚ.

Rubné doby, obnovné doby a cieľové drevinové zastúpenie sú optimalizované najmä s ohľadom na kategóriu lesa, drevinovú skladbu a stanovištné podmienky danej lesnej oblasti. Konštrukcia modelov umožňuje reagovať aj na zhoršený zdravotný stav, keďže výrazne zvýšený stupeň ohrozenia porastu umožňuje znížiť rubnú dobu, prípadne upraviť obnovnú dobu. Hospodárske spôsoby uvedené v modeloch hospodárenia sú maximálne prípustnou formou obnovy lesa a zmena na jemnejšie formy je v právomoci odborného lesného hospodára (OLH). Dominantný hospodársky spôsob je podrastový hlavne jeho maloplošná forma. V odôvodnených prípadoch v rámci zákona modely hospodárenia umožňujú aj použitie kombinácie podrastového a holorubného hospodárskeho spôsobu.

Základné rámce z Modelov hospodárenia pre hlavné identifikátory

Lesná oblasť	Pod- oblasť	Kategoría	Tvar	Spôsob obhosp.	Písmeno kategórie	HSLT	Porastový typ	SOP	Rubná doba	Obnovná doba	Hosp. spôsob	Hosp. spôsob	Cieľové drevinové zloženie															
													DR	%	DR	%	DR	%	DR	%	DR	%	DR	%	DR	%	DR	%
46	A	H	V			511	15	3	100	40	MP	MH	BK	30-50	SM	30-55	JD	10-25	sc	0-15	cl	0-10		0-0		0-0		
46	A	H	V			602	15	3	110	40	MP	MH	SM	40-60	JD	10-25	BK	20-45	sc	0-20	bo	0-5	cl	0-10	ol	0-0		
46	A	H	V			611	15	3	110	40	MP	MH	SM	50-65	JD	10-30	sc	0-15	BK	20-30	cl	0-10		0-0		0-0		
46	A	O	V		a	601	18	3	180	99	UV		SM	40-60	JD	10-20	BK	10-40	sc	5-30	bo	0-15	cl	5-15	ol	0-		
46	A	O	V		a	601	19	3	180	99	UV		SM	40-60	JD	5-20	BK	10-40	sc	5-30	bo	5-25	cl	5-15	ol	0-		
46	A	O	V		a	601	20	3	180	99	UV		SM	40-60	JD	10-20	BK	10-40	sc	5-30	bo	0-15	cl	5-15	ol	0-		
46	A	O	V		b	769	15	3	180	99	UV		SM	70-90	sc	5-15	jb	5-15	jh	0-5	bk	0-10	mk	0-5		0-0		
46	A	O	V		d	592	18	3	150	99	UV		SM	20-50	JD	10-20	BK	25-50	sc	5-20	bo	5-20	cl	0-10	ol	0-		
46	A	O	V		d	592	29	3	200	99	UV		SM	15-30	JD	10-20	BK	30-50	sc	0-20	bo	10-	cl	5-10	ol	0-		
46	A	O	V	b	b	769	15	5	180	98			SM	70-90	sc	5-15	jb	5-15	jh	0-5	bk	0-10	mk	0-5		0-0		
46	B	H	V			511	16	2	100	30	HP	MP	SM	30-40	BK	30-50	JD	10-15	cl	5-10	sc	5-10		0-0		0-0		
46	B	H	V			511	18	2	100	30	HP	MP	SM	30-40	BK	30-50	JD	10-15	cl	5-10	sc	5-10		0-0		0-0		
46	B	H	V			511	21	2	100	30	HP	MP	SM	30-40	BK	30-50	JD	10-15	cl	5-10	sc	5-10		0-0		0-0		
46	B	H	V			511	65	2	120	30	MP		BK	40-60	SM	25-30	JD	10-20	cl	5-10		0-0		0-0		0-0		
46	B	H	V			511	70	2	120	30	MP		BK	40-60	SM	25-30	JD	10-20	cl	5-10		0-0		0-0		0-0		
46	B	H	V			511	97	2	120	30	MP		BK	55-65	SM	15-20	JD	10-15	CL	10-20		0-0		0-0		0-0		
46	B	H	V			611	18	2	110	30	HP	MP	SM	40-50	BK	20-30	JD	20-25	cl	5-10	sc	0-5		0-0		0-0		
46	B	O	V		b	719	15	3	210	99	MP	UV	SM	60-85	SC	10-20	ks	0-5	jb	5-10	jh	0-5		0-0		0-0		
46	B	O	V		b	759	15	3	210	99	MP	UV	SM	75-90	jh	5-15	jb	5-10		0-0		0-0		0-0		0-0		
46	B	O	V		d	696	15	3	150	99	MP	UV	SM	60-80	BK	10-20	cl	5-10	jd	5-10		0-0		0-0		0-0		

Lesná oblasť	Pod-oblasť	Kategoría	Tvar	Spôsob obhosp.	Písmeno kategórie	HSLT	Porastový typ	SOP	Rubná doba	Obnovná doba	Hosp. spôsob	Hosp. spôsob	Cieľové drevinové zloženie															
													DR	%	DR	%	DR	%	DR	%	DR	%	DR	%	DR	%	DR	%
46	B	O	V		d	696	16	3	150	99	MP	UV	SM	40-55	JD	20-30	BK	15-25	JH	10-15		0-0		0-0		0-0		
46	B	O	V	b	c	820	10	5	250	98			KS	85-90	sm	5-10	jb	0-5		0-0		0-0		0-0		0-0		
46	C	H	V			605	15	3	110	40	MP		SM	55-65	JD	10-30	sc	5-20	bk	10-20	jh	0-5	jb	0-0		0-0		
46	C	H	V			665	15	3	110	40	MP	MH	SM	50-70	JD	10-30	bo	0-10	sc	10-30	bk	0-5	cl	0-5	ol	0-5		
46	C	O	V		b	719	15	3	200	99	UV		SM	70-90	sc	5-15	jb	5-15	jh	0-5		0-0		0-0		0-0		
46	C	O	V		c	820	10	3	200	99	UV		KS	70-100	sm	0-20	jb	0-30	sc	0-5		0-0		0-0		0-0		
46	C	O	V	b	b	719	15	5	200	98			SM	70-90	sc	5-15	jb	5-15	jh	0-5		0-0		0-0		0-0		
46	E	H	V			511	15	3	100	40	MP	MH	BK	30-50	SM	30-55	JD	10-25	sc	0-15	cl	0-10		0-0		0-0		
46	E	H	V			602	15	3	110	40	MP	MH	SM	40-60	JD	10-25	BK	20-45	sc	5-20	bo	0-5	cl	0-10	ol	0-0		
46	E	H	V			605	15	3	110	40	MP	MH	SM	55-65	JD	10-30	sc	5-20	bk	10-20	jh	0-5	jb	0-5		0-0		
46	E	H	V			605	19	3	110	40	MP	MH	SM	50-65	JD	10-25	sc	10-30	bk	10-20	jh	0-5	jb	0-0		0-0		
46	E	H	V			611	15	3	110	40	MP	MH	SM	50-65	JD	10-30	sc	0-15	BK	20-30	cl	0-10		0-0		0-0		
46	E	H	V			611	16	3	110	40	MP		SM	50-65	JD	10-30	sc	0-15	BK	20-30	cl	0-10		0-0		0-0		
46	E	H	V			611	19	3	110	40	MP	MH	SM	50-65	JD	10-30	sc	0-15	BK	20-30	cl	0-10	bo	0-5		0-0		
46	E	H	V			611	21	3	110	40	MP	MH	SM	50-65	JD	10-30	sc	0-15	BK	20-30	cl	0-10	ol	0-5		0-0		
46	E	H	V			616	15	3	110	40	MP	MH	SM	50-60	JD	10-25	bk	10-30	sc	10-20	cl	0-10	jb	0-10		0-0		
46	E	H	V			632	15	3	110	40	MP	MH	SM	50-70	JD	10-25	bo	0-15	sc	5-20	bk	0-20	cl	0-15	ol	0-		
46	E	H	V			632	19	3	110	40	MP	MH	SM	50-70	JD	10-25	bo	0-15	sc	10-30	bk	0-20	cl	0-15	ol	0-		
46	E	H	V			665	15	3	110	40	MP	MH	SM	50-70	JD	10-30	bo	0-10	sc	10-30	bk	0-5	cl	0-5	ol	0-5		
46	E	O	V		a	621	15	3	150	99	UV		SM	40-70	bo	5-20	jd	5-15	cl	0-10	ol	0-10	sc	10-40	bk	0-		

Lesná oblasť	Pod-oblasť	Kategória	Tvar	Spôsob obhosp.	Písmeno kategórie	HSLT	Porastový typ	SOP	Rubná doba	Obnovná doba	Hosp. spôsob	Hosp. spôsob	Cieľové drevinové zloženie															
													DR	%	DR	%	DR	%	DR	%	DR	%	DR	%	DR	%	DR	%
46	E	O	V		b	719	15	3	180	99	MP	UV	SM	70-90	sc	5-15	jb	5-15	jh	0-5		0-0		0-0		0-0		
46	E	O	V		b	719	21	3	150	99	MP	UV	SM	70-90	sc	5-15	jb	5-15	jh	0-5		0-0		0-0		0-0		
46	E	O	V		b	719	80	3	150	99	MP	UV	SM	70-90	sc	5-15	jb	5-15	jh	0-5		0-0		0-0		0-0		
46	E	O	V		b	759	15	3	180	99	MP	UV	SM	70-90	sc	0-15	jb	5-15	jh	5-15		0-0		0-0		0-0		
46	E	O	V		b	759	21	3	150	99	MP	UV	SM	70-90	sc	0-15	jb	5-15	jh	5-15		0-0		0-0		0-0		
46	E	O	V		b	769	15	3	180	99	MP	UV	SM	70-90	sc	5-15	jb	5-15	jh	0-5	bk	0-10	mk	0-5		0-0		
46	E	O	V		c	820	10	3	200	99	MP		KS	70-100	sm	0-20	jb	0-20	sc	0-5		0-0		0-0		0-0		

3.4. Navrhované opatrenia, stanovenie harmonogramu ich plnenia, určenie subjektu zodpovedného za ich, stanovenie merateľných indikátorov ich plnenia

Číslo opatrenia	Opatrenie	Lokalita	Priorita
Operatívny cieľ č. 1.1. Zvýšiť a udržať úroveň populáciu hlucháňa hôrneho (<i>Tetrao urogallus</i>) na úrovni minimálne 150 kohútov.			
1.1.1.	Zabezpečiť zachovanie a ochranu hniezdných a významných potravných biotopov hlucháňa hôrneho bez zásahu	EFP2	VP
1.1.2.	Zabezpečiť, aby sa nezalesňovali existujúce okraje horských holí	EFP2, EFP3	VP
1.1.3.	Všetky hospodárske lesy, ktoré nie sú ochrannými lesmi prekategorizovať na lesy osobitného určenia	EFP2	VP
1.1.4.	Obnovu lesných porastov priľahlých k EFP2 v prípade potreby vykonávať spôsobom vhodným pre hlucháňa	EFP1	VP
1.1.5.	V piatom stupni ochrany NAPANTu vylúčiť lesohospodárske a iné zásahy do lesných porastov	EFP1, EFP2, EFP3	VP
1.1.6.	Vylúčiť aplikáciu insekticídov v lesných porastoch	EFP2, EFP3	VP
1.1.7.	Vylúčiť výstavbu lyžiarskych stredísk a väčších stredísk cestovného ruchu	EFP2, EFP3	VP
1.1.8.	Vylúčiť výstavbu ďalších lesných ciest a zväžnic	EFP1, EFP2, EFP3	VP
1.1.9.	Investície do mäkkých foriem cestovného ruchu dôsledne posúdiť z pohľadu dopadu na predmet ochrany	EFP1	VP
1.1.10.	Zabezpečiť monitoring všetkých tokanísk hlucháňa hôrneho	EFP2	VP
1.1.11.	Zabezpečiť prieskum negatívnych faktorov vplyvajúcich na početnosť hlucháňa hôrneho za účelom upresnenia vhodných manažmentových opatrení	EFP2	VP
1.1.12.	Zabezpečiť kontrolnú činnosť dodržiavania obmedzení z dôvodu ochrany prírody	EFP2	VP
1.1.13.	Vylúčiť stavbu nových elektrických vedení a existujúce ošetriť prvkami pre zabránenie kolízií s vtáctvom alebo ich umiestniť pod zem	EFP1, EFP2, EFP3	VP
1.1.14.	Usmerniť fotografovanie a filmovanie vtáctva v území	EFP2	SP
1.1.15.	Zpracovať relevantné opatrenia ako zásady hospodárenia v lese do novovypracovaných PSL	EFP2	SP
Operatívny cieľ č. 1.2. Zvýšiť a udržať úroveň populáciu d'ubníka trojprstého (<i>Picoides tridactylus</i>) na úrovni minimálne 200 obsadených revírov.			
1.2.1.	Pri obnovnej ťažbe zabezpečiť, aby vždy na každú jednotku plochy 1000 ha ostalo zachovaných minimálne 25 % obnovných porastov starších ako 80 rokov	EFP1	VP
1.2.2.	Vylúčiť aplikáciu insekticídov v lesných porastoch	EFP1, EFP2	VP
1.2.3.	Vyhľadávať a nechať na dožitie hniezdne stromy s dutinami	EFP1	VP
1.2.4.	Zpracovať relevantné opatrenia do PSL	EFP1, EFP2	VP
1.2.5.	Zabezpečiť ochranu lesných porastov s vyššou denzitou d'ubníka	EFP2	VP
1.2.6.	Zabezpečiť pravidelne monitoring vybranej vzorky populácie d'ubníka	EFP1, EFP2	VP

Číslo opatrenia	Opatrenie	Lokalita	Priorita
Operatívny cieľ č. 1.3. Zvýšiť a udržať úroveň populáciu bociana čierneho (<i>Ciconia nigra</i>) na úrovni minimálne 10 obsadených revírov.			
1.3.1.	Zabezpečiť monitoring vybranej vzorky hniezdnych okrskov bociana čierneho každoročne a každoročne dohľadávať hniezda v porastoch ohrozených ťažbou lesných porastov.	CHVU	VP
1.3.2.	Zabezpečiť po vyhniezdení opravu všetkých známych nestabilných hniezd a v prípade pádu na vhodných stromoch vyložiť náhradné hniezdne podložky	EFP1, EFP2	VP
1.3.3.	V okolí hniezd zabezpečiť v prípade potreby vyhlásenie ochranných zón	EFP1	VP
1.3.4.	Pri obnovnej ťažbe zabezpečiť, aby vždy na každú jednotku plochy 1000 ha ostalo zachovaných minimálne 25 % obnovných porastov starších ako 80 rokov	EFP1	VP
1.3.5.	Dôsledne posúdiť dopad investícií do cestovného ruchu a iných investícií na predmety ochrany	EFP1,EFP2	VP
1.3.6.	Zabezpečiť kontrolnú činnosť dodržiavania obmedzení z dôvodov ochrany prírody	EFP1,EFP2	VP
1.3.7.	Zpracovať relevantné opatrenia ako zásady hospodárenia v lese do novovypracúvaných PSL	EFP1,EFP2	VP
1.3.8.	Nové elektrické vedenia ošetriť prvkami zamedzujúcim kolíziám a rovnako ošetriť aj existujúce vedenia	CHVU	VP
1.3.9.	Vylúčiť negatívne zásahy do mokradí a zabezpečiť revitalizáciu poškodených mokradí	EFP1,EFP2, EFP4	SP
1.3.10.	Usmerniť fotografovanie bocianov čiernych v blízkosti ich hniezdísk	EFP1,EFP1	SP
Operatívny cieľ č. 1.4. Zvýšiť a udržať úroveň populáciu orla krikľavého (<i>Aquila pomarina</i>) na úrovni minimálne 8 obsadených revírov.			
1.4.1.	Zabezpečiť monitoring všetkých hniezdnych okrskov orla krikľavého každoročne a každoročne dohľadávať hniezda minimálne v porastoch ohrozených ťažbou lesných porastov a celkovo kontrolovať hniezdnu úspešnosť aspoň na 50 % hniezd.	EFP1, EFP2, EFP4	VP
1.4.2.	Zabezpečiť po vyhniezdení opravu všetkých známych nestabilných hniezd a v prípade pádu na vhodných stromoch vyložiť náhradné hniezdne podložky	EFP1, EFP2, EFP4	VP
1.4.3.	V okolí hniezd zabezpečiť v prípade potreby vyhlásenie ochranných zón	EFP1, EFP2, EFP4	VP
1.4.4.	Pri obnovnej ťažbe zabezpečiť, aby vždy na každú jednotku plochy 1000 ha ostalo zachovaných minimálne 25 % obnovných porastov starších ako 80 rokov	EFP1	VP
1.4.5.	Dôsledne posúdiť dopad investícií do cestovného ruchu a iných investícií na predmety ochrany	CHVÚ	VP
1.4.6.	Zabezpečiť kontrolnú činnosť dodržiavania obmedzení z dôvodov ochrany prírody	EFP1, EFP2, EFP4	SP
1.4.7.	Zpracovať relevantné opatrenia ako zásady hospodárenia v lese do novovypracúvaných PSL	EFP1, EFP2, EFP4	VP
1.4.8.	Vylúčiť zmenu TTP na ornú pôdu alebo iný druh pozemku, vylúčiť rozoranie TTP	EFP1, EFP2, EFP4	SP

Číslo opatrenia	Opatrenie	Lokalita	Priorita
1.4.9.	Zabezpečiť dlhodobé poľnohospodárske využitie pozemkov vhodnou formou (pastva, kosenie) a zabrániť opusteniu poľnohospodárskej pôdy.	EFP1, EFP2, EFP4	SP
1.4.10.	Nové elektrické vedenia ošetriť prvkami zamedzujúcim kolíziám a rovnako ošetriť aj existujúce vedenia	CHVÚ	VP
1.4.11.	Vylúčiť zásahy do mokradí a zabezpečiť revitalizáciu poškodených mokradí	EFP1, EFP4	VP
1.4.12.	Usmerniť fotografovanie orlov v blízkosti hniezdísk	EFP1, EFP2, EFP4	SP
Operatívny cieľ č. 1.5. Zvýšiť a udržať úroveň populáciu d'atľa bielochrbtého (<i>Dendrocopos leucotos</i>) na úrovni minimálne 40 obsadených revírov.			
1.5.1.	Pri najviac ohrozených hniezdach zabezpečiť vyhlásenie ochranných zón	EFP1,EFP2	VP
1.5.2.	Vylúčiť aplikáciu insekticídov v lesných porastoch	EFP1,EFP2	VP
1.5.3.	Vyhľadávať a nechať na dožitie stromy s dutinami	EFP1,EFP2	VP
1.5.4.	Zpracovať relevantné opatrenia do PSL	EFP1,EFP2	VP
1.5.5.	Zabezpečiť pravidelne monitoring vybranej vzorky populácie d'atľa bielochrbtého	EFP1,EFP2	VP
1.5.6.	Pri obnovnej ťažbe zabezpečiť, aby vždy na každú jednotku plochy 1000 ha ostalo zachovaných minimálne 25 % obnovných porastov starších ako 80 rokov	EFP1	VP
1.5.7.	Pri nevyhnutných zdravotných zásahoch do ochranných lesov je potrebné nechať na dožitie minimálne 30 % stromov hlavnej etáže v poraste ak nie je v tu vymenovaných opatreniach uvedené inak	EFP1	VP
1.5.8.	Vylúčiť veľkoplošné holoruby a fragmentáciu lesnými cestami vo väčších celkoch starých bukových, jedľovo-bukových, javorovo-bukových a iných zmiešaných lesov s prevahou listnáčov	EFP1	VP
1.5.9.	Zabezpečiť dostatočný podiel mŕtvého dreva v porastoch, ktoré sú kľúčovými hniezdiskami d'atľa bielochrbtého	EFP1	VP
Operatívny cieľ č. 1.6. Zvýšiť a udržať úroveň populáciu tesára čierneho (<i>Dryocopus martius</i>) na úrovni minimálne 120 obsadených revírov.			
1.6.1.	Pri obnovnej ťažbe zabezpečiť, aby vždy na každú jednotku plochy 1000 ha ostalo zachovaných minimálne 25 % obnovných porastov starších ako 80 rokov a zároveň zabezpečiť rovnomernú distribúciu fragmentov staršieho lesa v území	EFP1	VP
1.6.2.	Ponechať pri spracúvaní kalamít na dožitie zdravé stromy, ak je to možné aspoň 5 stromov na 1 ha, takisto ponechávať zlomy	EFP1	VP
1.6.3.	Vylúčiť aplikáciu insekticídov v lesných porastoch	CHVÚ	VP
1.6.4.	Vyhľadávať a nechať na dožitie hniezdne stromy s dutinami	EFP1	VP
1.6.5.	Zpracovať relevantné opatrenia do PSL	EFP1,EFP2	VP
1.6.6.	Zabezpečiť pravidelne monitoring vybranej vzorky populácie tesára	CHVÚ	VP
1.6.7.	Usmerniť fotografovanie a filmovanie vtáctva v území	EFP1	NP

Číslo opatrenia	Opatrenie	Lokalita	Priorita
Operatívny cieľ č. 1.7. Zvýšiť a udržať úroveň populáciu muchárika malého (<i>Ficedula parva</i>) na úrovni minimálne 160 obsadených revírov.			
1.7.1.	Ponechať pri spracúvaní kalamít na dožitie zdravé stromy, ak je to možné aspoň 5 stromov na 1 ha, takisto ponechávať zlomy	EFP1	VP
1.7.2.	Vylúčiť aplikáciu insekticídov v lesných porastoch	CHVÚ	VP
1.7.3.	Vyhľadávať a nechať na dožitie stromy s dutinami	EFP1	VP
1.7.4.	Zpracovať relevantné opatrenia do PSL	EFP1, EFP2	VP
1.7.5.	Zabezpečiť pravidelne monitoring vybranej vzorky populácie muchárika malého	CHVÚ	VP
1.7.6.	Pri obnovnej ťažbe zabezpečiť, aby vždy na každú jednotku plochy 1000 ha ostalo zachovaných minimálne 25 % obnovných porastov starších ako 80 rokov	EFP1	VP
1.7.7.	Pri nevyhnutných zdravotných zásahoch do ochranných lesov je potrebné nechať na dožitie minimálne 30 % stromov hlavnej etáže v poraste ak nie je v tu vymenovaných opatreniach uvedené inak	EFP1	VP
1.7.8.	Vylúčiť veľkoplošné holoruby a fragmentáciu lesnými cestami vo väčších celkoch starých bukových, jedľovo-bukových, javorovo-bukových a iných zmiešaných lesov s prevahou listnáčov	EFP1	VP
1.7.9.	Zabezpečiť dostatočný podiel mŕtveho dreva v porastoch, ktoré sú kľúčovými hniezdiskami muchárika malého	EFP1	VP
Operatívny cieľ č. 1.8. Zvýšiť a udržať úroveň populáciu žltochvosta hôrneho (<i>Phoenicurus phoenicurus</i>) na úrovni minimálne 50 obsadených revírov.			
1.8.1.	Pri obnovnej ťažbe zabezpečiť, aby vždy na každú jednotku plochy 1000 ha ostalo zachovaných minimálne 25 % obnovných porastov starších ako 80 rokov	EFP1	VP
1.8.2.	Vylúčiť aplikáciu insekticídov v lesných porastoch	CHVU	VP
1.8.3.	Zabezpečiť každoročne monitoring vybranej vzorky hniezdných lokalít žltochvosta hôrneho	CHVU	VP
1.8.4.	Ak nie je možné pri spracúvaní kalamít ponechať v poraste 25 % porastov starších ako 80 rokov na 1000 ha, potom je potrebné pri spracúvaní kalamít ponechávať na dožitie zdravé stromy, ak je to možné aspoň 5 stromov na 1 ha, takisto ponechávať zlomy	EFP1	VP
1.8.5.	Vyhľadávať a nechať na dožitie stromy s dutinami	EFP1	VP
1.8.7.	Zpracovať relevantné opatrenia ako zásady hospodárenie v lese do novovypracúvaných PSL	EFP1, EFP2	VP
1.8.8.	Pri nevyhnutných zdravotných zásahoch do ochranných lesov je potrebné nechať na dožitie minimálne 30 % stromov hlavnej etáže v poraste ak nie je v tu vymenovaných opatreniach uvedené inak	EFP1	VP
1.8.9.	Vylúčiť veľkoplošné holoruby a fragmentáciu lesnými cestami vo väčších celkoch starých bukových, jedľovo-bukových, javorovo-bukových a iných zmiešaných lesov s prevahou listnáčov	EFP1	VP
Operatívny cieľ č. 2.1. Udržať populáciu orla skalného (<i>Aquila chrysaetos</i>) na priemernej úrovni minimálne 10 obsadených revírov.			

Číslo opatrenia	Opatrenie	Lokalita	Priorita
2.1.1.	Zabezpečiť monitoring všetkých hniezdných okrskov orla skalného každoročne a každoročne dohľadávať hniezda v porastoch ohrozených ťažbou lesných porastov	EFP1, EFP2	VP
2.1.2.	Zabezpečiť po vyhniezdení opravu všetkých známych nestabilných stromových hniezd a v prípade pádu na vhodných stromoch vyložiť náhradné hniezdne podložky	EFP1, EFP2	VP
2.1.3.	V okolí hniezd zabezpečiť vyhlásenie ochranných zón v prípade potreby	EFP1, EFP2	SP
2.1.4.	Pri obnovnej ťažbe zabezpečiť, aby vždy na každú jednotku plochy 1000 ha ostalo zachovaných minimálne 25 % obnovných porastov starších ako 80 rokov	EFP1	VP
2.1.5.	Dôsledne posúdiť dopad investícií do cestovného ruchu a iných investícií na predmety ochrany	CHVÚ	VP
2.1.6.	Zabezpečiť kontrolnú činnosť dodržiavania obmedzení z dôvodov ochrany prírody	CHVÚ	VP
2.1.7.	Zpracovať relevantné opatrenia ako zásady hospodárenia v lese do novovypracúvaných PSL	EFP1, EFP2	VP
2.1.8.	Nové elektrické vedenia ošetriť prvkami zamedzujúcim kolíziám a rovnako ošetriť aj existujúce vedenia	CHVÚ	VP
2.1.9.	Usmerniť fotografovanie orlov v blízkosti ich hniezdísk	EFP1, EFP2, EFP4	SP
Operatívny cieľ č. 2.2. Udržať populáciu lelka lesného (<i>Caprimulgus europaeus</i>) so zmenami početnosti nepresahujúcimi 20 % oproti stavu v r. 2010.			
2.2.1.	Zabezpečiť pravidelný monitoring vybranej vzorky populácie	CHVÚ	VP
2.2.2.	Vylúčiť aplikáciu insekticídov v lesných porastoch	CHVU	VP
2.2.3.	Zabezpečiť na vhodných lokalitách zachovanie rôzovekých rozvolnených porastov drevín	EFP4	VP
Operatívny cieľ č. 2.3. Udržať populáciu tetraho holniaka (<i>Tetrao tetrix</i>) na úrovni minimálne 220 kohútov.			
2.3.1.	Lesné aj nelesné biotopy ponechať na prirodzený vývoj	EFP2, EFP3	VP
2.3.2.	Kalamitné plochy v lesoch ponechať bez ľudského zásahu	EFP2, EFP3	VP
2.3.3.	Vylúčiť aplikáciu pesticídov a insekticídov	CHVU	VP
2.3.4.	Usmerniť športovú a turistickú činnosť v zmysle Návštevného poriadku NAPANT-u	EFP2, EFP3	VP
2.3.5.	V odôvodnených prípadoch presmerovať alebo zrušiť (dočasne uzavrieť) časti existujúcich chodníkov	EFP2, EFP3	VP
2.3.6.	Vylúčiť každú formu novej stavebnej činnosti	EFP2, EFP3	VP
2.3.7.	Zabezpečiť pravidelný monitoring celej populácie tetraho holniaka	EFP2, EFP3	VP
2.3.8.	Zabezpečiť prieskum negatívnych faktorov vplyvajúcich na početnosť tetraho holniaka za účelom upresnenia vhodných manažmentových opatrení	EFP2, EFP3	SP
2.3.9.	Zvýšiť kontrolnú činnosť za účelom dodržiavania predpisov na úseku ochrany prírody	EFP2, EFP3	SP
2.3.10.	Odstrániť čierne skládky a vnaďiská	EFP2, EFP3	SP
2.3.11.	Na vybratých lokalitách kde je to potrebné pre udržiavanie vhodného stavu hniezdného biotopu zabezpečiť primeraný manažment alebo pastvu	EFP3	SP

Číslo opatrenia	Opatrenie	Lokalita	Priorita
Operatívny cieľ č. 2.4. Udržať populáciu pôtika kapcavého (<i>Aegolius funereus</i>) na priemernej úrovni minimálne 150 obsadených revírov.			
2.4.1.	Pri obnovnej ťažbe zabezpečiť, aby vždy na každú jednotku plochy 1000 ha ostalo zachovaných minimálne 25 % obnovných porastov starších ako 80 rokov	EFP1	VP
2.4.2.	Ponechať pri spracúvaní kalamít na dožitie zdravé stromy, ak je to možné aspoň 5 stromov na 1 ha, takisto ponechávať zlomy	EFP1	VP
2.4.3.	Vylúčiť aplikáciu insekticídov v lesných porastoch	EFP1, EFP2	VP
2.4.4.	Vyhľadávať a nechať na dožitie stromy s dutinami	EFP1	VP
2.4.5.	Zpracovať relevantné opatrenia do PSL	EFP1, EFP2	VP
2.4.6.	Na lokalitách kľúčových pre výskyt pôtika zabezpečiť ochranu rozsiahlejších lesných porastov	EFP2	VP
2.4.7.	Zabezpečiť pravidelne monitoring vybranej vzorky populácie pôtika	CHVU	VP
2.4.8.	Usmerniť fotografovanie a filmovanie vtáctva v území	EFP1, EFP2	NP
Operatívny cieľ č. 2.5. Udržať populáciu kivička vrabčieho (<i>Glaucidium passerinum</i>) na priemernej úrovni minimálne 180 obsadených revírov.			
2.5.1.	Pri obnovnej ťažbe zabezpečiť, aby vždy na každú jednotku plochy 1000 ha ostalo zachovaných minimálne 25 % obnovných porastov starších ako 80 rokov	EFP1	VP
2.5.2.	Ponechať pri spracúvaní kalamít na dožitie zdravé stromy, ak je to možné aspoň 5 stromov na 1 ha, takisto ponechávať zlomy	EFP1	VP
2.5.3.	Vylúčiť aplikáciu insekticídov v lesných porastoch	CHVU	VP
2.5.4.	Vyhľadávať a nechať na dožitie hniezdne stromy s dutinami	EFP1	VP
2.5.5.	Zpracovať relevantné opatrenia do PSL	EFP1, EFP2	VP
2.5.6.	Na lokalitách kľúčových pre výskyt kivička zabezpečiť ochranu rozsiahlejších lesných porastov	EFP2	VP
2.5.7.	Zabezpečiť pravidelne monitoring vybranej vzorky populácie kivička	CHVU	VP
2.5.8.	Usmerniť fotografovanie a filmovanie vtáctva v území	EFP1, EFP2	NP
Operatívny cieľ č. 2.6. Udržať populáciu jariabka hôrneho (<i>Bonasa bonasia</i>) na úrovni minimálne 900 obsadených revírov.			
2.6.1.	Pri obnovnej ťažbe zabezpečiť, aby vždy na každú jednotku plochy 1000 ha ostalo zachovaných minimálne 25 % obnovných porastov starších ako 80 rokov	EFP1	VP
2.6.2.	Vylúčiť aplikáciu insekticídov v lesných porastoch	CHVU	VP
2.6.3.	Presadiť čo najvyššie zastúpenie pionierskych drevín v PSL	EFP1	VP
2.6.4.	Zabezpečiť pravidelný monitoring vybranej vzorky populácie	EFP3	VP
2.6.5.	Zpracovať relevantné opatrenia ako zásady hospodárenia v lese do novovypracúvaných PSL	EFP1, EFP2	VP
2.6.6.	Monitorovať dopad lovu jariabka a v prípade poklesu populácie zastaviť lov na jariabka v CHVÚ	EFP1, EFP2, EFP4	VP
Operatívny cieľ č. 2.7. Udržať populáciu výra skalného (<i>Bubo bubo</i>) na priemernej úrovni minimálne 10 obsadených revírov.			

Číslo opatrenia	Opatrenie	Lokalita	Priorita
2.7.1.	Zabezpečiť v prípade potreby vyhlásenie ochrannej zóny v okolí hniezda výra skalného	EFP1, EFP4	VP
2.7.2.	V prípade realizácie investícií do cestovného ruchu, resp. aj iných väčších investícií dôsledne posúdiť ich dopad na predmet ochrany	CHVU	VP
2.7.3.	Zabezpečiť pravidelný monitoring celej populácie výra	CHVÚ	VP
2.7.4.	Zabezpečiť inštaláciu zábran na stĺpy elektrického vedenia 22 kV v blízkosti hniezdísk	CHVU	VP
2.7.5.	Nové elektrické vedenia ošetriť prvkami zamedzujúcim kolíziám	CHVU	VP
Operatívny cieľ č. 2.8. Udržať populáciu včelára lesného (<i>Pernis apivorus</i>) na priemernej úrovni minimálne 10 obsadených revírov.			
2.8.1.	Zabezpečiť pravidelne monitoring vybraných hniezdných okrskov včelára lesného	CHVU	VP
2.8.2.	V okolí vybraných hniezd zabezpečiť vyhlásenie ochranných zón	EFP1	VP
2.8.3.	Pri obnovnej ťažbe zabezpečiť, aby vždy na každú jednotku plochy 1000 ha ostalo zachovaných minimálne 25 % obnovných porastov starších ako 80 rokov	EFP1	VP
2.8.4.	Dôsledne posúdiť dopad investícií do cestovného ruchu a iných investícií na predmety ochrany	CHVU	SP
2.8.5.	Zabezpečiť kontrolnú činnosť dodržiavania obmedzení z dôvodov ochrany prírody	CHVU	VP
2.8.6.	Zpracovať relevantné opatrenia ako zásady hospodárenia v lese do novovypracúvaných PSL	EFP1	VP
2.8.7.	Vylúčiť zmenu TTP na ornú pôdu alebo iný druh pozemku, vylúčiť rozoranie TTP	EFP4	
2.8.8.	Zabezpečiť dlhodobé poľnohospodárske využitie pozemkov vhodnou formou (pastva, kosenie) a zabrániť opusteniu poľnohospodárskej pôdy.	EFP4	
2.8.9.	Nové elektrické vedenia ošetriť prvkami zamedzujúcim kolíziám a rovnako ošetriť aj existujúce vedenia	CHVÚ	
2.8.10.	Vylúčiť veľkoplošné holoruby a fragmentáciu lesnými cestami vo väčších celkoch starých bukových, jedľovo-bukových, javorovo-bukových a iných zmiešaných lesov s prevahou listnáčov	EFP1	
Operatívny cieľ č. 2.9. Udržať populáciu žlny sivej (<i>Picus canus</i>) na priemernej úrovni minimálne 150 obsadených revírov.			
2.9.1.	Pri obnovnej ťažbe zabezpečiť, aby vždy na každú jednotku plochy 1000 ha ostalo zachovaných minimálne 25 % obnovných porastov starších ako 80 rokov	EFP1	VP
2.9.2.	Vylúčiť aplikáciu insekticídov v lesných porastoch	CHVU	VP
2.9.3.	Vyhľadávať a nechať na dožitie hniezdne stromy s dutinami	EFP1	VP
2.9.4.	Zpracovať relevantné opatrenia do PSL	EFP1, EFP2	VP
2.9.5.	Zabezpečiť pravidelné monitoring vybranej vzorky populácie žlny sivej	CHVÚ	VP

Číslo opatrenia	Opatrenie	Lokalita	Priorita
2.9.6.	Pri nevyhnutných zdravotných zásahoch do ochranných lesov je potrebné nechať na dožitie minimálne 30 % stromov hlavnej etáže v poraste ak nie je v tu vymenovaných opatreniach uvedené inak	EFP1	
2.9.7.	Vylúčiť veľkoplošné holoruby a fragmentáciu lesnými cestami vo väčších celkoch starých bukových, jedľovo-bukových, javorovo-bukových a iných zmiešaných lesov s prevahou listnáčov	EFP1	
Operatívny cieľ č. 2.10. Udržať populáciu muchárika bielokrkeho (<i>Ficedula albicollis</i>) so zmenami početnosti nepresahujúcimi 20 % oproti stavu v r. 2010.			
2.10.1.	Pri obnovnej ťažbe zabezpečiť, aby vždy na každú jednotku plochy 1000 ha ostalo zachovaných minimálne 25 % obnovných porastov starších ako 80 rokov	EFP1	VP
2.10.2.	Ponechať pri spracúvaní kalamít na dožitie zdravé stromy, ak je to možné aspoň 5 stromov na 1 ha, takisto ponechávať zlomy	EFP1	VP
2.10.3.	Vylúčiť aplikáciu insekticídov v lesných porastoch	CHVU	VP
2.10.4.	Vyhľadávať a nechať na dožitie hniezdne stromy s dutinami	CHVU	VP
2.10.5.	Zabezpečiť pravidelne monitoring vybranej vzorky populácie muchárika bielokrkeho	CHVU	VP
2.10.6.	Zpracovať relevantné opatrenia ako zásady hospodárenie v lese do novovypracúvaných PSL	EFP1	VP
2.10.7.	Pri nevyhnutných zdravotných zásahoch do ochranných lesov je potrebné nechať na dožitie minimálne 30 % stromov hlavnej etáže v poraste ak nie je v tu vymenovaných opatreniach uvedené inak	EFP1	SP
2.10.8.	Vylúčiť veľkoplošné holoruby a fragmentáciu lesnými cestami vo väčších celkoch starých bukových, jedľovo-bukových, javorovo-bukových a iných zmiešaných lesov s prevahou listnáčov	EFP1	VP
Operatívny cieľ č. 2.11. Udržať populáciu strakoša veľkého (<i>Lanius excubitor</i>) na minimálnej úrovni 5 obsadených revírov.			
2.11.1.	Zabezpečiť pravidelný monitoring vybranej vzorky populácie strakoša veľkého	EFP4	VP
2.11.2.	Vylúčiť zmenu TTP na ornú pôdu alebo iný druh pozemku, vylúčiť rozoranie TTP	EFP4	VP
2.11.3.	Zabezpečiť dlhodobé poľnohospodárske využitie pozemkov vhodnou formou	EFP4	VP
2.11.4.	Zachovávať dostatočné porasty krovín na hniezdných lokalitách	EFP4	VP
2.11.5.	Zachovať (prípadne podľa potreby aj vysadiť) vyššie solitérne stromy ako potenciálne miesta hniezdenia a lovu strakoša veľkého	EFP4	VP
Operatívny cieľ č. 2.12. Udržať populáciu prepelice poľnej (<i>Coturnix coturnix</i>) na priemernej úrovni minimálne 80 obsadených revírov.			
2.12.1.	Vylúčiť zmenu TTP na ornú pôdu alebo iný druh pozemku, vylúčiť rozoranie TTP	EFP4	VP

Číslo opatrenia	Opatrenie	Lokalita	Priorita
2.12.2.	Zabezpečiť kosenie TTP od 1. mája do 31. júla na súvislej ploche väčšej ako 0,5 hektára spôsobom od stredu do kraja, alebo od kraja ku kraju. Vylúčiť kosenie od kraja do stredu.	EFP4	VP
2.12.3.	Zabezpečiť dlhodobé poľnohospodárske využitie pozemkov vhodnou formou pre predmety ochrany	EFP4	SP
2.12.4.	Vylúčiť kosenie a mulčovanie príslušným orgánom štátnej ochrany prírody určených hniezdných lokalitách	EFP4	VP
2.12.5.	V rámci stavebných konaní (ako aj v procese EIA a súvisiacich konaniach) zachytávať prípadné ohrozenia hniezdných lokalít	EFP4	SP
2.12.6.	Vylúčiť zásahy do mokradí a zabezpečiť revitalizáciu poškodených mokradí	EFP4	VP
2.12.7.	V rámci usmerňovania poľnohospodárskej činnosti prostredníctvom vydávania súhlasov obmedziť používanie hnojív a chemických látok na hniezdných lokalitách	EFP4	SP
2.12.8.	Zabezpečiť pravidelný monitoring vybranej vzorky populácie prepelice poľnej.	EFP4	VP
Operatívny cieľ č. 2.13. Udržať populáciu muchára sivého (<i>Muscicapa striata</i>) so zmenami početnosti nepresahujúcimi 20 % oproti stavu v r. 2010.			
2.13.1.	Pri obnovnej ťažbe zabezpečiť, aby vždy na každú jednotku plochy 1000 ha ostalo zachovaných minimálne 25 % obnovných porastov starších ako 80 rokov	EFP1	VP
2.13.2.	Ponechať pri spracúvaní kalamít na dožitie zdravé stromy, ak je to možné aspoň 5 stromov na 1 ha, takisto ponechávať zlomy	EFP1	VP
2.13.3.	Vylúčiť aplikáciu insekticídov v lesných porastoch	CHVU	VP
2.13.4.	Vyhľadávať a nechať na dožitie hniezdne stromy s dutinami	EFP1	VP
2.13.5.	Zpracovať relevantné opatrenia do PSL	EFP1, EFP2	VP
2.13.6.	Zabezpečiť pravidelne monitoring vybranej vzorky populácie muchára sivého	CHVU	VP
2.13.7.	Pri nevyhnutných zdravotných zásahoch do ochranných lesov je potrebné nechať na dožitie minimálne 30 % stromov hlavnej etáže v poraste ak nie je v tu vymenovaných opatreniach uvedené inak	EFP1	VP
2.13.8.	Vylúčiť veľkoplošné holoruby a fragmentáciu lesnými cestami vo väčších celkoch starých bukových, jedľovo-bukových, javorovo-bukových a iných zmiešaných lesov s prevahou listnáčov	EFP1	VP
Operatívny cieľ č. 2.14. Udržať populáciu chrapkáča poľného (<i>Crex crex</i>) so zmenami početnosti nepresahujúcimi 20 % oproti stavu v r. 2010.			
2.14.1.	Vylúčiť zmenu TTP na ornú pôdu alebo iný druh pozemku, vylúčiť rozoranie TTP	EFP4	VP
2.14.2.	Zabezpečiť kosenie TTP od 1. mája do 31. júla na súvislej ploche väčšej ako 0,5 hektára spôsobom od stredu do kraja, alebo od kraja ku kraju. Vylúčiť kosenie od kraja do stredu.	EFP4	VP

Číslo opatrenia	Opatrenie	Lokalita	Priorita
2.14.3.	Zabezpečiť dlhodobé poľnohospodárske využitie pozemkov vhodnou formou pre predmety ochrany	EFP4	SP
2.14.4.	Vylúčiť kosenie a mulčovanie príslušným orgánom štátnej ochrany prírody určených hniezdných lokalitách	EFP4	VP
2.14.5.	V rámci stavebných konaní (ako aj v procese EIA a súvisiacich konaniach) zachytávať prípadné ohrozenia hniezdných lokalít	EFP4	SP
2.14.6.	Vylúčiť zásahy do mokradí a zabezpečiť revitalizáciu poškodených mokradí	EFP4	VP
2.14.7.	V rámci usmerňovania poľnohospodárskej činnosti prostredníctvom vydávania súhlasov obmedziť používanie hnojív a chemických látok na hniezdných lokalitách	EFP4	SP
2.14.8.	Zabezpečiť pravidelný monitoring vybranej vzorky populácie chrapkáča poľného	EFP4	VP
Operatívny cieľ č. 3.1. Zabezpečiť aktualizáciu vyhlášky č. 189/2010 Z. z. s cieľom prehodnotenia zakázaných činností tak aby boli adresné k požiadavkám predmetov ochrany.			
3.1.1.	Zhodnotiť efektívnosť súčasných obmedzení platných v CHVÚ a pokrytie opatrení navrhnutých v PS existujúcou vyhláškou 189/2010 Z.z. a platnou legislatívou	CHVÚ	VP
3.1.2.	Aktualizovať zoznam zakázaných činností vo vyhláške 189/2010 Z.z. aby kopíroval relevantné usmernenia a zásady hospodárenia vychádzajúce z programu starostlivosti o CHVÚ Nízke Tatry	CHVÚ	VP
Operatívny cieľ č. 3.2. Vyhodnotiť adresnosť legislatívneho rámca pre ochranu predmetov ochrany a presadiť potrebné úpravy			
3.2.1.	Vyhodnotiť či sektorová legislatíva (poľnohospodárska, lesnícka, poľovnícka a i.) umožňuje realizáciu opatrení navrhovaných v PS	CHVÚ	VP
3.2.2.	Zasadiť sa za zmenu v národnej legislatíve v prípade ak realizácia niektorých opatrení navrhovaných v PS CHVÚ Nízke Tatry naráža na legislatívne prekážky	CHVÚ	VP
3.2.3.	Pravidelne (minimálne raz za 10 rokov) aktualizovať program starostlivosti o CHVÚ Nízke Tatry	CHVÚ	SP
Operatívny cieľ č. 4.1. Zlepšiť úroveň poznania vtáctva, propagovať myšlienku ochrany významnej ornitologickej lokality a vybudovať infraštruktúru pre pozorovanie vtáctva na lokalite.			
4.1.1.	Realizovať informačné a praktické ekovýchové aktivity pre farmárov, lesníkov, poľovníkov a miestnych obyvateľov o význame tejto lokality	CHVÚ	VP
4.1.2.	Pri investíciách do mäkkých foriem cestovného ruchu (napr. výstavba nových turistických chodníkov, altánkov, rozhľadní) zvážiť a posúdiť tieto investície z pohľadu dopadu na predmety ochrany	CHVÚ	VP
4.1.3.	Na vhodných miestach vybudovať informačné tabule, vyhliadkové miesta, náučný chodník, fotokryty pre turistov za účelom usmernenia návštevnosti územia	CHVÚ	VP
4.1.4.	Každoročne organizovať exkurzie s pozorovaním vtáctva pre verejnosť	CHVÚ	VP

Číslo opatrenia	Opatrenie	Lokalita	Priorita
4.1.5.	Pravidelne organizovať prednášky a ďalšie ekovýchové aktivity na všetkých školách v obciach a mestách dotknutých CHVÚ	CHVÚ a okolie	VP
4.1.6.	Vydávať letáky a iné vhodné propagačné materiály o lokalite a umiestňovať pravidelne súvisiace články aj do regionálnych médií.	CHVÚ	VP
4.1.7.	Vhodnou formou propagovať prírodné hodnoty Nízkych Tatier v zahraničí s cieľom zvýšenia počtu návštevníkov využívajúcich mäkké formy cestovného ruchu	CHVÚ	SP
4.1.8.	Realizovať rôzne ekovýchové a vzdelávacie podujatia za účelom získať pre mapovanie a ochranu obyvateľov (napr. tábory, semináre, školenia a pod.)	CHVÚ	SP
Operatívny cieľ č. 4.2. Zapájať miestnych obyvateľov do praktickej ochrany vtáctva, zapájať vlastníkov pozemkov do vykonávania praktického manažmentu.			
4.2.1.	Realizovať informačné aktivity pre farmárov, lesníkov, poľovníkov a miestnych obyvateľov o správnom hospodárení v CHVÚ	CHVÚ	VP
4.2.2.	Zabezpečiť dostatočné posunutie informácií vlastníkom a užívateľom pozemkov o možnostiach čerpania finančných prostriedkov, ktoré môžu prispieť k zlepšeniu podmienok pre ochranu druhov v území (operačné programy, PRV a pod.)	CHVÚ	VP
4.2.3.	V prípade záujmu/potreby vlastníkov zrealizovať výmeny pozemkov s väčšími obmedzeniami (pozemky v piatom stupni ochrany, resp. spadajúce do EFP2) za pozemky s menšími obmedzeniami v hospodárení, resp. iné náhrady za obmedzení obhospodarovania podľa § 61	CHVÚ	VP

Realizačné projekty navrhovaných opatrení

Praktická starostlivosť

1. Názov projektu a kód	SKCHVU018-01 Údržba hniezd dravcov a bocianov čiernych v CHVÚ Nízke Tatry
2. Príslušný operatívny cieľ	
3. Opatrenia	
4. Priorita	Vysoká
5. Miesto uskutočnenia zásahu	EFP1, EFP2
6. Dátum začiatku a ukončenia opatrenia	Každoročne po vyhniezdení v celom období platnosti programu starostlivosti (2016-2045)
7. Spôsob riadenia	Príjemca projektu, t.j. organizácia aktívna v ochrane prírody
8. Spôsob realizácie	Svojpomocne
9. Zodpovednosť za realizáciu	MŽP SR
10. Celkové náklady na realizáciu opatrenia	45000 €
11. Špecifikácia potrebného technického vybavenia, času a dĺžky obdobia jeho potreby	Materiál potrebný pre výrobu a opravu hniezdných podložík (dosky, pletivo, klince, šrúby, objímky a pod.), ďalekohľady, zariadenia na práce vo výške na stromoch (stupačky, laná, karabíny a pod.)
12. Určenie obdobia pre vyhodnotenie výsledkov plnenia úloh	Každoročne po skončení hniezdnej sezóny
13. Spôsob vyhodnotenia projektu	Záverečná správa po ukončení sezóny v prípade finančnej podpory projektu
14. Požiadavky na zabezpečenie BOZP a akékoľvek	Zákon NR SR č. 330/1996 Z.z. v znení neskorších

právne a organizačné záväzky vzťahujúce sa na pracovníkov a ostatných osôb zapojených do realizácie projektu	predpisov Zákon č. 543/2002 Z.z. v znení neskorších predpisov Vyhláška č. 189/2010 Z.z.
--	---

1. Názov projektu a kód	SKCHVU018-02 Ochrana okolia hniezd dravcov a bociana čierneho
2. Príslušný operatívny cieľ	
3. Opatrenia	
4. Priorita	Vysoká
5. Miesto uskutočnenia zásahu	EFP1, EFP2
6. Dátum začiatku a ukončenia opatrenia	Každoročne po vyhniezdení v celom období platnosti programu starostlivosti (2016-2045)
7. Spôsob riadenia	Príjemca projektu, t.j. organizácia aktívna v ochrane prírody
8. Spôsob realizácie	Svojpomocne
9. Zodpovednosť za realizáciu	MŽP SR
10. Celkové náklady na realizáciu opatrenia	124200 € 94200 € (náhrady za obmedzenie hospodárenia v jadrovej zóne okolo hniezd, potreba náhrad sa predpokladá v prípade 20 hniezd, t.j. 62 ha rozloha a náhrada 50 EUR/ha), 30000 € kontroly hniezda
11. Špecifikácia potrebného technického vybavenia, času a dĺžky obdobia jeho potreby	GPS, ďalekohľady, zariadenia na práce vo výške na stromoch (stupačky, laná, karabíny a pod.), fotoaparát.
12. Určenie obdobia pre vyhodnotenie výsledkov plnenia úloh	Každoročne po skončení hniezdnej sezóny.
13. Spôsob vyhodnotenia projektu	Záverečná správa.
14. Požiadavky na zabezpečenie BOZP a akékoľvek právne a organizačné záväzky vzťahujúce sa na pracovníkov a ostatných osôb zapojených do realizácie projektu	Zákon NR SR č. 330/1996 Z.z. v znení neskorších predpisov Zákon č. 543/2002 Z.z. v znení neskorších predpisov Vyhláška č. 189/2010 Z.z.

1. Názov projektu a kód	SKCHVU018-03 Ochrana vtáctva v lesoch v CHVÚ Nízke Tatry v spolupráci s lesníckymi organizáciami v rámci PSL
2. Príslušný operatívny cieľ	
3. Opatrenia	
4. Priorita	Vysoká
5. Miesto uskutočnenia zásahu	EFP1
6. Dátum začiatku a ukončenia opatrenia	Rok 2016 – 2025 v čase obnovy PSL
7. Spôsob riadenia	Príjemca projektu/projektov, t.j. organizácia s odbornosťou pre vyhotovenie PSL v spolupráci s organizáciou ochrany prírody
8. Spôsob realizácie	Dodávateľsky
9. Zodpovednosť za realizáciu	MŽP SR a MPRV SR
10. Celkové náklady na realizáciu opatrenia	250000 €
11. Špecifikácia potrebného technického vybavenia, času a dĺžky obdobia jeho potreby	PC na prípravu PSL, podkladové údaje v GIS
12. Určenie obdobia pre vyhodnotenie výsledkov plnenia úloh	Rok 2026
13. Spôsob vyhodnotenia projektu	Záverečná správa a PSL so zapracovanými zásadami OP.
14. Požiadavky na zabezpečenie BOZP a akékoľvek právne a organizačné záväzky vzťahujúce sa na pracovníkov a ostatných osôb zapojených do realizácie projektu	Zákon NR SR č. 330/1996 Z.z. v znení neskorších predpisov Zákon č. 543/2002 Z.z. v znení neskorších predpisov Zákon č. 326/2005 Z.z. v znení neskorších predpisov Vyhláška č. 189/2010 Z.z.

1. Názov projektu a kód	SKCHVU018-04 Zníženie mortality vtáctva na elektrických vedeniach
2. Príslušný operatívny cieľ	
3. Opatrenia	
4. Priorita	Vysoká
5. Miesto uskutočnenia zásahu	CHVU

6. Dátum začiatku a ukončenia opatrenia	Priebežne
7. Spôsob riadenia	Príjemca projektu, t.j. organizácia aktívna v ochrane prírody, resp. v energetickom sektore
8. Spôsob realizácie	Dodávateľsky
9. Zodpovednosť za realizáciu	MZP SR
10. Celkové náklady na realizáciu opatrenia	60000 €
11. Špecifikácia potrebného technického vybavenia, času a dĺžky obdobia jeho potreby	Dodávateľ zabezpečuje technické zábrany ako na stípy elektrického vedenia, tak na samotné vedenia (v prípade potreby), vysokozdvožné plošiny, rebríky, techniku pre práce vo výškach a ostatné potrebné vybavenie.
12. Určenie obdobia pre vyhodnotenie výsledkov plnenia úloh	Priebežne po skončení stavby nového vedenia, resp. po ošetrení existujúceho vedenia systémom zábran proti zosadaniu, resp. kolízii s vtáctvom.
13. Spôsob vyhodnotenia projektu	Záverečná správa.
14. Požiadavky na zabezpečenie BOZP a akékoľvek právne a organizačné záväzky vzťahujúce sa na pracovníkov a ostatných osôb zapojených do realizácie projektu	Zákon NR SR č. 330/1996 Z.z. v znení neskorších predpisov Zákon č. 543/2002 Z.z. v znení neskorších predpisov Vyhláška č. 189/2010 Z.z.

1. Názov projektu a kód	SKCHVU018-05 Ochrana hniezdnych stromov dutinových hniezdičov v CHVÚ Nízke Tatry
2. Príslušný operatívny cieľ	
3. Opatrenia	
4. Priorita	Vysoká
5. Miesto uskutočnenia zásahu	EFP1
6. Dátum začiatku a ukončenia opatrenia	Priebežne
7. Spôsob riadenia	Príjemca projektu, t.j. organizácia aktívna v ochrane prírody, resp. organizácia ochrany prírody
8. Spôsob realizácie	Svojpomocne
9. Zodpovednosť za realizáciu	MZP SR
10. Celkové náklady na realizáciu opatrenia	33000 €
11. Špecifikácia potrebného technického vybavenia, času a dĺžky obdobia jeho potreby	Ďalekohľad, terénna obuv, terénne oblečenie, diktafón a zariadenie na prehrávanie vtáčích hlasov, GPS, materiál na označenie hniezdného stromu a PC na písanie podnetov.
12. Určenie obdobia pre vyhodnotenie výsledkov plnenia úloh	Každoročne po ukončení hniezdnej sezóny
13. Spôsob vyhodnotenia projektu	Záverečná správa sumarizujúca počty zistených stromov a počty stromov s dosiahnutou ochranou a súvisiacimi údajmi.
14. Požiadavky na zabezpečenie BOZP a akékoľvek právne a organizačné záväzky vzťahujúce sa na pracovníkov a ostatných osôb zapojených do realizácie projektu	Zákon NR SR č. 330/1996 Z.z. v znení neskorších predpisov Zákon č. 543/2002 Z.z. v znení neskorších predpisov Vyhláška č. 189/2010 Z.z.

1. Názov projektu a kód	SKCHVU018-06 Zlepšenie hniezdnych podmienok pre tetrova hoľniaka v CHVÚ Nízke Tatry
2. Príslušný operatívny cieľ	
3. Opatrenia	
4. Priorita	Vysoká
5. Miesto uskutočnenia zásahu	EFP3
6. Dátum začiatku a ukončenia opatrenia	Priebežne
7. Spôsob riadenia	Príjemca projektu, t.j. organizácia aktívna v ochrane prírody, resp. organizácia ochrany prírody alebo vlastníci a správcovia lesných pozemkov
8. Spôsob realizácie	Dodávateľsky
9. Zodpovednosť za realizáciu	MZP SR
10. Celkové náklady na realizáciu opatrenia	60000 €
11. Špecifikácia potrebného technického vybavenia, času a dĺžky obdobia jeho potreby	Zariadenia a materiál potrebný na manažment biotopov tetrova hoľniaka v nižších polohách, resp. na realizáciu pasvy alebo kosenia na týchto lokalitách.
12. Určenie obdobia pre vyhodnotenie výsledkov plnenia úloh	Každý rok po skončení kalendárneho roka

13. Spôsob vyhodnotenia projektu	Záverečná správa po skončení kalendárneho roku.
14. Požiadavky na zabezpečenie BOZP a akékoľvek právne a organizačné záväzky vzťahujúce sa na pracovníkov a ostatných osôb zapojených do realizácie projektu	Zákon NR SR č. 330/1996 Z.z. v znení neskorších predpisov Zákon č. 543/2002 Z.z. v znení neskorších predpisov Vyhláška č. 189/2010 Z.z.

1. Názov projektu a kód	SKCHVU018-07 Ochrana suboptimálnych biotopov hlucháňa hôrneho prostredníctvom usmernenia lesného hospodárenia
2. Príslušný operatívny cieľ	
3. Opatrenia	
4. Priorita	Vysoká
5. Miesto uskutočnenia zásahu	EFP1
6. Dátum začiatku a ukončenia opatrenia	2017-2020
7. Spôsob riadenia	Príjemca projektu, t.j. organizácia aktívna v ochrane prírody, resp. organizácia ochrany prírody alebo vlastník či správca lesa
8. Spôsob realizácie	Dodávateľsky
9. Zodpovednosť za realizáciu	MZP SR
10. Celkové náklady na realizáciu opatrenia	440000 € (náklady na výchovné zásahy v EFP1 v prípade potreby v mladých porastoch)
11. Špecifikácia potrebného technického vybavenia, času a dĺžky obdobia jeho potreby	PC na prípravu PSL, podkladové údaje v GIS
12. Určenie obdobia pre vyhodnotenie výsledkov plnenia úloh	R. 2021 po skončení projektu.
13. Spôsob vyhodnotenia projektu	Záverečná správa realizačného projektu
14. Požiadavky na zabezpečenie BOZP a akékoľvek právne a organizačné záväzky vzťahujúce sa na pracovníkov a ostatných osôb zapojených do realizácie projektu	Zákon NR SR č. 330/1996 Z.z. v znení neskorších predpisov Zákon č. 543/2002 Z.z. v znení neskorších predpisov Vyhláška č. 189/2010 Z.z.

1. Názov projektu a kód	SKCHVU018-08 Likvidácia čiernych skládok a vnaďísk na lokalitách výskytu hlucháňa hôrneho a v ich okolí
2. Príslušný operatívny cieľ	
3. Opatrenia	
4. Priorita	Vysoká
5. Miesto uskutočnenia zásahu	CHVÚ a okolie
6. Dátum začiatku a ukončenia opatrenia	2017-2020
7. Spôsob riadenia	Príjemca projektu, t.j. organizácia aktívna v ochrane prírody, resp. organizácia ochrany prírody alebo vlastník či správca územia
8. Spôsob realizácie	Dodávateľsky
9. Zodpovednosť za realizáciu	MZP SR
10. Celkové náklady na realizáciu opatrenia	40000 €
11. Špecifikácia potrebného technického vybavenia, času a dĺžky obdobia jeho potreby	Terénne mechanizmy (bagre, buldozéry, nakladače a nákladné vozidlá).
12. Určenie obdobia pre vyhodnotenie výsledkov plnenia úloh	Rok 2021.
13. Spôsob vyhodnotenia projektu	Záverečná správa z projektu.
14. Požiadavky na zabezpečenie BOZP a akékoľvek právne a organizačné záväzky vzťahujúce sa na pracovníkov a ostatných osôb zapojených do realizácie projektu	Zákon NR SR č. 330/1996 Z.z. v znení neskorších predpisov Zákon č. 543/2002 Z.z. v znení neskorších predpisov Vyhláška č. 189/2010 Z.z.

Monitoring bioty územia

1. Názov projektu a kód	SKCHVU018-09 Monitoring populácií vtáctva v CHVÚ Nízke Tatry a jeho hniezdnej úspešnosti
2. Príslušný operatívny cieľ	
3. Opatrenia	
4. Priorita	Vysoká
5. Miesto uskutočnenia zásahu	CHVÚ a bezprostredné okolie
6. Dátum začiatku a ukončenia opatrenia	Každoročne po vyhniezdení v celom období platnosti

	programu starostlivosti (2016-2045)
7. Spôsob riadenia	Príjemca projektu, t.j. organizácia aktívna v ochrane prírody
8. Spôsob realizácie	Svojpomocne
9. Zodpovednosť za realizáciu	MŽP SR
10. Celkové náklady na realizáciu opatrenia	60000 € (zvýšené nároky na prácu v teréne oproti súčasnosti na dnešných zamestnancov správy 2000 € / rok)
11. Špecifikácia potrebného technického vybavenia, času a dĺžky obdobia jeho potreby	Monokulárne ďalekohľady, binokulár, zápisník, GPS, diktafóny, pohonné hmoty.
12. Určenie obdobia pre vyhodnotenie výsledkov plnenia úloh	Každoročne po skončení hniezdnej sezóny, v prípade telemetrie priebežne
13. Spôsob vyhodnotenia projektu	Záverečná správa po ukončení sezóny v prípade finančnej podpory projektu, údaje zapísané do databáz príjemcu projektu.
14. Požiadavky na zabezpečenie BOZP a akékoľvek právne a organizačné záväzky vzťahujúce sa na pracovníkov a ostatných osôb zapojených do realizácie projektu	Zákon NR SR č. 330/1996 Z.z. v znení neskorších predpisov Zákon č. 543/2002 Z.z. v znení neskorších predpisov Vyhláška č. 189/2010 Z.z.

1. Názov projektu a kód	SKCHVU018-10 Monitoring negatívnych faktorov obmedzujúcich populáciu tetra holniaka a tetra hlucháňa
2. Príslušný operatívny cieľ	
3. Opatrenia	
4. Priorita	Vysoká
5. Miesto uskutočnenia zásahu	EFP2, EFP3
6. Dátum začiatku a ukončenia opatrenia	2017-2020
7. Spôsob riadenia	Príjemca projektu, t.j. organizácia aktívna v ochrane prírody
8. Spôsob realizácie	Svojpomocne
9. Zodpovednosť za realizáciu	MŽP SR
10. Celkové náklady na realizáciu opatrenia	80000 €
11. Špecifikácia potrebného technického vybavenia, času a dĺžky obdobia jeho potreby	Monokulárne ďalekohľady, binokulár, zápisník, pohonné hmoty, fotopasce, diktafóny.
12. Určenie obdobia pre vyhodnotenie výsledkov plnenia úloh	R. 2021 po skončení monitoringu
13. Spôsob vyhodnotenia projektu	Záverečná správa z monitoringu a vedecké publikácie popisujúce význam jednotlivých faktorov.
14. Požiadavky na zabezpečenie BOZP a akékoľvek právne a organizačné záväzky vzťahujúce sa na pracovníkov a ostatných osôb zapojených do realizácie projektu	Zákon NR SR č. 330/1996 Z.z. v znení neskorších predpisov Zákon č. 543/2002 Z.z. v znení neskorších predpisov Vyhláška č. 189/2010 Z.z.

Regulovanie návštevnosti územia a zvyšovanie povedomia

1. Názov projektu a kód	SKCHVU018-11 Usmernenie návštevnosti v chránených územiach v CHVÚ Nízke Tatry prostredníctvom stráže prírody
2. Príslušný operatívny cieľ	
3. Opatrenia	
4. Priorita	Vysoká
5. Miesto uskutočnenia zásahu	CHVÚ
6. Dátum začiatku a ukončenia opatrenia	Priebežne v celom období platnosti programu starostlivosti (2016-2045)
7. Spôsob riadenia	Príjemca projektu, t.j. organizácia aktívna v ochrane prírody, resp. organizácia ochrany prírody
8. Spôsob realizácie	Svojpomocne
9. Zodpovednosť za realizáciu	MŽP SR
10. Celkové náklady na realizáciu opatrenia	30000 €
11. Špecifikácia potrebného technického vybavenia, času a dĺžky obdobia jeho potreby	Monokulárne ďalekohľady, binokulár, zápisník, pohonné hmoty, bločky, terénna obuv, terénne

	oblečenie, diktafóny.
12. Určenie obdobia pre vyhodnotenie výsledkov plnenia úloh	Každoročne po skončení hniezdnej sezóny, v prípade telemetrie priebežne
13. Spôsob vyhodnotenia projektu	Záverečná správa po ukončení sezóny v prípade finančnej podpory projektu
14. Požiadavky na zabezpečenie BOZP a akékoľvek právne a organizačné záväzky vzťahujúce sa na pracovníkov a ostatných osôb zapojených do realizácie projektu	Zákon NR SR č. 330/1996 Z.z. v znení neskorších predpisov Zákon č. 543/2002 Z.z. v znení neskorších predpisov Vyhláška č. 189/2010 Z.z.

1. Názov projektu a kód	SKCHVU018-12 Posilnenie ekovýchovy a poznania o význame územia v CHVÚ Nízke Tatry
2. Príslušný operatívny cieľ	
3. Opatrenia	
4. Priorita	Vysoká
5. Miesto uskutočnenia zásahu	CHVÚ
6. Dátum začiatku a ukončenia opatrenia	Priebežne
7. Spôsob riadenia	Príjemca projektu, t.j. organizácia aktívna v ochrane prírody, resp. organizácia ochrany prírody.
8. Spôsob realizácie	Dodávateľsky, Svojpomocne
9. Zodpovednosť za realizáciu	MŽP SR
10. Celkové náklady na realizáciu opatrenia	45000 €
11. Špecifikácia potrebného technického vybavenia, času a dĺžky obdobia jeho potreby	Dataprojektor a technika na tlač propagačných a vzdelávacích materiálov.
12. Určenie obdobia pre vyhodnotenie výsledkov plnenia úloh	Každoročne po skončení kalendárneho roku
13. Spôsob vyhodnotenia projektu	Záverečná správa
14. Požiadavky na zabezpečenie BOZP a akékoľvek právne a organizačné záväzky vzťahujúce sa na pracovníkov a ostatných osôb zapojených do realizácie projektu	Zákon NR SR č. 330/1996 Z.z. v znení neskorších predpisov Zákon č. 543/2002 Z.z. v znení neskorších predpisov Vyhláška č. 189/2010 Z.z.

Usmernenie hospodárenia v území a zosúldanie protichodných záujmov

1. Názov projektu a kód	SKCHVU018-13 Zhodnotenie dopadu nových zámerov a plánovaných činností na CHVÚ a zlepšenie kontroly plnenia priorit ochrany prírody a zásad, legislatívy a pravidiel hospodárenia v území
2. Príslušný operatívny cieľ	
3. Opatrenia	
4. Priorita	Vysoká
5. Miesto uskutočnenia zásahu	CHVÚ
6. Dátum začiatku a ukončenia opatrenia	Priebežne
7. Spôsob riadenia	Organizácia ochrany prírody
8. Spôsob realizácie	Svojpomocne
9. Zodpovednosť za realizáciu	MŽP SR
10. Celkové náklady na realizáciu opatrenia	45000 €
11. Špecifikácia potrebného technického vybavenia, času a dĺžky obdobia jeho potreby	PC a vybavenie potrebné na prípravu stanovísk, štúdií, posúdenia dopadu na CHVÚ, nákup potrebných údajov (napríklad GIS vrstiev a pod.)
12. Určenie obdobia pre vyhodnotenie výsledkov plnenia úloh	Priebežne po ukončení hodnotenia každého projektu samostatne.
13. Spôsob vyhodnotenia projektu	Záverečná správa z hodnotenia každého zámeru samostatne.
14. Požiadavky na zabezpečenie BOZP a akékoľvek právne a organizačné záväzky vzťahujúce sa na pracovníkov a ostatných osôb zapojených do realizácie projektu	Zákon NR SR č. 330/1996 Z.z. v znení neskorších predpisov Zákon č. 543/2002 Z.z. v znení neskorších predpisov Vyhláška č. 189/2010 Z.z.

1. Názov projektu a kód	SKCHVU018-14 Prehodnotenie vymedzenia hraníc, predmetov ochrany a zákazov v rámci vyhlášky CHVÚ Nízke Tatry č. 189/2010 Z.z. a prijatie úprav vyhlášky
-------------------------	--

2. Príslušný operatívny cieľ	
3. Opatrenia	
4. Priorita	Vysoká
5. Miesto uskutočnenia zásahu	CHVU
6. Dátum začiatku a ukončenia opatrenia	2017-2020
7. Spôsob riadenia	Organizácia ochrany prírody, príslušné úrady
8. Spôsob realizácie	Svojpomocne
9. Zodpovednosť za realizáciu	MZP SR
10. Celkové náklady na realizáciu opatrenia	15000 €
11. Špecifikácia potrebného technického vybavenia, času a dĺžky obdobia jeho potreby	Stolný počítač pre vypracovanie projektu ochrany, dataprojektor pre prerokovanie návrhu s dotknutými a GIS vrstvy potrebné pre daný projekt ochrany a ďalšie materiály a údaje potrebné pre vypracovanie podkladov pre projekt ochrany.
12. Určenie obdobia pre vyhodnotenie výsledkov plnenia úloh	R. 2021
13. Spôsob vyhodnotenia projektu	Nariadenie vlády.
14. Požiadavky na zabezpečenie BOZP a akékoľvek právne a organizačné záväzky vzťahujúce sa na pracovníkov a ostatných osôb zapojených do realizácie projektu	Zákon NR SR č. 330/1996 Z.z. v znení neskorších predpisov Zákon č. 543/2002 Z.z. v znení neskorších predpisov Vyhláška č. 189/2010 Z.z.

1. Názov projektu a kód	SKCHVU018-15 Zhodnotenie celkového legislatívneho rámca obmedzujúceho a upravujúceho ochranu v CHVÚ Nízke Tatry
2. Príslušný operatívny cieľ	
3. Opatrenia	
4. Priorita	Vysoká
5. Miesto uskutočnenia zásahu	CHVU
6. Dátum začiatku a ukončenia opatrenia	2017-2020
7. Spôsob riadenia	Organizácia ochrany prírody, príslušné úrady
8. Spôsob realizácie	Svojpomocne
9. Zodpovednosť za realizáciu	MZP SR a MP RV SR
10. Celkové náklady na realizáciu opatrenia	20000 €
11. Špecifikácia potrebného technického vybavenia, času a dĺžky obdobia jeho potreby	Stolný počítač pre vypracovanie štúdií, podkladové dáta potrebné pre expertov podieľajúcich sa na štúdiách pre ŠOP SR.
12. Určenie obdobia pre vyhodnotenie výsledkov plnenia úloh	R. 2021
13. Spôsob vyhodnotenia projektu	Záverečné správy, prípadne zmeny legislatívy.
14. Požiadavky na zabezpečenie BOZP a akékoľvek právne a organizačné záväzky vzťahujúce sa na pracovníkov a ostatných osôb zapojených do realizácie projektu	Zákon NR SR č. 330/1996 Z.z. v znení neskorších predpisov Zákon č. 543/2002 Z.z. v znení neskorších predpisov Zákon č. 326/2005 Z.z. v znení neskorších predpisov Zákon č. 274/2009 Z.z. v znení neskorších predpisov Vyhláška č. 189/2010 Z.z.

1. Názov projektu a kód	SKCHVU018-16 Organizácia workshopov a stretnutí s vlastníkami a užívateľmi pôdy o možnostiach participácie a vypracovania projektov pre ochranu prírody v CHVÚ Nízke Tatry
2. Príslušný operatívny cieľ	
3. Opatrenia	
4. Priorita	Vysoká
5. Miesto uskutočnenia zásahu	CHVU
6. Dátum začiatku a ukončenia opatrenia	Priebežne
7. Spôsob riadenia	Organizácia aktívna v ochrane prírody, organizácia ochrany prírody
8. Spôsob realizácie	Svojpomocne
9. Zodpovednosť za realizáciu	MZP SR
10. Celkové náklady na realizáciu opatrenia	30000 €
11. Špecifikácia potrebného technického vybavenia, času a dĺžky obdobia jeho potreby	PC a vybavenie potrebné na prípravu stanovísk, pozvánok, dataprojektor, plátno na prezentáciu

	a priestory na realizáciu workshopov a stretnutí. Každoročne po skončení kalendárneho roku.
12. Určenie obdobia pre vyhodnotenie výsledkov plnenia úloh	
13. Spôsob vyhodnotenia projektu	Záverečná správa.
14. Požiadavky na zabezpečenie BOZP a akékoľvek právne a organizačné záväzky vzťahujúce sa na pracovníkov a ostatných osôb zapojených do realizácie projektu	Zákon NR SR č. 330/1996 Z.z. v znení neskorších predpisov Zákon č. 543/2002 Z.z. v znení neskorších predpisov Vyhláška č. 189/2010 Z.z.

1. Názov projektu a kód	SKCHVU018-17 Náhrady za obmedzenie obhospodarovania pre potreby optimalizácie podmienok pre ochranu prírody v CHVÚ Nízke Tatry
2. Príslušný operatívny cieľ	
3. Opatrenia	
4. Priorita	Vysoká
5. Miesto uskutočnenia zásahu	CHVU
6. Dátum začiatku a ukončenia opatrenia	Priebežne
7. Spôsob riadenia	Organizácia ochrany prírody a príslušné úrady
8. Spôsob realizácie	Svojpomocne
9. Zodpovednosť za realizáciu	MZP SR
10. Celkové náklady na realizáciu opatrenia	3600000 € Náklady na zamestnancov, externistov pripravujúcich zámenné zmluvy, na zameranie pozemkov a administratívne poplatky. Väčšinu poplatkov však tvoria platby za starostlivosť, resp. náhrady.
11. Špecifikácia potrebného technického vybavenia, času a dĺžky obdobia jeho potreby	PC a vybavenie potrebné na prípravu stanovísk, podkladov, pozvánok, dokumentácie k zámenným zmluvám a pozemkom a iným náhradom podľa § 61 zákona č. 543/2002 Z.z. v znení neskorších predpisov a zariadenia pre geometrické vymerné zamieňaných pozemkov a vypracovanie potrebnej dokumentácie.
12. Určenie obdobia pre vyhodnotenie výsledkov plnenia úloh	Každoročne po skončení kalendárneho roku.
13. Spôsob vyhodnotenia projektu	Záverečná správa.
14. Požiadavky na zabezpečenie BOZP a akékoľvek právne a organizačné záväzky vzťahujúce sa na pracovníkov a ostatných osôb zapojených do realizácie projektu	Zákon NR SR č. 330/1996 Z.z. v znení neskorších predpisov Zákon č. 543/2002 Z.z. v znení neskorších predpisov Vyhláška č. 189/2010 Z.z.

Súhrnný prehľad realizačných projektov a predpokladaných nákladov programu starostlivosti (roky 2016 – 2031)

Kód projektu	Názov projektu	Rok (€)	Rok (€)	Rok (€)	Rok (€)	Rok (€)	Rok (€)	Rok (€)	Rok (€)	Rok (€)	Rok (€)	Rok (€)	Rok (€)	Rok (€)	Rok (€)	Rok (€)
		2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030
SKCHVU018-01	Udržba hniezd dravcov a bocianov čiernych v CHVÚ Nízke Tatry	1500	1500	1500	1500	1500	1500	1500	1500	1500	1500	1500	1500	1500	1500	1500
SKCHVU018-02	Ochrana okolia hniezd dravcov a bociana čierneho	4140	4140	4140	4140	4140	4140	4140	4140	4140	4140	4140	4140	4140	4140	4140
SKCHVU018-03	Ochrana vtáctva v lesoch v CHVÚ Nízke Tatry v spolupráci s lesníckymi organizáciami v rámci PSL	25000	25000	25000	25000	25000	25000	25000	25000	25000	25000	0	0	0	0	0
SKCHVU018-04	Zníženie mortality vtáctva na elektrických vedeniach	2000	2000	2000	2000	2000	2000	2000	2000	2000	2000	2000	2000	2000	2000	2000
SKCHVU018-05	Ochrana hniezdnych stromov dutinových hniezdičov v CHVÚ Nízke Tatry	1100	1100	1100	1100	1100	1100	1100	1100	1100	1100	1100	1100	1100	1100	1100
SKCHVU018-06	Zlepšenie hniezdnych podmienok pre tetrova hoľniaka v CHVÚ Nízke Tatry	2000	2000	2000	2000	2000	2000	2000	2000	2000	2000	2000	2000	2000	2000	2000
SKCHVU018-07	Ochrana suboptimálnych biotopov hlucháňa hôrneho prostredníctvom usmernenia lesného hospodárenia	0	110000	110000	110000	110000	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
SKCHVU018-08	Likvidácia čiernych skládok a vnaďsk na lokalitách výskytu hlucháňa hôrneho a v ich okolí	0	10000	10000	10000	10000	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
SKCHVU018-09	Monitoring populácií vtáctva v CHVÚ Nízke Tatry a jeho hniezdnej úspešnosti	2000	2000	2000	2000	2000	2000	2000	2000	2000	2000	2000	2000	2000	2000	2000
SKCHVU018-10	Monitoring negatívnych faktorov obmedzujúcich populáciu tetrova hoľniaka a tetrova hlucháňa	0	20000	20000	20000	20000	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
SKCHVU018-11	Usmernenie návštevnosti v chránených územiach v CHVÚ Nízke Tatry prostredníctvom stráže prírody	1000	1000	1000	1000	1000	1000	1000	1000	1000	1000	1000	1000	1000	1000	1000
SKCHVU018-12	Posilnenie ekovýchovy a poznania o význame územia v CHVÚ Nízke Tatry	1500	1500	1500	1500	1500	1500	1500	1500	1500	1500	1500	1500	1500	1500	1500
SKCHVU018-13	Zhodnotenie dopadu nových zámerov a plánovaných činností na CHVÚ a zlepšenie kontroly plnenia priorít ochrany prírody a zásad, legislatívy a pravidiel hospodárenia v území	1500	1500	1500	1500	1500	1500	1500	1500	1500	1500	1500	1500	1500	1500	1500
SKCHVU018-14	Prehodnotenie vymedzenia hraníc, predmetov ochrany a zákazov v rámci vyhlášky CHVÚ Nízke Tatry č. 189/2010 Z.z. a prijatie úprav vyhlášky	0	3750	3750	3750	3750	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
SKCHVU018-15	Zhodnotenie celkového legislatívneho rámca obmedzujúceho a upravujúceho ochranu v CHVÚ Nízke Tatry	0	5000	5000	5000	5000	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
SKCHVU018-16	Organizácia workshopov a stretnutí s vlastníckmi a užívateľmi pôdy o možnostiach participácie a vypracovania projektov pre ochranu prírody v CHVÚ Nízke Tatry	1000	1000	1000	1000	1000	1000	1000	1000	1000	1000	1000	1000	1000	1000	1000
SKCHVU018-17	Náhrady za obmedzenie obhospodarovania pre potreby optimalizácie podmienok pre ochranu prírody v CHVÚ Nízke Tatry	120000	120000	120000	120000	120000	120000	120000	120000	120000	120000	120000	120000	120000	120000	120000
	Spolu (€)	162740	311490	311490	311490	311490	162740	162740	162740	162740	162740	137740	137740	137740	137740	137740

Súhrnný prehľad realizačných projektov a predpokladaných nákladov programu starostlivosti (roky 2032 – 2045)

Kód projektu	Názov projektu	Rok (€)	Rok (€)	Rok (€)	Rok (€)	Rok (€)	Rok (€)	Rok (€)	Rok (€)	Rok (€)	Rok (€)	Rok (€)	Rok (€)	Rok (€)	Rok (€)	Spolu (€)	
		2032	2033	2034	2035	2036	2037	2038	2039	2040	2041	2042	2043	2044	2045	2016-45	
SKCHVU018-01	Údržba hniezd dravcov a bocianov čiernych v CHVÚ Nízke Tatry	1500	1500	1500	1500	1500	1500	1500	1500	1500	1500	1500	1500	1500	1500	1500	45000
SKCHVU018-02	Ochrana okolia hniezd dravcov a bociana čierneho	4140	4140	4140	4140	4140	4140	4140	4140	4140	4140	4140	4140	4140	4140	4140	124200
SKCHVU018-03	Ochrana vtáctva v lesoch v CHVÚ Nízke Tatry v spolupráci s lesníckymi organizáciami v rámci PSL	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	250000
SKCHVU018-04	Zníženie mortality vtáctva na elektrických vedeniach	2000	2000	2000	2000	2000	2000	2000	2000	2000	2000	2000	2000	2000	2000	2000	60000
SKCHVU018-05	Ochrana hniezdnych stromov dutinových hniezdčích v CHVÚ Nízke Tatry	1100	1100	1100	1100	1100	1100	1100	1100	1100	1100	1100	1100	1100	1100	1100	33000
SKCHVU018-06	Zlepšenie hniezdnych podmienok pre tetrova holniaka v CHVÚ Nízke Tatry	2000	2000	2000	2000	2000	2000	2000	2000	2000	2000	2000	2000	2000	2000	2000	60000
SKCHVU018-07	Ochrana suboptimálnych biotopov hlucháňa hôrneho prostredníctvom usmernenia lesného hospodárenia	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	440000
SKCHVU018-08	Likvidácia čiernych skládok a vŕnisk na lokalitách výskytu hlucháňa hôrneho a v ich okolí	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	40000
SKCHVU018-09	Monitoring populácií vtáctva v CHVÚ Nízke Tatry a jeho hniezdnej úspešnosti	2000	2000	2000	2000	2000	2000	2000	2000	2000	2000	2000	2000	2000	2000	2000	60000
SKCHVU018-10	Monitoring negatívnych faktorov obmedzujúcich populáciu tetrova holniaka a tetrova hlucháňa	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	80000
SKCHVU018-11	Usmernenie návštevnosti v chránených územiach v CHVÚ Nízke Tatry prostredníctvom stráže prírody	1000	1000	1000	1000	1000	1000	1000	1000	1000	1000	1000	1000	1000	1000	1000	30000
SKCHVU018-12	Posilnenie ekovýchovy a poznania o význame územia v CHVÚ Nízke Tatry	1500	1500	1500	1500	1500	1500	1500	1500	1500	1500	1500	1500	1500	1500	1500	45000
SKCHVU018-13	Zhodnotenie dopadu nových zámerov a plánovaných činností na CHVÚ a zlepšenie kontroly plnenia priorít ochrany prírody a zásad, legislatívy a pravidiel hospodárenia v území	1500	1500	1500	1500	1500	1500	1500	1500	1500	1500	1500	1500	1500	1500	1500	45000
SKCHVU018-14	Prehodnotenie vymedzenia hraníc, predmetov ochrany a zákazov v rámci vyhlášky CHVÚ Nízke Tatry č. 189/2010 Z.z. a prijatie úprav vyhlášky	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	15000
SKCHVU018-15	Zhodnotenie celkového legislatívneho rámca obmedzujúceho a upravujúceho ochranu v CHVÚ Nízke Tatry	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	20000
SKCHVU018-16	Organizácia workshopov a stretnutí s vlastníkami a užívateľmi pôdy o možnostiach participácie a vypracovania projektov pre ochranu prírody v CHVÚ Nízke Tatry	1000	1000	1000	1000	1000	1000	1000	1000	1000	1000	1000	1000	1000	1000	1000	30000
SKCHVU018-17	Náhrady za obmedzenie obhospodarovania pre potreby optimalizácie podmienok pre ochranu prírody v CHVÚ Nízke Tatry	120000	120000	120000	120000	120000	120000	120000	120000	120000	120000	120000	120000	120000	120000	120000	3600000
	Spolu (€)	137740	137740	137740	137740	137740	137740	137740	137740	137740	137740	137740	137740	137740	137740	137740	4977200

4. Spôsob vyhodnocovania plnenia programu starostlivosti

Logická matica vyhodnocovania programu starostlivosti

Štruktúra programu starostlivosti	Objektívne overiteľný indikátor úspešnosti	Spôsob overenia	Stav realizácie
Dlhodobé ciele			
1. Zlepšiť súčasný nepriaznivý stav výberových druhu <i>Tetrao urogallus</i> , <i>Picoides tridactylus</i> , <i>Ciconia nigra</i> , <i>Aquila pomarina</i> , <i>Dendrocopos leucotos</i> , <i>Dryocopus martius</i> , <i>Ficedula parva</i> , <i>Phoenicurus phoenicurus</i> .	Kategória priaznivého stavu	Pravidelné vyhodnotenie priaznivého stavu (raz za 5-6 rokov)	Plní sa / neplní sa
2. Udržať súčasný priaznivý stav druhov vtákov <i>Aquila chrysaetos</i> , <i>Caprimulgus europaeus</i> , <i>Tetrao tetrix</i> , <i>Aegolius funereus</i> , <i>Glaucidium passerinum</i> , <i>Bonasa bonasia</i> , <i>Bubo bubo</i> , <i>Pernis apivorus</i> , <i>Picus canus</i> , <i>Ficedula albicollis</i> , <i>Lanius excubitor</i> , <i>Coturnix coturnix</i> , <i>Muscicapa striata</i> .	Kategória priaznivého stavu	Pravidelné vyhodnotenie priaznivého stavu (raz za 5-6 rokov)	Plní sa / neplní sa
3. Zabezpečiť adresný legislatívny rámec pre zlepšenie kvality biotopov predmetov ochrany v CHVÚ Nízke Tatry.	Schválená úprava vyhlášky	Zoznam adresných zakázaných činností v úprave	Plní sa (ak sú zákazy v zmene pre rybára adresné, ak sú upravené predmety ochrany, ak sú adekvátne upravené hranice)/ Plní sa čiastočne / Neplní sa (ak zmeny nie sú adresné, ak nie sú upravené predmety ochrany, ak nie sú adekvátne upravené hranice)
4. Zvýšiť ekologické povedomie miestnych obyvateľov a zlepšiť spoluprácu s vlastníkmi a správcami pozemkov pri ochrane vtáctva.	Počet oslovených osôb	Prezenčné listiny	Plní sa / neplní sa
Operatívne ciele			
1.1. Zvýšiť a udržať úroveň populácie hlucháňa hôrneho (<i>Tetrao urogallus</i>) na úrovni minimálne 150 kohútov.	Počet kohútov	Každoročné zhodnotenie po hniezdnej sezóne	Plní sa / neplní sa
1.2. Zvýšiť a udržať úroveň populácie d'ubníka trojprstého (<i>Picoides tridactylus</i>) na úrovni minimálne 200 obsadených revírov.	Počet párov	Každoročné zhodnotenie po hniezdnej sezóne	Plní sa / neplní sa
1.3. Zvýšiť a udržať úroveň populácie bociana čierneho (<i>Ciconia nigra</i>) na úrovni minimálne 10 obsadených revírov.	Počet párov	Každoročné zhodnotenie po hniezdnej sezóne	Plní sa / neplní sa
1.4. Zvýšiť a udržať úroveň populácie orla krikľavého (<i>Aquila pomarina</i>) na úrovni minimálne 8 obsadených revírov.	Počet párov	Každoročné zhodnotenie po hniezdnej sezóne	Plní sa / neplní sa
1.5. Zvýšiť a udržať úroveň populácie d'atľa bielochrbtého (<i>Dendrocopos leucotos</i>) na úrovni minimálne 40 obsadených revírov.	Počet párov	Každoročné zhodnotenie po hniezdnej sezóne	Plní sa / neplní sa
1.6. Zvýšiť a udržať úroveň populácie tesára čierneho (<i>Dryocopus martius</i>) na úrovni minimálne 120 obsadených revírov.	Počet párov	Každoročné zhodnotenie po hniezdnej sezóne	Plní sa / neplní sa
1.7. Zvýšiť a udržať úroveň populácie muchárika malého (<i>Ficedula parva</i>) na úrovni minimálne 160 obsadených revírov.	Počet párov	Každoročné zhodnotenie po hniezdnej sezóne	Plní sa / neplní sa
1.8. Zvýšiť a udržať úroveň populácie žltochvosta hôrneho (<i>Phoenicurus</i>	Počet párov	Každoročné zhodnotenie po	Plní sa / neplní sa

Štruktúra programu starostlivosti	Objektívne overiteľný indikátor úspešnosti	Spôsob overenia	Stav realizácie
<i>phoenicurus</i>) na úrovni minimálne 50 obsadených revírov.		hniezdnej sezóny	
2.1. Udržať populáciu orla skalného (<i>Aquila chrysaetos</i>) na priemernej úrovni minimálne 10 obsadených revírov.	Počet párov	Každoročné zhodnotenie po hniezdnej sezóne	Plní sa / neplní sa
2.2. Udržať populáciu leka lesného (<i>Caprimulgus europaeus</i>) so zmenami početnosti nepresahujúcimi 20 % oproti stavu v r. 2010.	Počet párov	Každoročné zhodnotenie po hniezdnej sezóne	Plní sa / neplní sa
2.3. Udržať populáciu tetrao hoľniaka (<i>Tetrao tetrix</i>) na úrovni minimálne 220 kohútov.	Počet kohútov	Každoročné zhodnotenie po hniezdnej sezóne	Plní sa / neplní sa
2.4. Udržať populáciu pôtika kapcavého (<i>Aegolius funereus</i>) na priemernej úrovni minimálne 150 obsadených revírov.	Počet párov	Každoročné zhodnotenie po hniezdnej sezóne	Plní sa / neplní sa
2.5. Udržať populáciu kivička vrabčieho (<i>Glaucidium passerinum</i>) na priemernej úrovni minimálne 180 obsadených revírov.	Počet párov	Každoročné zhodnotenie po hniezdnej sezóne	Plní sa / neplní sa
2.6. Udržať populáciu jariabka hôrneho (<i>Bonasa bonasia</i>) na úrovni minimálne 900 obsadených revírov.	Počet párov	Každoročné zhodnotenie po hniezdnej sezóne	Plní sa / neplní sa
2.7. Udržať populáciu výra skalného (<i>Bubo bubo</i>) na priemernej úrovni minimálne 10 obsadených revírov.	Počet párov	Každoročné zhodnotenie po hniezdnej sezóne	Plní sa / neplní sa
2.8. Udržať populáciu včelára lesného (<i>Pernis apivorus</i>) na priemernej úrovni minimálne 10 obsadených revírov.	Počet párov	Každoročné zhodnotenie po hniezdnej sezóne	Plní sa / neplní sa
2.9. Udržať populáciu žlny sivej (<i>Picus canus</i>) na priemernej úrovni minimálne 150 obsadených revírov.	Počet párov	Každoročné zhodnotenie po hniezdnej sezóne	Plní sa / neplní sa
2.10. Udržať populáciu muchárika bielokrkeho (<i>Ficedula albicollis</i>) so zmenami početnosti nepresahujúcimi 20 % oproti stavu v r. 2010.	Počet párov	Každoročné zhodnotenie po hniezdnej sezóne	Plní sa / neplní sa
2.11. Udržať populáciu strakoša veľkého (<i>Lanius excubitor</i>) na minimálnej úrovni 5 obsadených revírov.	Počet párov	Každoročné zhodnotenie po hniezdnej sezóne	Plní sa / neplní sa
2.12. Udržať populáciu prepelice poľnej (<i>Coturnix coturnix</i>) na priemernej úrovni minimálne 80 obsadených revírov.	Počet párov	Každoročné zhodnotenie po hniezdnej sezóne	Plní sa / neplní sa
2.13. Udržať populáciu muchára sivého (<i>Muscicapa striata</i>) so zmenami početnosti nepresahujúcimi 20 % oproti stavu v r. 2010.	Počet párov	Každoročné zhodnotenie po hniezdnej sezóne	Plní sa / neplní sa
2.14. Udržať populáciu chrapkáča poľného (<i>Crex crex</i>) so zmenami početnosti nepresahujúcimi 20 % oproti stavu v r. 2010.	Počet párov	Každoročné zhodnotenie po hniezdnej sezóne	Plní sa / neplní sa
3.1. Zabezpečiť aktualizáciu vyhlášky č. 189/2010 Z. z. s cieľom prehodnotenia zakázaných činností tak aby boli adresné k požiadavkám predmetov ochrany.	Schválená úprava vyhlášky	Zoznam adresných zakázaných činností v úprave	Plní sa (ak sú zákazy v zmene pre rybára adresné, ak sú upravené predmety ochrany)/ Plní sa čiastočne / Neplní sa (ak zmeny nie sú adresné, ak nie sú upravené predmety ochrany)
3.2. Vyhodnotiť adresnosť legislatívneho rámca pre ochranu predmetov ochrany a presadiť potrebné úpravy	Vyhotovená štúdia, prípadne úpravy legislatívy	Dodaná štúdia analyzujúca legislatívne limity ochrany predmetov	Plní sa (ak je vypracovaná štúdia a ak sú potrebné úpravy legislatívy, ak sú prijaté) / Neplní sa

Štruktúra programu starostlivosti	Objektívne overiteľný indikátor úspešnosti	Spôsob overenia	Stav realizácie
		ochrany. Legislatívne úpravy v prospech predmetov ochrany	(ak nie je vypracovaná štúdia alebo ak nie sú prijaté potrebné úpravy legislatívy)
4.1. Zlepšiť úroveň poznania vtáctva, propagovať myšlienku ochrany významnej ornitologickej lokality a vybudovať infraštruktúru pre pozorovanie vtáctva na lokalite.	Počet oslovených osôb	Prezenčné listiny	Plní sa / neplní sa
4.2. Zapájať miestnych obyvateľov do praktickej ochrany vtáctva, zapájať vlastníkov pozemkov do vykonávania praktického manažmentu.	Počet oslovených osôb	Prezenčné listiny	Plní sa / neplní sa
Opatrenia			
1.1.1.Zabezpečiť zachovanie a ochranu hniezdnych a významných potravných biotopov hlucháňa hôrneho bez zásahu	Počet stanovísk a rozhodnutí	Stanoviská príslušných úradov, organizácie OP	Plní sa / neplní sa
1.1.2.Zabezpečiť, aby sa nezalesňovali existujúce okraje horských holí	Počet stanovísk a rozhodnutí	Stanoviská príslušných úradov, organizácie OP	Plní sa / neplní sa
1.1.3.Všetky hospodárske lesy, ktoré nie sú ochrannými lesmi prekategORIZOVAŤ na lesy osobitného určenia	Počet stanovísk a rozhodnutí	Stanoviská príslušných úradov, organizácie OP	Plní sa / neplní sa
1.1.4.Obnovu lesných porastov príľahlých k EFP2 v prípade potreby vykonávať spôsobom vhodným pre hlucháňa	Počet stanovísk a rozhodnutí	Stanoviská príslušných úradov, organizácie OP	Plní sa / neplní sa
1.1.5.V piatom stupni ochrany NAPANTu vylúčiť lesohospodárske a iné zásahy do lesných porastov	Počet stanovísk a rozhodnutí	Stanoviská príslušných úradov, organizácie OP	Plní sa / neplní sa
1.1.6.Vylúčiť aplikáciu insekticídov v lesných porastoch	Počet stanovísk a rozhodnutí	Stanoviská príslušných úradov, organizácie OP	Plní sa / neplní sa
1.1.7.Vylúčiť výstavbu lyžiarskych stredísk a väčších stredísk cestovného ruchu	Počet stanovísk a rozhodnutí	Stanoviská príslušných úradov, organizácie OP	Plní sa / neplní sa
1.1.8.Vylúčiť výstavbu ďalších lesných ciest a zväznic	Počet stanovísk a rozhodnutí	Stanoviská príslušných úradov, organizácie OP	Plní sa / neplní sa
1.1.9.Investície do mäkkých foriem cestovného ruchu dôsledne posúdiť z pohľadu dopadu na predmet ochrany	Počet stanovísk a rozhodnutí	Stanoviská príslušných úradov, organizácie OP	Plní sa / neplní sa
1.1.10.Zabezpečiť monitoring všetkých tokanísk hlucháňa hôrneho	Počet kohútov	Záznamy z monitoringu zadané do databázy	Plní sa (ak sú každoročné aktuálne údaje) / Neplní sa (ak chýbajú v danom roku aktuálne dáta)
1.1.11.Zabezpečiť prieskum negatívnych faktorov vplyvajúcich na početnosť hlucháňa hôrneho za účelom upresnenia vhodných manažmentových opatrení	Počet štúdií	Vydané vedecké publikácie, správy z realizačných projektov	Plní sa / neplní sa
1.1.12.Zabezpečiť kontrolnú činnosť dodržiavania obmedzení z dôvodu ochrany prírody	Počet kontrol v CHVÚ	Záznamy z kontroly	Plní sa priebežne / neplní sa priebežne

Štruktúra programu starostlivosti	Objektívne overiteľný indikátor úspešnosti	Spôsob overenia	Stav realizácie
1.1.13.Vylúčiť stavbu nových elektrických vedení a existujúce ošetriť prvkami pre zabránenie kolízií s vtáctvom alebo ich umiestniť pod zem	Dĺžka vedení bez zábran proti sadaniu / kolíziám vtáctva	Zhodnotenie raz za päť rokov	Plní sa (ak dĺžka klesá) / neplní sa (ak rdĺžka stagnuje alebo rastie)
1.1.14.Usmerniť fotografovanie a filmovanie vtáctva v území	Počet kontrol v CHVÚ	Záznamy z kontroly	Plní sa priebežne / neplní sa priebežne
1.1.15.Zpracovať relevantné opatrenia ako zásady hospodárenia v lese do novovypracúvaných PSL	Počet stanovísk a rozhodnutí	Stanoviská príslušných úradov, organizácie OP	Plní sa / neplní sa
1.2.1.Pri obnovnej ťažbe zabezpečiť, aby vždy na každú jednotku plochy 1000 ha ostalo zachovaných minimálne 25 % obnovných porastov starších ako 80 rokov	Rozloha lesných porastov vo veku nad 80 rokov	Zhodnotenie raz za päť rokov	Plní sa / neplní sa
1.2.2.Vylúčiť aplikáciu insekticídov v lesných porastoch	Počet stanovísk a rozhodnutí	Stanoviská príslušných úradov, organizácie OP	Plní sa / neplní sa
1.2.3.Vyhľadávať a nechať na dožitie hniezdne stromy s dutinami	Počet stanovísk a rozhodnutí	Stanoviská príslušných úradov, organizácie OP	Plní sa / neplní sa
1.2.4.Zpracovať relevantné opatrenia do PSL	Počet JPRL so zapracovanými zásadami OP	Schválené PSL	Plní sa / plní sa čiastočne / neplní sa
1.2.5.Zabezpečiť ochranu lesných porastov s vyššou denzitou dubníka	Počet stanovísk a rozhodnutí	Stanoviská príslušných úradov, organizácie OP	Plní sa / neplní sa
1.2.6.Zabezpečiť pravidelne monitoring vybranej vzorky populácie dubníka	Počet párov	Záznamy z monitoringu zadané do databázy	Plní sa (ak sú každoročné aktuálne údaje) / Neplní sa (ak chýbajú v danom roku aktuálne dáta)
1.3.1.Zabezpečiť monitoring vybranej vzorky hniezdných okrskov bociana čierneho každoročne a každoročne dohľadávať hniezda v porastoch ohrozených ťažbou lesných porastov.	Počet párov	Záznamy z monitoringu zadané do databázy	Plní sa (ak sú každoročné aktuálne údaje) / Neplní sa (ak chýbajú v danom roku aktuálne dáta)
1.3.2.Zabezpečiť po vyhniezdení opravu všetkých známych nestabilných hniezd a v prípade pádu na vhodných stromoch vyložiť náhradné hniezdne podložky	Počet opravených hniezd	Správa z realizačného projektu	Plní sa / neplní sa
1.3.3.V okolí hniezd zabezpečiť v prípade potreby vyhlásenie ochranných zón	Počet stanovísk a rozhodnutí	Stanoviská príslušných úradov, organizácie OP	Plní sa / neplní sa
1.3.4.Pri obnovnej ťažbe zabezpečiť, aby vždy na každú jednotku plochy 1000 ha ostalo zachovaných minimálne 25 % obnovných porastov starších ako 80 rokov	Rozloha lesných porastov vo veku nad 80 rokov	Zhodnotenie raz za päť rokov	Plní sa / neplní sa
1.3.5.Dôsledne posúdiť dopad investícií do cestovného ruchu a iných investícií na predmety ochrany	Počet stanovísk a rozhodnutí	Stanoviská príslušných úradov, organizácie OP	Plní sa / neplní sa
1.3.6.Zabezpečiť kontrolnú činnosť dodržiavania obmedzení z dôvodov ochrany prírody	Počet kontrol v CHVÚ	Záznamy z kontroly	Plní sa priebežne / neplní sa priebežne
1.3.7.Zpracovať relevantné opatrenia ako zásady hospodárenia v lese do novovypracúvaných PSL	Počet JPRL so zapracovanými zásadami OP	Schválené PSL	Plní sa / plní sa čiastočne / neplní sa
1.3.8.Nové elektrické vedenia ošetriť prvkami zamedzujúcim kolíziám a rovnako	Dĺžka vedení bez zábran proti sadaniu / kolíziám	Zhodnotenie raz za päť rokov	Plní sa (ak dĺžka klesá) / neplní sa (ak rdĺžka

Štruktúra programu starostlivosti	Objektívne overiteľný indikátor úspešnosti	Spôsob overenia	Stav realizácie
ošetriť aj existujúce vedenia	vtáctva		stagnuje alebo rastie)
1.3.9.Vylúčiť negatívne zásahy do mokradí a zabezpečiť revitalizáciu poškodených mokradí	Počet stanovísk a rozhodnutí	Stanoviská príslušných úradov, organizácie OP	Plní sa / neplní sa
1.3.10.Usmerniť fotografovanie bocianov čiernych v blízkosti ich hniezdísk	Počet kontrol v CHVÚ	Záznamy z kontroly	Plní sa priebežne / neplní sa priebežne
1.4.1.Zabezpečiť monitoring všetkých hniezdných okrskov orla kriľavého každoročne a každoročne dohľadávať hniezda minimálne v porastoch ohrozených ťažbou lesných porastov a celkovo kontrolovať hniezdnú úspešnosť aspoň na 50 % hniezd.	Počet párov	Záznamy z monitoringu zadané do databázy	Plní sa (ak sú každoročné aktuálne údaje) / Neplní sa (ak chýbajú v danom roku aktuálne dáta)
1.4.2.Zabezpečiť po vyhniezení opravu všetkých známych nestabilných hniezd a v prípade pádu na vhodných stromoch vyložiť náhradné hniezdné podložky	Počet opravených hniezd	Správa z realizačného projektu	Plní sa / neplní sa
1.4.3.V okolí hniezd zabezpečiť v prípade potreby vyhlásenie ochranných zón	Počet stanovísk a rozhodnutí	Stanoviská príslušných úradov, organizácie OP	Plní sa / neplní sa
1.4.4.Pri obnovnej ťažbe zabezpečiť, aby vždy na každú jednotku plochy 1000 ha ostalo zachovaných minimálne 25 % obnovných porastov starších ako 80 rokov	Rozloha lesných porastov vo veku nad 80 rokov	Zhodnotenie raz za päť rokov	Plní sa / neplní sa
1.4.5.Dôsledne posúdiť dopad investícií do cestovného ruchu a iných investícií na predmety ochrany	Počet stanovísk a rozhodnutí	Stanoviská príslušných úradov, organizácie OP	Plní sa / neplní sa
1.4.6.Zabezpečiť kontrolnú činnosť dodržiavania obmedzení z dôvodov ochrany prírody	Počet kontrol v CHVÚ	Záznamy z kontroly	Plní sa priebežne / neplní sa priebežne
1.4.7.Zpracovať relevantné opatrenia ako zásady hospodárenia v lese do novovypracúvaných PSL	Počet JPRL so zapracovanými zásadami OP	Schválené PSL	Plní sa / plní sa čiastočne / neplní sa
1.4.8.Vylúčiť zmenu TTP na ornú pôdu alebo iný druh pozemku, vylúčiť rozoranie TTP	Počet stanovísk a rozhodnutí	Stanoviská príslušných úradov, organizácie OP	Plní sa / neplní sa
1.4.9.Zabezpečiť dlhodobé poľnohospodárske využitie pozemkov vhodnou formou (pastva, kosenie) a zabrániť opusteniu poľnohospodárskej pôdy.	Počet stanovísk a rozhodnutí	Stanoviská príslušných úradov, organizácie OP	Plní sa / neplní sa
1.4.10.Nové elektrické vedenia ošetriť prvkami zamedzujúcim kolíziám a rovnako ošetriť aj existujúce vedenia	Dĺžka vedení bez zábran proti sadaniu / kolíziám vtáctva	Zhodnotenie raz za päť rokov	Plní sa (ak dĺžka klesá) / neplní sa (ak rdížka stagnuje alebo rastie)
1.4.11.Vylúčiť zásahy do mokradí a zabezpečiť revitalizáciu poškodených mokradí	Počet stanovísk a rozhodnutí	Stanoviská príslušných úradov, organizácie OP	Plní sa / neplní sa
1.4.12.Usmerniť fotografovanie orlov v blízkosti hniezdísk	Počet kontrol v CHVÚ	Záznamy z kontroly	Plní sa priebežne / neplní sa priebežne
1.5.1.Pri najviac ohrozených hniezdach zabezpečiť vyhlásenie ochranných zón	Počet stanovísk a rozhodnutí	Stanoviská príslušných úradov, organizácie OP	Plní sa / neplní sa
1.5.2.Vylúčiť aplikáciu insekticídov v lesných porastoch	Počet stanovísk a rozhodnutí	Stanoviská príslušných úradov, organizácie OP	Plní sa / neplní sa
1.5.3.Vyhľadávať a nechať na dožitie	Počet stanovísk a	Stanoviská	Plní sa / neplní sa

Štruktúra programu starostlivosti	Objektívne overiteľný indikátor úspešnosti	Spôsob overenia	Stav realizácie
stromy s dutinami	rozhodnutí	príslušných úradov, organizácie OP	
1.5.4.Zpracovať relevantné opatrenia do PSL	Počet JPRL so zapracovanými zásadami OP	Schválené PSL	Plní sa / plní sa čiastočne / neplní sa
1.5.5.Zabezpečiť pravidelne monitoring vybranej vzorky populácie d'atľa bielochrbtého	Počet párov	Záznamy z monitoringu zadané do databázy	Plní sa (ak sú každoročné aktuálne údaje) / Neplní sa (ak chýbajú v danom roku aktuálne dáta)
1.5.6.Pri obnovnej ťažbe zabezpečiť, aby vždy na každú jednotku plochy 1000 ha ostalo zachovaných minimálne 25 % obnovných porastov starších ako 80 rokov	Rozloha lesných porastov vo veku nad 80 rokov	Zhodnotenie raz za päť rokov	Plní sa / neplní sa
1.5.7.Pri nevyhnutných zdravotných zásahoch do ochranných lesov je potrebné nechať na dožitie minimálne 30 % stromov hlavnej etáže v poraste ak nie je v tu vymenovaných opatreniach uvedené inak	Počet stanovísk a rozhodnutí	Stanoviská príslušných úradov, organizácie OP	Plní sa / neplní sa
1.5.8.Vylúčiť veľkoplošné holoruby a fragmentáciu lesnými cestami vo väčších celkoch starých bukových, jedľovo-bukových, javorovo-bukových a iných zmiešaných lesov s prevahou listnáčov	Počet stanovísk a rozhodnutí	Stanoviská príslušných úradov, organizácie OP	Plní sa / neplní sa
1.5.9.Zabezpečiť dostatočný podiel mŕtvého dreva v porastoch, ktoré sú kľúčovými hniezdiskami d'atľa bielochrbtého	Počet stanovísk a rozhodnutí	Stanoviská príslušných úradov, organizácie OP	Plní sa / neplní sa
1.6.1.Pri obnovnej ťažbe zabezpečiť, aby vždy na každú jednotku plochy 1000 ha ostalo zachovaných minimálne 25 % obnovných porastov starších ako 80 rokov a zároveň zabezpečiť rovnomernú distribúciu fragmentov staršieho lesa v území	Rozloha lesných porastov vo veku nad 80 rokov	Zhodnotenie raz za päť rokov	Plní sa / neplní sa
1.6.2.Ponechať pri spracúvaní kalamít na dožitie zdravé stromy, ak je to možné aspoň 5 stromov na 1 ha, takisto ponechávať zlomy	Počet stanovísk a rozhodnutí	Stanoviská príslušných úradov, organizácie OP	Plní sa / neplní sa
1.6.3.Vylúčiť aplikáciu insekticídov v lesných porastoch	Počet stanovísk a rozhodnutí	Stanoviská príslušných úradov, organizácie OP	Plní sa / neplní sa
1.6.4.Vyhľadávať a nechať na dožitie hniezdne stromy s dutinami	Počet stanovísk a rozhodnutí	Stanoviská príslušných úradov, organizácie OP	Plní sa / neplní sa
1.6.5.Zpracovať relevantné opatrenia do PSL	Počet JPRL so zapracovanými zásadami OP	Schválené PSL	Plní sa / plní sa čiastočne / neplní sa
1.6.6.Zabezpečiť pravidelne monitoring vybranej vzorky populácie tesára	Počet párov	Záznamy z monitoringu zadané do databázy	Plní sa (ak sú každoročné aktuálne údaje) / Neplní sa (ak chýbajú v danom roku aktuálne dáta)
1.6.7.Usmerniť fotografovanie a filmovanie vtáctva v území	Počet kontrol v CHVÚ	Záznamy z kontroly	Plní sa priebežne / neplní sa priebežne
1.7.1.Ponechať pri spracúvaní kalamít na dožitie zdravé stromy, ak je to možné aspoň 5 stromov na 1 ha, takisto ponechávať zlomy	Počet stanovísk a rozhodnutí	Stanoviská príslušných úradov, organizácie OP	Plní sa / neplní sa
1.7.2.Vylúčiť aplikáciu insekticídov	Počet stanovísk a	Stanoviská	Plní sa / neplní sa

Štruktúra programu starostlivosti	Objektívne overiteľný indikátor úspešnosti	Spôsob overenia	Stav realizácie
v lesných porastoch	rozhodnutí	príslušných úradov, organizácie OP	
1.7.3.Vyhľadávať a nechať na dožitie stromy s dutinami	Počet stanovísk a rozhodnutí	Stanoviská príslušných úradov, organizácie OP	Plní sa / neplní sa
1.7.4.Zpracovať relevantné opatrenia do PSL	Počet JPRL so zapracovanými zásadami OP	Schválené PSL	Plní sa / plní sa čiastočne / neplní sa
1.7.5.Zabezpečiť pravidelne monitoring vybranej vzorky populácie muchárika malého	Počet párov	Záznamy z monitoringu zadané do databázy	Plní sa (ak sú každoročné aktuálne údaje) / Neplní sa (ak chýbajú v danom roku aktuálne dáta)
1.7.6.Pri obnovnej ťažbe zabezpečiť, aby vždy na každú jednotku plochy 1000 ha ostalo zachovaných minimálne 25 % obnovných porastov starších ako 80 rokov	Rozloha lesných porastov vo veku nad 80 rokov	Zhodnotenie raz za päť rokov	Plní sa / neplní sa
1.7.7.Pri nevyhnutných zdravotných zásahoch do ochranných lesov je potrebné nechať na dožitie minimálne 30 % stromov hlavnej etáže v poraste ak nie je v tu vymenovaných opatreniach uvedené inak	Počet stanovísk a rozhodnutí	Stanoviská príslušných úradov, organizácie OP	Plní sa / neplní sa
1.7.8.Vylúčiť veľkoplošné holoruby a fragmentáciu lesnými cestami vo väčších celkoch starých bukových, jedľovo-bukových, javorovo-bukových a iných zmiešaných lesov s prevahou listnáčov	Počet stanovísk a rozhodnutí	Stanoviská príslušných úradov, organizácie OP	Plní sa / neplní sa
1.7.9.Zabezpečiť dostatočný podiel mŕtveho dreva v porastoch, ktoré sú kľúčovými hniezdiskami muchárika malého	Počet stanovísk a rozhodnutí	Stanoviská príslušných úradov, organizácie OP	Plní sa / neplní sa
1.8.1.Pri obnovnej ťažbe zabezpečiť, aby vždy na každú jednotku plochy 1000 ha ostalo zachovaných minimálne 25 % obnovných porastov starších ako 80 rokov	Rozloha lesných porastov vo veku nad 80 rokov	Zhodnotenie raz za päť rokov	Plní sa / neplní sa
1.8.2.Vylúčiť aplikáciu insekticídov v lesných porastoch	Počet stanovísk a rozhodnutí	Stanoviská príslušných úradov, organizácie OP	Plní sa / neplní sa
1.8.3.Zabezpečiť každoročne monitoring vybranej vzorky hniezdných lokalít žltouchosta hôrneho	Počet párov	Záznamy z monitoringu zadané do databázy	Plní sa (ak sú každoročné aktuálne údaje) / Neplní sa (ak chýbajú v danom roku aktuálne dáta)
1.8.4.Ak nie je možné pri spracúvaní kalamít ponechať v poraste 25 % porastov starších ako 80 rokov na 1000 ha, potom je potrebné pri spracúvaní kalamít ponechávať na dožitie zdravé stromy, ak je to možné aspoň 5 stromov na 1 ha, takisto ponechávať zlomy	Rozloha lesných porastov vo veku nad 80 rokov	Zhodnotenie raz za päť rokov	Plní sa / neplní sa
1.8.5.Vyhľadávať a nechať na dožitie stromy s dutinami	Počet stanovísk a rozhodnutí	Stanoviská príslušných úradov, organizácie OP	Plní sa / neplní sa
1.8.7.Zpracovať relevantné opatrenia ako zásady hospodárenie v lese do novovypracúvaných PSL	Počet JPRL so zapracovanými zásadami OP	Schválené PSL	Plní sa / plní sa čiastočne / neplní sa
1.8.8.Pri nevyhnutných zdravotných zásahoch do ochranných lesov je potrebné nechať na dožitie minimálne 30 % stromov	Počet stanovísk a rozhodnutí	Stanoviská príslušných úradov,	Plní sa / neplní sa

Štruktúra programu starostlivosti	Objektívne overiteľný indikátor úspešnosti	Spôsob overenia	Stav realizácie
hlavnej etáže v poraste ak nie je v tu vymenovaných opatreniach uvedené inak		organizácie OP	
1.8.9.Vylúčiť veľkopoľné holoruby a fragmentáciu lesnými cestami vo väčších celkoch starých bukových, jedľovo-bukových, javorovo-bukových a iných zmiešaných lesov s prevahou listnáčov	Počet stanovísk a rozhodnutí	Stanoviská príslušných úradov, organizácie OP	Plní sa / neplní sa
2.1.1.Zabezpečiť monitoring všetkých hniezdných okrskov orla skalného každoročne a každoročne dohľadávať hniezda v porastoch ohrozených ťažbou lesných porastov	Počet párov	Záznamy z monitoringu zadané do databázy	Plní sa (ak sú každoročné aktuálne údaje) / Neplní sa (ak chýbajú v danom roku aktuálne dáta)
2.1.2.Zabezpečiť po vyhniesdení opravu všetkých známych nestabilných stromových hniezd a v prípade pádu na vhodných stromoch vyložiť náhradné hniezdne podložky	Počet opravených hniezd	Správa z realizačného projektu	Plní sa / neplní sa
2.1.3.V okolí hniezd zabezpečiť vyhlásenie ochranných zón v prípade potreby	Počet stanovísk a rozhodnutí	Stanoviská príslušných úradov, organizácie OP	Plní sa / neplní sa
2.1.4.Pri obnovnej ťažbe zabezpečiť, aby vždy na každú jednotku plochy 1000 ha ostalo zachovaných minimálne 25 % obnovných porastov starších ako 80 rokov	Rozloha lesných porastov vo veku nad 80 rokov	Zhodnotenie raz za päť rokov	Plní sa / neplní sa
2.1.5.Dôsledne posúdiť dopad investícií do cestovného ruchu a iných investícií na predmety ochrany	Počet stanovísk a rozhodnutí	Stanoviská príslušných úradov, organizácie OP	Plní sa / neplní sa
2.1.6.Zabezpečiť kontrolnú činnosť dodržiavania obmedzení z dôvodov ochrany prírody	Počet kontrol v CHVÚ	Záznamy z kontroly	Plní sa priebežne / neplní sa priebežne
2.1.7.Zpracovať relevantné opatrenia ako zásady hospodárenia v lese do novovypracúvaných PSL	Počet JPRL so zapracovanými zásadami OP	Schválené PSL	Plní sa / plní sa čiastočne / neplní sa
2.1.8.Nové elektrické vedenia ošetriť prvkami zamedzujúcim kolíziám a rovnako ošetriť aj existujúce vedenia	Dĺžka vedení bez zábran proti sadaniu / kolíziám vtáctva	Zhodnotenie raz za päť rokov	Plní sa (ak dĺžka klesá) / neplní sa (ak rdĺžka stagnuje alebo rastie)
2.1.9.Usmerniť fotografovanie orlov v blízkosti ich hniezdísk	Počet kontrol v CHVÚ	Záznamy z kontroly	Plní sa priebežne / neplní sa priebežne
2.2.1.Zabezpečiť pravidelný monitoring vybranej vzorky populácie	Počet párov	Záznamy z monitoringu zadané do databázy	Plní sa (ak sú každoročné aktuálne údaje) / Neplní sa (ak chýbajú v danom roku aktuálne dáta)
2.2.2.Vylúčiť aplikáciu insekticídov v lesných porastoch	Počet stanovísk a rozhodnutí	Stanoviská príslušných úradov, organizácie OP	Plní sa / neplní sa
2.2.3.Zabezpečiť na vhodných lokalitách zachovanie rôznovekých rozvoľnených porastov drevín	Počet stanovísk a rozhodnutí	Stanoviská príslušných úradov, organizácie OP	Plní sa / neplní sa
2.3.1.Lesné aj nelesné biotopy ponechať na prirodzený vývoj	Počet stanovísk a rozhodnutí	Stanoviská príslušných úradov, organizácie OP	Plní sa / neplní sa
2.3.2.Kalamitné plochy v lesoch ponechať bez ľudského zásahu	Počet stanovísk a rozhodnutí	Stanoviská príslušných úradov, organizácie OP	Plní sa / neplní sa
2.3.3.Vylúčiť aplikáciu pesticídov a insekticídov	Počet stanovísk a rozhodnutí	Stanoviská príslušných	Plní sa / neplní sa

Štruktúra programu starostlivosti	Objektívne overiteľný indikátor úspešnosti	Spôsob overenia	Stav realizácie
		úradov, organizácie OP	
2.3.4. Usmerniť športovú a turistickú činnosť v zmysle Návštevného poriadku NAPANT-u	Počet kontrol v CHVÚ	Záznamy z kontroly	Plní sa priebežne / neplní sa priebežne
2.3.5. V odôvodnených prípadoch presmerovať alebo zrušiť (dočasne uzavreť) časti existujúcich chodníkov	Počet stanovísk a rozhodnutí	Stanoviská príslušných úradov, organizácie OP	Plní sa / neplní sa
2.3.6. Vylúčiť každú formú novej stavebnej činnosti	Počet stanovísk a rozhodnutí	Stanoviská príslušných úradov, organizácie OP	Plní sa / neplní sa
2.3.7. Zabezpečiť pravidelný monitoring celej populácie tetrahoľníka	Počet kohútov	Záznamy z monitoringu zadane do databázy	Plní sa (ak sú každoročné aktuálne údaje) / Neplní sa (ak chýbajú v danom roku aktuálne dáta)
2.3.8. Zabezpečiť prieskum negatívnych faktorov vplyvajúcich na početnosť tetrahoľníka za účelom upresnenia vhodných manažmentových opatrení	Počet štúdií	Vedecké publikácie, správy z realizačného projektu	Plní sa / neplní sa
2.3.9. Zvýšiť kontrolnú činnosť za účelom dodržiavania predpisov na úseku ochrany prírody	Počet kontrol v CHVÚ	Záznamy z kontroly	Plní sa priebežne / neplní sa priebežne
2.3.10. Odstrániť čierne skládky a vnaďiská	Počet odstránených čiernych skládok a vnaďísk	Správy z realizačných projektov	Plní sa / neplní sa
2.3.11. Na vybratých lokalitách kde je to potrebné pre udržiavanie vhodného stavu hniezdneho biotopu zabezpečiť primeraný manažment alebo pastvu	Rozloha zmanažovaného biotopu	Správy z realizačných projektov	Plní sa / neplní sa
2.4.1. Pri obnovnej ťažbe zabezpečiť, aby vždy na každú jednotku plochy 1000 ha ostalo zachovaných minimálne 25 % obnovných porastov starších ako 80 rokov	Rozloha lesných porastov vo veku nad 80 rokov	Zhodnotenie raz za päť rokov	Plní sa / neplní sa
2.4.2. Ponechať pri spracúvaní kalamít na dožitie zdravé stromy, ak je to možné aspoň 5 stromov na 1 ha, takisto ponechávať zlomy	Počet stanovísk a rozhodnutí	Stanoviská príslušných úradov, organizácie OP	Plní sa / neplní sa
2.4.3. Vylúčiť aplikáciu insekticídov v lesných porastoch	Počet stanovísk a rozhodnutí	Stanoviská príslušných úradov, organizácie OP	Plní sa / neplní sa
2.4.4. Vyhľadávať a nechať na dožitie stromy s dutinami	Počet stanovísk a rozhodnutí	Stanoviská príslušných úradov, organizácie OP	Plní sa / neplní sa
2.4.5. Zapracovať relevantné opatrenia do PSL	Počet JPRL so zapracovanými zásadami OP	Schválené PSL	Plní sa / plní sa čiastočne / neplní sa
2.4.6. Na lokalitách kľúčových pre výskyt pôtika zabezpečiť ochranu rozsiahlejších lesných porastov	Počet stanovísk a rozhodnutí	Stanoviská príslušných úradov, organizácie OP	Plní sa / neplní sa
2.4.7. Zabezpečiť pravidelný monitoring vybranej vzorky populácie pôtika	Počet párov	Záznamy z monitoringu zadane do databázy	Plní sa (ak sú každoročné aktuálne údaje) / Neplní sa (ak chýbajú v danom roku aktuálne dáta)
2.4.8. Usmerniť fotografovanie a filmovanie vtáctva v území	Počet kontrol v CHVÚ	Záznamy z kontroly	Plní sa priebežne / neplní sa priebežne
2.5.1. Pri obnovnej ťažbe zabezpečiť, aby	Rozloha lesných	Zhodnotenie raz	Plní sa / neplní sa

Štruktúra programu starostlivosti	Objektívne overiteľný indikátor úspešnosti	Spôsob overenia	Stav realizácie
vždy na každú jednotku plochy 1000 ha ostalo zachovaných minimálne 25 % obnovných porastov starších ako 80 rokov	porastov vo veku nad 80 rokov	za päť rokov	
2.5.2.Ponechať pri spracúvaní kalamít na dožitie zdravé stromy, ak je to možné aspoň 5 stromov na 1 ha, takisto ponechávať zlomy	Počet stanovísk a rozhodnutí	Stanoviská príslušných úradov, organizácie OP	Plní sa / neplní sa
2.5.3.Vylúčiť aplikáciu insekticídov v lesných porastoch	Počet stanovísk a rozhodnutí	Stanoviská príslušných úradov, organizácie OP	Plní sa / neplní sa
2.5.4.Vyhľadávať a nechať na dožitie hniezdne stromy s dutinami	Počet stanovísk a rozhodnutí	Stanoviská príslušných úradov, organizácie OP	Plní sa / neplní sa
2.5.5.Zpracovať relevantné opatrenia do PSL	Počet JPRL so zapracovanými zásadami OP	Schválené PSL	Plní sa / plní sa čiastočne / neplní sa
2.5.6.Na lokalitách kľúčových pre výskyt kivička zabezpečiť ochranu rozsiahlejších lesných porastov	Počet stanovísk a rozhodnutí	Stanoviská príslušných úradov, organizácie OP	Plní sa / neplní sa
2.5.7.Zabezpečiť pravidelne monitoring vybranej vzorky populácie kivička	Počet párov	Záznamy z monitoringu zadané do databázy	Plní sa (ak sú každoročné aktuálne údaje) / Neplní sa (ak chýbajú v danom roku aktuálne dáta)
2.5.8.Usmerniť fotografovanie a filmovanie vtáctva v území	Počet kontrol v CHVÚ	Záznamy z kontroly	Plní sa priebežne / neplní sa priebežne
2.6.1.Pri obnovnej ťažbe zabezpečiť, aby vždy na každú jednotku plochy 1000 ha ostalo zachovaných minimálne 25 % obnovných porastov starších ako 80 rokov	Rozloha lesných porastov vo veku nad 80 rokov	Zhodnotenie raz za päť rokov	Plní sa / neplní sa
2.6.2.Vylúčiť aplikáciu insekticídov v lesných porastoch	Počet stanovísk a rozhodnutí	Stanoviská príslušných úradov, organizácie OP	Plní sa / neplní sa
2.6.3.Presadiť čo najvyššie zastúpenie pionierskych drevín v PSL	Počet JPRL so zapracovanými zásadami OP	Schválené PSL	Plní sa / plní sa čiastočne / neplní sa
2.6.4.Zabezpečiť pravidelný monitoring vybranej vzorky populácie	Počet párov	Záznamy z monitoringu zadané do databázy	Plní sa (ak sú každoročné aktuálne údaje) / Neplní sa (ak chýbajú v danom roku aktuálne dáta)
2.6.5.Zpracovať relevantné opatrenia ako zásady hospodárenia v lese do novovypracúvaných PSL	Počet JPRL so zapracovanými zásadami OP	Schválené PSL	Plní sa / plní sa čiastočne / neplní sa
2.6.6.Monitorovať dopad lovu jariabka a v prípade poklesu populácie zastaviť lov na jariabka v CHVÚ	Počet štúdií	Vedecké publikácie, správy z realizačného projektu	Plní sa / neplní sa
2.7.1.Zabezpečiť v prípade potreby vyhlásenie ochrannej zóny v okolí hniezda výra skalného	Počet stanovísk a rozhodnutí	Stanoviská príslušných úradov, organizácie OP	Plní sa / neplní sa
2.7.2.V prípade realizácie investícií do cestovného ruchu, resp. aj iných väčších investícií dôsledne posúdiť ich dopad na predmet ochrany	Počet stanovísk a rozhodnutí	Stanoviská príslušných úradov, organizácie OP	Plní sa / neplní sa
2.7.3.Zabezpečiť pravidelný monitoring celej populácie výra	Počet párov	Záznamy z monitoringu zadané do	Plní sa (ak sú každoročné aktuálne údaje) / Neplní sa (ak

Štruktúra programu starostlivosti	Objektívne overiteľný indikátor úspešnosti	Spôsob overenia	Stav realizácie
		databázy	chýbajú v danom roku aktuálne dáta)
2.7.4.Zabezpečiť inštaláciu zábran na stĺpy elektrického vedenia 22 kV v blízkosti hniezdísk	Dĺžka vedení bez zábran proti sadaniu / kolíziám vtáctva	Zhodnotenie raz za päť rokov	Plní sa (ak dĺžka klesá) / neplní sa (ak rdížka stagnuje alebo rastie)
2.7.5.Nové elektrické vedenia ošetriť prvkami zamedzujúcim kolíziám	Dĺžka vedení bez zábran proti sadaniu / kolíziám vtáctva	Zhodnotenie raz za päť rokov	Plní sa (ak dĺžka klesá) / neplní sa (ak rdížka stagnuje alebo rastie)
2.8.1.Zabezpečiť pravidelne monitoring vybraných hniezdných okrskov včelára lesného	Počet párov	Záznamy z monitoringu zadané do databázy	Plní sa (ak sú každoročné aktuálne údaje) / Neplní sa (ak chýbajú v danom roku aktuálne dáta)
2.8.2.V okolí vybraných hniezd zabezpečiť vyhlásenie ochranných zón	Počet stanovísk a rozhodnutí	Stanoviská príslušných úradov, organizácie OP	Plní sa / neplní sa
2.8.3.Pri obnovnej ťažbe zabezpečiť, aby vždy na každú jednotku plochy 1000 ha ostalo zachovaných minimálne 25 % obnovných porastov starších ako 80 rokov	Rozloha lesných porastov vo veku nad 80 rokov	Zhodnotenie raz za päť rokov	Plní sa / neplní sa
2.8.4.Dôsledne posúdiť dopad investícií do cestovného ruchu a iných investícií na predmety ochrany	Počet stanovísk a rozhodnutí	Stanoviská príslušných úradov, organizácie OP	Plní sa / neplní sa
2.8.5.Zabezpečiť kontrolnú činnosť dodržiavania obmedzení z dôvodov ochrany prírody	Počet kontrol v CHVÚ	Záznamy z kontroly	Plní sa priebežne / neplní sa priebežne
2.8.6.Zpracovať relevantné opatrenia ako zásady hospodárenia v lese do novovypracúvaných PSL	Počet JPRL so zapracovanými zásadami OP	Schválené PSL	Plní sa / plní sa čiastočne / neplní sa
2.8.7.Vylúčiť zmenu TTP na ornú pôdu alebo iný druh pozemku, vylúčiť rozoranie TTP	Počet stanovísk a rozhodnutí	Stanoviská príslušných úradov, organizácie OP	Plní sa / neplní sa
2.8.8.Zabezpečiť dlhodobé poľnohospodárske využitie pozemkov vhodnou formou (pastva, kosenie) a zabrániť opusteniu poľnohospodárskej pôdy.	Počet stanovísk a rozhodnutí	Stanoviská príslušných úradov, organizácie OP	Plní sa / neplní sa
2.8.9.Nové elektrické vedenia ošetriť prvkami zamedzujúcim kolíziám a rovnako ošetriť aj existujúce vedenia	Dĺžka vedení bez zábran proti sadaniu / kolíziám vtáctva	Zhodnotenie raz za päť rokov	Plní sa (ak dĺžka klesá) / neplní sa (ak rdížka stagnuje alebo rastie)
2.8.10.Vylúčiť veľkopošné holoruby a fragmentáciu lesnými cestami vo väčších celkoch starých bukových, jedľovo-bukových, javorovo-bukových a iných zmiešaných lesov s prevahou listnáčov	Počet stanovísk a rozhodnutí	Stanoviská príslušných úradov, organizácie OP	Plní sa / neplní sa
2.9.1.Pri obnovnej ťažbe zabezpečiť, aby vždy na každú jednotku plochy 1000 ha ostalo zachovaných minimálne 25 % obnovných porastov starších ako 80 rokov	Rozloha lesných porastov vo veku nad 80 rokov	Zhodnotenie raz za päť rokov	Plní sa / neplní sa
2.9.2.Vylúčiť aplikáciu insekticídov v lesných porastoch	Počet stanovísk a rozhodnutí	Stanoviská príslušných úradov, organizácie OP	Plní sa / neplní sa
2.9.3.Vyhľadávať a nechať na dožitie hniezdne stromy s dutinami	Počet stanovísk a rozhodnutí	Stanoviská príslušných úradov, organizácie OP	Plní sa / neplní sa
2.9.4.Zpracovať relevantné opatrenia do PSL	Počet JPRL so zapracovanými zásadami OP	Schválené PSL	Plní sa / plní sa čiastočne / neplní sa

Štruktúra programu starostlivosti	Objektívne overiteľný indikátor úspešnosti	Spôsob overenia	Stav realizácie
2.9.5.Zabezpečiť pravidelne monitoring vybranej vzorky populácie žlty sivej	Počet párov	Záznamy z monitoringu zadane do databázy	Plní sa (ak sú každoročné aktuálne údaje) / Neplní sa (ak chýbajú v danom roku aktuálne dáta)
2.9.6.Pri nevyhnutných zdravotných zásahoch do ochranných lesov je potrebné nechať na dožitie minimálne 30 % stromov hlavnej etáže v poraste ak nie je v tu vymenovaných opatreniach uvedené inak	Počet stanovísk a rozhodnutí	Stanoviská príslušných úradov, organizácie OP	Plní sa / neplní sa
2.9.7.Vylúčiť veľkopošné holoruby a fragmentáciu lesnými cestami vo väčších celkoch starých bukových, jedľovo-bukových, javorovo-bukových a iných zmiešaných lesov s prevahou listnáčov	Počet stanovísk a rozhodnutí	Stanoviská príslušných úradov, organizácie OP	Plní sa / neplní sa
2.10.1.Pri obnovnej ťažbe zabezpečiť, aby vždy na každú jednotku plochy 1000 ha ostalo zachovaných minimálne 25 % obnovných porastov starších ako 80 rokov	Rozloha lesných porastov vo veku nad 80 rokov	Zhodnotenie raz za päť rokov	Plní sa / neplní sa
2.10.2.Ponechať pri spracúvaní kalamít na dožitie zdravé stromy, ak je to možné aspoň 5 stromov na 1 ha, takisto ponechávať zlomy	Počet stanovísk a rozhodnutí	Stanoviská príslušných úradov, organizácie OP	Plní sa / neplní sa
2.10.3.Vylúčiť aplikáciu insekticídov v lesných porastoch	Počet stanovísk a rozhodnutí	Stanoviská príslušných úradov, organizácie OP	Plní sa / neplní sa
2.10.4.Vyhľadávať a nechať na dožitie hniezdne stromy s dutinami	Počet stanovísk a rozhodnutí	Stanoviská príslušných úradov, organizácie OP	Plní sa / neplní sa
2.10.5.Zabezpečiť pravidelne monitoring vybranej vzorky populácie muchárika bielokrkeho	Počet párov	Záznamy z monitoringu zadane do databázy	Plní sa (ak sú každoročné aktuálne údaje) / Neplní sa (ak chýbajú v danom roku aktuálne dáta)
2.10.6.Zpracovať relevantné opatrenia ako zásady hospodárenie v lese do novovpracúvaných PSL	Počet stanovísk a rozhodnutí	Stanoviská príslušných úradov, organizácie OP	Plní sa / neplní sa
2.10.7.Pri nevyhnutných zdravotných zásahoch do ochranných lesov je potrebné nechať na dožitie minimálne 30 % stromov hlavnej etáže v poraste ak nie je v tu vymenovaných opatreniach uvedené inak	Počet stanovísk a rozhodnutí	Stanoviská príslušných úradov, organizácie OP	Plní sa / neplní sa
2.10.8.Vylúčiť veľkopošné holoruby a fragmentáciu lesnými cestami vo väčších celkoch starých bukových, jedľovo-bukových, javorovo-bukových a iných zmiešaných lesov s prevahou listnáčov	Počet stanovísk a rozhodnutí	Stanoviská príslušných úradov, organizácie OP	Plní sa / neplní sa
2.11.1.Zabezpečiť pravidelný monitoring vybranej vzorky populácie strakoša veľkeho	Počet párov	Záznamy z monitoringu zadane do databázy	Plní sa (ak sú každoročné aktuálne údaje) / Neplní sa (ak chýbajú v danom roku aktuálne dáta)
2.11.2.Vylúčiť zmenu TTP na ornú pôdu alebo iný druh pozemku, vylúčiť rozoranie TTP	Počet stanovísk a rozhodnutí	Stanoviská príslušných úradov, organizácie OP	Plní sa / neplní sa
2.11.3.Zabezpečiť dlhodobé poľnohospodárske využitie pozemkov vhodnou formou	Počet stanovísk a rozhodnutí	Stanoviská príslušných úradov, organizácie OP	Plní sa / neplní sa

Štruktúra programu starostlivosti	Objektívne overiteľný indikátor úspešnosti	Spôsob overenia	Stav realizácie
2.11.4.Zachovávať dostatočné porasty krovín na hniezdných lokalitách	Počet stanovísk a rozhodnutí	Stanoviská príslušných úradov, organizácie OP	Plní sa / neplní sa
2.11.5.Zachovať (prípadne podľa potreby aj vysadiť) vyššie solitérne stromy ako potenciálne miesta hniezdenia a lovu strakoša veľkého	Počet stanovísk a rozhodnutí	Stanoviská príslušných úradov, organizácie OP	Plní sa / neplní sa
2.12.1.Vylúčiť zmenu TTP na ornú pôdu alebo iný druh pozemku, vylúčiť rozoranie TTP	Počet stanovísk a rozhodnutí	Stanoviská príslušných úradov, organizácie OP	Plní sa / neplní sa
2.12.2.Zabezpečiť kosenie TTP od 1. mája do 31. júla na súvislej ploche väčšej ako 0,5 hektára spôsobom od stredy do kraja, alebo od kraja ku kraju. Vylúčiť kosenie od kraja do stredy.	Počet stanovísk a rozhodnutí	Stanoviská príslušných úradov, organizácie OP	Plní sa / neplní sa
2.12.3.Zabezpečiť dlhodobé poľnohospodárske využitie pozemkov vhodnou formou pre predmety ochrany	Počet stanovísk a rozhodnutí	Stanoviská príslušných úradov, organizácie OP	Plní sa / neplní sa
2.12.4.Vylúčiť kosenie a mulčovanie príslušným orgánom štátnej ochrany prírody určených hniezdných lokalít	Počet stanovísk a rozhodnutí	Stanoviská príslušných úradov, organizácie OP	Plní sa / neplní sa
2.12.5.V rámci stavebných konaní (ako aj v procese EIA a súvisiacich konaniach) zachytávať prípadné ohrozenia hniezdných lokalít	Počet stanovísk a rozhodnutí	Stanoviská príslušných úradov, organizácie OP	Plní sa / neplní sa
2.12.6.Vylúčiť zásahy do mokradí a zabezpečiť revitalizáciu poškodených mokradí	Počet stanovísk a rozhodnutí	Stanoviská príslušných úradov, organizácie OP	Plní sa / neplní sa
2.12.7.V rámci usmerňovania poľnohospodárskej činnosti prostredníctvom vydávania súhlasov obmedziť používanie hnojív a chemických látok na hniezdných lokalitách	Počet stanovísk a rozhodnutí	Stanoviská príslušných úradov, organizácie OP	Plní sa / neplní sa
2.12.8.Zabezpečiť pravidelný monitoring vybranej vzorky populácie prepelice poľnej.	Počet párov	Záznamy z monitoringu zadané do databázy	Plní sa (ak sú každoročné aktuálne údaje) / Neplní sa (ak chýbajú v danom roku aktuálne dáta)
2.13.1.Pri obnovnej ťažbe zabezpečiť, aby vždy na každú jednotku plochy 1000 ha ostalo zachovaných minimálne 25 % obnovných porastov starších ako 80 rokov	Rozloha lesných porastov vo veku nad 80 rokov	Zhodnotenie raz za päť rokov	Plní sa / neplní sa
2.13.2.Ponechať pri spracúvaní kalamít na dožitie zdravé stromy, ak je to možné aspoň 5 stromov na 1 ha, takisto ponechávať zlomy	Počet stanovísk a rozhodnutí	Stanoviská príslušných úradov, organizácie OP	Plní sa / neplní sa
2.13.3.Vylúčiť aplikáciu insekticídov v lesných porastoch	Počet stanovísk a rozhodnutí	Stanoviská príslušných úradov, organizácie OP	Plní sa / neplní sa
2.13.4.Vyhľadávať a nechať na dožitie hniezdne stromy s dutinami	Počet stanovísk a rozhodnutí	Stanoviská príslušných úradov, organizácie OP	Plní sa / neplní sa
2.13.5.Zapracovať relevantné opatrenia do PSL	Počet JPRL so zapracovanými zásadami OP	Schválené PSL	Plní sa / plní sa čiastočne / neplní sa
2.13.6.Zabezpečiť pravidelne monitoring	Počet párov	Záznamy	Plní sa (ak sú

Štruktúra programu starostlivosti	Objektívne overiteľný indikátor úspešnosti	Spôsob overenia	Stav realizácie
vybranej vzorky populácie muchára sivého		z monitoringu zadané do databázy	každoročné aktuálne údaje) / Neplní sa (ak chýbajú v danom roku aktuálne dáta)
2.13.7.Pri nevyhnutných zdravotných zásahoch do ochranných lesov je potrebné nechať na dožitie minimálne 30 % stromov hlavnej etáže v poraste ak nie je v tu vymenovaných opatreniach uvedené inak	Počet stanovísk a rozhodnutí	Stanoviská príslušných úradov, organizácie OP	Plní sa / neplní sa
2.13.8.Vylúčiť veľkopošné holoruby a fragmentáciu lesnými cestami vo väčších celkoch starých bukových, jedľovo-bukových, javorovo-bukových a iných zmiešaných lesov s prevahou listnáčov	Počet stanovísk a rozhodnutí	Stanoviská príslušných úradov, organizácie OP	Plní sa / neplní sa
2.14.1.Vylúčiť zmenu TTP na ornú pôdu alebo iný druh pozemku, vylúčiť rozoranie TTP	Počet stanovísk a rozhodnutí	Stanoviská príslušných úradov, organizácie OP	Plní sa / neplní sa
2.14.2.Zabezpečiť kosenie TTP od 1. mája do 31. júla na súvislej ploche väčšej ako 0,5 hektára spôsobom od stredy do kraja, alebo od kraja ku kraju. Vylúčiť kosenie od kraja do stredy.	Počet stanovísk a rozhodnutí	Stanoviská príslušných úradov, organizácie OP	Plní sa / neplní sa
2.14.3.Zabezpečiť dlhodobé poľnohospodárske využitie pozemkov vhodnou formou pre predmety ochrany	Počet stanovísk a rozhodnutí	Stanoviská príslušných úradov, organizácie OP	Plní sa / neplní sa
2.14.4.Vylúčiť kosenie a mulčovanie príslušným orgánom štátnej ochrany prírody určených hniezdných lokalitách	Počet stanovísk a rozhodnutí	Stanoviská príslušných úradov, organizácie OP	Plní sa / neplní sa
2.14.5.V rámci stavebných konaní (ako aj v procese EIA a súvisiacich konaniach) zachytávať prípadné ohrozenia hniezdných lokalít	Počet stanovísk a rozhodnutí	Stanoviská príslušných úradov, organizácie OP	Plní sa / neplní sa
2.14.6.Vylúčiť zásahy do mokradí a zabezpečiť revitalizáciu poškodených mokradí	Počet stanovísk a rozhodnutí	Stanoviská príslušných úradov, organizácie OP	Plní sa / neplní sa
2.14.7.V rámci usmerňovania poľnohospodárskej činnosti prostredníctvom vydávania súhlasov obmedziť používanie hnojív a chemických látok na hniezdných lokalitách	Počet stanovísk a rozhodnutí	Stanoviská príslušných úradov, organizácie OP	Plní sa / neplní sa
2.14.8.Zabezpečiť pravidelný monitoring vybranej vzorky populácie chrapkáča poľného	Počet párov	Záznamy z monitoringu zadané do databázy	Plní sa (ak sú každoročné aktuálne údaje) / Neplní sa (ak chýbajú v danom roku aktuálne dáta)
3.1.1. Zhodnotiť efektivnosť súčasných obmedzení platných v CHVÚ a pokrytie opatrení navrhnutých v PS existujúcou vyhláškou 189/2010 Z.z. a platnou legislatívou	Počet štúdií	Zhotovené štúdie	Plní sa / neplní sa
3.1.2. Aktualizovať zoznam zakázaných činností vo vyhláške 189/2010 Z.z. aby kopíroval relevantné usmernenia a zásady hospodárenia vychádzajúce z programu starostlivosti o CHVÚ Nízke Tatry	Schválená úprava vyhlášky	Hranice územia	Plní sa / plní sa čiastočne / neplní sa
3.2.1. Vyhodnotiť či sektorová legislatíva (poľnohospodárska, lesnícka, poľovnícka a i.) umožňuje realizáciu opatrení navrhovaných v PS	Počet štúdií	Zhotovené štúdie	Plní sa / neplní sa

Štruktúra programu starostlivosti	Objektívne overiteľný indikátor úspešnosti	Spôsob overenia	Stav realizácie
3.2.2. Zasadit' sa za zmenu v národnej legislatíve v prípade ak realizácia niektorých opatrení navrhovaných v PS CHVÚ Nízke Tatry naráža na legislatívne prekážky	Schválená úprava legislatívy, počet štúdií	Príslušné legislatívne predpisy	Plní sa / plní sa čiastočne / neplní sa
3.2.3. Pravidelne (minimálne raz za 10 rokov) aktualizovať program starostlivosti o CHVÚ Nízke Tatry	Schválená aktualizácia PS o CHVÚ	Platný PS o CHVÚ	Plní sa / neplní sa
4.1.1. Realizovať informačné a praktické ekovýchovné aktivity pre farmárov, lesníkov, poľovníkov a miestnych obyvateľov o význame tejto lokality	Počet workshopov, prednášok a stretnutí	Prezenčné listiny	Plní sa / neplní sa
4.1.2. Pri investíciách do mäkkých foriem cestovného ruchu (napr. výstavba nových turistických chodníkov, altánkov, rozhľadní) zvážiť a posúdiť tieto investície z pohľadu dopadu na predmety ochrany	Počet stanovísk k zámerom a činnostiam	Stanoviská príslušných úradov, organizácie OP	Plní sa / neplní sa
4.1.3. Na vhodných miestach vybudovať informačné tabule, vyhladkové miesta, náučný chodník, fotokryty pre turistov za účelom usmernenia návštevnosti územia	Počet zrealizovaných prvkov turistickej infraštruktúry	Správa z realizačných projektov	Plní sa / neplní sa
4.1.4. Každoročne organizovať exkurzie s pozorovaním vtáctva pre verejnosť	Počet exkurzií	Prezenčné listiny	Plní sa / neplní sa
4.1.5. Pravidelne organizovať prednášky a ďalšie ekovýchovné aktivity na všetkých školách v obciach a mestách dotknutých CHVÚ	Počet workshopov, prednášok a stretnutí	Prezenčné listiny	Plní sa / neplní sa
4.1.6. Vydávať letáky a iné vhodné propagačné materiály o lokalite a umiestňovať pravidelne súvisiace články aj do regionálnych médií.	Počet titulov publikácií a článkov	Výtlačky publikácií a článkov	Plní sa / neplní sa
4.1.7. Vhodnou formou propagovať prírodné hodnoty Nízkych Tatier v zahraničí s cieľom zvýšenia počtu návštevníkov využívajúcich mäkké formy cestovného ruchu	Počet oslovených osôb	Správy z realizačného projektu	Plní sa / neplní sa
4.1.8. Realizovať rôzne ekovýchovné a vzdelávacie podujatia za účelom získať pre mapovanie a ochranu obyvateľov (napr. tábory, semináre, školenia a pod.)	Počet workshopov, prednášok a stretnutí	Prezenčné listiny	Plní sa / neplní sa
4.2.1. Realizovať informačné aktivity pre farmárov, lesníkov, poľovníkov a miestnych obyvateľov o správnom hospodárení v CHVÚ	Počet workshopov, prednášok a stretnutí	Prezenčné listiny	Plní sa / neplní sa
4.2.2. Zabezpečiť dostatočné posunutie informácií vlastníkom a užívateľom pozemkov o možnostiach čerpania finančných prostriedkov, ktoré môžu prispieť k zlepšeniu podmienok pre ochranu druhov v území (operačné programy, PRV a pod.)	Počet workshopov, prednášok a stretnutí	Prezenčné listiny	Plní sa / neplní sa
4.2.3. V prípade záujmu/potreby vlastníkov zrealizovať výmeny pozemkov s väčšími obmedzeniami (pozemky v piatom stupni ochrany, resp. spadajúce do EFP2) za pozemky s menšími obmedzeniami v hospodárení, resp. iné náhrady za obmedzení obhospodarovania podľa § 61	Počet vlastníkov s vysporiadanými náhradami	Zmluvy	Plní sa / neplní sa

5. Použité podklady a zdroje informácií

- Miklós, L., 2002. Atlas krajiny Slovenskej republiky. I. vyd., Bratislava: Ministerstvo životného prostredia SR; Banská Bystrica: Slovenská agentúra životného prostredia
- Vass, D., 1988. Regionálne geologické členenie Západných Karpát a severných výbežkov Panónskej panvy na území ČSSR, Bratislava: Geologický ústav Dionýza Štúra
- Hraško, J., Linkeš, V., Šály, R., Šurina, B., 1993. Pôdna mapa Slovenska, Bratislava: Výskumný ústav pôdoznanectva a ochrany pôdy
- Vook, I., 2009. Územný plán veľkého územného celku Prešovského kraja, Zmeny a doplnky 2009, Sprievodná správa, Prešov, SAŽP CKP
- Pivarči, M., Kropitz, P., 2005. Územný plán veľkého územného celku Žilinského kraja v znení, Zmeny a doplnky, Sprievodná správa, Žilina
- Register evidencie navrhovaných, určených, blokovaných a zrušených prieskumných území, Geologický ústav Dionýza Štúra, 2014 dostupné na <http://mapserver.geology.sk/pu/>
- Prehľad výhradných ložísk a ložísk nevyhradených nerastov, Geologický ústav Dionýza Štúra, 2014 dostupné na <http://mapserver.geology.sk/loziska/>
- Register zdokumentovaných svahových deformácií na území SR, Geologický ústav Dionýza Štúra, 2014 dostupné na <http://mapserver.geology.sk/zosuvy/>
- Register zaevidovaných skládok odpadov na území SR, Geologický ústav Dionýza Štúra, 2014 dostupné na <http://mapserver.geology.sk/skladky/>
- Databáza hydrogeologických a geotermálnych vrtov, Geologický ústav Dionýza Štúra, 2014 dostupné na <http://mapserver.geology.sk/hgvrtvy/>
- Výnos MŽP SR č. 3/2004-5.1 zo 14. júla 2004, ktorým sa vydáva národný zoznam území európskeho významu
- Vyhláška MŽP SR č. 3/2011 Z. z. zo 22. 12. 2010, ktorou sa vyhlasuje Chránené vtáčie územie Slovenský raj
- Štátny zoznam osobitne chránených častí prírody a krajiny dostupný na <http://uzemia.enviroportal.sk/>
- Bazálne environmentálne informácie o sídlach Slovenska, Slovenská agentúra životného prostredia, Banská Bystrica, 2009-2013 dostupné na <http://www.beiss.sk/>
- Mapový portál Štátnej ochrany prírody a krajiny, Banská Bystrica, 2014 dostupné na <http://maps.sopsr.sk/mapy/map.html>
- Register nehnuteľných národných kultúrnych pamiatok, Pamiatkový úrad SR, 2015 dostupný na <https://www.pamiatky.sk/sk/page/evidencia-narodnych-kulturnych-pamiatok-na-slovensku>
- <http://www.putnickemiesta.sk/>
- Orta, J., Kirwan, G.M., Boesman, P., Garcia, E.F.J. & Marks, J.S. (2015). Golden Eagle (*Aquila chrysaetos*). In: del Hoyo, J., Elliott, A., Sargatal, J., Christie, D.A. & de Juana, E. (eds.) (2015). *Handbook of the Birds of the World Alive*. Lynx Edicions, Barcelona. (retrieved from <http://www.hbw.com/node/53162> on 14 October 2015).
- Karaska, D. a Cichocki, W. (eds.), 2014: Hniezdne rozšírenie vtáctva Oravy. SOS/BirdLife Slovensko, Bratislava, 434 pp.
- Danko, Š. (2002). Lelek obyčajný (*Caprimulgus europaeus*). In: Danko, Š., Darolová, A., Krištín, T. (eds.) (2002). Rozšírenie vtákov na Slovensku. Veda, Bratislava.
- Cleere, N. & Christie, D.A. (2013). European Nightjar (*Caprimulgus europaeus*). In: del Hoyo, J., Elliott, A., Sargatal, J., Christie, D.A. & de Juana, E. (eds.) (2013). *Handbook of the Birds of the World Alive*. Lynx Edicions, Barcelona. (retrieved from <http://www.hbw.com/node/55209> on 5 October 2015).
- de Juana, E. & Boesman, P. (2013). Black Grouse (*Lyrurus tetrix*). In: del Hoyo, J., Elliott, A., Sargatal, J., Christie, D.A. & de Juana, E. (eds.) (2013). *Handbook of the Birds of the World Alive*. Lynx Edicions, Barcelona. (retrieved from <http://www.hbw.com/node/53326> on 14 October 2015).

- de Juana, E. & Kirwan, G.M. (2012). Western Capercaillie (*Tetrao urogallus*). In: del Hoyo, J., Elliott, A., Sargatal, J., Christie, D.A. & de Juana, E. (eds.) (2012). *Handbook of the Birds of the World Alive*. Lynx Edicions, Barcelona. (retrieved from <http://www.hbw.com/node/53328> on 14 October 2015).
- Winkler, H. & Christie, D.A. (2002a). Three-toed Woodpecker (*Picoides tridactylus*). In: del Hoyo, J., Elliott, A., Sargatal, J., Christie, D.A. & de Juana, E. (eds.) (2014). *Handbook of the Birds of the World Alive*. Lynx Edicions, Barcelona. (retrieved from <http://www.hbw.com/node/56239> on 28 September 2015).
- Pačenovský, S. (2002). Ďubník trojprstý (*Picoides tridactylus*). In: Danko, Š., Darolová, A., Krištín, T. (eds.) (2002). *Rozšírenie vtákov na Slovensku*. Veda, Bratislava.
- Holt, D.W., Berkley, R., Deppe, C., Enríquez Rocha, P., Petersen, J.L., Rangel Salazar, J.L., Segars, K.P. & Wood, K.L. (1999). Boreal Owl (*Aegolius funereus*). In: del Hoyo, J., Elliott, A., Sargatal, J., Christie, D.A. & de Juana, E. (eds.) (2014). *Handbook of the Birds of the World Alive*. Lynx Edicions, Barcelona. (retrieved from <http://www.hbw.com/node/55095> on 16 October 2015).
- Pačenovský, S. (2002). Kuvíčok vrabčí (*Glaucidium passerinum*). In: Danko, Š., Darolová, A., Krištín, T. (eds.) (2002). *Rozšírenie vtákov na Slovensku*. Veda, Bratislava.
- Holt, D.W., Berkley, R., Deppe, C., Enríquez Rocha, P., Petersen, J.L., Rangel Salazar, J.L., Segars, K.P. & Wood, K.L. (1999). Eurasian Pygmy-owl (*Glaucidium passerinum*). In: del Hoyo, J., Elliott, A., Sargatal, J., Christie, D.A. & de Juana, E. (eds.) (2014). *Handbook of the Birds of the World Alive*. Lynx Edicions, Barcelona. (retrieved from <http://www.hbw.com/node/55057> on 5 October 2015).
-
- Saniga, M. (2002). Jariabok hôrny (*Bonasa bonasia*). In: Danko, Š., Darolová, A., Krištín, T. (eds.) (2002). *Rozšírenie vtákov na Slovensku*. Veda, Bratislava.
- de Juana, E. & Kirwan, G.M. (2013). Hazel Grouse (*Bonasa bonasia*). In: del Hoyo, J., Elliott, A., Sargatal, J., Christie, D.A. & de Juana, E. (eds.) (2013). *Handbook of the Birds of the World Alive*. Lynx Edicions, Barcelona. (retrieved from <http://www.hbw.com/node/53330> on 30 September 2015).
- Karaska, D. (2002). Bocian čierny (*Ciconia nigra*). In: Danko, Š., Darolová, A., Krištín, T. (eds.) (2002). *Rozšírenie vtákov na Slovensku*. Veda, Bratislava.
- Elliott, A., Christie, D.A., Garcia, E.F.J. & Boesman, P. (2014). Black Stork (*Ciconia nigra*). In: del Hoyo, J., Elliott, A., Sargatal, J., Christie, D.A. & de Juana, E. (eds.) (2014). *Handbook of the Birds of the World Alive*. Lynx Edicions, Barcelona. (retrieved from <http://www.hbw.com/node/52739> on 28 September 2015).
- Hudec, K. (ed.) (1994). *Ciconia nigra – Čáp čierny*. In: Ptáci – Aves, Fauna ČR a SR. Díl I. Academia, Praha.
- Danko, Š. a Karaska, D. (2002). Výr skalný (*Bubo bubo*). In: Danko, Š., Darolová, A., Krištín, T. (eds.) (2002). *Rozšírenie vtákov na Slovensku*. Veda, Bratislava.
- Zuna-Kratky, T. (2003): Hnízdění výra velkého (*Bubo bubo*) v nížinných lužních lesoch v SV Rakousku. *Crex* 20: 41–47.
- Šotnár, K. (2007): Tree nesting of Eagle owl (*Bubo bubo*) in Prievidza district. *Slovak Rapt J* 1: 59–60.
- Pačenovský, S., Chrašč, P. a Repel, M. (2012): Nesting by the Eurasian eagle owl (*Bubo bubo*) in a nest of the whitetailed eagle (*Haliaeetus albicilla*). *Slovak Rapt J* 6: 37–40.
- Holt, D.W., Berkley, R., Deppe, C., Enríquez Rocha, P., Petersen, J.L., Rangel Salazar, J.L., Segars, K.P., Wood, K.L. & de Juana, E. (2013). Eurasian Eagle-owl (*Bubo bubo*). In: del Hoyo, J., Elliott, A., Sargatal, J., Christie, D.A. & de Juana, E. (eds.) (2013). *Handbook of the Birds of the World Alive*. Lynx Edicions, Barcelona. (retrieved from <http://www.hbw.com/node/55008> on 16 October 2015).
- Orta, J., Kirwan, G.M. & Garcia, E.F.J. (2013). European Honey-buzzard (*Pernis apivorus*). In: del Hoyo, J., Elliott, A., Sargatal, J., Christie, D.A. & de Juana, E. (eds.)

- (2013). *Handbook of the Birds of the World Alive*. Lynx Edicions, Barcelona. (retrieved from <http://www.hbw.com/node/52958> on 23 October 2015).
- Karaska, D. a Danko, Š. (2002). Včelár lesný (*Pernis apivorus*). In: Danko, Š., Darolová, A., Krištín, T. (eds.) (2002). Rozšírenie vtákov na Slovensku. Veda, Bratislava.
 - Winkler, H. & Christie, D.A. (2002). White-backed Woodpecker (*Dendrocopos leucotos*). In: del Hoyo, J., Elliott, A., Sargatal, J., Christie, D.A. & de Juana, E. (eds.) (2014). *Handbook of the Birds of the World Alive*. Lynx Edicions, Barcelona. (retrieved from <http://www.hbw.com/node/56224> on 17 October 2015).
 - Winkler, H. & Christie, D.A. (2015). Grey-faced Woodpecker (*Picus canus*). In: del Hoyo, J., Elliott, A., Sargatal, J., Christie, D.A. & de Juana, E. (eds.) (2015). *Handbook of the Birds of the World Alive*. Lynx Edicions, Barcelona. (retrieved from <http://www.hbw.com/node/56316> on 23 October 2015).
 - Kropil, R. (2002). Tesár čierny (*Dryocopus martius*). In: Danko, Š., Darolová, A., Krištín, T. (eds.) (2002). Rozšírenie vtákov na Slovensku. Veda, Bratislava.
 - Winkler, H. & Christie, D.A. (2002). Black Woodpecker (*Dryocopus martius*). In: del Hoyo, J., Elliott, A., Sargatal, J., Christie, D.A. & de Juana, E. (eds.) (2014). *Handbook of the Birds of the World Alive*. Lynx Edicions, Barcelona. (retrieved from <http://www.hbw.com/node/56291> on 28 September 2015).
 - Taylor, B. (2006). Red-breasted Flycatcher (*Ficedula parva*). In: del Hoyo, J., Elliott, A., Sargatal, J., Christie, D.A. & de Juana, E. (eds.) (2014). *Handbook of the Birds of the World Alive*. Lynx Edicions, Barcelona. (retrieved from <http://www.hbw.com/node/59057> on 17 October 2015).
 - Taylor, B. (2006). Collared Flycatcher (*Ficedula albicollis*). In: del Hoyo, J., Elliott, A., Sargatal, J., Christie, D.A. & de Juana, E. (eds.) (2014). *Handbook of the Birds of the World Alive*. Lynx Edicions, Barcelona. (retrieved from <http://www.hbw.com/node/59049> on 17 October 2015).
 - Krištín, A. a Kropil, R. (2002). Muchárik bieločrý (*Ficedula albicollis*). In: Danko, Š., Darolová, A., Krištín, T. (eds.) (2002). Rozšírenie vtákov na Slovensku. Veda, Bratislava.
 - Yosef, R. & International Shrike Working Group (2008). Great Grey Shrike (*Lanius excubitor*). In: del Hoyo, J., Elliott, A., Sargatal, J., Christie, D.A. & de Juana, E. (eds.) (2014). *Handbook of the Birds of the World Alive*. Lynx Edicions, Barcelona. (retrieved from <http://www.hbw.com/node/60482> on 19 October 2015).
 - Demko, M. (2002). Prepelica poľná (*Coturnix coturnix*). In: Danko, Š., Darolová, A., Krištín, T. (eds.) (2002). Rozšírenie vtákov na Slovensku. Veda, Bratislava.
 - McGowan, P.J.K., de Juana, E. & Boesman, P. (2013). Common Quail (*Coturnix coturnix*). In: del Hoyo, J., Elliott, A., Sargatal, J., Christie, D.A. & de Juana, E. (eds.) (2013). *Handbook of the Birds of the World Alive*. Lynx Edicions, Barcelona. (retrieved from <http://www.hbw.com/node/53434> on 16 September 2015).
 - Hudec, K. a Šťastný, K. (2005). *Coturnix coturnix* – Křepelka polní. In: Ptáci – Aves. Fauna ČR, díl 2/I. Academia, Praha.
 - Collar, N. & Christie, D.A. (2013). Common Redstart (*Phoenicurus phoenicurus*). In: del Hoyo, J., Elliott, A., Sargatal, J., Christie, D.A. & de Juana, E. (eds.) (2013). *Handbook of the Birds of the World Alive*. Lynx Edicions, Barcelona. (retrieved from <http://www.hbw.com/node/58497> on 19 October 2015).
 - Kropil, R. (2002). Žltouchvost hôrny (*Phoenicurus phoenicurus*). In: Danko, Š., Darolová, A., Krištín, T. (eds.) (2002). Rozšírenie vtákov na Slovensku. Veda, Bratislava.
 - Taylor, B. (2006). Spotted Flycatcher (*Muscicapa striata*). In: del Hoyo, J., Elliott, A., Sargatal, J., Christie, D.A. & de Juana, E. (eds.) (2014). *Handbook of the Birds of the World Alive*. Lynx Edicions, Barcelona. (retrieved from <http://www.hbw.com/node/59021> on 19 October 2015).

6. Prílohy

6.1. Mapa predmetov ochrany

6.2. Mapa vlastnícko – užívateľských vzťahov.

6.3. Mapa využitia územia.

6.4. Mapa ekologicko funkčných priestorov.

6.5. Porastová mapa